

م.ج.پیشہوری (جو ادا زاده خلخالی)

چرخیشلار و نیطقلر

(نومونه لر)

آذربایجان میلی حؤکومتی نین ایلدؤنومو موناسبتیبیله

(آچیق سؤز)

صحيه	ديزين
4	ستار خانين قبري اوسته تشكيل اولونموش ميتينقه كي نيطقين خولاصه سي
9	آزادليق جبهه سينين ايالت شوراسي طرفيندن تبريزده فيردوسي مكتبي سالونوندا
11	فيردوسي مدرسه سي سالونوندا، تبريز شهرينين موختليف طبقه لرينين بيغيغاغيندا اذر يانوا
12	بيز نه ايسته بيريك؟
12	شهرلر مساله سي
13	اوچونجو پايه، صنايع مساله سيدير
14	قارشيميزدا دوران وظيفلر
14	بير بويوك مساله ده ماعاريف مساله سيدير
15	يول مساله سي باره سينده ايكي جور فيكير انديريك.
16	ميلي وظيفه ايداره سينده ميلي نيطام خيدمتي حاقيندا نيطق
18	ميلي مجلسين ايکينجي عومومي ايجلاسينين ايکينجي جلسه سينده كي نيطقين خولاصه سي
28	تبريز راديو سوندان بيانات
29	تبريز راديو سو واسيطه سيله نيطق
32	ايران مشروطه اينقيلابي و فيرقه ميزين بوگونكو سياستي حاقيندا نيطق
35	تهرانا چاغير يلميش آذربايجان خالق نوماينده لرينين موشاييغت مراسيمينده قيسا بيانات
36	شئخ محمد خيباباني آبيده سينين آچيليشي موناسيبتيله نيطق
38	آذربايجان دمورات فيرقه سي تبريز شهر تشکيلاتی کونفرانسی نين بيرينجي جلسه سينده نيطق
39	فيرقه و دوولتين مساله لري حقينده مرکزي کوميته نين عومومي ايجلاسيندا
39	مرکزي کوميته نين کچميش عومومي ايجلاسي نه شر اييط آلتيندا توپلانميشدي؟
39	فدايي دسته لرينين تشکيلي
40	دوولت قورولوشي حقينده
41	ميلي حوکومت و اونون تعقيب ائتديگي اساس مساله لر
42	ماعاريف و مدنيت مساله سي

43	فیرقه و دؤولتین قاباغیندا دوران موھومّ مسألہلر
44	مالیات بارہسیندہ
45	دانیشراسالونوندا
46	بیرینجی کندلی کونفرانسیندا
48	آذربایجان خلقی نین صلاحیتدار شخصلری نین کونفرانسینداکی ائتدیگی بیانات
53	تبریز افسرلیک مکتبی نی قورتارانلارین جشنیندہ
55	آذربایجان مجلس میلی سی نین آخیرینجی ایجلاسیندا
58	بیر قدر ده ایرانین عومومو وضعیتیندن دانیشماق لازیمدیر
60	بیر نئجه کلمه ده مووافیقتنامه حقیندہ دئمک لازیمدیر
61	ستارخان بایراقلی تبریز شهر کومیتہسی نین 7 - جی حؤومه کومیتہسیندہ
64	آذربایجان دموکرات جاوانلاری نین بیرینجی کونقرہسینہ پیام
65	فیرقه میزین بیرینجی ایلدونومو بایرامی موناسیبتیلہ دؤولت تیاترسالونوندا
68	شیر و خورشید تیاتری نین سالونوندا شهریور
74	تبریز شهرینین فعاللار جلسہسیندہ
79	دارولفونونون آچیلیشی موناسیبتیلہ
79	تبریز شهر فیرقه تشکیلاتینین فعال فیرقه عوضولرینین جلسہسیندہ (دؤولت تئاتری بیناسیندا)
83	دؤولت تئاتری بیناسیندا
86	مرکزی کومیتہ نین بیناسی قارشیسیندا ن

ستارخانين قبری اوسته تشکيل اولونموش ميتينقده کی نيطقين خولاصه سی

سرداري- ميلي نين ايلک خاطره مجلسيني آزادليق جبهه سینه منسوب اولان قزنتلر آدينان بويوک ايقتيخار لا آچيق اعلان ائديرم.

شوبه سيز كي، گنج نسلين تربيه سينده بويوک شخصيتلرين ياد انديلمه سينين درين تاثيري واردير.

بو گون بيز بويوک بير تاريخی ايگيد اينسايين مزاري قارشيسيندا داينميشيق. بوخالق سرکرده سي واختي ايله ايرانين تانينميش پارلاق اولدوزلاريندان اولان مشهور ستارخاندير. ستارخانين آدي تک ايراندا دئييل، بوتون دونيادا ايلديريم سورعتي ايله ياييلميش و اونون قهرمانليغي بوتون ايرانليلارين باشيني اوجالتميشدير.

من بو آزادليق قهرماني نين اخلاقي و حنيران انديجي ايشلري حاقيندا صوحت ائتمزدن اول، بير نچه کلمه اونون دوغولوغو يئر حاقيندا، يعني آذربايجان و خصوصيله تبريز شهري حاقيندا دانيشماغي لازيم بيليرم.

بويوک اوستاد آغايي ملک الشعرا باهار اوچون باش وئرميش گؤزله نيلمز حاديته نتيجه سينده آذربايجانين تاريخی اهميتيني بو مجلسده آغالار اوچون قئيد ائتمک مومکون اولمادي. بيزيم مقصديميز هئج ده تاريخی شرح ائتمک دئييل. بو گون بيز، بو بويوک مزارين قارشيسيندا يالنيز اؤز صميمي حيسلريميزي تقديم انده بيليرک

بعضي آداملار اوتوز نچه ايل بوندان اول باش وئرميش مشروطه حركاتيني صونعی و ديكته اولونموش بير ايش حساب ائديرلر. بعضيلري ايسه اونون سبب و عاميللريني نظره چاتديرمادان آذربايجانين توتدوغو موقئعی ساده شكيلده تعريفلمک و آذربايجانليلارين فداكارليغيندان دانيشماقلا كيفايته نيرلر. منجه، بو جور تعريف آذربايجانين ميلي مشروطه طلبليک حركاتي نين قدر- قيميتميني آزالدير و گنجلري اونا نيسبت لاقئيد و شوبه لي ائدير

الده اولان بير چوخ دليلره گؤره بو مساله لره بير آز ديقت ائدن و دريندن ياناشان هر بير آدام باشا دوشه جک كي، قئيد اولونان حركات عذاب-اذيت گؤرموش ايرانليلارين اورک آرزولارينين محصولودور. بو هئج ده سبب سيز دئييل كي، همين حركاتدا آذربايجان خالقي ايلک آدديم آتميش و ايران اهالي سينن آرزولارينين حياتا كنجيرمک اوچون داخيليندن ستارخانلار و باغيرخانلار كيمي موباريزلر يئتيشديره رك اؤز ايجتيماعيتينه تقديم ائتميشدير

هاميميز بيليريك كي، كئچن موحاربيهنين باشلانغيجيندا، خصوصيله حاضيركي عصرين اوللرينده، آذربايجان ايقتيصاديات و تيجارت نؤقطة-نظردين ايرانين مركزي حساب ائديليردي. تبريز تاجيرلري، تيجارت ماللارين ايدخال و ايجراج ائدن موهوم عاميللر حساب اولونور و دونيانين بوتون اولكه لري ايله علاقه ساخلايرديلار. اوروپانين هر هانسي تيجارت مركزينده آذربايجانين بير چوخ بويوك تيجارت موسيسه سينه راست گللك مومکون ايدي. بونا گؤره ده تبريز تاجيرلري همين يوللا آسانليقلا اوروپانين وضعيتي و مدني ميلتارين اينكيشافي ايله ياخيندان تانينش اولوردولار. اونلارخانليقلار دؤرونون چوروموش فيكير و عقيدهلرينين زنجيريندن خيلاص اولوب آزادليق، تكامل و اينكيشاف فيكيلرلريني اؤز وطنلرينه سووقات گتيريرديلر. بوندان باشقا آذربايجان روسيا و توركييه ايله قونشو اولدوغو اوچون بورادايي موكتليف صينيفلرين بير چوخ نومايندهلري ثروت قازانماق و ياشايش وسايطی الده ائتمک خاطرينه همين اولكه لره سفر انده رك، اورادا ترقی پرور آداملارلا ياخين رايبطه ساخلايب آزادليق و يئنيليك فيكيلرلري ايله اؤز وطنلرينه قايديرديلار.

خصوصيله روسيادا باش وئرميش 1905- جي ايل اينقيلابي، هابئله توركييه ده سولطان عبدالحميد عليهنه باشلانان جمهوريتچيلر حركاتي آذربايجان خالقي نين روحيه سينه درين تاثير گؤستردی. توركلرين و قافقازليلارين ديليني بيلن تبريزليلر اوچون همين منطقه لرده اولان يئني فيكير و آزادليق عقيدهلري ايله تانينش اولماق هئج بير چتيليك تورتميردي. بوندان علاوه آذربايجانليلار اوروپادا صنايعين اينكيشافيني، زاوود، فابريكلي و ديگر ايقتيصادي وسايطهلري ياخيندان سئير انده رك باشا دوشوردولر كي، وطنلري مدنيت كاروانيندان خييلي گئري قالميشدير. اونلار درك ائديرديلر كي، اگر فداكارليق گؤسترمه ييب اؤزلريني قوربان وئرمه سملر ايران الدن گنده جک و اونون قورو، بوش آدينان باشقا هئج بير شئي قالمياچاقدير. عئين زاماندا آذربايجانليلار ايران سرحديندن خارجه قدم قويدوقدا اؤزلريني موعين درجه ده آزاد و مستقيل حيس ائديرديلر. اونلار گؤروردولر كي، هئج كسين آذربايجانليلار ايله ايشي بوخودور. هئج بير آدام محكمه نين حؤكمو اولمادان اونلارا تجاوز انده بيلمز. اؤز عقيدهلريني هئج بير مانعه و قئيد-شرط اولمادان آزاد

صورتده دئیه بیلیرلر. اورادا مسکنلری، شخصیتلری و حیثیتلری قانون واسیطه سی ایله تامامیله محافیظه اندیلیر. حقیقتده اونلار اؤزلری G17

اوچون شخصیت قازانیرلار. شوبه سیز تصدیق اندیرسینیز کی، کنجیشده بیزیم اولکده ایندیکی بو ساده آزادلیق دا یوخ ایدی. حتا بو گون ده تامام معناسیندا آزادلیق یوخدور. بونا گوره ده همین آداملار اوچون یالیز بیر یول قالیردی. اونلار ایستر-ایسته مز ائله بیر ایش گورمه لی اییدیلر کی، همین حاقی اؤز وطنلرینده، اؤز دوغولوقلاری یوردلاریندا دا اله انتسینلر. آذربایجانلیلارین وطنی سئومک ساحه سینده کی قیزغین حیسلری ده همین اساس اوزرینده قورولموشدور. آذربایجانلی حیاس اندیردی کی، اونون وطنی، مدنیتی و میلی شخصیتی واردیر. بونلاری قوروپوب ساخلامالیدیر. او، آنلایردی کی، اؤزباشینالیق اوصولی-ایداره سی، زور اکیلیق، قولدورلوق رژیمی همین بویوک آرزو قارشیسیندا مانعه تشکیل انتمیشدیر. بوندان باشقا تیریزلیلر محمدعلی میرزه نین سارایینداکی وضعیتی، اونون خصوصی اخلاقینی دیگر ویلایتلرین آداملاریندان داها یاخشی بیلیردیلر. اونلار باشا دوشوردولر کی، چوروموش محیط داخیلینده اولان بو پوزغون عونصور ایرانی بدختلیگه و فلاکته سؤوق انده جکدیر. گؤتورون خصوصی آذربایجانلی تیپ سابییلان رحمتلیک طالبیوفون کیتابلارینی اوخویون. اونون غرضسیز بیر آذربایجانلی کیمی یازدیگی « ابراهیم بگین سیاحتنامه سی » آدلی کیتابینی نظردن کنچیرین. دیگر کیتابلار، قزنتلر و خیطابنامه لر ده گؤستره بیلر کی، آذربایجانلی ینتی بشر مدنیتی نین معناسینی آنلاماقدا، آزادلیغین اساسینی باشا دوشمکده نه قدر ایره لیه میشدیر. آذربایجانلیلار اؤز آزادلیقلاری یولوندا فداکارلیق اندرکن قارشیلاریندا بئله بیر یوکسک و بویوک مقصد قویموشدولار. بئله لیکله، معلوم اولور کی، مشروطه حرکاتی هنج ده صونعی و اؤز-اؤزونه تۆرنمیش بیر حادثه اولمامیشدیر. اونو آذربایجان خالقینا هنج کس زورلا و یا دیکته انتمه میشدیر.

بو غلط فیکرین و تهلوکه لی نظریه نین طرفدارلاری بیر چوخ حاللاردا ایران آزادلیغینا دشمن اولان عونصورلردن عیبارتدیرلر. ایرانین حقیقی آزادلیق سئونلری و ایران خالق شوبه سیز کی، اونلاردان جانا گلیب، اونلارا نیفرت بسله بیر

آذربایجانلیلارین آزادلیق و مشروطه طلبلیک حرکاتی نین درین کؤکلری اولموشدور. بو موقدس تورپاغین ساکینلری پاک و تمیز نینله ایسته بیردیلر کی، اؤزخالقلارینی ایستیداد زنجیریندن خیلاص اندیب، اونو مدنیت کاروانینا چاتدیرسینلار. بو بویوک ایش اوچون یول گؤسترن رهبرلر لازیم ایدی. عملی ایشه باشلانماسی و فعالیت مئیدانی نین عمله گلمه سی ایله، طبیعی اولاراق رهبرلر ده تاپیلدی. بو ایش اوچون هنج ده چوخلو آختاریش لازیم اولمادی. حرکت گلمیش کوتله عمل مئیدانینی تانی بیردی، او، ائله بیر آدامین رهبرلیک بایراگی آلتینا توپلانیردی کی، مردلیگی و لیاقتی اولسون، اؤز ویجدانینی دنیا مالینا ساتماسین، خالق یولون یاریسیندا تک قویماسین. شوبه و تردودلوق اونو روحیه دن سالماسین. ایمان و عقیده ایله ایرملیلهرک اؤز اولوموندن قورخماسین. خالق ائله بیر رهبرین اطرافینا توپلانماق ایسته ییردی کی، موقتی شیکست و مغلوبیتلردن تجروبه اله اندهرک، کاپیتانلیغین مسئولیتینی اوزرینه گؤتورموش گمی نین سوکانینی حادثه لرین سرانجامینا بوراخماسین. اونو اؤز الینده مؤحکم ساخلاسین. عالی قووتلی و دمیر کیمی مؤحکم اولسون، اؤز خالقینی قودرتلی و قووتلی حساب انتسین. اؤز نفسین، اؤز شوچاعت و باجاریغینا ایستیناد اندهرک اؤز امری آلتیندا اولان قوملرین قطعی غلبه نینه تام صورتده اینانسین. تیریز آزادیخاللاری ستارخانلی بئله بیر فؤوق العاده شخصیت کیمی تانیاراق، حتا بیر مراسیم و موقدیمه اولمادان اونو اؤزلری اوچون سرکرده قبول انتدیلر. اونا گوره کی، خالق ستارخانلی گونده لیک حیات و مباریزه مئیدانیندا تانییب، اونون قودرتلی احوالی-روحیه سینی درک انتمیشدیر.

تجروبه عملی صورتده ثبوت انتدی کی، آذربایجان آزادیخاللاری ستارخانلی سئچمکده هنج ده یانیمامیشدیلار. بو رشادتلی اینسان آزادلیق جریانین باشیندا دوردوغو واخندان اؤز حیاتی نین سون دقیقه لریندهک آزادلیغا بسله دیگی ایمان و عقیده سی اوزوندن میثلی گؤرونمه میس ایستعداد و لیاقت گؤستردی. من سون سفریمده سئچکیلر مباریزه سی ایله علاقه دار اولاراق مشروطه اینقلابی گونلرینده سیلاح اله گؤتوروب آزادلیق یولوندا چالیشمیش بویوک بیر دسته مواهید ایله یاخیندان تانیش اولدوم. بو آداملارین هامیسی سردار میلی نین آدینا والئه اولوب اونا یوکسک حؤرمه بسله ییردیلر. اونلار ستارخانین حنیرتلندیرجی ایشلرینی تعریفه ییر و بونولا دا اؤزلرینی خوشبخت حساب اندهرک، اؤز ایفتیخارلی خاطرملرینه هوسکار دینله ییجی تاپیلدیگی اوچون سئوینیردیلر. خصوصیله سردار میلی نین مباریزه منی داوام انتدیرمک حاقیندا قطعی قرارا گلدیگی گنجه نین خاطره سی دینله ییجیلرین روحونا تکان وئریر و اونلاری بو عظمتلی روحیه قارشیسیندا باش آگمگه وادار اندیر. مواهیدلرین ریسی و آزادیخاللار سردارینین روح یوکسکلیگی و ایراده قودرتی محض همین قطعی قراردا تام معناسی ایله اؤز ایفاده سینی تاپمیشدیر.

تیریز آزادیخاللارین ان آغیر مباریزه گونلریندن بیر ایدی. قوامعیلار نه تک بوتون ایرانی، بلکه تیریزین بعضی محله لرینی ده مواهیدلر علیهنه سیلاحلاندیرمیشدیلار. قانلی ووروشمالارین باشلانماسیندان نچه گون کنچیردی. مواهیدلرین بیر چوخ اولوب، یاخود یارانمیشدی. قوامعیلارین فیتنه کارلیگی و حیله لری نتیجه سینده بیر دسته اؤزونو کنارا چکیب، احتیمال اولونان مغلوبیتده باش وئره بیلجک اولوم تهلوکه سیندن جانینی خیلاص انتمک ایسته ییردی. سون داملا قانینداک آزادلیقدان دیفاع انتمگه حاضر

اولمافي ايديعا اندلرين چوخ آز بير حيصه سي ستارخانين اطرافيندا قالميشدي. بئله بير گونده آزادليق حرکاتينا موخالیف اولانلار طرفيندن ستارخانين يانينا نومايندهلر گوندريلدي. اولنار مواهيدلرين آغير وضعيتيني شرح ائتديکن سونرا ستارخانا دنديرلر كي، صلح ائتديگي تقديرده دؤولت اونا ايستهديگي روتبه و مقامي وئرهمکدير. اولنار عئيني زاماندا بيلديريرلر كي، مشروطهچيلر اؤز تهلوکهسيزليکلرينه خاطر جمع اولمالاري و تامينات الده ائتمه لري اوچون هر هانسي خارجي دؤولتلردن بيرينين بايراعي آلتينا سيغيئا بيلرلر. اؤز خالقينين قودرتينه ايمان بسلهين بير سردار اوچون بو تکليف جوخ آغير و خوشگلمز ايدي. بونا باخماياراق او، دشمن ائلچيلريني حؤرمتله قبول اندهرک دئميشدير: «بو ائوين اوزرينده دالغانان بايراق دونياتين ان ايفتيخارلي و بؤيوک بايراقلاريندان بيريدير. بوتون دؤولتلر همين بايراغين آلتينا سيغينماليديرلار. بيز اولومدن قورخمايريق. خاطر جمع اولاي بيلرسينيز كي، غلبه بيزيملهدير».

ائشيتديگيميز کيمي همين بؤيوک هيئت و پولاد ايراده سايهسينده اميرخيز محلهسينده موحاصيره اولونان نچه نفرليک مواهيد قوام قوولريني داغيديب غاليب گلدي، مشروطه و آزادليق بايراغيني بوتون ايراندا اوجالتدي.

بو مرد اينسانين گوردويو ايشلرين تفررو عاتيدان دانيشماق نچه ساعاتلار و اخت طلب ائدير. خولاصه صورتده دئمک لازيمدير كي، سردار ميلي تبريز آزاديخاهلاري و مشروطهچيلرينين وورشوقلاري و اخت مشهور سيما اولموشدور. ايران خالقي اونون آديني حؤرمتله ياد ائدير، هر يئرده ستارخانين شکليني گؤرمک اولوردو. حئي ايرانين ان اوجاق نؤقطه لر ينده ياشايان کندليلر بئله اؤز داخيلي حيس لريني بيان ائتمک اوچون داخمالاريني اونون شکلي ايله زيننت لنديريردیلر. بو نوفوذ و شؤهرت اؤز-اؤز لوگونه ثبوت ائدير كي، مشروطه خاهليق حرکاتي هنج ده ديکته ايله اولماميشدير. خصوصيله ايرانين خالق کوتله لري بو ايجتيماعي حرکاتا بؤيوک اوميدلر بسلهينر و تصور ائديرديلر كي، آزادليق قوولرينين غاليبيني نتيجه سينده اولارين ماددي، معنوي و ايجتيماعي وضعيتلري ياخشيلاشاجاق، آثارت، بوخسوللوق و ظولمدن نجات تاپاجاقلار. خالق اؤز مقصدينه چاتماغي ايراده، رشادت و شوجاتي ايله شؤهرت قازانميش ستارخانين سيما سيندا گوروردو. تصادوفي دنئيل كي، خالق ايجريسینده ستارخانا عاييد موختليف افسانلر و داستانلار قوشولموشدور. بعضيلري دنئيرديلر كي، او، روبينتن و کمر بستهدير، اونون بدنينه گولله تائير ائتمير. ستارخان سينه سينی آچاراق دشمنين اوزرينه ايرمليلهينر. اونون طرفينه آتيلان گوللر ايسه دولو کيمي اتگينه تؤکولور، ساغ و سلامت اؤز ايقامتگاهينا قايدير. مشروطيت دؤورونده سردار ميلي حاقيندا جوخلو قصيده و شئعرلر ده دنئيلميشدير. منجه اولارين ان دگرليسي کوتله آراسيندا ياييلميش شئعر و ماهنيلاردان عيار تدير.

فارسجا و آذربايجانجا دنئيلميش بو شعر و ماهنيلاردان علاوه تئهرانا واريد اولان زامان ستارخانين بؤيوک طنطنه ايله ايستيقبال ائيلمه سي ده ايرانين بو خلف او غلنون خالق کوتله سي ايجريسینده نه قدر نوفوذا ماليک اولدوغونو گؤستيرير. همين بيغيغناقادا انله آداملار وار كي، قئيد اولونان بؤيوک ايستيقبالدا ايشتيراک ائتميش و اونو گورموشلر. اگر دئسم كي، تئهران اهاليسي نين موختليف طبقه لرينه منسوب اولان يوز مين نفر دن آرتيق آدام هاما ايستيقبالدا ايشتيراک ائتميشدير، بو هنج ده موبالغه دنئيلدير. بير نچه دقيقه بوندان اول آغالاردان بيری دنئيردي كي، ستارخانين ايستيقبالينا گلميش آداملارين سیراسي تئهرانين مرکزیندن کرجه قدر اوزانيردي. اهالي بير نچه گون قاباقدان همين ايستيقبال اوچون حاضيرليق گورموشدو. بو ايستيقبالدا بوتون نقلیات وسایطیندن ايستيفاده اولونموشدور. بوتون يولو توز بوروموشدو. هامي ايسته بيردي كي، آزادليق يولوندا مؤعجيزه لر گؤسترميش شوجاعتلي اينساني، ايراده لي و قطعيتلي سرکردني ياخيندان گورسون. موختليف دستلره منسوب اولان شخصلر آددیمباشي ستارخانين آياغي آلتیندا اينک و قويون قوربان کسیرديلر. تئهران شهري او گون فوسونکار گلین و نازلي بير ديلبر کيمي اؤز سئويملي کورکه نيني قبول ائتمک اوچون نهايت درجه ده بزمنميشدي. ايرانين پايختي اورکدن گولور و شادليق ائيردي. کيم بيلير، بلکه ده همين نوفوذ و عظمت غرضلي و پاخيل آداملارين کينلي اورگيني شؤعله لنديردي و اولنار بو آدلي- سانلي قهرماني بيخماق اوچون خيانت اللريني ايشه سالدیلار.

من اوتوز ايلليک سياسي تجروبدن بئله باشا دشوموشم كي، نيفاق، آزادليق حرکاتلاري اوچون ان بؤيوک تهلوکه دير. محض همين تهلوکه لي خسته ليک جنگل حرکاتيني فاجيعه لي وضعينه سونا چاتديردي.

ائشيتديگيميز کيمي، مرحوم کيچيخان دا اؤز نؤوبحتينده شؤهرتلي بير آدام اولموشدور. او دا ايران خالقينين ديققيني جلب ائتميشدير. جنگله آزادليغين موختليف دشمنلري طرفيندن تورنن ايختيلاف و چکشمه لر نتيجه سينده بو رشادتلي آزاديخاهين ايشي او يئره گليب چاتدي كي، نهايت تاليش گديگينده تک تنها شاختادان اولدو. بو حاديه دن سونرا اونون باشيني کسيب سردار سوپهه (1) سووقات آيارديلار. حالوکي، او، حنيدر خان عمی او غلنون اولدوردوگونه گوره ايران آزاديخاهلارينين اکثريني ايجريسینده اؤز اعتباريني ايتيرميشدي.

سردار میلی تئهرانا وارید اولان زامان ظاهرده حۆکومت محمدلی میرزه نین الیندن چیخیش صغیر ایستیدادا (2) سون قویلموش، مشروطیت اوصولو قورولموشدو. لاکین او زامان ایران حاکیم دایرملرینده حساس موقعتلر توتان و زامانین تقاضاسینا گۆره اؤزلرینی آزادلیخه آدلاندیران بعضی شخصلرین ماهیتی و صیغی موقعتلرینی تدقیق و گۆزدن کئچیردیکده آیدین اولور کی، تئهران «طنطنه» ایله ستارخان قارشیلادیقا اونا اولوم آیاغینا چکمک ایستیهردی. محض بئله حاللاردا تاریخین قودرتلی عالی ایشه قاریشیر. تاریخی زامانین اوتوب کئچمه سیندن، غرضلی آداملارین حرارتدن دوشمه سیندن ایستیفاده ائدهرک قلم سیلاحینی اله آلیب، باجاریقلی بیر جراح کیمی تام قانی سویوقلوقلا یارانی سۆکور، اونا تۆردن اساس ععامیلی چبخاریب بوتون دونیا یا گۆستریر. اتابک پارکینین (3) موحصیره آلیماسی خالق سرکرده سی ستارخانین یارانماسی حاقیندا ایندییه دک یازیلیمیش و دئییلیمیش سوزلرین هامیسی یا غرضلی اولموش و یا هئچ اولماسا همین سوزلرین مۆلفلری آذربایجان موجاهیدلرینه موخالیف اولان شخصلرین تبلیغاتی تاثیر آلتینا دوشموشلر. بو قانلی حادثه نین ایران مشروطه تاریخی نۆقطة یی-نظریندن اطرافلی و بی طرف بیر شکله اؤیره نیلمه سینین بۆیوک اهمیتی واریدیر.

حادثه نین شاهیدی اولان موجاهیدلر دئییرلر کی، بیز تئهرانا وارید اولدوغوموز گوندن قصدن ترک سیلاح اندیلیمک اوچون تئهرانا گئیریلدیگیمیزی و موحصیره اولوندوغوموزو حیس ائتدیک. مرحوم سردار میلی اوزو حیس ائتمیشدی کی، حۆکومت ظاهره صورتده عوض ائدیلمیشدیر. هله ده قودرت و نوفوذ مستیدلرین و مورتعلرین الینده ایدی. او دئییردی: «بیز اونا گۆره قوربانلار وئریب فعالیت ائتدیک کی، حۆکومت خالقین اوز الینه وئریلسین. خالق اوزو ایالت و ویلایت انجوملرینین، شورا مجلسینین واسیطه سی ایله اۆلکهنین موقدراتینی تعیین ائتسین. ایندی بیر محمدعلی میرزه گنتمیش و اونون یئرینده بیر نئجه محمدعلی میرزه اوتورموشدور. بوندان علاوه مشروطه چیلیک دونو گنتمیش و اؤزلرینی موحیطه اوغونلاشدیرمیش قومعه چیلار بیلیردیلر کی، سردار میلی نین قودرتی دیگر ایالتلرده ایشلری اله آلماق اوچون ایستیفاده ائتدیکلری خانلیق قومولریندن تامامیله فرقلیدیر. بیزیم عقیده میزجه بو قانلی حادثه ده بۆیوک خیانتلر اولموش و موجاهید قومولرین آرادان آپاریلما سی گنیش خیانتکار نقشه اساسیندا حیانا کئچیریلیمیشدیر. من شخص بو حیله گرلیق و خیانتین اوزریندن پردهلرین گۆتورولمه سینین طرفدار بیام. دئییرلر کی، سردار میلی سیلاحی بیره قویماق ایسته میردی. موجاهیدلرین آراسیندا توقوشمالار باش وئریر و هر گون موجاهیدلردن بیر نچه سی بیر-بیرینی اولوروردو. بوتون بونلار باش وئره بیلر. لاکین موجاهیدلرین ترک سیلاح اندیلمه سینین نه اوچون لازیم گلدیگینی آراشدیرماق لازیمدیر. او واخت بوتون ایلات، عشایر و خانلیقلار منسوب آداملار تپهدن دیرناغا قدر سیلاحلانمیشدیلار. اونلار حقی مرکز حۆکومتی ده اوز تاثیرلری آلتینا آلا بیلیمیش، ناظیرلرین تعیین اندیلمه سین، دؤولتین عملیاتینا و مملکتین موقدراتینا تاثیر گۆسترن عامیللره چئوریلیمیشدیلر. بو هئچ ده آیدین دئییلدیر کی، یئفرمین (4) دستلری ایرانین آزادلیغی و ایستیقلالیتینه سردار میلی نین موجاهیدلریندن داها چوخ علاقه بسله سینلر. یاخود بختیاری خانلاری مرکز حۆکومتی قوتلندیرمکده تبریز و تئهران آزادلیقلاریندان داها ایرملیده اولسونلار. بورادا بیر چوخ اینجه لیکلر وار. همین اینجه لیکلر آذربایجان موجاهیدلرینه علاقه بسله ییلری تاریخیلرین، قزنجیلرین یازیلارینا، خصوصیله کلاسیک تاریخ کیتابلارینا شوبهه لندیریر.

راضی همدانی آدی آخماق بیر آدم بیر تاریخ کیتابی یازاراق، ایدعا ائتمیشدیر کی، ستارخان و باغیرخان ایکی قارداش اولموشلار. اونلار تئهرانا گلیب بعضی ایشلر گۆرموشلر، اونا گۆره ده دؤولت طرفیندن موحصیره آلینیب ترک سیلاح ائدیلمیشلر. ستارخان، باغیرخان کیمی ایکی مشهور آدمی موعینلشدیرمک اوچون حقی کیچیک زحمت بئله چکمک ایسته مه یین بیر «تاریخی» شوبهه سیزدیر کی، ایرانین ان بۆیوک فداییلرینی ده یاغی و ایغنی شاشچی کیمی گۆستره بیلر. هر حالدا بیر گون گلیب چاتاجاق کی، بیز یالتاقلارین و ایکی-اوزولورین یازیلارینی جیریب یاندیراجایق.

بیزه معلومدور کی، سردار میلی ستارخان اوز وطنینه علاقه بسله یین، اونا بۆیوک و قودرتلی حساب ائدن، وطنین آزادلیغی یولوندا مردلیکله آزادلیق حرکاتی بایراغینی یوکسکلره قالدیران بیر شخصیت اولموشدور. اتابک پارکینداکی قیرغین، موجاهیدلرین ترک سیلاح اولونماسی دا بیزیم فیکریمیزجه بۆیوک بیر خیانتدن عیبارت اولموشدور. تأسوفر اولسون کی، اشراف و قومعه چیلار طرفیندن حاضیرلانمیش بو نقشه نی موجاهیدلرین بیر دسته سی کور-کورانه صورتده حیانا کئچیرمیش و بونولا دا آخماق و شوعورسوز تاریخیلره ایمکان وئرمیشلر کی، بۆیوک سردارین ایران آزادلیغی تاریخینده آچدیغی ایقتیخارلی صحیفه نی قارالاسینلار. شوبهه سیز کی، او زامان میلی قومولری بیخماق دئییل، اونلاری قوتلندیریب گنیشلندیرسه دیلر، ایرانین مشروطه حرکاتی ثمره سیز قالماددی، قومعه چی عونسورلر مشروطه چیلیک دونو گنئییب یئندن اولکی موقعتلرینه کئچه بیلمزدیلر.

دئییرلر کی، سردار میلی نوماینده لردن بعضیلرینین سورگون اولونماسینی طلب ائدیردی. بو احتیمال اولوناسی مساله دیر. بیزیم عقیده میزجه، حقی بو گون شورا مجلسینده اوتوروب آزادلیق و مشروطیتین کۆکونو قاضیان بعضی نوماینده لر اعدام اولونمایدیر. عقیده

میزجه ستارخان میلین ائوي و مشروطه اولکهمسینین آغیرلیق مرکزیندن بیر نئجه نفر دیکتاتور، لووگا و میردار عونصورلری تمیزلهمک عزمینده اولموشسا، اونون یوکسک روحو و موقدس فیکری قارشیسیندا بیر داها تعظیم ائتمک لازیمدیر.

مشروطیت دؤورونده آزادیخاهلارین بیر سهوی ده بوندان عیبارت اولموشدور کی، اونلار آزادلیق دوشمنلری ایله سرت رفتار ائتمهمیش، بو وحشی بیتکلیری کؤکوندن چیخارمامیش و بونولا اونلارین تام مادی و معنوی قودرتیله ساغلام قالماسینا ایمکان وئرمیشلر. محض بونا گؤره ده دؤیوش سونا چاتدیقدان سونرا اونلار اؤز قوولرینی آزادلیق علنیهینه ایشه سالمیشلار.

گؤردویونوز کیمی، بیزیم سردار میلی هئج ده ساده و معلوماتسوز آدم اولمامیشدیر. او اؤز مؤحکم اینامی، ساغلام و پاک عقیدهسیله بیلیردی کی، قوام حیله یولو ایله مئیدانا سوخولاراق موجهیدلرین ووروشمالاری نتیجهسینده بوشالیدیلمیش سنگرلری بیر-بیر سازیش و دینج واسیطهله ایله ایشغال ائدیر. ایندی گؤروسونوز کی، سردار میلی نین قالدیردیگی و بوتون دؤولتترین اونون حیمایهسی آلتینا توپلاناغینی ضروری حساب ائدیگی بیر بایراگی آزادلیق علنیهدارلاری نه کیمی حیله بازلایلا بیخیب یئره آتدیلا. قوام قوولری قارشیسیندا سینه گریب آزادلیگی قورویان موجهیدلری نئجه حیله یله بیخدیلا. بنله گنجلر سردار میلینی تانیمالی، اونون حیاتی و قهرمانلیق عملرینی اوخویوب اؤیرنمهلی، بویوک عقیده، فیکر و آرزولارینی بیلهمیدیرلر.

شوبهسیز کی، سردار میلی او واخت تسلیم اولماماقلا دوزگون حرکت ائتمیشدیر. او بیلیردی کی، تسلیم اولدوغو تقدیرده آزادلیق و مشروطهنی اؤز ایله تسلیم ائتمیش اولاجاق. بو چوخ دیقته لاییق مسالهدیر و اونون قودرتلی ایرادهسی، ثابت قدملیگی محض بو ایشده اؤزونو تظاهور ائدیریر. بیز گؤروروک کی، اون-اون بئش نفر ساده موجهیدله بوتون اولکه قارشیسیندا موقایمت گؤستریمیش بیر شخص، اتابک پارکیندا دا، اطرافدا اولان جمعیه آرخالاناراق تسلیم اولمور. بورادا اگر حیله و ریپاکارلیغا ال آتیلماسایدی، مستوفی الممالیک ایش باشینا گئیریلمهسه ایدی بو خیانتکار نقشه حیانا کئجه بیلمزدی. سردار میلی آغایی مستوفی الممالیکه نهایت درجهده اعتماده بسله بیلیردی. اونو تام آزادیخاه بیر آدم تانی بیلیردی. او بو خئیبرخاه درویش مسلک آدامین آرخاسیندا قوام السلطنه نین گیزلندیگینی بیلیردی. مستوفی الممالک ایش باشیندا اولماسایدی اتابک پارکینی بنله آسانلیقلا موحاصیره ائده بیلمز دیلر. سردار میلی بیلیردی کی، مستوفینی یالنیز اونو غافلگیر ائتمک خاطرینه، قصدن مستوفینی بی آبر ائتمک خاطرینه ایش باشینا گئیرمیشدیلر. او، بیلیردی کی، حقیقی آکتیور یعنی داخله ناظیری آغایی قوام السلطنه پولیس ایدارهمسینین، یئفرمین، بختیاری خانلاری نؤکرلرینین چالامئیدان و سنگلچ لوتولاری و قوچولارینین ایله اونو خاینجهسینه موحاصیره ائدهجکدیر.

همین مقبرهیه گلدیکده قئید ائتمه لیم کی، قارشیسیندا دایاندیغیمیز بو مزار حاقیندا منیم تأسوفلندیریجی خاطرهلریم واردیر. ایلك دفعه من 1300 جی ایله مقبره نی زیارت ائدیم. مزارین داشی بوگونکو کیمی یئرین سطحی ایله برابر ایدی. بو منی تعجب لندیردی. اونا گؤره کی، بیر نئجه ایل کئچدیکن سونرا اونون اوزرینده کی بوتون خطر سورتلوب آرادان گنده بیلردی و بنله ایله گله جک نسیل اونو آختارماق اوچون روایتلره ایستیناد ائتمهلی اولاردی. او زمان، تصادوفن بیر نئجه نفر گنج آذربایجانلی تاپیلدی. نظریجه دوکتور رضازاده شفق ده اونلارین سیراسیندا ایدی. بیز همین ایشله مشغول اولان شخصین یانینا گئتدیک. بیزه دئدیله کی، مزارین داشی یئرین سطحیندن یاریم آرشین اوجا اولموشدور. او، بیر چوخ باهانالار گئیردیکن سونرا سؤز وئردی کی، مزاری اولکی وضعیتده اولدوغو کیمی یئنیندین بینا ائدهجک. بیر نئجه گوندن سونرا گلدیک، دوغرودان دا او اؤز سؤزونه عمل ائتمیشدی.

اوزون ایللر اؤتوب کئچدی. قصری-قاجار زیندانین دمر بارماقلیقلاری و اوجا دیوارلاری انله مؤحکم بیر مانع ایدی کی، من اؤز قوللاریملار اونلاری قیریب عزیزلریمین مزارینی زیارت ائتمگه قادیر دئییل ایدیم. بو محرومیت اون بیر ایل داوام ائتدی. کاشان سورگونوندا قاییدان زمان یئنه ده اؤزومو بو کیچیک حمیهته چاتدیردیم. او زمان یئنه ده مزارین داشینی همین ایندیکی وضعیتده گؤردوم. دئمک اونو یئنه ده حمیهتن سطحی ایله موساوی ائتمیشدیلر کی، اوزرینده کی اثرلر تئزلیکله محو اولوب گئتسین. تبریزده سردار میلی نین قارداشی خادیمی-میلی حاجی عظیم خانلا صوحت زامانی بنله بیر فیکره گلدیک کی، سردار میلی نین مزاری تبریزه کؤچورولسون.

حاجی عظیمخان دئییردی کی، جنازه تئهراندا امانت قویولموشدور. معلوماتلی و اعتمادلی آداملاردان ساییلان آغایی مقانی نین ده فیکری بئله دیر. بو گون همین موضوع دا بحث ائتمک ایسته میرم. بیر ایرانی نین نؤقته یی-نظریندن تئهرانلا تبریز آراسیندا فرق اولما بیلمز. لاکین سردار میلی اگر حقیقتهده بو ایشی لازیم بیلیمسه حؤکمن اونا عمل اولونمالیدیر. بوندان علاوه مزارین حاضیرکی تأسوفلندیریجی وضعیتیه مومکون قدر تئز بیر زاماندا دییشمه لیدیر. بورا تاریخی بیر یئر دیر. ایرانین گله جک گنجلری بورادا یاتمیش شخصی تانیمالی، اونون مزارین قهرمانلیق، مردلیک درسی، اخلاق، وطنپرورلیک و آزادیخاهلیق درسی آلمالی دیرلار. عینی زاماندا ستارخانین ائوي ده مومکون قدر تئز بیر زاماندا آزادلیق موزئینه چئوریلمه لیدیر. سردارین اؤولادلاری آغیر موصیبت شراییطی و احتیاج اوزوندن بو ائوي ساتمیشلار. من سردارین قارداشی ایله بو حاقدا چوخلو صوحت ائدیم. او دئدی: چالیشاریق کی، تئزلیکله

ئۈيۈن تۈرە صاحىبىي اۈنۈ قەدىمە اولدوغو كىمىي يىنىدىن تىكىدىرسىن. انشىتىدىگىمە گۆرە، سردار ۈيۈنى قوامچىلار اىنتىقام اوزۈندىن خاراب انتمىشلر. سردار ۈيۈن عايىلەسى دە چۈخ آغىر شرايىپدە ياشايدىر. اۈنۈن اىكى قىزىنا دۆۈلت طرفندىن ايدا اۈن-اۈن بئش تۈمن پۈل وئرىلدىر. رشادتلى بىر اءامىن عايىلەسى، سادە ناھار يىمكى اۈچۈن كىفايت انتمەين بو پۈل اىلە ياشامالى و اۈز بۈيۈك آتاسىنىن ابيىر و حۆرمىتىنى حىفظ انتمەلىدۇر. بو وضعىتى شرح انتمكەن مقصدىم ھىچ دە بوش و قورو اوركىنانالىق گۆسترمك دىيىل. منىم عقىدەمچە ستارخان ۈيۈن تارىخى بىر يىزدۇر. اورادا واخىي اىلە بۈيۈك بىر حرکاتا رھبرلىك ائدىن پارتىيانىن قرارگاھى يىرلشمىشىدۇر. بو اۈي تۈزدىن تىكىدىرمك لازىمدۇر. ستارخانا و مواھىدلرە عايىد بوتون شىئىلر، ھابئلە او واخىكى تۈپ، توفنگ و ساير سىلاخلار بو اۈدە ساخالانىلمالىدۇر. مشروطىت دۈۈرونون خطابهلىرىنى، بياننامەلىرىنى، مکتوبلارنى، شكىللارنى دە تاپماق لازىمدۇر. بونلار جانلى تارىخى سىندلر دۇر. ھىمىن سىندلر تۈپلانمالي و مواھىفظە اولونمالىدۇر. بو ائلە بىر عادي ايشىدىر كى، بوتون موترقى مىلتلر ۈيۈن ماعارىف ايدارەلىرى طرفىندىن باشقالارىنىن دخالتى اولمادان حياتا كىچىرىلدىر. بىزىم حقىقى ماعارىف ناظىرلىگىمىز اولمادىغىنا گۆرە، اۈزوموز تىبوت گۆسترىب بو ايشى حياتا كىچىرمەلى بىك.

قىسا اچىلىش نىطق عوضىنە بىر ساعات سىزىن واخىتىزى آلدىغىما گۆرە چۈخ عۈذر اىستەيمىز. من ھىچ دە اىدىعا انتمىرم كى، بىر ساعات عرضىندە سردار مىلى قارشىسىنداكى بورجومو لايىقىنچە يىزىنە بىئىرمىشم. شۈبھەسىز، سردار مىلىنىن ادى مشروطە حرکاتى اىلە بىر سىرادا چكىلدىر. بو حرکاتىن اھمىتىنى بىر ساعات عرضىندە شرح انتمك اولماز. بورادا مقصدىمىز ستارخان ۈيۈن ادىنى تکرار انتمك اولموشدۇر. عزىز اولكەمىزىن ادى ابدى ياشادىغى كىمى، ستارخان ۈيۈن ادى دا ھىمىشە قالاچاق و ياشايدىدۇر.

ياشاسىن سردار مىلىنىن بۈيۈك ادى!

ياشاسىن اۈزلىرىنى آذربايجانىن غىرتلى، قوجامان مواھىدلر ۈيۈن داوام اندىجىسى حساب ائدىن ايرانىن گنج آزادىخاھلار!

«آزىر» قىزىتى نۇمرە 177، 179، 210، 17 آوقوست 1944-جو اىل 19-26 مۇرداد

- 1 او زامان ايرانىن حربى ناظىرى اولان رىضا خان سردار سوپە آدلانىدى.
- 2 صغىر اىستىباد دۈۈرو محمدلى مىرزىنىن حاكىمىت باشىندا اولدوغو 1906-1912-جى اىلدىر.
- 3 تۇرانىن شىمال غربىندە و مشهور قومچى اتا بىكىن ادى اىلە آدلانان پاركىدۇر.
- 4 بىفرىم داۈدىياتىس مشروطە اىنقىلابى دۈۈروندە گىلان داشناقلىرىنى باشچىسى اولموشدۇر.

آزادلىق جبهە سىنىن اىالت شوراسى طرفىندىن تىرىزدە فىردوسى مکتىبى سالونۇندا تشكىل اولونموش بىغىنچاقدا نىطق

من بىر تىرىز دىۈتاتى كىمى دىيىل، آزادلىق جبهەسىنىن نوماندەسى كىمى تىرىزە گلەمىشم. بونا گۆرە دە اعتىبارنامەمىن (1) رد اندىلمەسى بارەدە صۇحبىت اندەجگىمى گۆزلەمگىن. اعتىبارنامەمىن رد اولونمىسى منىم سىياسى موبارىزەمىن موعىن حىسەسىنى تشكىل ائدىر. اونا گۆرە دە بو حاقتا صۇحبىت انتمك اىستەيمىز. حىتى ياي فصلىندە سفر انتمكى نظر دە تۈتمۈشۈم. اىستەمىزدىم بئلە بىر سۈز چىخارسىنلار كى، پىشەۈرى مائاداتى رد اندىلىگى اۈچۈن تىرىزە گلەمىشىدۇر. بونلار بىر كئارا دۈرسۈن. اىندى گۆر كى بىز نە حالدا بىق و ھار ايا گندىرىك.

بوگونكو وضعىتىمىزىن كۆكلرى اوزاق كىچمىشلرە گندىب چىخىر.

1320-جى اىلىن شەرىور اىيىندا باش وئرمىش حادىئە بىزى غاقىلگىر انتدى. خالق بو حادىئەدىن كۆنلۈ، اىستەدىگى كىمى، لايىقىنچە اىستىفادە اندە بىلمەدى. شەرىوردىن سونرا دىكتاتور قاچدى. لاكىن دىكتاتورلوق دستگاھى آرادان گىتتمەدى. دىكتاتورون اىستىفادە انتمىگى دۆۈلت ماشىنى اولدوغو كىمى يىزىندە قالدى. دىگر طرفدىن خالقىن زامانلا بىر سىرادا اىرەلمەسەسىنى و ترقى كارۈانى اىلە ھماھنگ

اولماسيني ايستهين آداملاري زيندانلارين بوجاقلاريندا، زهر ينديرتمک و آمپولا وورماق يولو ايله محو ائتديلر. قالانلاريني ايسه آغير زنجيرلر آلتيندا ساخلاديلار. نتيجهده شهر يور حاديثهسي زاماني خالق همين ترقی پرور و آزاديخواه آداملاردان ايستيفاده انده بيلمه دي. بوندان باشقا نتيجه آزاديخواهليق سايقهسي اولان آداملارين بير چوخونو اؤز طرفينه جلب اندهرک اؤز منافعينه اوغون صورته بير سيرا ناظيرليک و رييسليک پوستلاريني اونلارا تاپشيردي. شهر يور حاديثهسي قارشيبا چيخدي. لاکين يالنيز بير آدامين مقصدلريني حياتا کنجيرمک خاطرينه ديکتاتورلوق اساسيندا قورولموش دؤلت ماشيني داغيديلمادي. شهر يور دن سونرا دا ديکتاتورلوق قورولوشونون آزاديخواهلا و ميلي تشکيلاتلار اوزريندهکي تطبيقي او قدر گوجلوي ايدي كي، ايران خالق پارتيياسي تشکيل اولونان زامان اؤز مرانامه سيني تهر اندا چاپ ائتديره بيلمه دي. او اؤز مرانامه سيني نهايت تبريزده چاپ ائتديريب تهر اندا نشر ائتمگه مجبور قالدی. دؤلت ديکتاتورلوق آياتيندا ان کچيک دييشيکليگه بئله يول وئرمهک اوچون قزئت ايمتياز ي وئريلمه سيندن بو يون قاچير يردی. قوامچيلار مطبوعاتين ميلي بير قوه اولدوغونو، ديکتاتورلوق اصولي-ايداره سينين کؤکلريني لر زيه سالان بير قوه اولدوغونو باشا دوشوردلر. ايقتيصادي بؤحران، هابئله محاريبه نتيجه سينده تۇر نيميش چتيلليکلر اوزوندن اولکه اهالي سينين موعين حيسه سي ايقتيصادي مساله لرله داها چوخ ماراقلانيردي. ديگر طرفدن اولکه ده باش وئرميش آجليق، باهاليق ايرانلارين ديگر حيسه سيني ده ايقتيصادي فعاليتدن ايير ميشدي. بولانيق سودان باليق توتماق ايستهين پولپرست، پرينسيپ سيز آداملار آزاديخواه لارين ايرله يلمه سي يولوندا بؤيوک مانعه چئور يلميشديلر. بونلار اؤزلرينين چوخ کچيک مقصدلري خاطرينه، شخصي ايستيفادلري خاطرين، ناظير و يا مجلسده نوماينده خاطرين، شخصي ايستيفادلري خاطرينه اساسي اولمايان دستلر و جمعيتلر دوزلنديلر. يئردن گؤبلک کيمي چيخان بو دستلر ترقی پرور و دموکراتيک پارتييلارين اينکيشافي و ايرله يلمه سي يولوندا مانعه چئور يلدیلر. بو پرينسيپ سيز و مقصد سيز دستلر خالقي چاشديردي. آداملار هانسی طرفه مئيل گؤستر مگي، هانسی دسته يه قوشولماغي آييرد انده بيلميرديلر. گنجلر يميزي موعين درجه ده آلدادي، اونلارين آزادليق اوغروندا موباريزيه قوشولمالارينا مانع چيکليک تۇر مدن ديگر عاميللردن بير ي ده آلمانلارين موقتي غلبه ني ايدي. بو «غلبه» بعضي گنجلرين گوزونو قاماشدير ميشدي. بعضي گنجلر ايسه آلمانلاري بير نووع سوسياليست حساب ائيرديلر. من اوزوم زينداندا اولارکن، بعضيلرينين سوسياليزم ايله ناسيونال-سوسياليزم مفهوملاريني بير-بيرينه قارشيدير ديقلارينا شاهيد اولموشام. من اونلاري چوخ دا تقصير لندير ميرم. اونا گوره كي، ايگير مي ايل مودتینده اولکه ميزين اطرافينا اوجا و قالين حاصار چکهرک، خالقين سوسياليزم، ناسيونال-سوسياليزم و فاشيزمين حقيقي معنالاريني باشا دوشمه سينه مانع چيکليک تۇر تمشيدیلر. آماندا چاپ اولونموش کيتابلار و ساير مطبوعات اولکه داخيلينده گنجيش صورته ده ياييلير، فاشيزم ايرانلارين گوزونده باشقا جوره جيلوله نيردي. بو تيلباغاتا اويان آداملار هيتلر حؤکومتينين ماهيتيني باشا دوشمور. اونون اوروپا ليباسي گنيدير يلميش ريضا خان حؤکومتينه اوخشار بير شئي اولدوغونو بيلميرديلر. گنجلر يميزدن بعضي سينين باشا دوشمعدن هيتلرين موقتي و اساس سيز غلبه لر نه مفتون اولماسي بيزيم اوچون بير بلايا چئور يلميشدي. بو ايش، اونلاري سياسي و ايقتيصادي موباريزه دن ده کنار ائتميشدي. مئتن، بعضيلري تاريخين آيري-آيري شخصلر طرفيندن، يعني آلمان تاريخينين هيتلر، ايتاليا تاريخينين، موسولوني و ايران تاريخينين ريضا خان طرفيندن ياراديلماسيني ايديعا ائيرديلر. اونلار بو فيکرين بوش و اساس سيز اولدوغونو، تاريخين خالق کوتله لري طرفيندن ياراديلديغيني بيلميرديلر.

معلوماتور كي، هنج ديکتاتورلار دوزلتمک يولو ايل، تاريخين جرياني دييشمک مومکون دئييلدير. خوشبختليکدن يوخاريدا قئيد ائنديگيميز پرده لر بير تيلدي. ايران خالقي، خصوصيله ضيالييلار «ايلديريم سورعتلي هوجوملارين» محاريبه نين موقدر اتيني حل انده بيلميه جگيني باشا دوشدولر.

بعضيلرينين ده سياسي جريانلارا قوشولماسينا سبب بير سيرا گوچو و غرضلي آداملار طرفيندن ياييلان شاييعلر ايدي. مئتن، بئله شاييعه ياييرديلار كي، گويا موفيقلر پراپ تورپاقلاريني ايشغال ائتمک فيکرينده ديرلر. ايران بارمه اراضي نؤقطه يي-نظرلري واردير. لاکين «ميتلرين تعيين موقدرات حوقونون» هم آتلانتیکا کارتاسي، هم ده تهر ان و کريم کونفرانسلاري طرفيندن تصديق ائيلمه سي فيتنه کارلارين شاييعه لريني پوچا چيخار تدي. بيز موفيقلرله انله بير وختدا موقاييله باغلاديق كي، فاشيست قوملري آز قالا خزر دنيزي ياخينليقلارينا چاتاراق ايران و شرق اولکلريني تهديد ائيردي. بيز غلبه چالماق خاطرينه بوتون يوللار يميزي موفيقلرين سرانجامينا وئرديک. بو دوزدور كي، داخيلي سياست ساحه سينده بؤيوک آدديلار گؤتوره بيلمه ميشيک. لاکين آزاديخواه لارين، هابئله آزادليق يولوندا موباريزه ائدن مطبوعاتين فعاليتي سايه سينده خاريجي سياستده بؤيوک موفقيتيلر قازانميشيق. بونلاردان بير ي اوچ طرفلي موقاييله ايمضالانماسيندان، ديگر ي ايسه، هيتلر آلمانياسي علثيه نه محاريبه اعلان اولونماسيندان عيار تدير. موفيقلرين بيزيم تورپاغيميز و ايستيقلايتميز حاقيندا پيس نيته اولدوقلاريني ايديعا ائدن آداملاري من جاهيل و نادان حساب ائيريم. بيزيم مصلحتيميز موفيقلره يارديم گؤستر مکده دير. بونو بيزيم منافعيميز طلب ائير. اگر وطنيميزله وحشي هيتلر جي ايشغالچيلارين آراسيندا رشادتلي قيزيل اوردونون و سوونت ايتيفاقي خالقلارينين سينلري بؤيوک بير قالا کيمي سد چکمه سه يدي، بو گون همين تبريز شهريندن اثر-علامت بئله قالمازدي. بيزيم اخلاقي وظيفه ميز، اينسانپرورليک حبسلر يميز طلب ائير كي. قيزيل اوردونون پارلاق غلبه لرينه اورکدن سئوينک!

موتفیق قوشونلارینین ایرملیله مہسی ایله علاقه دار اولراق خالقین آیلما سیندان و میلتن آزاد اولجاغیندان قورخویا دوشنلر آزادلیق حرکتینین قارشیسینی آلماق اوچون ترقی پرور و آزادلیق سئون آاملارین موعین حیسہ سینی اوز اطرافینا توپلاییب، ایران خالق پارتیاسینین اینیکیشافینا مانع اولماغا و بو بارده یئنی تدبیرلر حاضیرلاماغا چالیشدیلار. اولنلر اساسی اولمایان پارتیالار واسیطہ سی ایله بیر ایش گۆره بیلیمدی کلرینی باشا دوشمرک آزادلیق حرکتینین قارشیسینی آلماق اوچون بیر اوووج تئهران مورتجعلرینین علی، و اختی ایله دؤلت چئوریلشی یاراتماقلا های-کوی سالمیش فیتنه کار بیر آدامی، یعنی سئیید ضیال دین طباطبائی تئهرانا کتیرمک ایستدیلر. نہایت او، سالام-صلواتا تئهرانا کتیریلدی. قوامچیلار بوتون ایرانلیلارین سئیید ضیانی قارشیلایاقلارینی گۆزلہ بییر و اومید اندیردیلر کی، حؤکومتی اونون ایله تاپشیراقلار. لاکین ایران خالقی نینکی سئیید ضیانی قارشیلامادی، بوندان علاوه سایییز-حسابسیز میتینقلر، کونفرانسلا تشکیل ائتمکله اونا نیفرت بسلدیگینی بیلدیردی. ایران خالقی سئیید ضیانی ماجراچی و فیریلداچی بیر عونصور کیمی تانی بییر. بونا گۆره ده، سئیید ضییا اوز مقصدلرینی حیاتا کنجیره بیلیمدی. آرتیق، خالق اوز سعادتینین میلی تشکیلاتلار ایله اولوغونو درک ائتمیشدی. بونا گۆره ده او، «نابیغه» آدلاندیریلان سئییدی قارشیلامادی. سئیید ایستہیردی کی، قیزیل اوردونون محبوبیتیندن، سوؤت ایتیفاقینین معنوی نوقودندان ایستیفاده ائتسین. بونا گۆره د، فلیستیندن ایرانا یولا دوشمزدن اول یازدیگی بیاننامہ سینده قئید ائتمیشدی کی، «من سوسیالیست بیر حؤکومت یاراتماق و تورپاقلاری بؤلوشدورمک مقصدیله ایرانا گئدیرم». شوبهہ یوخ کی، بو ہم ایران خالقینی، ہم ده سوؤت حؤکومتینی آداتماق خاطرینه ایدی. لاکین نه ایران خالقی، نه ده سوؤت حؤکومتی بو حییللره آدانمادیلار. ایرانین دموکراتیک و میلی قوولمری اونون علنیهینه قیام اندیب دئدیلر: سن هامان آدامسان کی، و اختی ایله مشروطه و میلی حؤکومت علنیهینه چئوریلش یارادیب قانونی اساسینی تاپدالامیشدین.

سوؤت حؤکومتی ده سئیید ضیانی سوسیالیست حؤکومتی یاراتماق و تورپاقلاری بؤلوشدورمک فیریلداقلارینا اینانمادی. او، ایرانین داخلی ایشلرینه قاریشماق و سئیید ضیایا حیمایه گؤسترمک کیمی ایشلردن چکیندی.

سئیید یوخاریدا قئید اولونان حییللرله بیر ایش گۆره بیلیمه جگینی باشا دوشدوکه، آاملارین جهالت و خبرسیزلیگیندن ایستیفاده ائتمک ایستہدی. بونا گۆره ده پاپاق قویماق، چارشاب اؤرتمک، مکتبلری باغلاماق و سایر بو کیمی صؤحتلری اورتایا آتدی. بورادا دا او، مووقفیت سبزیلیگه اوغراددی. سونرا کؤچری طایفالارینی تحریک ائتمک، خانلار و فؤدالاردان ایستیفاده ائتمک فیکرینه دوشدو. مادی وسایط توپلاماق اوچون ساعد و میلیسونون کؤمگی ایله بیر سیرا فیریلداقلارا، تجارت حوققبازلیقلا رینا ال آتدی. گورگاندا باش وئرمیش زلزله من ضرر گؤرنلر «کؤمک» باهاناسی ایله موعین مبلغ پول الده ائتدی. بو پوللارین هامیسینی اوز بیچاق چکنلرینه و باشقا فیتنه-فساد تورتک ایشلرینه صرف ائتدی. رشیدیاندان آلیان دوققوز یوز مین منتر پارچا و ایپلیک مسالہ سی ده هامیا معلومدور. ظنیمجه بونلاری ایزاح ائتمک لازیم دئییل.

آزادلیق جبهہ سی مسالہ سینہ گلدیکه قئید ائتمه لیم کی، من همین جبهہ نین بیر نوماینده سی کیمی تیریزه گلیمش. بو جبهہ چوخ گنیش و گوجلودور. ایندی مرکزده و ویلایلرده نشر اولونان قزنتلرین اوتوز بنشی همین جبهہ نین عوضو ساییلیر. بوتون آزادیخواه لاردان خاھیش اندیرم کی، اوز صیفی منسوبیتلرینه باخمایاراق آزادلیق جبهہ سینہ قوشولسونلار و بو یول ایله آزادیخواه لارین سیرالارینی داها دا مؤحکم لندیر سینلر.

قیزیل اوردونون تشکیل اولونماسینین ایگیرمی بئددینجی ایلدؤنومو یاخینلاشیر. آرزو اندیرم کی، شهرین بوتون اهالیسی همین طنطہ لی ایلدؤنومونده صمیم-قلبله شیرکت انده جکدیر. بیزیم آزادلیغیمیز، بوتون دونیانین آزادلیغی خصوصیلہ قیزیل اوردونون غلبه تنه باغلیدیر. حاضیرکی محاربه نین جریانیندا قهرمان قیزیل اوردو میتیل سیز فداکارلیقلاری و وئردیگی قوربانلار باھاسینا بوتون دونیانی فاشیست آتارتیندن خیلاص ائتمیشدیر. قیزیل اوردونون غلبه لری نتیجه سینده بیزیم عزیز وطنیمیزده محاربه نین ضرر و دهشتلریندن قورونموشدور. من اینانیرام کی، تیریز اهالیسی بو بؤیوک طنطنه ده صمیم-قلبله بو شهرین آدینا لایبق بیر شکیلده ایشتیراک انده جکدیر (سورکلی آقیشلار).

«آزیر» قزنتی نؤمره 257، تئهران (15 ایسفند 1323) 6 مارت 1945-جی ایل.

1 ایران میلی مجلسینین 4-جو دؤره ایجلاسی طرفیندن دئیوتاتلیق ماندانتینین رد اولونماسینا ایشارہ دیر.

فیردووسی مدرسهسی سالونوندا، تبریز شهرینین موختلیف طبقه‌لرینین بیغینجاغیندا

نیطق (1324 جو ایل دنی آیین 28-ده (18 یانوار 1946 جي ایل))

جاری مسالهلر ایجازه وئرمه‌ییب کی، میلی حؤکومت تشکیل اولاندان سونرا وضعیت حاقیندا خالقا ایطیلاعات وئریلسین و خالق بیلسین کی، بیزیم قاباغیمیزدا دوران ایشلر ندیر و نه ایشلر گؤرولموشدور. اومیدوارام کی، تنزلیکله میلی مجلسی میزین ایکنجی ایجلاسی باشلاناجاق، نوایندهلر اطرافدان بیغیلیب گلهجکلر و خالق انجام اولموش ایشلری بیلهجکلر.

بیزیم باشلادیغیمیز میلی موباریزده تقریبین بنش آیین ایچینده بؤیوک ایشلر گؤرولوبدور. او فیکرلر و آرزولار کی، دانیشان واختدا چوخ اوزاق نظره گلیردی، بنش آیین ایچریسینده ایدئال صورتدن چیخیب و عملی اولوبدور. ایندیکی آذربایجان خالقی اوزو اوچون بیر میلی حؤکومت و میلی مجلس وجودا گتیرمیشدیر.

بیز چوخ تاریخی گونلر کنچیرمیشیک و یئنه ده تاریخی گونلر کنچیرمکده‌ییک. بیر خالق کی، اوز آنا دیلینده دانیشماق ایختیاری بوخ ایدی و مونظیر ایدی کی، تهراندان لاییق یا نالاییق بیر آدام گلوسین اونو ایداره ائله‌سین، ایختیارین اوز الینه آلمیشدیر.

گلهجک نسیل خوشبخت و مسعود یاشایاجاق، بو تاریخی گونلری ثبت ائده‌جکدیر.

بیر آی قاباق قاباغیمیزدا بیر وظیفه دوروردو. او دا قان تۆکمهدن حؤکومتی خالقین الینه وئریب، ایستیدادی آرادان قالدیرماقدان عیبارت ایدی. ایندی بیز بونا موفق اولموشوق. آیری یئرلرده بئله موقعدره حؤکومت ماشینی سینار. بیز بو حؤکومتی تشکیل وئرنده قاباکی ماشینی تامامیله سبندیریب کنار اتمادیق. بو ماشین خالقین گؤز یاشلاری اوستونده قورولوب توفیلی کیمی یاشاییردی. زوراکلیق و قانونسوزلوق اونون ایچینده ایدی. یوزلرجه باجیلاریمیزی و اقوامیمیزی اینسانلارا بنزمه‌ین ایشلر، اوغورلوق و یالانچیلیغا سؤوق ائدن محض او ماشین ایدی. بیز او ماشینی آدیق. او ماشین بیزیم ایستدیگیمیزی یئرینه یئتیره بیلمز.

بیز نه ایسته‌ییریک؟

بیز ایسته‌ییریک کی، خالق ساوادلی اولسون، ویجدانلا یاشاسین. خالقین بهداشتی و صحتی تامین اولونسون. شهرلر یاشاماغا یاران بیر حالا گلوسین. خالقین تهلوکه‌سزلیگی تامین ائدیلسین. بو او شئیدیر کی، همیشه بیزی دوشوندورور و ناراحات ائدیر. بو ماشین بئله ایشلره قادیر دئییل، آما نئیلهمک؟ بیز بونو بیردن آتا بیلیمریک. سببی بودور کی، خالقیمیز بو کیمی وضعده حاضیر دئییلدیر. ایندی اگر بیز فیرقه‌میز تشکیل ائدیلمده وئردیگی وعدلره یاخشی عمل ائده بیلیمریکسه، بو ایشکاللار قاباقدا واردیر. من بیر روزنامه‌چی اولدوغوم اوچون تامام ایدارلرین نقصلرینه آشینا اولموشام. کنچن ایدارلر خالقی اینجیتمک منظورو اوستونده قورولوبدور. بیز بو ایدارلری ایصلاح ائدیپ دییشدیرمه‌سک، موفق اول بیلیمریک.

بیز اولینجی قدمده تشکیلات یولو ایله داخل اولوروق. اشخاصین تقصیری بوخدور. اونلار بیر پیچ و مؤهره کیمیدیرلر. بیز ایسته‌ییریک کی، خالقی حؤکومت ایشلرینه دخالت وئریک.

اونا گؤره ده بیرینجی نؤوبده انجومنلر تشکیلی یولو ایله باشلامیشیق و اونو چوخ آشاغیدان، بؤیوکدن باشلامیشیق. بیز دنمیشیک، قوی خالق انجومندن باشلاسین و انجومن ایله بؤیوک احتیاجینی تامین ائله‌سین، وئرلین مالیاتی تعیین ائتسین و اونون مصرفینده نظارت ائتسین. بو نظارت آشاغیدان باشلانیر و بوخاریدان فرماندارلیغا، بخشدارلیغا و مجلس میلی‌یه یئتیشیر.

بو بیر گونلوک ایش دئییل، لاکین تنزلیکله عمله گلهجک و بو وسیله ایله خالقی اینجیتمک اوچون ووجودا گلن ایدارلر ایصلاح اندیله بیلر و اشخاصی دییشدیرمگه احتیاج قالماز. بونا گوره دؤولت بو ایشه چوخ اهمیت وئریر. گرک گلن بهمن آیینین 5 نه (25 یانوار) قدر انجومنلر تشکیل تاپا و حؤکومتین پایهسی دوزله. چونکی انجومنلر دؤولتین پایهسیدیر. بو قاباغیمیزدا دوران بیرینجی مساله دیر. من مخصوصن توججوهوزو بونا جلب اندیرم. بنله فیکیر اندیلمه سین کی، بونلار کئچن مأمورلارین تاییدیرلار، او بیریسیرلین یئرینه کئچمک ایسته دیرلر، کئچدیلر، قورتولدو.

بیز خالقی آلداتمیریق. بیز اول انجومنلری ایسته بیردیک. تئهران حؤکومتی بیزیم تقاضالاریمیز ایله موخالیفت انله دی. الیمیزه کئچن مدرکلر نیشان وئریر کی، تئهران حؤکومتی آخیرینجی دقیقه یه قدر آزادیخاهلاری توپا، گوشه یه باغلاماق امرینی وئریدی. بونلار هامیسی نیشان وئریر کی، تئهران حؤکومتی اؤز ریضا و رغبتی ایله بیر قدم آزادیغا طرف گؤتورمگه حاضیر دئییلدی. بیز بیر قودرت ووجودا گتیردیک و آزادیغی آلدیق. اما، آزادیغی آلماق کافی دئییل، اونو حیفظ ائتمگه بیر قوه لازیم دیر. بیز او قوه نی یاراتماغا باشلامیشیق. انله قودرت کی، دونیادا هئچ قوه اونو آرادان آپارماغا قادیر اولماسین. بو قوه خالقا آرخالانماق قوه سیدیر. میلته آرخالانان دؤولت همیشه یاشاییر.

بیز بو قوه نی یاراتمیشیق. تئهران حؤکومتی بیزی آرادان آپارماغا چالیشیر. اگر دؤولت میلته آرخالانماسا، اؤز تدبیرینی یئرینه یئتیره بیلمز. بیز اؤزوموزه آرخالانمیشیق، هئچ بیر کیمسه نین امری آلتیندا یاشاماغا حاضیر دئییلیک. بیزیم حؤکومتیمیزی حیفظ ائلمگه، اؤزوموزه ایداره ائتمگه لیاقتیمیز واردیر و اؤزوموزه ده ایداره ائدمه ییک (شیدتلی آلفیشلار). اؤزوموزه مخصوص قانونلار یاراداجیق. بیز بلوکلاردا انجومنلرین اینتیخاباتینا باشلامیشیق. بو اینتیخابات گلن آیین بنشینه قدر انجام تاپاجاقدیر و او انجومنلر تامام ایشلره نظارت ائده جکلر.

شهرلر مساله سی

بولوکلاردان سونرا شهرلر مساله سیدیر. شهرلرین آباد اولماسی بیزه باشی آشاغیلیق گتیره بیلر.

800 مین جمعیتی اولان تبریز ایندی خارابا و کثیف بیر حالدادیر. جمعیتی ایکی یوز مین نفره تقلیل تاپیب. گرک شهریمیز آباد اولماق قاباقکی حؤکومتلرده یئمک سیاسی واری ایدی. بو قدر هایکویدن سونرا کی، اگر تبریزین ایکی خیابانی آسفالت اندیلسه آزادیخاهلار آرادان گندلر، تبریزین آسفالتی اوچون تئهران 400000 تومن آغایی طباطباییه حواله وئریدی. او دا حواله، نه پول.

تخمین اولوندوغونا گوره تبریزین بویوک خیابانلارینین واغزالا قدر و بیر نئچه فرعی خیابانین آسفالت اندیلمه سی، سو یوللارینین سئمننت ایله اوستو اؤرتولمه سی اوچون 1200000 تومن خرج لازیم دیر. 1200000 تومن تبریزده هئچ کس حیس ائتمه دن بیغیلیر. نومونه اوچون قاراژلاردا بئکار قالمیش اوتوبوسلار شهرده ایشه باشلامیشلار. خالقین راحتلیغیندان علاوه گونده فقط بو یول ایله بلدییه یه 600 تومندن 1000 تومنه قدر عایید اولور.

شهرین عواریضی ده گلیر یئریدیر. کئچن حؤکومتلرین ایجحافلاری آرادان گؤتوروله جکدیر. عواریض بیغماق دا هئچ کسه تحمیل اولونمایاجاق. فقط بیر آز فداکارلیق ایسته ییر. چونکی گوزشت ائلمه یین، فداکارلیق ائلمه یین بیر میلته هئچ یئر یئتیشمز.

داوا واختیندا گؤردوک کی، اینگیلیس میلیتی و شورالار ایتیفاقی چوخ زحمتلره قاتلاشدیلار و فایق ده اولدولار. مومکوندور بو مالیاتلار نظره چتین گلکین. شاید بیرینه ده طولم اولموش اولما. اما بو گون زیندگانلیق سطحینی یوخاری گتیرمک اوچون گرک کؤمک ائلمک.

شهرلریمیزین آبادلیغی اوستونده دؤولت بویوک تدبیرلر گؤرمکده دیر. شهرلرین آبادلیغی خالقی ناخوشلوقدان، داوا پولو وئرمدن و تیفوسدان نیجات وئرر.

بونا گوره ده شهر انجومنلرینه اهمیت وئریریک. کئچن دؤولتلرده بو انجومنلر دؤولتین بیر شؤعه سی حالینا گلیمشیدی. خالق طرفیندن اینتیخاب اولموش 40 نفرین ایچیندن وزارت کیشور 1 اؤز ایسته دیکلرین اینتیخاب اندیردی. بیز چالیشدیق کی، انجومنلر قانونو کامیلن ایصلاح اولونسون و دموکراتیک بیر حالا دوشسون، دؤولتین دخالتی اولمادان شهرین ایشینه یئتیشسین. چونکی بو، دؤولت ایشی دئییل، بو، خالقین اؤزونه مربوط اولان بیر ایشدیر. شهرین اهلی گرک بیر خانواده کیمی اؤز ائوینی آباد ائلمه سین و سنجدیگی نوماینده لر وسیله سی ایله ایشده نظارت ائلمه سین. شهردارلیغیمیز آدی وضعی ایداره ائلمک اوچون اون تومن پول تاپمیردی. عوضولری حوقوقسوز

قالیدیلار، یا موخته حقوق آیریدیلار. ایندی بویوک بیر ایشه و آسفالت مساله‌سینه باشلانمیشدیر. هاوا سویوقلوغو جهته آسفالتین باشلانمسی باهرا قالیدیر، آما ایندین داش تۆکمک و آیری موقدماتی ایشلر باشلانیدیر.

اوجونجو پایه، صنایع مساله‌سیدیر

اونا گرک اهمیت وئرله. تک مالیات ایله مملکتی ایداره ائتمک اولماز. بو عاییدات دئییل، گرک آیری یوللار ایله محصول تولیدی قوه‌سینی آرتیرماق ایله اولکه‌میزی ثروتلندیرک. اونا گۆره دؤولت کارخانالارا کۆمک اندیر. چونکی بو یول ایله ثروت عمومی قالاچاق، عاییداتین شاید بیر قیسمتی خالقین جیبینه گنده. آما بو لاپ یاخشیدیر. اونا مالیات بیغماق ایشی ده آسان اولار.

میثال اوجون، من سیزه دئییه بیلرم کی، زمان- جنگ مالیات بر درآمد (2) بابتیندن 2500000 تومن فؤوق‌العاده و گۆیدن گلن عاییدات اوجون مالیات تعیین اندلمیشدیر. بو مالیات خالقین عمومی ایستیفاده‌سی اوجون: آرادان گنتمیش عادی ایقتیصادی علاقہ‌نی برپا ائتمک اوجون قویولموشدور. بو هئج بیر شئی دئییل. بونولا بئله خالقین سسی گۆیه چیخیر. بیز قند کارخانامیزدان 15 میلیون تومن ایستیفاده انده بیلیریک. بیزیم شهریمیزده بیر پشمینه کارخاناسی واریدیر. دونن، او کارخانایا گنتمیشدیم. من دئییردیم کی، بیر شهرده ساده بیر کارخانا 10، 15، 20 مین آداما چۆرک وئرله بیلر. بو بیر ساده صورت‌ده‌دیر (بو ایشین ظاهیری‌دیر). بونون نتیجه‌سینده فقط غیر مستقیم یول ایله دؤولته 200000 تومن مالیات چیخیر. بو قیسمته بیز آرتیق درجه‌ده اهمیت وئرملی‌بیک. کارگرلر ده گرک جیدیتله چالیشینلار. کارخانادا ایشلینلر دؤولته کۆمک ائتسینلر کی، آیری کارخانالار دا ایشه سالیسین. پوللاری تئهرانا قاچیردانلار ایسه قاییتسینلار و اولار دا کارخانالار دوزلتسینلر.

قارشیمیزدا دوران وظیفه‌لر

بیزیم قارشیمیزدا ایکی وظیفه دورور. بیرسی خالقین اعتمادینی قازانماق و کارخانا دوزلتمک اوجون ایستیفاده ائتمک، ایکنجی‌سی ایسه کارگرلرین اعتمادینی جلب ائتمک، اولاری جیدیتله ایشلتمک، بئله‌یکله، خالقی ثروتلندیرمکدیر.

غنی بیر میلتنن مالیات آلماق آساندیر. ایدارلرین 50000000 تومن خرچیدیر. بوندان اگر اون میلیون تومنی صرفه‌جولوق اندیب حذف ائتسک، قالار 40 میلیون تومنی. اگر اولکه‌میزین جمعیتین بنش میلیون نفر نظرده توتاق. هر نفره 8 تومن دوشور. بو مالیات گرک وئرلسین و عادیلانه صورتده بیغلسین، نینکی کئچن دؤورده‌کی کیمی ایکنجیبه 10 فایز مالیات قویولسون. کندین هامپاسی اولان، ایکی اؤکوزو، قویونو اولان آز مالیات وئرسین. اونون اوجون ده دؤولت کارخانا ایشه سالماسینا چوخ آرتیق درجه‌ده اهمیت وئریر. دؤولت صنعتی کارخانالاردان باشقا ال کارخانالارینا دا کۆمک اندیب اولارا بازار تاپمالیدیر. بو باره‌ده ایندی دانیشاجام. گرک محصوللاریمیزا بازار تاپاق. تئهران بیزی بازار مساله‌سینده ایکی طرفدن فشارا سالییدیر. بیر طرفدن تدریجی حالدا آذربایجاندا پولو بیغیب آپارماقلا بیزی چتینلیگه سالماق، دیگر طرفدن ایسه خالقین آراسیندا تبلیغات واسیطه‌سی ایله وحشت یارتماقدیر. اولار مالیکلری و تاجیرلری قورخودوب و اولارین دارایتینی چکیب آپارماق ایسته‌یرلر.

بیزیم الیمیزه مکتوبلار گلیر کی، «فرشلری چایا سالمالی اولساز دا گنیرین»، یاخود اؤزوز دوروب گلنسینز مالیات وئرن قالماز».

بیز تئهرانا دئییریک، اگر سن قوجالمیسان چوروموسن باشامیرسان ایداره ائلیه‌سن، بیز جاوانیق باشارا بیلیریک، سویون یولون کسه بیلیریک، چابین حرکتینی دؤندررک و قویماریق سیزه طرف آخسین! (آقیشلار). بو بیزیم اوجون چتینلیک توره‌دیب، آما اولاردان اؤترو چتینلیک داها دا چوخدور. بیز دؤزه بیلیریک. توجار اوجون مومکوندور چتین اول، آما قوی خالق اوجوز چۆرک، یاغ، یومورتا بیسین.

یول مساله‌سی باره‌سینده ایکی جور فیکیر اندیریک.

بیری بودور کی، ایجازه وئرک بعضی تجارت ماللاری تئهرانا گنتمسین. آما نه بو جور کی، «سویا سال، گۆتور گل» اولسون. بو شرط ایله کی، آپارسالار آذربایجانین احتیاجی اولان سیقار، برق آلاتی، لاستیک و سایر گنیرملر. آذربایجانین احتیاجی نیسبتن آزدیر. گۆرونور کی، تئهرانین احتیاجی داها آرتیق‌دیر. اورادا خرج چوخ یوخاری گنیدیب. آما بورادا اوجوزلوق عمله گلیدیر.

بيري ده بودور كي، بورادا كارخانالاريميزدا عمله گلن شئيلردن وئرملهي بيك، خرچينين يوخاري گنتمه سينه مانع اولماسا، خوروجونا ايجازه وئرک. بيز عمله گوردوک كي، وئرديگيميز ايجازلردن چوخ سوايستيفاده انديليلر. بونون كونترولو دا چتيدير. اونون اوچون بير شيركت تشكيل اولونوب و دؤولتين اونون اوستونده نظارتي وار. بو شيركت يولو ايله امينليک اولار كي، تيجارت ماللاري گؤندريلسين، ساتيلسين و عوضی گلسين. شيركتين تشكيليندن سونرا گوجلو ميقداردا مال چيخارداجايق.

بیر ده خاريجي تيجارت مساله سيدير. هميشه خاريجي تيجارت آذربايجاندا بيرينجي يئر توتور. مخصوصن کئچن داوادلان قاباق آذربايجان شهرلري تيجارت مرکزي ايدي. خاريجي تيجارت بازارلاري تايماق اوچون ده تيجارت وزارتخانسيندا بير تيجارت کوميسيونو وجودا گليب و موطاليعه آپارير.

داخيلي صنايعني حيفظ انتمک اوچون تدبيرلر گؤرمک لازيمدير. خاريجدن واريد انديلمهلي شئيلردن ايستيفاده انتمک اوچون داخيلي محصوللاري صادير انتمک لازيمدير.

من فيکير انديرم كي، بيزيم ايکي شئيه چوخ احتياجيميز وار. بيز فلاحت ماشينلاري و بير ده آبيارليق وسايطي و ماشينلاري آلمالي بيق.

وئرديگيميز خوشگبار موقابيلينده کند ماشيني، فلاحت ماشيني آلاق، گرک خاريجي تيجارتيميزين اساسيني تشكيل وئرکم اوچون ده ماشين گتيرک.

بیر ده بيزيم اکديگيميز محصوللارين قييمتي يوخدور. مثلن بوغدا اکيریک چوخ واخت قالير چورويور... بونا گؤره گرک او محصولاتي اکک كي، قييمتي وار. مثلن، پامبيق، يا توتون اکک. ايندي بير نوع توتون اکليلر كي، او دا دؤيولو توتوندور كي، آذربايجان و ايراندان باشقا اونون آيري بير يئرده مصرفي يوخدور. بيز پاپيروس توتونو، قند چوغوندورو عمله گتيرمهلي بيک. ميپانادا و هاواسي موساعيد يئرلرده توت اکمله ايک توليد انتمهلي بيک. فلاحتي، علمي و ماشين حالينا سالا، تا خالق انلهيه بيلسين آز زحمتله چوخ محصول اله گتيرسين. گرک كارخانالاريميزا لازيم اولان شئيلري گتيرک و اولناري تقوييت انلهيک. من اوميدوارم كي، اوزوموز تيجارت بازاري ياراداق، تئهرانا مونتنظير اولمايق. بيزيم بؤيوک قيزيلا برابر اولان فرش محصولوموز وار. بونلاري گرک خاريجه گؤندهرک، نيپنكي تئهرانا گنديب پولو ياتا و گليب چيخمايا. فرش چوخ قييمتلي بير شئيدير. فرش بارماق قاني ايله، گؤز ياشي ايله، اوشاق قاني ايله وجودا گل ميشدير. گرک فرش ساتماقلا پول اله گتيرک و فرش توخوماقدا بؤيوک فهلهلردن ايستيفاده اندک، اوشاقلارا درس اوخوماق و تربيت آماق ايمکاني وئرک.

من اگر ايستهسم قاباغيميزدا دوران وظيفه لر حاقيندا سيزه دانشام سيزي يورموش اولارام. آما، بو چوخ جاليب بير مؤوضوعدور. من ايسته ميرم دئييم بو تکجه دؤولتين، هم ده خالقين قارشيسيندا دوران بير وظيفه دير. چونكي داها دؤولت ايله ميلت آراسيندا فرق يوخدور. بو هاميميزين وظيفه ميزدير (شيددتلي و حرارتلي آقيشلار).

بیر بؤيوک مساله ده ماعاريف مساله سيدير

بيزيم ايفتصاددان کئچندن سونرا بؤيوک مساله ميز ماعاريف مساله سيدير. بو کيمي مساله لري حل انتمک اوچون مدرسه لازيمدير، مخصص لازيمدير. كارخانالاريميز ايسفاهان و خاريجي پارچالار ايله رقابت انتمک اوچون گرک مخصص يارادا.

ايکي گون قاباغاجان ايدارلر يميزده آذربايجان ديلينده يازان يوخ ايدي. ايندي هامی ساده ليکله يازماغي اؤيرشير. بو جهتنده فرهنگ قييمتي اوز ديليميزه گيرديکده چوخ تنز ترقی انليهجک و تنز يازيب اوخوماق اؤيرشه جکلر. ايندي دارولفونون ياراتماق دؤولتين قراري سايه سينده بير ايئثال حاليندان چيخيب عمل مرحله سينه گيربيدير. ايندي کندلريميزده نه تک حکيم، بلکه موعين طبيب بله يوخدور. بيز گرک مخصصلري علمي اوصولدا تربيه اندک. اگر تربيتي علم اوسته قويساق خيردا بير مايا ايله چوخ تنز نتيجه آماق اولار. اونا گؤره ده دارولفونوندا موعيلمر تربيت انتمک اوچون بير شؤعه وجودا گتيرمک لازيمدير كي، بو موعيلمر خالقي تربيت انتسين. تئهرانين ظاهيرسازليق اوچون قبول اننديگي ايجباري تعليمات قانونونو بو يول ايله اجرا مرحله سينه گتيره بيلريک.

دارولفونون اونا گؤره دئييلدير كي، دئييلسين آذربايجانين دارولفونونو واردير، بلکه بو احتياج و ضرورت نتيجه سيدير. هر يول ايله اولورسا- اولسون دارولفونونو قوراجاييق. موعيلم و مخصصلرين آزيغينا باخماياجاييق. خاريجده اولان آذربايجانلاردا ايستيفاده اندهه بيک.

بو دؤولت، فیرقنیر رهبرلیگی سایهسینده عمله گلیب و بیر هدفی واردیر. او، خالقین احتیاجاتین نظرده توتور، وئرلین فیکرلری و تذکرلری نظره آیر و اومیدوار یق کی، بو یول ایله ترقییه یئتیشک و لیاقتیمیزی گؤسترک (آقیشلار).

ایندی بو بیر آلیق تجروبه و خالق ایله علاقه گؤستریر کی، آذربایجان خالقی حقیقته مؤعتقید بیر خالقیدیر. تهران مطبوعاتیندا گؤروکن بعضی تبلیغاتدان، حسدن، نیفاقدان اثر یوخدور. ایندی ایتیفاق عمله گلمیشدیر. ایندی داها بدبینلیک، عئیجولوق و بیربیرینین ضیدینه دانیشماق اورتالیقدان گنبدیدیر. بو بیزیم موفقیتمیزین پایهسیدیر. بو بیرلیگی ساخلایاق. اگر عمله بیر ایشتیباه گورونورسه پیس دنمک عوضینه دؤولتیمیزه تذکر وئرلیسین.

من خالقیمیزا اینانیشام و حقیقتن بیلمک کی، خالق تامامیله ایشلیهچک، تامامیله قارداشلاشماقایدیر (آقیشلار). گرک دوستلوقو خالق آراسیندا مؤحکمندیلمک. هامی قانون موقابیلینده برابر دیر. هنج بیر کسه تووهین انلمک اولماز. حؤکومتین دییشیلدیگی، وحشت و تترور ایله تهدید اندیلدیگیمیز موقعده امنیتی و آسایشی برپا انلمک اوچون اعداما دا احتیاج وار ایدی. اما ایندی کی، دؤولت قوتله نیب و وضعیته موسلط اولوب، فقط گرک قانون حؤکم انلهسین. گرک قانون خالق و میلته حاکیمیت انلهسین، نه شخص، نه پیشهوری (شیدتلی آقیشلار).

ایچازه وئرین صؤحبتیمیزی بونولا قورتاراق. اومید اندیریک کی، موفقیت بیزیملیدیر. سعی اندک انجمنلر اینتیخاباتیندا شیرکت اندک و موفقیت قازاناق. من اومیدوارام کی، تنزلیکله ترقی انیلیهجه مییک (آقیشلار).

پ.

«آذربایجان» قزنتی نؤمره 105، تبریز 29 یانوار 1946 جی ایل.

میلی وظیفه ایداره سینده میلی نیظام خیدمتی حاقیندا نیطق

من انله فیکر انله بیرم کی، بو بؤیوک قدم کی، بؤیوک میلی حؤکومتیمیز گؤتوروب آزادلیغیمیزی و گلهچک سعادتیمیزی تامین انلمک اوچون بؤیوک بیر تضمیندیر. بیز اؤز میلی آزادلیغیمیزی موحافیظه انتمک اوچون بؤیوک موطالیعلر و موباحیثلردن سونرا بو نتیجه گلیب چیخمشیق کی، آزادلیغی خالق گرک اؤز قوهسی ایله ساخلاسین. خالقین اگر اؤز قوهسی اولمازسا آزادلیق موفت و زحمتسز ده وئرلیسه اونو ساخلماق اولماز.

ایندی بیزیم نهضتیمیزین ایراندا بؤیوک تاثیر اولموشدور. لاکین مومکوندور کی، بو آنی بیر تاثیر اولسون. بیز بو کیمی تاثیرلره اؤزوموزو دلخوش انده بیلیمریک. هر حالدا خالقا بیر بؤیوک ایبتیکا لازیمدیر. بو دا میلی قوشوندان عیبارتدیر. خالقیمیز اؤز آزادلیغینی هر شکله اولور- اولسون، فقط اؤز قوهسی اولان میلی قوشون گوجو ایله حیفظ انتملیدیر. قوی بوتون دونیا بیلسین کی، آذربایجان میلتي یاشماق اوچون اولمگه حاضر لانهشیدیر. خالقیمیزی ایدبار، فلاکت و بدبینلیکده ساخلماق ایستهین تهران مورجع حؤکومتی بونو حیس انتمیشدیر کی، آذربایجاندا بیر میلی قوه وار. او بو قوهنی اورتادان آپارماق اوچون موختلیف وسیلهلره ال وورموشدور. ایندییه قدر او مونظیر ایدی کی، بو نهضتی نیظامی قوه ایله آرادان آپارا بیلر. او بو یولدان مایوس اولاندان سونرا دیپلوماسی چارلره تشبوت اندیب خالقین باشی اوستوندن اؤز فیکرینی ایجرا انتمگه چالیشیر. بیزیم جاوابیمیز ساده دیر. بیز اؤز میلی قوشونوموزا دایانیب مسالهنی اؤز گوجوموزله حل اندهجه مییک. بیز میلی قوشونوموزو یارتمالی بیق. بو قوشون ایله آزادلیغیمیزی و داخلی امنیتییمیزی حیفظ انتملی بییک. ایندییه قدر بو ایشی فدایی قوهملری گؤروبلر. اما اگر تهران مورجع حؤکومتی ایستهسه آذربایجان آزادلیغینی بوغا، وندا آذربایجان خالقی او حؤکومتی ازیب تهراندان آذربایجانی تانیماغا یارار بیر حؤکومت یارتماغا چالیشماقایدیر (شیدتلی آقیشلار). بیزیم قباغیمیزدا ایکی یول دورور. یا گرک موفقیقت اولونسون، بیز آزادلیقلا ایقتیصادی، معاریفی و میلی وظیفه لریمیزی ایجرا اندک. اگر بو ایشی ایجرا انتمگه قویماسالار، بیز اؤزوموز مجبوروق تهرانا گندک، اورانی آلاق، آزاد دمکرات بیر حؤکومت قوراق و اؤز خالقیمیزین میلی آزادلیغینی بو یول ایله تامین اندک. بو بیزیم بؤیوک وظیفه میزدیر (گورولتولو آقیشلار). بورادا ایندییه قدر ایکی دفعه نیظام وظیفه سایقهسی اولوبدور. بیر ریضا خان دؤوره سینده اولموشدور کی، خالق اونو بؤیوک نیفرت ایله قارشیلانمیشدیر. بو ایش عولامیزدان بیر نچه سینین توقیف و تبعیدینه باعیث اولموشدور. چونکی خالق او دستگاها اینانا بیلمیردی و حقی ده وار ایدی. بیر ده

بو اوخیره اولموشدور کي، خالقي زور ایله نیظامی آپاریردیلار. ایندی شهرلر و کندلریمیزده هامی اورکن میلی قوشونا گیرمک اوچون داوطلب اولوب قوجا کیشیلر بئله نیظاما داخل اولماق ایستیهیرلر. بورادا منیم یانیمدا یوقوسلاوییا مطبوعاتینین نومایندهسی اوتورموشدور. اونون ایظهارینا گوره بیزیم خالقیمیز ایله یوقوسلاوییا میلی آراسیندا بیر اوخشارلیق وار. اورادا دا خالق آلمان ایشغالی دؤورسینده مارشال تیتونون اطرافینا توپلانیب، میلی آزادلیغی یارادیلار. اگرچی بیز او قدر قهرمانلیق گؤستره بیلیمیشیک، بلی حقیقتده بیزیم خالقیمیز بؤیوک و قهرمان بیر خالقدير. او، یوقوسلاوییا خالقي کیمی اؤز آزادلیغی اوغروندا موباریزه قالمیشدیر. دوننکی تظاهرات نیشان وئردی کي، خالقیمیز اوزونو تانییب و اؤز میلیتینی تشخیص وئریشدیر. آزادلیغین معناسینی دوشونوب و اونون قدر-قییمتینی درک انتمیشدیر.

کئچن گون من آغایی ایپکچیان ایله صؤحبت ائلهیردیم. او دئییردی کي، فدایی قوهلری زنجانا وارید اولماق همان مورتجملر قاقماق تاروکو گؤردولر. ایندی ده اگر یوز نفر قزوینده تاپیلسا اونلارین هامیسی قاجاققلار. من تئهراندان موعتدید مکتوبلار آلمیشام. بو مکتوبلاردا یازیرلار کي، سیز حرکت انتمک هامان تئهرانین داخلینده بؤیوک اینقیلاب ووجودا گلجکدیر. مرکزی حؤکومت بیزی بو ایشه وادار اندرسه بوتون ایران خالقلاری آتارتدن خیلاص اولاجاقلار. اما بیلیمهلی سیز کي، بؤیوک آرزولاری غنیرمونتظم قوه ایله انجام وئریمک اولماز. بیزیم گرک توپوموز، طیاره میز و هر جوره سیلاح میز اولسون. بیز اؤیمیزین پالاسین ساتیب تانک، توپ و طیاره آلماییق. ایراندا آزادلیق آذربایجان آزادلیغیندان آسلیدیر.

خالقین مینلرجه تئلقرافینا جاواب وئریمگه حاضر اولمایان مورتجع صدر و حکیمی حؤکومتی بیزیم نهظتیمیزین سایه سینده ایسفاهاندا و ایرانین باشقا شهرلرینده ایالت و ویلایت انجومی اینتیخاباتینا حاضر اولدو. درصورتی کي، قاقاق بو قانونون اجراسینا آیری قانونلارین مانع اولدوغونو سؤیلهیردی. بیز ایکی یول آیریحینداییق. یا گرک تئهران حؤکومتی آزادلیق یولو ایله گنده و بیزیم آزادلیغیمیزا مانع اولمایا، اگر گنتمهسه بیز اونولا گنتمهجه بییمک و اگر مومکون اولماسا اونو بیخیب یئرینه بیر دموکرات رژییم یاراداجاییق (آلغیشلار).

بیز مومکوندور نئچه گون موقتی حالدا چتینلیک چکک و ایقتیصادی فشار دا گورک. ولی بو بؤیوک ایشی گورمک ایستیهین میلتم گرک بو کیمی فشارلارا تابلاشسین. موحاریبه مؤوقعینده گوردوک کي، روسییا میلیتی و باشقا میلترلر نه قدر فداکارلیق گؤستردی، بیز اونلاردان عبیرت آلماییق.

دوننکی میتینگ و اطرافدان گلن تئلقرافلار و کاغیزلار بؤیوک احساسات نیشان وئردی کي، آذربایجان خالقي همیشه اؤز آزادلیغینا علاقه نیشان وئریشدیر. صفوییه نهظتینی ایکی یا اوچ شئیخ ووجودا گتیردی. اونا هله دموکرات فیرقهسی ده یوخ ایدی. بیزیم ایسه مونتظم قودرتلی بیر فیرقه میز اولدوغو حالدا، داها بؤیوک اوردو یارتماغا قادیریک. میلتمیزین بؤیوک کئچمیشی واردیر و بیر داها دونیا یا گؤستره جکدیر کي، او صادیق، صمیمی، فداکار، قودرتلی و داواملی بیر میلندیر. او قدیردان و صمیمیدیر. اونا فقط بیر باشچی لازیم ایدی و ایندی او باشچی فیرقه میز اولماق اوزره ووجودا گلیمیشدیر. اعتبار انتمک لازیمدیر کي، فیرقه خالقیمیزی بو بنش آي مودتینده چتینلیکلردن و آیری-بوروق یوللاردان کئچیرمیشدیر و گلجکده ده کئچیرمکدیر.

تئهران حؤکومتی بیر گون فرروخو بؤیوک ایختیارات و پول ایله گؤندیردی. بیر گون ده بیاتی. بیات آغایی سراجمیرین ائوینده بیزه دئییردی کي، بیز سیزین موختاریتینیزی تامین اندیریک. بیز اونا دئدی کي، سیز بو گون دئییرسیز و صباح اینکار انده بیلرسیز. بیزه ایسه حقیقی تضمین لازیمدیر. او ایسه میلی خالق قوشونو اول بیلر.

«حقیقت ایسه همیشه توپون آغزیندان چیخار». بیر میلتم حقیقتی فقط توپ و گولله وسیلهسی ایله نیشان وئرله بیلر. آه- نالهیه کیمسه باخماز. بیزیم حؤکومتیمیز دموکراتیک حؤکومتدیر، بوتون طبقه لرین حؤکومتیدیر. قوی روحانیلر، تاجیرلر و بوتون طبقه لر ال-اله وئرسینلر و موختاریتیمیزی قوروسونلار...

قوی جاوانلار میلی قوشوندا شیرکت ائله سینلر و قوجالار اونلارا لیباس، پالتار و جوراب گؤندرسینلر. بیز بو یولدان خئییر گوره بیلریمک. نئجه کي، میلی حؤکومت قورولان گون وعده وئریدی کي، خالقیمیزین مال، جان و ناموسونو حیفظ اندهجه بییمک. حنا، دوکانلارین قاباغیندا، یاتا جاغیمیزی دا وعده وئریدی. هامی بیلیر کي، وئریدیگیمیز وعدهیه مردلیکله عمل انتمیشیک.

ایندی ده خالقین مالین و ناموسون حیفظ انلمگه قول وئریریک و قولوموزون اوستونده دوراجاغیق.

بیز ایفتیخار ایله دئییه بیلریمک: بوتون خالق بیزیم آرخامیزدادیر. کندلینین هامیسی، کارگرلرین هامیسی، شهرین موتوسیط طبقهسی بلکه ده عالی طبقهسی عومومیتله بیزیم دالیمیزدادیر.

خالق بېرلشەجكدير. بېز بونا اينانيريق. بورادا گرک قانون حؤکم سورسون و قانونو حيفظ ائتمک اوچون ده توپ، توفنگ و گوشه لازيمدير.

اودور كي، گرک ميلتي ميلي قوشون سيرا لارينا گيرمگه تشويق ائدک.

بېز دئميريك كي، قاباقدا موحاربييه وار و موحاربييه اندهجهييك. بېز درخشاني بورادا اولان گون دئميشديک كي، موحاربييه اولماياچاق. اما اگر موحاربييه ائتمک ايستهسلر، بېز بير نفر قالانادک موفقيت يولوندا چاليشاچاق.

ايندي ده فيکير ائلهييمر كي، موحاربييه اولماياچاقدير. اما بېز اوزوموزو گرک حاضيرلاياق. دالي چکيلمک بوخدور.

اگر بېزيم آزادليغيميزا تجاوز اولسا هاميميز گنديب ساواشاچاق. هاميميز گرک اوزوموزو حاضيرلاياق تا هنج کس بېزيم آزادليغيميزا و حاقيميزا تجاوز ائتمگه جسارت ائتمهسين. اودور كي، آغالاردان خواهش انديرم هر کس اوز يئرینده بير موبليغ اولسون، خالقي باشا سالسين تا ميلي قوشون ياراتسين و قوشون کوچهدن کئچنده خالق اونو گول دستلري ايله ايستيقبال ائلهسين. قوي وطن آزادليغي يولوندا فداكارليغا حاضير اولان جاوانلاريميزين باشلارينا چيچکلر توكسون. قوشون دا گرک قانون اوزوندن اولسون و بوتون قانونو باشا يئنيشميش اولانلار نيظاما گنتسين، قوي هامي نيظامی ليايسي گنيسين.

من اوزوم ده گئيجهگم. قوي هامي بيلسين دونيادا بير ميلت وار كي، اونون بوتون افراي، ارواد و كيشي اوز آزادليغيني مودافيعه ائتمک اوچون سيلاح گؤتورموشدور. حؤكومت ايله خالق آراسيندا ايختيلاف اولماليدير. گرک خالق اوزو اوز حؤكومتيني حيفظ ائتسين. بېز مومكوندور ايشتيباه ائدک، ولي بو ايشتيباهلاري دوزلدهجهييك. قوي روزنامهده، تئلفوندا، تئلفرامدا بېزيم ايشتيباهلاريميزي دئسينلر، تا دوزلدک. ايندييهك بېز باشي اوجاليقلا دئديكلريميزي انجام وئر ميشيک. ايندي بېزيم دوشمنلريميز، بېزي نئچه نفر ماجراجو آدلانديرانلار بئله بېز بير ايراد تاپا بيلميرلر. اونلار فقط كيچيک باهانالار توتورلار. مثلن، ديل مسالهسيني بېزه بير گونا بيليرلر. او آغالار بونو بيلمليديرلر كي، آذربايجانلي فارس دئييل و اوزونه مخصوص ديلي وار. زور ايله ده اونو فارس ائلهمک اولماز. بېز چوخ بويوك موفقيتلر قازانميشيق. بېزيم ايشلريميز قاباقدان گندهجک. اولكهميز ايستر فلاح، ايستر سه طبعي ثروت جهتن چوخ زنگين بير اولكهدير. جوغرافيايي نؤقطةيي نظریندن تجارت يوللاري اوستونده واقع اولموش بير مركزدير. اولكهده دخي ايريسچگيلىك ايرادان گنديب، واحد موحيد بير خالق عمله گل ميشدير. بو بيرليگي حيفظ ائتمک اوچون بئنه ده تکرار انديرم قوشون لازيمدير. قوي بېز انويميزين بوتون شئيلريني حتا فرشينه بئله ساتمالي اولساق دا اسلحه آلاق و ميلي قوشونوموزو ووجودا گتيرک، آزادليغيميزي ساخلاياق. يئري گلر سه تهرانا گنديب آزادليق علئيهينه موباريزه اندن ايرتجاعين اوجاغيني داغيداق. تهرانلilar اوچون ده دموکراتيک حؤكومت قوراق (اوزون سورن گورولتولو آلقيشلار).

«آذربايجان» قزنتي نومره 123، تبريز 24 فنورال 1946 جي ايل.

ميلي مجلسين ايکينجي عومومي ايجلاسينين ايکينجي جلسه سينده كي نيطقين خولاصه سي

دؤولتيميزين گوردويو ايشلر خالقين موستقيل دخالتي ايله اولموشدور. بونا گورو ده مان گومان انديرم كي، بو باره ده درين تووضيحاتين تزهليگي اولماسين. آنجاق جوخ موختصر ايشاره ائتمک ايستهييمر.

بېزيم ميلي دؤولتيميز، خالقيميزين آزادليق يولوندا آپارديغي موباريزه گونلرينده سيلاح واسيطه سي ايله تشکيل اولموشدور.

ايرتجاع دؤورسیندن آلدیغیمیز میراث منفور و چوروموش بير دؤولت تشکيلاتیندان عيبارت ايدي. دؤولت ايدارلرينده تنبليک و عطالت ايله وخت کئچيرن سايسيز - حسابسيز مأمورلارين مقصدلري بو ايدي كي، ايمرار معاش انديب بير نؤوع ايله ايش ساعاتلاريني آخيرا يئتيرسينلر. من اولناري موقصير حساب ائتميرم. اولارين ياشاديقلاري موحيط و چاليشديقلاري وضعيتين بوندان باشقا آيري بير محصولو اول بيلمزدي.

مىلى دۆولت تشكىل تاپان مۇوقع ايدارلرلىن وضعىتى بو جور ايدى. حتا، من اوستاندارلىغا (1) گىندىدە اورادا بىر پاكات تاپا بىلمەدىم. دۆولت ايدارلرلىن باشىندا دورانلارلىن مقصدلرلى فقط شىخسى اىستىفاده و پول قازانماقدان عىبارت ايدى. خالقلىن دردىنه قالماق، دۆولت تشكىلاتىنى لازىمى طرزده ايداره ائتمك فىكرىندە ابدن اولمامىشدىرلار. اونا گۇره بىز حۇكومتى اله ادىغىمىز زامان بۇيوك موشكولاتا تصادوف ائتىك. لاكلن خالقلىمىزلىن بىزه اولان اعتمادى، سىياسىتىمىزلىن دوزگونلوگو، اىشچىلرلىمىزلىن صداقتى ساىهسىندە نئزلىكله اىشلرلى بولونا قوبوب و مجلسه تقدىم ائدىگىمىز برنامە اوزره اىصلاحاتا باشلادىق. اوزونوز چوخ گۇزل بىلرلىز كى، بىز عملى بوللار اىله احتىياجلىرىمىزلى اورنادان قالدىرماق اىستەىردىك. مىلى دۆولت تشكىل تاپانداك خالق تامامىله دۆولتدن اىرى ايدى. دۆولت مفهومندان مىلت هئچ بىر شئى ائلامىردى. چونكى دۆولت وار قوهسى اىله مىلتى ازىردى و خالق اىسه بونا عادت ائتمىشدى. بىز بو عادتى ارادان قالدىرماق اوچون جىدى صورتده عملىياتا گىرىشدىك. بىز حۇكومتىمىزلى تشكىلات بوللارلى اىله خالقا ياخىنلاشدىردىق. خالق اىالت و وىلاىت انجومنى سئچدى. اوندان سونرا شىردارى مسالهلرلى ايدى كى، قاباقتى دۆورده شىر انجومنى ادىنا بىر انجومن دوزلدىردىلر. اما بىز بونو دا دموكراسى اساسلارلى اوزرىندە قوردوق. من باشى اوجالىقلا دئىه بىلرم كى، بوتون آذرباىجاندا اولان شىرلرده شىر انجومنلرلى بو آز مودتده بۇيوك فعالىتلر ائتمىشلر. ماراغا شىرلى اۆلكەمىزلىن ان بۇيوك شىرلرىندىن اولماسا دا، بو آخىر سفرىمدە موشاهىده ائتىم كى، بلدىيه اورانى فلاكتدن قورتارىب، اىشلرلى او قدر ووسعت تاپمىشدىر كى، دۆولت تئاترى دوزلمگە اىقدام ائتمىشدىرلر. بو البته، شىر انجومنىن خالق اىله تماسى اولدوغو اوچون خالقلىن احتىياجلىن تشىص وئرمگە اىمكان تاپا بىلر.

بىز نئزلىكله شىرىمىزده خالقلىن احتىياجلىن ارادان قالدىراجىق. تبرىزده خالقلىن سو اوچون لولهكنشلىگە موهم احتىياجى واردىر. بونو دۆولتىمىز تشىص وئرىب و نئزلىكله شىرده لولهكنشلىك اولاجاقدىر. خىباىتلارلى و كوچىلرلى اسفالت ائدهجەىك. اىرى يئرلرده اىسه لازىمى اىصلاحات عمله گلجكدىر. اىستر بوللار و اىسترسه اىرى اىرتىباط خطلرلى و ساىر اىصلاحات نئزلىكله عمله گلجكدىر.

بىزىم مقصدىمىز خالقا خىدمت ائتمكدىر و بىزىم اىطمىنانىمىز واردىر كى، بىز بخشدارلىقلارلى و انجومنلرلى دابر ائتمكله خالقا ياخىنلاشىب و اولارلىن حقىقى احتىياجلىرىنى تشىص وئره بىلهجەىك.

بىز بئنه ده دئىمىشدىك كى، اۆلكەمىزلىن امنىتىنى حىفظ ائتك. و بو وظىفهىمىزلى اىسه لايىقلىنجه انجام وئردىك و اۆلكەمىزده مىتلى گۇرونمەش بىر امنىت ياراتدىق. بىزىم چوخلو نقصلرلىمىز ده البته واردىر. بعضى دۆولت اىشچىلرلى و فدائىلر اىشتىباه ائدىرلر. هر كسىن گوناھى واردىرسا اولارلىن موزاتىنى قانون تعىن ائده بىلر و هئچ كس ده اوزگەسىنلىن گوناھىنلىن مسؤلو دئىلدىر. منطىقندن خارىج موزاتلار بىزىم دۆولتىمىزلىن روبهسىندىن تامامىله خارىجدىر. بىر نفر آنانىن تقصىرى اولماقلا، اونون اوغلانلرلىنى تقصىرلىندىر كى اول بىلمز. فقط قانون حۇكومت ائتمەلدىر. بىز اول دئىمىشك كى، هر كس آذرباىجان خالقلىنلىن آزادلىغى غلئىهنه موبارىزه آپارسا قانون موزجىبىنجه جز الاناجاقدىر. بىز گر ك همىشه قانونلرلىمىزلى نظرده توتاق و بو قانونلردان خارىج اولماق مىلى حۇكومتە دوشمنچىلىك ائتمك كىمىدىر. بوتون فىرقه اىشچىلرلى و دۆولت عوضولرلى اوز وظىفهلرلىنى ياخشىجا دوشونمەلدىرلر. قانون گر ك خالقلىن آزادلىغىنى حىفظ ائلسىن. خالق گر ك آزاد ياشاسىن. خالق گر ك عالى بىر مدنىت، اخلاقا مالىك اولسون. عدالت و قانون اولان يئرده آزادلىق و سعادت ده واردىر.

دۆولت بو مسالەهه چوخ اهمىت وئرمىشدىر. او اىمكانىندان خارىج صورتده خالقلىن امنىتىنى تامىن ائتمىشدىر.

اىندىيه كىمى خالقلىمىزلىن اكثرىتىنى تشكىل وئرن كندىلرلىن مال و ناموسلارلىنلىن تامىنلرلى يوخ ايدى. اما اىندى كندىلرلى اوزلرلىنى آزادلىقدا و امنىتده حىس ائدىرلر. اىندى تامامىله بوتون اۆلكەمىزده امنىت برقرار دىر. اىندى بىز بوتون نۇقطلرده قانونى نظمىيه تشكىلاتلرلى ياراداجىق.

بىر ده اىقتىصاد مسالەسىدىر. بىز حۇكومتىمىزلى قورمامىشدان قاباق اىقتىصادى بۇحرانلا موزاجىبه اولموشدوق. تئهران حۇكومتى اىستەىردى كى، نهضتىمىزلىن مرحله لرىنى طئى ائتمەمىشدىن قاباق بىزىم تشكىلاتىمىزلى پوزسون. بونا گۇره ده بىز بانكلارلى توتماغا چوخ نئز موزوق اول بىلمەدىك. تئهران بوراىا پول حواله وئرمك واسىطهسى اىله بانكلاردا اولان پوللارلى آپارمىشدىر. بىر آزاجىق مىقدار موزجودى و جهلرلىن موزابىلىندە بانكىن تاجىرلر 15 مىلىوندان موزجوز بورجو وار ايدى. بىز بىلرلىك كى، اىندىكى شرايطىمىزده پول اۆلكەمىزلىن قانى منزىلهسىندەدىر و اىنسان قانسىز ياشاىا بىلمەدىگى كىمى پولسوزلوق اىسه بىزىم تشكىلاتىمىزلى بۇيوك ضربه ووراجاقدىر. بىز لازىمى تدبىرلر گۇرمكله بانكى سوزقۇدان ساخلادىق و تدبىله مالى وضعىتىمىزلى دوزلدىب و بانكىن خالقا اولان بورجلرلىنى بىر قدر ده وئره بىلدىك. بىز مالىيات بر درآمد (2) ووصول ائتمگە باشلادىق. مالىيات بر درآمد قانونو عادىلانە بىر طرز اىله آلىندى. اوندان قاباق مالىياتىن وضعى دوزگون دئىل ايدى. مجلسى: شوراى مىلىى اىران عوموم او آدمالردان تشكىل تاپمىشدىر كى، اولار بۇيوك مالىياتلر وئرمەلى آدمالردان اىدىلر. بونا گۇره ده مالىيات وئرمك اىستەىردىلر. تاجىرلرلىمىزلىن بعضىلرلى واردىر كى، مالىياتى آز وئرمك اوچون اوز سرماىهلرلىنى موزقررىقه يئرلر بولموشدولر...

...من انله فيکیر اندیرم کی، دئیجهگیم سؤزلر چوخ موفصل اولای بیلیمز. چونکی دؤولتین بوتون گوردوکلری ایشلر خالقین ایطیلاعی ایله، خصوصن مجلس میلی عوضولرینین مستقیم نظارتی ایله اولموشدور. اونا گوره دنیهجهگیم سؤزلر گومان اندیرم کی، نومایندهلر اوچون تزه سؤزلر اولمایاجاقدیر و فقط بونلار موختصر صورتده تذکور کیمی اولای بیلر. سیز چوخ گؤزل بیلیرسینیز کی، بیزیم میلی دؤولتیمیز موباریزهده دوغولوب، دؤولت و مجلس موسلسلرین، توفنگلرین و باشقا اسلحهلرین گورولتوسو آلتیندا تشکیل تاپیدیر. بیزیم وزیرلریمیز و دؤولت ایشچیلریمیز آزا دیخاهلاردان سنجیلیب دؤولت ایشلرینه وارید اولموشلارسا، لاکین کیفایت قدر موجب دئییلدیرلر. ایستیدادی دؤولتدن پیس یادیگار و منفور ایرتلر: اوغورلوق، ایختیلاس، تنبلیک و دؤولت مقاماتیندان سوا ایستیفاده ائتمک و دوایرین بر بادلیغیندان باشقا بیر شئی قالمیشدیر. ایشچیلردن بیر عیده سی فقط ماعاشلارینی تامین اندیب گونلرینی گنجیریب، ساعات سابماق و اوندان سونرا خصوصی ایشلرینین دالینجا گنتمکدن باشقا فیکیرلری یوخ ایدی. من اونلاری سرزنش ائتمک ایستهمیرم. چونکی، تشکیلاتین ایقتیضاسی او ایدی. بنش نفر، اوچ نفر صادیق آدم اولسایدی دا، یا ایشدن چکیلریدی، یا ایشده قالیردیسایا موحیطله سازیش ائتمگه مجبور اولوردو. بئلهلیکله، بیر جور ایمراری. ماعاش اندیردی. میلی دؤولت تشکیلینده ایدارلریمیزین وضعی بو ایدی. حتا، من سابق اوستانداریق بیناسینا گنتمکده ایستیفاده ائتمک اوچون بیر کاغیز بئله تاپا بیلمدیم. خصوصن او واخت اوستاندار بؤیوک ایختیار اتلا گلمیشدی کی، آذربایجان نهضتی میلی سینی یاتیرتسین. فارسلا رنمیشکن «در باغ سبز» (3) نیشان وئرسین.

بیز حؤکومتی اله آدیغیمیز واختا وضعیت چوخ آغیر ایدی. من ایندی هله مالی جهندن دئییرم. هر حالدا حؤکومتی اله آدیغیمیز زامان بیز برنامه ایله ایشه باشلادیق و او برنامه نی تصویب اوچون مجلسه گتیردیک. بیزیم قاباغیمیزا قویدوغوموز برنامه ایران دؤولتین عادی برنامه لرینین نظیری دئییلدی.

بو برنامه عملی بیر برنامه ایدی. بیز بیلیردیک کی، بو دؤولت موعین بیر مودته بو ایشلری گورمک. من بئله گومان اندیرم کی، او برنامه نومایندهلرین نظریندهدیر. برنامه بیرینجی مساله میلی حؤکومتین قورولوشودور. میلی حؤکومت بئله قورولماییدی کی، خالق حیس ائتسین کی، بو حؤکومت اونون قوردوغو حؤکومتدیر و اونا یاخین دخالتی واردیر. بو ایش سؤزده چوخ آسان گورونسه ده، لاکین عملده چوخ چتیندیر. چونکی، کچن حؤکومت خالقی دؤولتدن آیری اولماغا عادت وئرمیشدیر. دؤولت خالقین باشی اوستونده بیر یومروق کیمی اولوب، میلت ایسه، عذاب و فیشار آلتیندا دؤولت چارخلارینی دولاندرمالی ایدی. میلتین دؤولت ایشینده دخالتی یوخ ایدی. بیز بو آدی دیشمیلی ایدی. دؤولت میلتین سعادتینی تامین ائتملی ایدی. بیز برنامه گؤستریمیشدیک کی، بو نجه اولمالیدیر. بو، ایشچیلرین شخص دمورات اولمالاری ایله انجام تاپا بیلیمز، بلکه عملده بئله اولمالیدی کی، خالقین ایستدیگی عمله گلین. بیز تشکیلات اوزریله دؤولتی تشکیل وئریب ویلایت و بولوک انجمنلری واسیطه سی ایله ایداره ایشلرینده مالییه صحبه ایشلرینده خالقا نظارت ائتمگه ایمكان وئردنک.

ایکینجی بلدیلهر مساله سیدیر. کچن دؤورده شهرداری انجمنلری دؤولت تشکیلاتینا تبدیل اولوب بلدییه ریسی دؤولت طرفیندن تعیین اولوردو و ظاهر سازلیق اوچون اونا انجمن آدی قویموشدولار. بیز خالقی مستقیم صورتده بو انجمنی سنجیب و بلدییه ایشلرینده دخالت ائتمه سینه ایمكان وئردیک. البته، بو تزه بیر ایشدیر. بیر مودت لازیمدیر کی، دوزگون صورتده چالیشسین و بیز بونو قطعی صورتده انده بیلجه ییک. منیم یادیم گلیر کی، (آقایی یکانی بورادادیر یا خنیر) کچن ایل بایرامدان قاباق خوی شهرینه گنتمیشدیم. بلدییه سوپورگه چیلرین پالتاری یوخ ایدی، آلیق دا آلامیشدیلا. ایستهبیردیلا، شهرین کوچلرینده اولان آغاجلارین باشینی کسب ساتماقلا اونلارین آلیق ماعاشلارینی تامین ائتسینلر. من ایندی باشی اوجالیقلا دئییه بیلرم: بلدییه میزین ایشی او قدر یاخشیشیب کی، نینکی حوققلارین دا وئریرلر، بلکه شهرین ایچریسینده ده ایصلاحات باشلانیدیر.

ماراغا شهری ایرانین مشهور شهری حساب اولماییب، دئمک اولار کی، متوسط شهرلریندندیر و موترقی شهر دئییلدیر. بونولا برابر ماراгада بلدییه انجمنی مالی وضعیتین یاخشیلیغینا ایستینان تصمیم توتوب کی، دؤولت تئاتری بینا ائتسین. بو چوخ اهمیلتی بیر ایشدیر. چونکی ایران حؤکومتی ایندییه قدر حتا تئهراندا دؤولت تئاتری عمله گتیره بیلیمیب. لاکین ایندی خالق، انجمنی اوز ائوی و اوز عایله سی بیلیر. میاندا بلدییه اروپا اوصولو ایله بؤیوک بیر حمام دوزلمک ایستهبیر. بو فیکیری بیز و مجلس اونلارا وئرمه میشیک. خالق اوزو احساس اندیر کی، بورادا حمام مساله سی موشکولور، گرک موعاصیر بیر شکله بو مساله نی ایصلاح و حل ائتمک. البته، بو کیمی ایشلر آسان ایشلر دئییلدیر. بئله بیر حمام نچه مین تومن، شاید 80-90 مین تومنه باشا گلن بیر ایشدیر. بو دا میاندا اوچون بؤیوک بیر پولدور.

تبریزده بلدییه نی تحویل آندا اورانین صاندیغیندا پول یوخ ایدی. لاکین ایندی بیز باجارا بیلجه ییک کی، یاخین زاماندا تبریزده سو لوله کئشلیگی عمله گتیریب و خیابانلاریمیزی آسفالت ائتمک. بیز اونلارین وسیله لرینی ده آلمیشیق. تبریز بیرینجی ایران شهریدیر کی، اونا سو لوله کئشلیگی اولور. من دئمک ایستهبیرم کی، حؤکومتین خالقا یاخینلاشماسینین نتیجه سی و منفعتی بودور. هله آذربایجاندا انجمنلر مساله سی تزه دیر. لاکین بونا باخمایراق، چوخ آز بیر پئر واردیر کی، اورادا انجمن تشکیل وئرمگه موقوف اولمامیشیق.

چونكى، ايندى بيليرسىز قيشدير، سويوقدور، گنديب- گلمه وسيلهلري ده يوخدور. هله ايندى ده اهر دن نومايندهلر گلنده شايد ات وسيلهسي ايله گليرلر. ايندى انجومن تشكىلاتي قورولوب و طرحي ده وجودا گليدير. اونو ياواش- ياواش مونتظم حالا سالماق لازيمدير. من فيكير انديرم كي، اوچ- دورد ايدا بوندان ارتيق ايش گورمك اولماز. البته، مؤحترم نومايندهلرين و دؤولت ايشچيلرينين فعاليتي و حوسن نيتي اوزرينده بو نتيجهلر الده انديليدير.

اوندان سونرا بخشدارليق و فرماندارليق مساله سيدير. البته، اونو بو تئزليكله ده مونتظم بير شكله سالماق مومكون اولمازدي. دؤولت مأمورلارينين ايجريسينده هنوز آشينا اولمايانلاريميز آز دئييلدير. من موكرر صورتده منيمله همكارليق ائدن وزيرلره دنميشم كي، بيز ديوانخانا قورموروق، بلكه ايدارلر يميز قانوني ايجرا ائتمك اوچوندور. فرماندارلار يميز دا گرک قانونون ناظيري و ايجراچيسي اولسونلار. اما بونو لاييقتينجه باشا دوشن بو جور آداملار چوخ آزدير. چونكي كؤهنهلر باشا دوشمورلر، تزلر ده ايداره ايشلرينه آشينا دئييلر. اونا گوره ده ايدارلرده، بعضي يئرلرده كؤهنه آداملار و تزه آداملار مقصديميزي لاييقتينجه ايجرا ائده بيلميرلر. بيزيم اوميد يميز بودور كي، گلن دؤورده بخشدار، دهدار و كندخودالاري اوز ايدئالي يميز اوزريله تربيت ائديب و ايش باشينا قوياجاغيق. بعضي موترقي يئرلرده دؤولت ايشچيلري تربيت ائتمك اوچون مدرسهلر آچيلير. لاکين ايندى بو ايشدن اوترو بيزده موشكىلات چوخدور. بونا گورهدير كي، ايندى بيز اينانديغيميز آدامي ايش باشينا قويوروق. چوخ يئرلرده گورورسن كي، او ايشچيلر بير پارا ايشلرده وزيره موراجيعت ائتمك يئرینه فيرقهيه موراجيعت ائدير. يالينكي، فيرقهيه موراجيعت ائتمك يئرینه حؤكومه موراجيعت ائدير.

مورور زمان لازيمدير كي، بيز ايداره ايشچيلر يميزي باشا سالاق كي، دموكرات فيرقهسي سياسي بير رهبردير. گرک اونون دئديگي سوزه قولاق آساق. لاکين حؤكومت ايشي باشقا بير ايشدير. گرک بو ايکيسي قاريشيلماسين. مثلن، چوخ واخت اولور كي، بير ايشچي منه مربوط اولمايان ايشلر باره سينده بير بيرينين دالينجا منه اون دانا تئلئقراق گوندرير. من مذمت ائتميرم. دنمك ايسته ييرم كي، خالق هنوز ميلي حؤكومتين حقيقي معناسينا پئي اپارماييدير. گرک خالقي مورور زمانلا حاضر لاما ق و اونلاري تربيه ائتمك. البته، مثله موناقيشه يوخدور. بو ايش بير وحشي آتي توتوب مينمك و يا ايشه سالماق كيميدير. آدامي آتا تشبئح ائتمك اولماز. اما من بونو دنمك ايسته ييرم كي، گرک تزه آداملاري ايشه آليشدير. بو بير گون، ايكي گونده اولان بير ايش دئييلدير. سياسي جهتن علاوه تعليم و تربيت مساله سيندن ده بورادا دخالتي واردير. بيز مين جور چتئنيكلره باخماياراق بو آز زاماندا يننه ده بير قدر ايشچي تربيه ائده بيلميشيك. بيز اوميد انديريك كي، اونلار تئز بير زاماندا دموكراتيك وضعيته آشينا اولاجاقلار. چونكي نيت خاليص اولوب، خالقا خيدمت ائتمك فيكري اولورسا، اول دفعه ده اونلار ايشتيايه ائتسهلر ده آخيردا حقيقتي تاپاجاقلار.

حؤكومت قورولوشوندا سونرا انجومن تشكىلي، بخشدارلار و فرماندارلار ايجتيماعي آداملار تربيه ائتمك يولو ايله ياواش- ياواش خالقي ميلي حؤكومه ياخينلاشديرا بيله جهيك.

بونولا علاقهدار اولان مساله لر دن بيري ده امنيت مساله سيدير. بيز اوليندن دنميشديك كي، وار قوومه ميزله چاليشاجاغيق كي، خالقين مالي، جاني، ناموسو حيفظ اولسون. چونكي امنيت اولماقدا بيزيم هئج بير تدبير يميز نتيجه وئر ميجهك ايدي. بونا گوره ده ميلي حؤكومت تشكىلينده هاميميز چاليشديق كي، امنيت اولدوغو كيمي تامين ائديلسين. من كنارلاردا كندليلرله دانيشيرديم. حنا چوخوسو مني تانيميردي كي، كيم و امنيتدن راضيليق ائديرديلر. حنا، ماراغادا بير پارا آداملار دئييرديلر كي، داستانلاردا دئييلن كيمي امنيت او قدر ياخشي اولموشدور كي، گرک گنجهلر دوكانلاري آچيق قوياق. خالق گورسون كي، بو ايش حقيقتدير.

بيز ميلي حؤكومتی اساس امنيت اوچون قورموشوق و امنيتله ايثبات ائده بيلريك كي، دوشمنلر يميزين اولده بيزه دئديكلري (آذربايجان نهضتيني عمله گتيرنلر اوغرو، جاني، يالانچيديرلار) سؤزلري اويدورمادير. بيز بونو دا ايثبات ائتديك و عملده ده گؤسترديك كي، امنيت ايجاد ائتمك، خالقي راحتليغا چاتديرماق اولار. البته، نواقيص چوخدور. تك- تك فداييلر يميز، فيرقه عوضولر يميز و ايدارلر يميزده بير پارا نؤقسانلار واردير. قوي بعضي يولداشلار يميز بيلسين كي، هر كس اوز گوناھينين جاوابيني شخصن وئر مه ليدير.

بيز اهرده ايگيرمي ايل، بلكه قيرخ ايل قولدورلوق ائدن صمدخان و عبدولا خانلاري موجازات ائتديك، خالق بيزي آلقيشلادي. او بيلدي كي، ميلي حؤكومت خالقين راحتليغي اوچون چاليشير. سئييد ضيبا روزنامه لري قارنى بير تيق كاظميا (4) «شهيد راه آزادي» آدي قويدولار سا دا خالق اونلارا گلودو.

ميلي حؤكومت يميزده بو جور آداملارا مئيدان اولاي بيلمز. گرک اونلار قانون موقابيلينده چوخ مؤحك صورتده موحاكيمه اولسونلار. گرک هر كس اوز جور مونون موجازاتيني چكسين. آتا موجروم اولدوغو صورتده، موجازات ائنديليكه اونون اوغلونو تربيه ائتمه لي بيك. گرک مجلس نومايندهلري ويلايتي و بولوک انجومنلري واسيطه سي ايله اونلار بيلديرسين كي، ميلي حؤكومتده بير آدامين بير شاهيسيني

قانونسوز آماق اولماز. بيز آزادليغا و خالقا دوشمن اولانلارين ماللاريني موصاديره انديريك. البته، آزادليق علنيهينه اولان آداملار گرک مطرود اولسونلار. لاکين بو، قانون مؤرجيبيجه و موعين اولموش کوميسيون واسيطهسي ايله عمل اولونور. اولنارين ماللاري موصاديره و دؤولت اوچون يارديم اولور. البته بو ماللار تک- تک آداملار طرفيندن يوخ، محض خالق طرفيندن مصرف اولمايدير.

مومکوندور تک- تک آداملار بعضاً موصاديره اولموش ماللاردان ايستيفاده ائتسينلر. بو چوخ نادير حال اولاييلر. بو ايشلري گؤرنلر شديد صورته موزاجازات اولمايديرلار. اولنارين دوستلوقو آبي دوستلوقودور، بيزه دوشمنليکدير. گرک کاميلن تاميني قضايي اولسون. تک- تک آداملار دا بئله ايشلر گؤرموش اولسالار دا گرک مجلسي ميليده اولنارين قاباغي آينسين. قوي خالق آزاد ياشاسين. خالق نه قدر آزاد ياشارسا، داها آرتيق حؤکومتيميزين داليندا مؤحکم دورار. لاکين بئله اولماديقدا تشکيلاتيميز تئزليکله آرادان گئدر. بيز گرک خالقين اعتمادييني اوزوموزه جلب ائدک كي، خالق هنج تصور ائتمهسين كي، دموکرات فيرقهسينده و ميلي حؤکومت ايدارلرينده پيس ايش گؤرن آداملار اولاييلر. بو فلسفلر هاوادان دئييل، مين ايلرله ايمتاحتان اولونوبدور. هر يئرده قانون وار، ياشاييش وار. هر يئرده ظولم وار، ايسترسه اورادا اولان دؤولتين عنواني دموکرات، ايسترسه مورجع آدي ايله آدلانسين، اينسانلار سعاده يئتيشه بيلمزلر. ميلي حؤکومت بو ايشه بؤيوک اهميت وئرير.

بيزيم ميلي دؤولتيميز امنيت جهندن چوخ ايشلر گؤروب. فيکير انديرم كي، شهر امنيتي و اطرافدا امنيت آز- چوخ ياخشيلاشيدير. کئچن حؤکومتلرده خالقين اکثريتيني تشکيل وئرن کندليلر اوچون هنج جور جاني و مالي تضمين يوخ ايدې. بونلار نه تک اوغرو و قولدورلار، بلکه دؤولت مأمورلاري و ژاندارمالار طرفيندن ده تضييق آلتينا آلييرديلار.

ميلي حؤکومت زامانيندا هنج وخت بير مأمور قانونسوز بيرينين ائوينه گنده بيلمز. بئله ايشلر گؤرونرسه گنت- گنده قاباغي آليناجاقدير.

کئچن زامان کندليلر بير تميز پالتارلي گؤروردوسه اوزونو گيزلتمک ايستهيردي. لاکين ايندي بئله دئييل، اولنار باشلاريني يوخاري توتورلار. ايندي کاميل امنيت اولونوبدور. ايندي قاچاق و قولدورلوقون قاباغي آليبيدير.

دوشمن نه قدر چاليشيرسا كي، بيزيمله کوردوستان خالقينين مونساييتيني بولانديرسين، لاکين بيز بونون قاباغيني آيريق و حقا کوردوستان فيرقهچيلري ده دوستلوقا چاليشيرلار. بيزيمله کوردلر آراسيندا ايختلاف سالماغا چاليشانلارين پيس حرکتلري ده معلوم اولدو كي، ارفع (5) ايله اولوب، ماراغادا و چاردولودا بير دسته کورد پالتاريندا، ميئانادا و ماراغا حودودو آراسيندا ايسه 300 نفر بيزيم علنيهيميزه تجهيز اولونموشدور. بيز تئزليکله اولناري آرادان آپاريب، آز زاماندا فداييلريميزين خيدمتي سايهسينده ساده بير صورته اولناري برطرف ائتمگه موفق اولدوق. بو، آذربايجاندا گؤرونمهين بير اهميتلي ايشلردندير. ايندي اهر و ماراغا اطرافيندا ميلي دؤولته نيسبت موخاليف هنج بير حرکت يوخدور. اردبيل و گنرمي ماحاللاريندا بعضي تحريکلر اولموشدو، بيز اونو دا آرادان آپارميشيق. خالقين گوناھسيز اوشاغينين باشيني کسن حؤکومته هنج کيم طرفدار اولماز. عدالت و قانون دوزگون صورته ايجرا اولونمايدير.

من ايستهيرديم بونو دا دئيم كي، دؤولت قورولوشوندا سونرا امنيت مسالهسينده خالقيميز کؤهنه ژاندارمالاري آرادان آپاريب و قانوني نظميه تشکيلاتي ووجودا گتيرميشيک. اوميدواريق كي، بير ايکي آيا قدر نظميهنين بو تشکيلاتي چوخ مونظم بير حالا دوشهک و ژاندارم تشکيلاتيدان اثر قالماياجاقدير.

سونرا ايقتيصاد و ماليه مؤوضوعودور. ميلي حؤکومت ووجودا گلديکن اوچ آي قاباق بيز ساده بير تدبيرلر گؤرموش ايدک كي، حؤکومت دييشديکده بورجا، يا اعانه بيغماغا مجبور اولمايق. کئچن اينقلابلاردا چوخ اينتيفاق دوشموش ايدې كي، اينقلابي عمله گتيرنلر مجبور اولموشدولار مومتوويللردن بؤيوک اعانهلر بيغسينلار. بيز بانکلاري توتماي ايدک. لاکين بيز اگر بير آز عجله ائتسهيدک مومکون ايدې كي، 21 آدره ميلي تشکيلاتيميزي قورماغا موفق اولاييلمه ايدک. چونکي تئهران چاليشيردي كي، بيزي تحريک و عصبي ائتسين و ايش بيتمهيشدن بيزي بوغسون. اونا گؤره ده بيز بانکلاري تئز توتا بيلمهيدک و 21 آدره بير هفته قالميش توتوق.

بيز بانکلاري ايشغال ائندن سونرا معلوم اولدو كي، تئهران حؤکومتي آنلامازليغيندان و ياخود قصدن اوزون مودتدن بري تبريز بانکينا بير شاهي دا اولسون پول گؤندرمهيشدي. پول عوضينه حواله گؤندرمهيشدي. تبريز بانکي دا اوزو اسکيناس چاپ ائتمير كي، دؤولت ايشچيلرينه وئرسين. بلکه تاجيرلر و باشقا آداملار بانکا اعتييار ائديب قويدوقلاري پوللاري دؤولت ايشچيلرينه خرج ائديردي. بورادان چيخان مالياتلار تئهرانا گؤندريليب. 14 ميليون تومن بورج پول اؤدمهلي حالدا تئهراندان آنجاق حواله گؤندريليبدير.

بانکی تحویل آدیغیمیز زامان 2 میلیون 2 یوز مین تومن دؤولت بانکیندا و یاریم میلیون دا آیری بانکلاردا وار ایدی. موقابیلینده 15 میلیون تومن خالقا بورجلو ایدی. بوندان باشقا بیز مجبور ایدیک کی، اقلن دؤولت ایشچیلرینین آذر آیی حوقوقلارینی وئرک و بو حوقوق دا 3 میلیوندان آرتیق اولوردو. دئمک کی، گرک مالیات بیغیب، اولنلار و خالقین بورجلارینا وئرهیدیک. میلی حؤکومت هر شئیدن آرتیق ایقتیصادا، پولا باخییدیر.

ایندی دئمک اولار کی، دونیادا پول مسالہسی اینسان بدنینده اولان قان کیمیدیر. بیر ایجتیماعدا پول اولمازسا مومکوندور کی، او ایجتیماع سوقوط ائتسین. بونا گؤره ده بیز پول باره سینده آشاغیدا گؤستره جگیم جیدی تدبیرلری گؤروردوک.

اولن، بیز بانکلارین آداملارا پول وئرمه سینی موقتی حالدا قاداغان ائتدیک. چونکی بیر پارا آداملار بانکلاردان پول آلیب تنهرا نا آپاریردیلار. ایکی میلیون موجود اولان پول دا بو ترتیب ایله کیفیت ائتمزدی. اولده بئله نظره گلیردی کی، بازاردا بؤیوک بؤجران عمله گلهجکدیر. من ایشده موطالیعه ائتمیشم، منیمله ایشلہمین وزیرلر بیلیرلر کی، من اول بانک، مالییه، ایقتیصادا و سونرا باشقا ایشلره باخیرام. ایندی تاجیرلر اولا بیلیر کی، اؤزلری بونا اعتراف ائتمه سینلر. لاکین بیزیم بو ایشیمیز باعیث اولدو کی، آذربایجاندا تاجیرلر ورشیکست اولماسینلار. حالیوکی، بو مودتده بین الملیل موحاریبهسی قورتاردیقان سونرا ایرانین باشقا شهرلرینده یوزلرله تاجیر ورشیکست اولدو. الحمدولیلله بیزده ورشیکست اولان یوخدور. بیز اگر او واخت ایکی میلیون تومنی پایلاسایدیق، خالق بانکا تۆکولوب، بیر هر جمرع عمله گلردی. لاکین تدبیرلریمیز نتیجه سینده ایکی میلیون موجود عوضینده ایندی بیز خالقا طلبلری بابتیندن ایکی میلیوندان یوخاری، بلکه ده 3 میلیون تومن وئرمیشیک. مالیاتدان یوزده ایگرمی بنش تنهرا نا وئرمک عوضینه اونو طلبکارلارا وئریریک. بیز بیر میلیون پسانداز بابتیندن خالقا وئرمیشیک. البته، بو، مورور- زمانلا اولوبدور. ایندی بیز حیس اندیریک کی، مالی وضعیتییمیز یاخشیشیر. ایندی بلدییه ایدارلرینده بیر اینقیلاب وجودا گلیدیر. البته، بو اینقیلاب فقط دؤولتین مالی تدبیرلری واسیطه سی ایله اولونان بیر ایشدیر. ایندی بلدییه وضعیتی ده دوزملیر و بوتون آذربایجاندا یاواش-یاواش بلدییه لر فلاکت حالیندان قورتاریلار. بس دئمک کی، مالی تدبیرلریمیز بانکلاری و باشقا ایداری ایشلریمیزی ده دیریلندی.

مالیات بر درآمده گلیدکده، بو مالیات دوزگون قورولسایدی، عادیلانه بیر ایش ایدی. موحاریبه زامانیندا بیر نفر مال آیردی، اونو صباح اون برابرینه ساتیردی. دونیادا مالی ایشده ایشلہینلر بئله مصلحت گؤرموشدور کی، داعوا زامانیندا بو قانونو قویسونلار و بیر آدم کی، بیر گونده جوزی بیر موعامیلده 10 مین تومن قازانیرسا، 8 مین تومنین دؤولته وئرمه لی اولسون کی، دؤولت قوولتسین، مأمورلارینا و باشقا ایداره ایشلرینه خرج اولسون.

البته، تاجارتده یوزده 9 یوز قازانچ عادیلانه دئییلدیر. مالیات بر درآمد قانونو قویولاندا دوکتور میلیسپونون (6) نظری شاید اول درجه ده دوزگون ایدی. لاکین تنهرا ن مجلسینی تشکیل وئرلر بؤیوک تاجیرلر و مومتوویلردن ایدی کی، اولنلار بؤیوک مالیاتلار علاقه توتوردو. بونا گؤره اولنلر ایشکالار چیخارتدیلار و مالیاتین نقشه سینی بیر آیری یولا سالدیلار. نتیجه ده قارماقاریشیق بیر شکله دوشدو و بئله اولدو کی، تاجیرلر دفترلرینی دییشدیلر و بیر تاجارتخانادان موهوم تاجارتخانا وجودا گتیردیلر. بورادا بؤیوک تاجیرلریمیز واردیر کی، بؤیوک قازانجلاری اولموشدو و ایندی آند ایچیرلر کی، عایداتیم یوخدور. لاکین عمله هامی بیلیر و گؤرور کی، اولنلرین نه قدر عایداتی وار ایمیش. بونا گؤره مالیات ایدارلری ده چوخ مالیات وصول ائده بیلمیردیلر. تشخیص وئرلن مالیاتین قاباغینا بیر صیفیر قویوردولار تا بلکه بیر شئی وصول ائده بیلسینلر و بئله لیکله هر جمرع تولید اولوردو.

معلوماتور کی، میلی حؤکومت تشکیل تاپدیقدا بیزیم مالی مخصصیلریمیز یوخ ایدی. و چاره یوخ ایدی کی، مالیاتی تشخیص وئریمک اوچون کومیسسیون سنجیلسین. تنهرا ن مجلسی ثروتمند آداملاردان تشکیل اولوندوغونا گؤره اورادا ائله بیر اوصول گؤتورموشدور کی، ایللرله مالیات وصول ائتمک اولمازدی. مثلن، اگر بیر آدم تشخیص وئرلن مالیاتا اعتراض ائتمه ییدی گرک عالی کومیسسیوندا اونا رسیده لیک اولایدی کی، بو کومیسسیون دا تنهرا ندادیر. بئله لیکله، بؤیوک تاجیرلر و بؤیوک مالیاتلارا شامل اولنلار کی، اؤزلری بو قانونو کنچیرمیشدیلر، نئچه ایللر ایدی کی، بو قانوندان ایستیفاده اندیب مالیاتلارینی تاخیره سالیردیلار.

بیز مونتظیر اولای بیلیمزدیک کی، تنهرا نین عالی کومیسسیونو ایللر بویو اعتراضلارا باخمایارق، مالیات کومیسسیونو سوروندورسون و بیزی ایقتیصادی فیشارا سالسین. بونا گؤره بو ایشی محلی شرايطه او یغون بیر طرزده ایجرا ائتمگه قرار وئریدیک. عادیلانه صورتده بیز بیر قدر مالیات وصولونا دا موفق اولدوق. بیز بیر عالی محکمه قوردوق کی، مالیات ایجرا سینا اعتراضلاری اولنلار، او محکمه موراجعه ائتمسینلر و بو محکمه رسیده لیک اولوندوقدان سونرا، آرتیق مالیات آلمیش اولسا ساحیلرینه قایتارلسین. بیز بئله لیکله، تنهرا ن حؤکومتین مالیات وصولوندا اؤز ایله یاراتدیغی ایشکالی اورتادان گؤتورموش اولدوق.

بیز غنیر- موسنقیم ایشلرله کوپونچولارین قاباغینی آماق، قندین و شکرین قییمتینی عادیلانه بیر یولا سالماقلا ایقتیصاد ایشینه کؤمک ائتدیک و بو ماللارین قییمتینی مؤعتدیل بیر شکله سالدیق. بو ایشیمیزین، حتا تئهرانین بازارینا دا شدید تاثیر اولدو.

البته، بو ماللاردان چیخان سرمایه‌نی آیری یئره خرج ائده بیلمز دیک. چونکی اوندان مؤوجودی پول دا آرادان گنبدیب، دؤولته ضرر اولاردی. مثلن، گرک ایدی کی، چای آلینبی یئرینه قویولایدی.

بیز غلط قانون ایستخدامی آرادان آپاردیق. کئچن زماندا غلط قانون- ایستخدام اوصولو ایله مثلن، بیر نفر طباط بویوک بیر حقوق آلیردی. موقابیلنده بیر نفر تحصیل ائتمیش ایکی یوز تومن حقوقلا ایستخدام اولونوردو. اونا گؤره بیز لیاقتلی اولمایان آدمالارین حقوقلارینی آزلتدیک و اوز یولداشلاریمیزا دا دئدیک کی، آز حقوق آلسینلار. البته موحاریبه زمانیندا قویولان حقوقلار ایندی اول بیلمز و بو ایش ده غنیر عادیلانه دئییلدیر. چونکی سطح- زیندگانلیق آشاغی گلیردی. مثلن، بیر آدمین اوتوز تومن حقوقو یئتمیش تومن مدد خرج و فؤوق العاده سی ایدی. ایندی کی، سطح زیندگانلیق آشاغی دوشوب و یوزده قیرخ جینسلر آشاغی گلیر، دئمک اولار کی، بیزیم بو ایشیمیز کامیلن عادیلانه دیر. ایندی، مثلن، تبریزده یاغین قییمتی 25 تومندیر، درصورتیکی کئچن ایللرده آلتیمیش تومن ایدی. ایکی قرانلیق یومورتا ایندی 12 شاهیا ساتیلیر. ایندی هر پارچا کی بازاردا مثلن اون تومنه ساتیلیردی، دؤولت ماغازالاریندا اوچ تومنه ساتیلیر. بیز داعوا زمانیندا کییمی حقوق وئرسه دیک اوندان هم عادیلانه اولمازدی، هم ده خالق سویمایا مجبور ایدیک. هم ده سطح زیندگانلیق یوخاری گنردی.

سونرا بویوک بدختلیک کی، ایرانین باشیندا واردیر، بودور کی، ایشچینی ایشه گؤره قویموردولار و قدیمدن سوندیلیر و بنلر یکلیر نجه اوصول قویموشلار سا ائله ده قالیردی. مثلن، بیزیم ایدارملریمیزده اون نفر آداما 12 نفر ائو خیدمتچیزی ایشله ییر. سیزین نظربنیزه بنله گلمه سین کی، ائو خیدمتچیزی سینین حقوقو آز اولوب، دؤولت بودجه سیننه ائله تاثیر یوخدور. لاکین آذربایجان دوایرینده ائو خیدمتچیلرینن سای ایکی یوز مین تومن اولور. بیز بو پوللا یاخشی قوشون ساخلایا بیلریک و یاخشی کارخانا ایداره ائده بیلریک. البته، مقصودوموز ائو خیدمتچیلری ایله موخالیفت ائتمک دئییلدیر. لاکین ایدارهنین هر بیر کیچیک ایشینه بیر شؤعه آیرماق کی، مثلن بو شؤعه لر ایلین باشیندا شاید یوز تومنلیک دؤولته نفعی یوخدور و اونلارین حقوقلاری کندیلره و قوجا آروادلارا تحمیل اولونور. البته، بو عیده نین هامی سینین تقصیری یوخدور. لاکین دئمک اولار کی، ایشی قورانلار قاباقچادان بونو فیکیر ائتمه ییلیر.

بیز بیرنجی دفعه تامام ایداری تشکیلاتی دبیسه بیلمز دیک. بونا گؤره ده بیر آز ایشچیلرین عیده سینده تخفیف وئردیک. ایندی ایسه بئکارلیغین قاباغینی آلماقدان اؤترو بوتون ایشچیلری ساخلاماق مجبور بیتنده ییک. بو آدمالارا باشقا یئرلرده موفید بیر ایشلر وئرمه ییک بونونلا برابر ناچاریق کی، اونلاری بیر مودت ده ایدارلرده ساخلاب کؤچلره تۆکمکن پرهیز ائدک. بو ایلیکی بودجه میزده بیر نفر ده ایداره ایشچیسینی ایدار مئن چیخار یلماسینا یول وئرمه میشیک. بر عکس، بعضی تزه موسیسه لر تشکیل ائتمکله ایشچیلریمیزین سایینی آرتیر میشیک.

ایندی حساب بیزیم الیمیزده واردیر، بودجه میز ده تنظیم اولونوبدور. هامینیز بیلیرسیز کی، ایران دؤولتی نجه ایلدیر کی، کامیل بیر بودجه تصویب ائده بیلیمه میشدیر. آنجاق بیر آلیق و ایکی آلیق ناقیص بودجه کتیر میشدیر. لاکین بیزده اوچ آلیق ناقیص و لنگ بودجه لر مجلسه کتیر یلمه میشدیر. بو دؤورده کامیل صورتده بودجه میزی مجلس- میلی میزه کتیر میشیک. هله بیر پارا عیلتلر واردیر کی، اونلاری سیزه گؤستره جگم.

بیز کئچن مالیات بر درآمدی دبیشدیر دیک. چونکی بیلیریک کی، ایندی کئچن ایللر کییمی ایستیفاده ائتمک اولماز و بوندان عدی بیر حالدا ایستیفاده ائتمک چتیندیر و آنجاق گوجلو تاجیرلر بازاردا ایستیفاده ائده بیلرلر. بیز بو اوچ آیین ایچینده مالی جهندن ایشلره موسلط اولدوق. اوچ یوز مین تومن فقط میانان- زنجان دمیر یول ایداره سیننه وئردیک. بونو وئرمه سیدیک ده اولمازدی. ایندی بو جهندن میلی حؤکومتین وضعیت- مالیسی یاخشدیر.

تدبیرین بیرسی ده بودور کی، بیر میلیون خزانه قبیضی چاپ ائتمیشیک. بو، اوندان اؤترو دور کی، جینسی اوجوز وئرک. مثلن، اون تومن جینس موقابیلنده دوققوز تومن آلینیر. بونون فایداسی بودور کی، اولن خالقدان بیر میلیون تومن بورج ائتمگه مجبور اولما دیک. البته، بو پول بورج اولونسا یدی ایسته لاک اولانا قدر بویوک میقداردا گرک فایز وئریله یدی. بوندان باشقا جینس ده ساتدیک. بو بیر میلیون ایسه ایلین آخیرینا قدر نجه دفعه دولانار و نجه برابر اولار.

بو گون کی، آیین 16- سیدیر، مالی جهندن داها وحشتیمیز یوخدور. بیز بیلیریک کی، پولوموز وار. بو بویوک بیر موفیقیتدیر کی، بودجه میزی تنظیم ائتمیشیک و بودجه کسیریمیز ده یوخدور. بو ایش حتا آروپا دؤولتلرینده ده چوخ چتیندیر. بیزیم بودجه میز کئچمنش

دولتین طرفیندن یازیلان بودجه‌دن نجه قات آرتیقدير. بودجه‌میزده مین نفر آرتیق ایشچی ایستخدام ائتمیشیک. بیز ایداره ایشچیلرینی ساخالایریق تا ایش تاپیلدیقا اونلار باشقا ایش وئرک. البته، بو ایش مالی سیاستیمیزین دوزگونلوگونون نتیجسیدیر...

بو مسالهدن سونرا فیکریمیزی مشغول ائدن ایقتیصاد مسالہسیدیر. بیز هله فیکر ائدیریک کی، میلی حؤکومت تشکیلیندن سونرا آذربایجاندا بؤیوک احتیکارلار باشلانیب و مومکوندور کی، آزوقه آزالا، اوندان سونرا موخالیقلریمیزین تبلیغاتینین نتیجہسینده وحشته دوشموش تاجیرلر خارجه آزوقه آپارالار و اوزلرینه سرمایہ اندلر. بو قورخو میلی حؤکومتدن قاباق وار ایدی. اونا گؤره بیز همیشه شهرین آزوقه‌سینی کونترول ائدیردیک. فیرقنن اینانلیمشلاری ایقتیصاد ایشلرینی نجه مودت تامین ائدیردیله. فیرقنن تشکیلات یولو ایله درخشانی شهر آبارلاریندان نظمیه‌یه آزوقه اینتیقال وئرلمه‌سی قاباغینن آلیماسینا چالیشیردیق. بیز بیلیردیک کی، سیاسی ناراضیلیقلار، بؤحرانلار اغلب چؤرک مسالہسیندیر. بیز چالیشیدیق، آزوقه‌نن یولونو آذربایجاندا خارجه مسدود ائدک. بیلیردیک کی، بو ایش بعضی اشخاصا ضرر لیدیر. لاکین قوي بئش نفر، اون نفر ضرر گؤرسون. موقابیلینده ایسه اهالی وحشته دوشمه‌سین و میلی حؤکومتدن باهالیق گؤرمه‌سین. نجه کی، دئدیم، بو ایشدن بیز یاخشی نتیجه آلدیق. چؤرک و سایر شئیلر اوجوزلاندي. لاکین تئهراندا عکسینه اولدو. حتا دندیلر کی، آذربایجان آزوقه وئریمیر، آجلیق اولور. درصورتی کی، بو فریادلارلا او بیرسی طرفنن چالیشیردی کی، مالی بؤحرانلار بیزی بوغسون و پوللاریمیزی چکیب آپارسین. موتوھیش اولان وارلی آداملار پوللاری آپاریردیله، بیزی فیشاردا قویماق ایستہییردیله. بو ایش سبب اولدو کی، بازاردا جینسلر داها اوجوز اولسون. خالقین اکثریتی اوجوزلوقدان راضی اولوردو. ایداره ایشچیلری، زحمتکش و کارگرلر راضی قالیردیله. بو، اوزون مودت داوام ائده بیلمزدي. محصولون باهالیغی پیس اولدوغو کیمی، حددن آرتیق اوجوزلوقو دا بئله ضرر لیدیر. گرک کندلی اؤز ایشینه اورگی قیزسین و محصولونو عادیلانه قییمتده ساتا بیلسین. بیز جورجور پوللارلا بونون قاباغینی آلدیق.

1-صادیراتا عواریض تعیین ائتمک مسالہسی ایدی. چونکی جینس آذربایجاندا خارجه گنتسه‌یدی، بیردن، سریع صورتده باهالیق تولید اولاردی. بونا گؤره چوخلو موداکیرمدن سونرا اینقیلابی بیر تدبیر گؤتوردوک و بئله قرار وئریدیک کی، صادیرات موقابیلینده عواریض آلیسین. آذربایجاندا گندن جینسلره بیر میقدار کیرایه و بیر میقدار دا نفع اوستونه گلیر و بئله‌لیکله بو جینسلر همیشه تئهراندا اوجوز اولور.

بیز اول خوشکبارین صادیر اولماسینا ایجازه وئریمیردیک. سونرا خالفا سدمه دیدیگینه گؤره اونا دا ایجازه وئریلدی. اولده بیز صادیراتا ایجازه وئریمیردیک، لاکین ایندی وئریمیشیک. بونولا برابر، یئنه لایققی قدر صادیر اولونماییر. دئمک اولور کی، دنیا وضعیتینه باغلیدیر و گله‌جکده بیز قییمتلی جینسلریمیزی صادیر ائتمگه یول تاپاجاییق. عومومیتله دئمک اولور کی، ایران دولتینین خارجی تیجارت سیاستی یوخدور. تئهران حؤکومتی خارجدن گلن ماللارین قاباغینی آلماسی و اوز ماللارینا دنیادا بازار تپماغی باچارمیر. ایندی مئتن، تیکیلی پالتار و آتوموبیل سئل کیمی ایران بازارینا تۆکولور و دسته‌دسته تاجیرلری ورشیکست ائدیر. خارجدن گلن کؤهنه پالتارلاری گنیمک بیزه تحقیر و توهیندیر. بیز اونلاری گنیه بیلیمیریک. ایران حؤکومتی اؤزو بیلیر، نه ائدیرسه ائتسین. لاکین بیز اؤز قییمتلی جینسلریمیزی صادیر ائدیب و عوضینده بیزه لازیم اولان شئیلردن، مئتن لاستیک، شهرلریمیزین آبادلیغی اوچون لوله، آسفالت و باشقا شئیلر وارید ائده‌جیمیک. ایران دولتی اؤزونه لازیم اولان شئیلری احتیاجی قدر وارید ائده بیلمیردی و بیلیمیر. چونکی تئهران ایشلری اوغرولار لینده‌دیر. بیر تاجیر یوز مین تومن وئریر، واریدات ایجازه‌سی آلیر. بئله‌لیکله، من دئییه بیلرم کی، بیز خارجی تیجارت مسالہسینده ده موسط اولموشوق.

اومید ائدیرم بئله بیر ایقتیصادی سیاسته مالیک اولان بیر حؤکومت ترقی ائدیر و هر بیر موشکولاتا فایق گلیر. موخاریبه زامانی تهیزات و سیلاح قاییران کارخانالار ایندی هامیسی تیجارتدن اؤترو ایشلہ‌ییر. بو خطرناکدیر. بونلار خالقین قانینی سوراجاق. ایندی بونون نتیجه‌سینده بیزیم صنعتکارلاریمیزدان موھوم بیر حیصه سی بئکار قالماقا مجبور اولموشدور. اگر مؤحکم ایقتیصادی تدبیرلر گؤره بیلیمز سک صنعتکارلاریمیز آرادان گندر.

بئکارلیق دنیانی تهید ائدن بؤیوک بیر بلادیر. بوندان بؤیوک اعتیصابلار، بؤیوک ایقتیصادی بؤحرانلار عمله گلیر. البته، اؤلکهنین دؤورسینه حاصر چکمک اولماز. لاکین واریدات و صادیرات ایشلرینی بئله ترتیب وئریمک اولور کی، ایستہ‌دیگیمیز شئیی آلیب و ایستہ‌دیگیمیزی آلمایق. نجه کی، سوؤت اؤلکہ‌سینده بئش ایللیک نقشلر اوزره بو چتینلیکلری آرادان آپاریرلار.

کئچن دؤوره‌ده ده بیزده آمار مؤوضوعو چوخ پیس شکیلده ایدی. مئتن، بعضی ائولرده نجه دنه آرتیق سیجیل تاپیلیردی، هله ایندی ده واردر. ایندی بیز دوزگون احصایه تهییه ائدیریک. بیلیریک کی، مئتن خارجدن گتیریلن کیریتہ احتیاجیمیز یوخدور و بلکه کارخانالاریمیزدا تهییه ائدیلن آرتیق کیریتہ گرک خارجده بازار تپاق. بیر ده بونو بیلیملی بیک کی، میلی حؤکومت دیوانخانا دئییل، اونون وظیفه‌سی خالقین حیاتیاتی تامین ائتمک اوچون پوللار تپماقدان عیبارتدیر. بؤحران سئلینین قاباغینی آلماق بو وظیفه‌نین گوندملیک

ایجاباتیندان ان موهومو حساب اولونا بیلیر. بیز چالیشریق کی، تجارت ساحهسینده اؤز محصولوموزو خاریجه یئنیره بیلک و او شئی کی، تجارتیمیزه ضررلیدیر اونون وارید اولماسیندان جیلوگیرلیک ائدک. بیز بو یولدا چوخ موفقیتلره نایل اولموشوق. لاکین هله بعضی شئیلرده، حداکثر ایستیفادهنی بیلیریک. مومکوندور کی، بیر نفرین 3-4 اوتوموبیلی اولسون، لاکین بیعورضه اولدوغو اوچون، اونلاردان هیچگونه ایستیفاده انده بیلیمسین. لاکین 3-4 قاتیری اولان بیر آدم ائلهیه بیلر او قاتیرلاردان کیفیت قدر ایستیفاده ائدیپ، اولکی شخصدن قاباغا دوشسون. آغایی رسولی ایله مییانداب قند کارخاناسینا گئتدیک، گؤدوم کی، 7 دنه تراکتور ایشیز و ایستیفادهسیز حالدا ساخالنیلیدیر. شوبهسیز کی، ایران حؤکومتی هئج واخت اؤزونون الینده اولان ایمکانلاردان خالقین آسایشی اوچون لازیمی ایستیفاده فیکرینده اولمامیشدیر. بیلدیگیمیزه گؤره، هر تراکتور ایکی هئکتار یئر سوره بیلر. من گؤردوم کی، بونون عوضینده تراکتورو، کامیونو چایدان چیخارماق اوچون باغلابیلار. حالبوکی. بو تراکتورلارین هر بیرسی 20 مین تومنه باشا گلیر و بو بؤیوک بیر ثروتدیر.

بیز گرک چالیشق کی، ایقتیصادی ایمکانلاردان یاخشی ایستیفاده اولونسون. مثلن، چوخ یئرده چاپلار واردیر کی، گر سد باغلانسا اونلاردان بؤیوک ایستیفاده اولونا بیلر.

بیز گرک صنعتی فلاحت عمله گتیرک. مثلن، پامبیق، باراما، کتان و قند چوغوندور و یئتیرک. بیزیم ایقتیصادی و تجارتی ایشیمیز آزدیر. اغلب دولت مأمورلاری فیرقهوی و سیاسی ایشیدیرلر. گرک مورور زمانلا بو ایشچیلر ایقتیصادی و تجارتی ایشلره آشینا اول بیلسینلر.

بیزیم ایقتیصادی تدبیرلریمیزدن ان موهومو یئر بؤلگوسودور. بو واسیطه ایله بیر میلیون کندلی یئر صاحیبی اولاجاقدیر البته بو تنزلیکله او یئرلردن کیفیت قدر ایستیفاده ائتمک اولماز. لاکین بیز اینانیریق کی، دولت فلاحت بانکینی قوولندیریب، دؤرد-بئش ایلدن سونرا فلاحت محصوللاریمیزین یوز قات آرتماسینا ایمکان وئر مچکدیر. یئر بؤلگوسو بارهسینده ایندی اول بیلر کی، هامپا و قارا (7) آراسیندا ایختیلاف اولسون. لاکین یئرلی مأمورلارا دستور وئر یلیر کی، اونلاری بیر-بیری ایله یاخینلاشدیرماغا چالیشسینلار تا بیر-بیرینه کؤمک ائتسینلر کی، قارا آیاغا قالحسین و هامپا ایله ده ایختیلاف چیخماسین. آذربایجاندا یئر چوخدور و آذربایجان جامعاتی دا زحمتکش و چالیشقان بیر جامعاتدیر. خولاصه، خالیسه یئرلرین بؤلنمهسی و یئر بؤلگوسو چوخ بؤیوک ایقتیصادی کؤمک اولاجاقدیر. بوندان بئله ماز انداران و باشقا یئرلرده اولان آذربایجانلیلار وطنلرینه قاییدیب، زیراعت ایشینه باخاجاقلار. البته، بو ایشین سیاسی نتیجهسی ده چوخ بؤیوکدور. سیاسی ایله ایقتیصاد بیر-بیرینه مربوطدور. اگر بیر حؤکومت ایقتیصادی جهته قوولتنسه، سیاسی جهته ده قوولتنیر. تنهران حؤکومتی خالقی قوولندیرمکن قورخور. من فیکیر ائدیرم کی، خالقی آج ساخالماقدا دا تعمودو واردیر. بیزیم حؤکومتیمیز خالق حؤکومتی اولدوغونا گؤر، گرک بیز خالقی آیقلاندیراق. مثلن، گرک بئله اول کی، بیر نفر خالق قوشونلاری سیراسینا گئتدیکده، عایلهسیندن نیگاران قالماسین. لاکین آج اولدوقدا، او گرک گنج-گوندوز معاش فیکرینده اولسون و بئله آدامان فدایی، نیظامی چیخماز.

باشقا بیر ایقتیصادی مؤوضوع دا صنایع مسالهسیدیر. میلی حؤکومت قورولمادان اول بیزیم موهوم کارخانالاریمیز تعطیل و یاینکی تعطیل اولماق خطرینده ایدی.

بیز اوچ دؤرد آیدا اونلارین ایشه سالینماسینی تامین ائدیک. ایندی هامیسی ایشلهبیر. بو بیر منفعتدیر و موهوم بیر ایشدیر. بو یاخین زاماندا بو کارخانالار انده بیلهچکلر کی، بئله پارچالار وئر سینلر کی، موهوم قیسمت لیباسیمیزی تامین ائتسین. بو کارخانالار خیانت، اوغورلوق نتیجهسینده دایانمیشدیلا. مثلن، یونو بنش تومنه آلیب کارخانایا 15 تومنه ساتمیشدیلا. خالق سهملرینی بیر تومن قیزیل پولا آلمیشدیلا. لاکین میلی حؤکومت قورولمادان قابق اونلارا 2 قیران پول وئریدیلر. ایندی او خیانتلری گؤرنلر قاچیرلار. لاکین موزاتدان قاچا بیلیمهچکلر. حاجی قولام جورابچی و باشقالاری اؤز گؤردویو پیس ایشلرین پاداشینی گؤرمچکلر. میلی حؤکومت تشکیلیندن سونرا مساله ساده بیر صورتده حل اولدو. ایندی کارخانالاردا 400 نفر ایشچی 800 نفرین گؤردویو ایشی انجام وئرمله مووفق اولور. ایندی هم کیفیت و هم ده میقدار جهته کنچن زاماندا چوخ آرتیق محصول گؤتورولر. بو مساله عنین زاماندا سیاسی بیر مساله دیر. سربازلاریمیز چوخ یاخشی تعلیمات آلیرلار. لاکین پالتارلاری یوخ ایدی. ایندی بیز اونلارا پالتار وئرمله مووفق اولموشوق. بیز چالیشریق کی، بیرینجی درجهده صنعتی ماشین ایشینه و سونرا ایکینجی درجهده ال ایشلرینه باخاق، آما بو آغیر ایشدیر.

دولت گرک بو چتینلیکلره فایق گلین و بیز فایق گلهجهبیک.

بئکارلیق مسالهسی بیزیم اوچون آغیر یوکدور. بیز گرک بونو آرادان گؤتورک. بیز بونا دا تدبیرلر گؤرموشوک. ایندی چوخ پیس حالدا اولان یوللاریمیزی دوزلتمک اوچون اقدام اولونور. مثلن، آستارا-اردبیل، سایین قالا- مییانداب، زنجان- مییانا- تبریز یوللاری دوزلمهیدیر و بورادا نئچه مین عمله ایشلهیه بیلر.

باغبانلیق و زراعت مسالہسی گلیب چاتییدیر. کندلیلر اوز زیراعترینه گندهجکلر. بوندان باشقا، بلدییه ده شهرین آباد اولماسی اوجون بیر چوخ عمله ایشلمده بیلیر. بیزیم آرزوموز بودور کی، بئکارلیق آرادان گنتسین. بیر ده چالیشیریق کی، بئکارلارین سییاهی سینی توتاق. ایندی بئکارلیق داد-فریادی چوخدور. لاکین هله انله بیر احصاییه اده بوخدور. بعضی آدمالار واردیر کی، آنجاق میز باشیندا اوتورماق ایستهبیرلر و آیری ایشی گورمگه حاضر دئییلر، بونلار پارازیتدیرلر. البته، حقیقی بئکارلار واردیر کی، کارخانالار باغلی اولماق نتیجہسینده وضعیترلی یاخشی دئییلدیر.

باشقا مسالہ ده عومومیته میلی حؤکومتین داوام و بقاسی اوجوندور. میلی حؤکومت تاسیس اولدوقدا شو عاریمیز ایالت و ویلایت انجومنلری اطرافیندا ایدی. لاکین عملده گوردوک کی، بو میلی حیاتییمیزی تامین انده بیلیمه جکدیر. بیز مجبور اولدوق کی، میلی مجلس و میلی حؤکومت یاراداق. ایندی گرک بو میلی تشکیلاتی ساخلا یاق. چونکی، بو تشکیلات خالقین احتیاجی و ایستگی اوزرینده عمله گلیدیر. خالق میلی حؤکومتی اوزونونکو بیلیر و اونو ساخلاماگی اوزونه بورج بیلیر. اوللرده بیر پارا موغریض آدمالار دندیلر کی، گویا بیز ایران آذربایجانینی شورا آذربایجانینا یاپیشدیرماق ایستهبیریک، یا اینکی دموکرات فیرقهسی آذربایجان سوؤت حؤکومتینه ساتیبیدیر. لاکین بیز گؤستریدیک کی، اونلار هامیسی یالاندیر. عملده ده اونو ثابت ائتدیک. ایندی قیزیل اوردو بورادان گندیر. هامی بیلیر کی، قیزیل اوردونون ووردو سبب اولدو کی، ایستیداد حؤکومتی بیخیلدی. بونا گوره گرک اوندان تشکور ائدک کی، ریضا خانین ایستیدادی اونون گلمهسی ایله بیخیلدی. بو دا قیزیل اوردونون بیزه اولان خیدمتیدیر کی، میلی آثارتی سیندیردی. هله من دنمیرم کی، اگر آلمانلار غالب اولوب، آذربایجانا گلسه دیلر، بورادا حتا بیر ائو ده قالمادی. قیزیل اوردو ستالینقراد، موسکوا، لنینقرادا ایستیداد قوه سینی سیندیرماقلا، دنیا خالقلاری ایله برابر خالقیمیزین آزادلیغینی تامین ائلمدی و اولکهمیز قان دریا سینا دؤنمکن خیلاص اولدو. ایندی بو اوردو گندنده گرک آلفیشلارلا اونو یولا سالاق. بیز بو مودتده گوردوک کی، قیزیل اوردو چوخ نجابت و متانت و اخلاقلا رفتار ائندی و اونلارین رفتار و اخلاقی هامییا سرمشق اولدو.

فیکر ائدین، اگر آرتنش-شاهنشاهی اولسایدی نه ایشلر چیخاردادی و بیر شهره قیزیل اوردو کیمی فاتح اولراق داخل اولسایدی خالقین باشینا نه کیمی فلاکتلر گتیردی.

قیزیل اوردونون گنتهسی بیزیم اوجون ناگهانی دئییلدیر. بیز چوخ گوزل بیلیردیک کی، او اوردو تورپاق آماق و یا شهر ایشغال ائتمکن اوترو سرحدیمیزی کچمه میشدیر. اونون مقصدی دنیانی آثارت آلتینا آماق ایستیم فاشیزمین ایراندا اولان آثارینی ریشدن کسمک ایدی و بونا دا ایفتخارلا موفوق اولوبدور. ایران خالقی، مخصوصن آذربایجان جامعاتی او قهرمان اوردونون بویوک خیدمتینی هرگیز اونودا بیلمز. خالقیمیز او اوردونون معنوی کؤمگینه همیشه مینندار قالا جاقدیر. بیز آرزو ائدیریک، قیزیل اوردو همیشه دنیا آزادلیغی و دنیا دموکراتلیغینین نیگاهبانلیق وظیفه سینی عؤده سینده ساخلا یاجاقدیر.

قیزیل اوردونون گنته سینی بیز مرتجعلر کیمی ایستقبال ائتمیریک. بیز اونو احترام و عزت ایله یولا سالیریق. ایرتیجاج ایسه اونون گنته سینده اوزونون ال-قولونون آچیلماسینی آختاریر.

بیز آچیق دئییریک کی، قیزیل اوردونون گنتهسی ایله مرتجعلر چوخ دا اومیدوار اولماسین. آذربایجان خالقی آلدیغی آزادلیغی ساخلاما قادیردیر. قیزیل اوردونون گنتهسی ایله بیزیم ملتیمیز اوز ایراده سیله اده ائدیلن آزادلیغی خلدار ائتمه جکدیر. ایندی میلی حؤکومتیمیزی گرک ساخلا یاق. آذربایجان خالقی حتا چوخ آز جمعیت اولسا دا، آزادلیقدان دیفاع انده جکدیر.

بونا گوره من سیزدن رای-اعتیاد ایستهبیرم (وکیللر، بیز رای-اعتیاد یوخ، جانیمیز و مالیمیزی دا وئرجه بییک!) بیز ایندییه قدر میلی آزادلیغیمیزی ساخلامیشیق. بونون بیرینجی ضامینی فیرقه تشکیلاتیمیزدیر. ایندی تبریزده چوخ آز بیر ائو واردیر کی، ائو اهلیندن هئج اولماسا بیر نفر دموکرات فیرقه سیندن اولماسین. گرک او فیرقه نین رهبرلیگینه اعتبار ائدک. بونون ایکینجی ضامینی ده بیزیم فداییلریمیزدیر. اونلار آز بیر مودتده قیام ائدیله و ایندی ده آزادلیغیمیزین ضامینیدیرلر. بیزیم فداییلریمیزین تاریخی چوخ یاخین تاریخدیر. او مصنوعی تشکیلات دئییلدیر و اونون تشکیل تاپماسی کچن حؤکومتین فیشارلاری نتیجہ سینده اولوب و ایندی ایسه بونلار میلی حؤکومتیمیزین دالیندا دورماغا حاضر دیلار. اونلار زنجاندا ذولفقاری، اردبیلده، اهرده و باشقا بئرلرده اولان موخالیف دستلرینی ازدیلر. ایندی بیز فداییلریمیزه ایمکان وئرجه بییک کی، کوتان و خیش دالیندا ایشله یه-ایشله یه، عینی زاماندا توفنگی اللریندن بئر قویماسینلار. تا آذربایجان وار، فدایی وار. چونکی او، آزادلیغی قورویوبدور. لاکین بو تشکیلاتی ساخلاماق بیز تک فداییلرله اولماز. بیزیم مونظم قوشونوموز دا گرک اولسون. بیز آز بیر زاماندا مونظم و قودرتلی بیر قوشون تشکیل ائتمیشیک. اگر ایندی بیر نقصی اولسا دا، تزلیکله دوزلدجه بییک. قوشونو و فدایی سی اولمایان بیز ملت هئج وخت آزادلیغی حیفظ انده بیلمز. بیز گرک هر بیر شئیدن کسک، فداییلری و قوشونلاریمیزی قوتلندیرک.

1 جنوبي آذربايجان حاکيمينين ايقامتگاهي

2 گليردن وئرگی

3 ترجمهسي «ياشیل باغين قاپيسيني».

4 تبريزين مشهور اخلاقيسيز قوجولارينداندير.

5 ايران حربي قوملرينين باش قرارگاه رييسي اولموش گنرال ارفع نظرده توتولموشدور.

6 آمريکالي ايقتيصادچي دوکتور ميليسپو ايکينجي دونيا موچاربيحهسی دؤورونده بير موشاوير کيمي ايران حؤکومتی طرفيندن قوللوغا گؤتورولموشدور.

7- تورپاقسيز کندلي.

تبريز راديو سوندان بيانات

مؤحترم هموطنلر!

بير آي داوام ائدن دانيشيقلاردان سونرا خالقيميزين و عموم ايرانليلارين صبيرسيزليک ايله گؤزلهدیکلري سازيش عملي اولوب، آغايي قوم-السلطنه نين سيياسي موعاويني آغايي موظف فيروزون تحت- ريياستينده شهريميزه گلن هئيت ايله آراميزدا تاريخي بير قرارداد ايمضا ائديلي. قراردادين مضمونو بير نچه دقيقه دن سونرا عمومي اعلان ائديلهجکدير.

بو قرار آغايي قوم-السلطنه کابينه سي و آذربايجان مجلس-ميلي سي طرفيندن تصديق ائديليکن سونرا مؤوقع اجرا يا قويا جاقدير.

بیز دانيشيقلارين گنديشي و ايمضا ائديلن قراردادين معنا و اهميتي باره سينده چوخ تئز بير زاماندا فيرقه و خالقيميزا گنئيش بير صورتده معلومات وئرجهيک.

بو قراردادين تک آذربايجان دئييل، بوتون ايران خالقي اوچون چوخ بؤيوک اهميتي واردير.

بو واسيطه ايله ياريم قرن ايران آزاديخواه و وطنپرورلرينين آرزو ائتديگي تورپاق مساله سي حاقيندا بؤيوک و اساسلي بير قدم گؤتورولموش اولدو. بوتون ايراندا دموکراتيک اوصولونون اجرا سي و آزادليغين تاميني اوچون يئني اينتيخابات قانونونون ياراديلماسيني دؤولت تعهود ائتدي. تمام حقوق ايجتيماعيدن محروم ائدلميش آنا و باجيلاريميزين اينتيخاب اولوب، اينتيخاب ائتمک حاقينا اعتراف ائله دي و بونون عملي اولماسي اوچون دؤولت طرفيندن صريح تعهود ايمضالاندي.

آذربايجان خالقينين عملي ائتديگي ديلين رسميتله قبول ائديلمه سيني مخصوصن قئيد ائتمک لازيمدير. بوندان سونرا آذربايجان اوز ديلينده تعليم و تربيت آلا بيلديگي کيمي، اوز ايدارلريني ده اوزونون اينتيخاب ائتديگي آذربايجانليلار واسيطه سي ايله اوز ديلينده ايداره ائدهجکدير.

بونلارين هاميسيندان داها قييمتلي نهضتيميزين دؤولت طرفيندن دموکراتيک بير نهضت تائينماسيدير...

بو قرارداد ايله خالقيميزين موباريزه تاريخينده يئني بير دؤور باشلانير. اولو بيلسين كي، بو موباريزه داها چتین و داها آغیر شرايط آلتيندا ايدامه تاپسين. لاکين آزادليق يولوندا هر بير فداکارليغا آماده و حاضر اولان بير خالق هئچ بير واخت موشکولات و چتینليکن قورخماز. خالقيميزين اينام و اعتمادين ي جلب ائدن فيرقه ميز اونو دوزگون يول تاپيب، ساغلام رهبرليک ائتمک ساپه سينده تعقيب ائتديگيميز موقدس هدفه يئنيرمهجکدير.

ایندي فیرقه و خالقیمیزدان داها آرتیق بیرلیک، داها آرتیق اعتیاد، داها آرتیق قهرمانلیق گۆزلهنیلیر. یوکوموز آغیرلاشمیش، وظیفه میز بؤیوموشدور. ایندي بیز بوتون ایراندا دموکراسی اوصولونون برپاسی یولوندا مباریزه ائدیریک. بو مباریزه ده بوتون ایران جاماعاتینین ساغلام و وطنپرست افرادی بیزیم ایله همراه اولدوغو اوچون موفقیت ده بیزیم ایله اولاجاقدیر.

یاشاسین خالقیمیزین سارسیلماز ایرادهسی!

یاشاسین باشلادیغی مباریزه نی آخیرا یئتیرن فیرقه میز!

یاشاسین بوتون ایراندا آزدلیق و دموکراسی بایراغین اوجالان فداچی دستلریمیز!

یاشاسین ایران ایستیقلا لیتی نین و ایران آزدلیغی نین مشعلداری اولان قهرمان آذربایجان!...

«آذربایجان» قزنتی نؤمه 225، (23 اییون 1946-جی ایل).

تبریز رادیوسو واسیطه سیله نیتق

عزیز هموطنلر، مؤحترم آزادیخاهلار! تهراندان آریلان دانیشیقلا رین نتیجه سینی اورادان موراجیعت ائتدیگده موفصل صورتده سیزین نظرینیزه یئتیرمیشدیم. او گوندن ایندی 35 گون کئچیر. بو موندن تهراندان موحیطینده ظاهیری ده اولسا نظری جلب ائتمگه بیلمه یین چوخلو تبدولات و وجودا گلیمیش، آغایی قوم-السلطنه نامینا اینتیشار وئرین موختلیف بیانیه لر واسیطه سی ایله ایرتیجایی عونصورلره قارشی شدید مباریزه اعلان ائدلمیشدیر.

بئله لیکله، فاسید و ضررلی عونصورلرین میدان- فعالیتینی موقتی ده اولسا محدود ائدن دؤولت ریزی آذربایجان خالقینین باشلادیغی بؤیوک ایصلاحات نقشه لریندن ان اساسلیسی اولان تورپاق مساله سینی کندلی و زحمتکشلر خئیرینه ایره لی چکمله بیزیم موحیطیمیزده درین تاثیر ایجاد ائتدیگی اوچون یئنی دانیشیقلا رین بیر داها صمیمانه بیر صورتده باشلانیب داها تنز بیر زماندا موثبت نتیجه ایله قورتارماسینا ایمکان وئریمیشدیر.

یوخاریدا ایشاره ائتدیگیم دانیشیقلا ریمدان ایظهار ائتدیگیم جومله لری مخصوصن تکرار ائدیرم:

«داعوا هامیسی موللا نصرالدینین یورغانی، یعنی کندلینین آدیغی تورپاق اوستونده دیر، خالیسه یئرلرینین دهقان و اکینچی آراسیندا بؤلونمه سینی قانون-اساسی قاداغان ائتمه میشدیر. آذربایجان کندلیسی اؤز ایراده سی ایله بو یئرلری بؤلوموشدور. دؤولت ایسه بوتون ایرانی آذربایجان ایله همرنگ ائتمک اوچون بو ایشی بوتون ایالت و ویلایتلرده عملی ائتمه لی دیر».

بو جومله لر آیدین بیر صورتده گؤستریر کی، او واخت بیزیم فیکریمیزی ایشغال ائدیپ سوظنیمزه سبب اولان ان موهوم مساله هامان کند و تورپاق مساله سی ایمیش. بو گون اعتبار ائتمک لازیم دیر کی، بو بؤیوک و بو اساسلی مساله نین حلی اوچون آغایی قوم-السلطنه چوخ. جیدی بیر قدم گؤتورمگه مجبور اولموشدور. بو واسیطه ایله آرادا اولان فاصیله آزالماغا باشلامیش، اورتادا جیدی بیر حوسن-تفاهوم زمینه سی تهییبه ائدلمیشدیر. اگر دؤولت طرفیندن ائدیلن آیری گؤذنتلر اولماسایدی بئله، یئنه بیز بو بؤیوک ایشین خاطر هسینه اورگیمیزی سیخیب فیکریمیزی ناراحت ائدن سوظنی موحیطیمیزدن اوزاقلادیر مالی ایدیک. بیرینجی قدمی جورأت ایله گتورمگه موفق اولان دؤولت ریسی ایکینجی بؤیوک قدم ایله اونو داها دا مؤحکم لندیرمگه موفق اولدو. او ایسه بیزیم دیلیمیزه اولان احتیرام و اونون تکاملو اوچون منیدانا سوردویوموز تقاضاین قبولو ایدی.

آغایی قوم-السلطنه عؤمرونده هئج بیر ایش گورمه میس اولسا بئله، بو بیر ایش اونا نیسبت آذربایجان خالقینین قلبینده احتیرام حبسی تولید ائدمک...

دوغرودور خالقیمیز، فدایلریمیز، قهرمان فیرقه میز بو حاکی اوزونون مؤحکم ایراده سی و تزلزل ناپزیر ایمانی، خطا ائتمه یین سیلاحی واسیطه سی ایله تحصیل ائتمیشدیر...

هامينيز چوخ گۆزل 1 بيليرسينيز كي، آذربايجانليار اوچون ديل مسالهي حيات و مومات مسالهيدير. لاکين ايرانليغي فارسيغا قاريشديران جاهليلر بونو دوشونمک ايستمهيب آذربايجانليارين قليبني ديلرينين زهرلي خنجري ايله مجروح ائتمگه چاليشميش و چاليشيرلار. بيز هله اونوتماميشيق كي، دوققوز آي بوندان اول اعلاميهميزده ديل آزادليغي بارده مئيدانا سوردويوموز شو عار موناسيبي ايله بو آخماق موتعصيلر نه اندازده هاي-هوي سالميش و نه آدلار ايله بيزي توهمنلنديريب مئيداندا چيخارماغا جان آتماقدا ايدير.

بو گون باشيميزي اوجا توتوب ايفتيخار ايله دئيه بيليرک، خالقيميزين مؤحکم ايمان و سارسيلماز ايرادهسي سايهسينده، او طيلسيمي سينديريب، ديليميزين نه تک ايبتيدايي مدرسهلرده، بلکه اورتا و عالی علمي اوجاقلاردا بئله رسمي اولاراق تدريسينه يول آچميشيق و ايدارلريميزده دؤولت ديلي اولان فارس ديلي ايله آنا ديليميزين ياناشي ايشلهديلمهسيه رسميت وئرنگه موفق اولموشوق. البته، بو بؤيوک ايشين ايفتيخاري اساسن فيرقهميزه و خالقيميزا عاييددير...

اوچونجو بؤيوک موفقيتميز آذربايجاندا دؤولت مأمورلارينين اؤز طرفيميزدن اينتيخاب انديلمهسيدير. بو يولدا خالقيميز اوزون مودت مباريزه ائتميشدير.

شهرلريميزين خرابهزار حالدا قالماسي، ائل و خالقيميزين فرهنگ و بهداشت و ساده ياشايش وسايلندن محرومي تي قطعن بو سببنددير كي، تنهراندا گن مأمورلارين بيزه اورگي يانمايب، فقط جيلبريني دولوروب گئري قايتماق مقصدلري اولموشدور. بوندان سونرا بو نامطلوب رسم قطعي صورتده اورتادان گندهجک. خالقيميز اوزونون اينتيخاب انديگي انجمنلر واسيطهسي ايله اؤز سرنويشتيني تعيين ائتمک، اؤز ايداره ايشچيلارينين فعاليتيني نظارت آلتينا آماق، اؤز گوجو ايله فرهنگ و بهداشت، ايفتيصاد و مالييه ايشلريني دوزگون اساس اوزرينده قويماغا ايمكان تاپاجاقدير. بو موفقيتين معناسي اولدوقجا درين، اولدوقجا بؤيوکدور.

حقيقت حالدا آديغيميز بو حاق هنوز ائله ده كاميل حساب انديله بيلمز. آپارديغيميز شديد مباريزه نين ارزيشي ده بوندان بؤيوکدور. بونولا بئله موحيطي، زامان ايله مكاني نظره آلساق گؤرريک كي، چوخ بؤيوک ايش گؤرموشوک و آغايي قوام-السلطنه حؤكومي ايسه بو حداقل حاق بيزه قايل اولماقلا گؤزله نيلن بؤيوک وطنداش موحاربييه سينين قاباغيني آلميشدير...

من جوزبياتا واريد اولماق ايستميرم. لاجود سيز دؤولتين اول اينتيشار وئرديگي 7 مادهدن عيبارت اولان ايبلاغيهسيهني و بيزيم اونون تكميلينده ايمضا انديگيميز موفقيتنامهني هامينيز اوخوموشسونوز. 9 آي آپارديغيميز مباريزه البته آغير، شديد و يوروجو اولموشدور. بو يولدا وئرديگيميز قوربانلار دا آز اولماميشدير. بير ده منيم ظنيمجه بودجه آزادليغي ديقته شايداندير. بيز چوخ گؤزل بيليريك كي. پول اولمازسا، هنج بير ايشي قاباقدان آپارماق اولماز. بو واختادک آذربايجانين گليري مرکز ه گنديب اورادا اگر موختليس و اوغرولاردان آرتيق قالسايدي غير ضروري ايشلره مصرف اولونوردو. بوندان سونرا گليريميزين يوزده يئتميش بئشي اؤز داخيلي ايشلريميزه مصرف انديلهجکدير. گليريميز البته، چوخ بؤيوک دئييلدير. لاکين صنايع و فلاحتي ترقی وئرمله بيز اونو چوخ سورعتله آرتيرماغا موفق اولاجاييق.

بو واسيطه ايله دير كي، بيز اوميد انديريك باشلاديجيميز بؤيوک ايصلاحتي انجام وئريب، خالقيميزي فلاکت و بدبختليکدن قورتاريپ، سعادت مند و موعاصير بير خالق حالينا سالماغا موفق اولاجاييق.

تکرار انديرم، چکديگيميز زحمتلر نه قدر آغير و يوروجو اولسا بئله، آديغيميز نتيجه اوندان داها بؤيوکدور. مخصوصن او جهتن بؤيوکدور كي، بيز بو نتيجهني داعواسيز و قان تۆكولمهدن الده انده بيلميشيک.

ايندي موخالفلريميزين، مورتجلرين آراسيندا جورجور دانيشيقلار و دئدي-قودو واردير. بعضيلري دئييرلر آغايي قوام-السلطنه اله آديغي حؤكومي ساخلاماق اوچون دموکراتلارين اتگينه دوشموش، آذربايجانا پناه گنيرميشدير.

بيز بو کيمي سؤزلره ابدن اهميت وئرمله ييبک...

بورادا هنج کس هنج کسه تسليم اولماميش و کيمسه ده آذربايجاني تسخير ائتمه ميشدير. بيز تشخيص وئر ميشيک كي، خالقين قليبندن قالخان بؤيوک دموکراتيک نهضتيميز او واخت نتيجه وئر ه بيلر كي، بوتون ايرانا سيراي ت اندهرک قانوني شكيل آلسين. ايمضالاديجيميز موفقيتنامه نين بوندان باشقا بير تعبير و تفسير ي اول بيلمز.

خارجي سيياستده ايسه بيزيم مرکزي دؤولت ايله سازيشيميز آزادليق دوشمنلريني ترک سيلاح ائتدي...

آخیردا بیر نچجه کلمه خمسه و زجان مسالہسی حاقیندا دانیشماغا مجبورام. هامینیز بیلیرسینیز کی، بو ویلاتین اهالیسی دیل، آداب و روسوم جهتن تامامیله آذربایجانلیدیرلار. حتا، آخیر واختلار قدر اورانین حاکیمی تیریزدن تعیین اولوناردی. بوندان علاوه میلی نهضتیمیز باشلانان زجان بیزیم موداخیلهمیز اولمادان قییم اندیب، ژاندارم جلادلارینی و خمسه جامعاتینی ایلرلر بویو ظولم و آثار آلتیندا ساخلایاراق اولارین قانلارینی سوراندولفقاری و اونون قویروقلارینی اورادان قوب چبخارماقلا، نهضتیمیزین ایرملیلهمسینه سبب اولموش، آذربایجانین آیری نوقطه لرینده داها بویوک فداکارلیقلا ایرتیجاج قوولرینین اولکه میزه سوخولماسینین قاباغینی آماغا چالیشمیشدیر.

بیزه معلوم دئییل نه سببه دؤولت نومایندهلری خمسه نین آذربایجاندا ایریلماسیندا ایصرار اندیرلر. هله بیلیمیریک آغایی قوام- السلطنه هانسی عامللرین تاثیریندن زجان اهالیسینی بو قانونی حاقدان محروم ائتمگی قرارا آلمیشدیر.

هر حالدا بیز دانیشیق زامانی، بو خصوصدا اوزون-اوزادی موناقیشهیه و موباحیثیه معروض اولدوقدان سونرا، عومومی ایشین خاطرہسی اوچون آغایی موظر فیروزون موافیقنامده منیم آدیما یازدیغی رسمی مکتوبا ایستینادن موقتی اولسا دا خمسهیه تیریزدن حاکیم تعیین ائدیلمیه جگینه ایمكان وئردیک.

آغایی موظر فیروز، آغایی قوام-السلطنه نین سیاسی موعاوینی، زجاندا دموکراتیک نهضتینده حرکت اندلرین هر نؤوع تجاوزدن قورونسلار دا اورانین امنیتی تامين ائتمک اوچون یئرلی فدایلردن ایستیفاده اولونماسی، همچین ذولفقاری، یمینی و اسلحه دارباشی کیمی خالق دوشمنلرینین خمسهیه بول وئرلمه ییب، اولارین هر نؤوع تحریکاتینین قاباغی آلینماسینی یازیلی و رسمی تعهود ائتمیشدیر.

البتہ، بیزیم نوقطه یی-نظریمیزجه بو کافی دئییلدیر. من تئلقرافخانایا توپلانان زجان اهالیسینه امنیتی حیفظ اندیب فیرقه و نهضتیمیزی ایداره اندلرین حوسن-نینینه اینانمالارینی تؤولصیه ائدیم. بیز بوتون ایراندا آزادلیق و امنیتین داوام و بقاسی یولوندا مباریزه ائدیگیمیزه گؤره خمسه و زجاندا قاباغی چیخا بیلن حادثه لرہ بی طرفانه بیر گؤز ایله باخا بیلیمه جیمیک. اونا گؤره دانیشیق هر جور قورتاریر-قورتارسین، خمسه و زجاندا اولان فیرقه تشکیلاتیمیزگونو-گوندن فعالیتی آرتیریب، باش قالدیرا بیلن ایرتیجاجی عونصورلر ایله اساسلی بیر صورتده مباریزه ائده جکدیر.

خمسه ده دموکراتلری اینجیتیمک اوچون اوز ادیلان اللر کیمین طرفیندن اولور-اولسون ابدی اولاراق کسپله جکدیر. مادام کی، بیزیم دیلمیز، احساساتیمیز و آداب-روسوم، بیلاخره موقدر ائیمیز بیردیر، هنج بیر موقتی تدبیر بیزی بیر-بیریمیزدن آیرماغا سبب اولمایاجدیر.

مؤحترم هموطنلر! بو سؤزلری دانیشماقدان منیم مقصودوم خودسیتالیق، حماسه گولوق دئییلدیر. ایندی بیزیم سؤز و عیبارتپردانلیق ایله مشغول اولماغا واختیمیز یوخدور. من حال قضییه یی اولدوغو کیمی سیزه شرح وئرمکله گلہجک وظیفه میزی آیدینلاشدیرماق ایمكانینی ظن اندیرم الله ائده بیلیم.

گلہجک وضعیه، آدیقلاریمیزی ساخلاماق و اوندان خالقیمیزین سعادت و اوچون ایستیفاده ائتمکدیر.

بو مقصده چاتماق اوچون قاباغیمیزدا دوران ان موهم وظیفه مجلس-شورای-میلی اینتیخاباتینین آزادیاھلار خئیرینه انجام تاپماسیدیر. بو ایشده موفقییت تاپا بیلیمسک، من دئمیرم قازاندىقلاریمیزی ساخلایا بیلیمیریک، لاکین ایشیمیز چوخ چتین اولار. اوندا ناچار اولاریق یئنه ده سیلاحی اله آلیب وروشما و چارپیشما ایله مقصدیمیزی الله ائدک. دئمک، مساله هله قورتارمامیشدیر، فقط مباریزه نین شکیلی دییشمیشدیر. بو مباریزه ده هانسی طرفین فعالیتی، تدبیری داها آرتیق و تشکیلاتی داها مونظم ایسه غلبه اونونلا اولاجدیر. ظن اندیرم فیرقه و خالقیمیز بو ایشده ایمتاحان وئرمیش اولدوغوندا موفقیتمیزه شوبهه یئری قالمیر. بونونلا بله یئنه ده فعالیت، یئنه ده گؤز و آچیلیق، یئنه ده فداکارلیق لازیمدیر. موتاسیفانه سؤز چوخ، واخت ایسه آذیر. بونونلا کیفایتلہ نیب بوتون ایران آزادیاھلارینا بیلرلیک، موفقییت آرزو ائتمکله اونون علمداری اولان آذربایجان خالقینا ابدی سعادت تمننا ائدهرک ساده بیر دیل ایله دئییرم:

محو اولسون اونون آزادلیغینی محدود ائتمک ایسته ین خاین و مورتجع ایستعمار نؤکرلری!

یاشاسین آذربایجان!

«آذربایجان» قزنتی نومره 228، 28 خورداد 1325، (26 اییون 1946-جی ایل).

ایران مشروطه اینقیلابی و فیرقه‌میزین بوگونکو سییاستی حاقیندا نیتق

مشروطه نهضتی ایران تاریخینده بؤیوک بیر حادیثه‌دیر. بو واسیطه ایله قرینه‌لر بویو ظولم و آثارت زنجیری آلتیندا ازلیب حاق و ایختیاردان محروم اولان خالق آیاغا فالخیب اؤزونون مؤوجودیتینی نشان وئریب، اؤز قودرت و قوه‌سینی آنلاماغا موقوف اولموشدور. اگر مشروطه حرکاتندان آیری بیر نتیجه الدهه اندیلمیش اولما سا بئله، بو حادیثه، یعنی میلتن اؤزونو تانییب، اؤز قودرتینی درک ائتمه‌سی، او قدر بؤیوک، او قدر قییمتلی بیر ایشدیر کی، فقط اوندان اؤترو ده اولسا، مشروطه فرمانین ایضا گونونون هر ایل طنطنه و شوکوه ایله جشن توتولوب بایرام اندیلمه‌سی لازیم گلیر. حالبوکی، بوندان علاوه مشروطه‌نین داها دگرلی فایدالاری دا چوخ اولموشدور. خالقین گؤزونون آچیلماسی خالقین سعادت و اغروندا فداکارلیق گؤستریمک، خالقا خیدمت ائتمکله کسب-ایفتیخار ائتمک، ایجتیماعی جریانلارا باشچیلیق ائتمکله خالقین محبتینی قازانماق، ظاهیری! اولسا دا مملکتین قوئی عالییه‌سینین میلتن ایختیارینا گنجمه‌سی، دؤولت ایدارلرینین دخل و خرچینین میلتن نوامینده‌لری طرفیندن تعیینی، فردی حاکیمیت یئرینده قانونی و میلی حاکیمیتین برقرار ائدیلمه‌سی کیمی نتیجه‌لرین هر بیر اؤز یئرینده موفید و دگرلی ایشلدن‌دیر.

مشروطه نهضتینی ایداره ائدنلر مطلق فداکار و خنییرخاه آدمالار اولموشلار. اونلارین گوردوکلری ایشلر همیشه ایران آزادیاھلارینا ایلهام وئرمیش، اونلاری داها بؤیوک فداکارلیقلار گؤستریمگه هیدایت ائتمیشدیر. اینقیلاب هر شوعار آلتیندا اولور-اولسون موقدس‌دیر. اینقیلابی ایداره ائدن بؤیوک سیمالار هر طبقه‌دن آیاغا فالخیر-قالخسین میلتن طرفیندن احتیرام و سیتاییش ایله یاد ائدیلمه‌لیدیرلر. بیزیم مستقیم خالقیمیزین آراسیندا فالخیب آزادلیق یولوندا بؤیوک لیاقت و ایمان نشان وئرن ستارخان، خاریق اولعاده فداکارلیغا حاضر اولان باغیرخان، اؤز شهامت‌سی سایه‌سینده تبریز موجهیدلرینین سرآمدلیگی مقامینی کسب ائدن کربلایی حوسین باغبانلاریمیز ایله برابر ایستیداد موباریزه‌سینده ایران روحانلرینه رهبرلیک ائدیب خالقی مشروطه آلاماغا هیدایت ائدن بؤیوک روحانی عالیملریمیزدن بهبهانی و طباطبائی، شیخ کاظم خوراسانی-نی ده تقدیس ائتمه‌لی‌بیگ. بیزیم نظریمیزده خالقی بئنی حیاتا و بئنی مدنیه دعوت ائدن میرزه مولکومخان ایسفاهانی و میرزه آغاخان کیرمانی، سئید جمال اسدآبادی تاریخی آدمالردیرلار. بونلارین آدلاری گرک مشروطه تاریخینده ایری خط ایله قئید ائدیلسین. مشروطه و آزادلیق یولوندا جانلارینی فدا ائدن میرزه جاهانگیرخان و ملیکولموتکلیمین و سایر آزادیخاھلارین دا آدلاری گرک احتیرام ایله یاد ائدیلسین. بیز اولوپرست دئییلیک، لاکین خالق یولوندا جانبازلیق ائدنلری یاددان چیخاردان بیر میلتن، جانباز و فداکار اوغوللار تربیت ائده بیلمز. کئچمیش اینقیلابچیلاری بؤیودوب، اونلاری میلی قهرمان تانیدا بیلمه‌میش بیر میلتن ایچریسیندن قهرمانلار چیخماز. تک بو نؤقطه‌یی- نظرده اولسا بئله، بیز مشروطه اینقیلابینین باشچیلاری و او اینقیلابدا موثر بیر صورتده فداکارلیق گؤسترن اینسانلاری چوخ بؤیوک احتیرام ایله خاطرلامالی‌بیگ.

مخصوص بیزیم اوچون، بیز آذربایجان دمورکراتلاری اوچون قهرمان موجهیدلری خاطرلاماق، اونلارین آدلارینی ابدیلشدیریمک، اونلارین موجهملرینی ووجودا گتیریمک، اونلارین فداکارلیقلارینی سایماق، اونلارین شهامت‌لرینی تصویر ائدن داستانلار ووجودا گتیریمک ان جیدی، ان موهم، ان واجیب وظیفه‌لردن‌دیر.

بیز اونلارین مستقیم واریثی حساب اولوب و اونلارین باشلادیقلاری بؤیوک ایشی کماله یئتیریمگه قییم ائتمیشیک. اونا گوره ایشیمیزین باشلانماسینی همیشه ایفتیخار ایله یاد ائتمه‌لی‌بیگ.

مشروطه قهرمانلارینین ایچریسینده چوخ بؤیوک آدمالار واردیر کی، موتاسیفانه اونلارین آدلاری اونودولوب گن‌دیر. شاید بورادا حاضر اولان دمورکرات یولداشلاریمیزدان انله‌لری واردیر کی، او گون گوردوکلری بؤیوک ایشلرن یادلاریندان چیخارمیشلار. شاید ایچریمیزده تبریز موحاصیره‌سینده آج بیر حالدا سیلاح الدهه یورولماق بیلمدن موباریزه ائدن قهرمان موجهیدلردن آز اولماسین. اونلاردان بو گون اول بیلر کی، لازیمینجا قدیردانلیق ائتمیریک. بعضیلری ده آرتیق قوجالادیقلارینا گوره اللریندن بیر ایش گله بیلیم. لاکین انله‌لری ده وار کی، سینلرینین چوخلر غونا باخمایارق، بیزیم میلی نهضتده جیدی و عملی صورتده ایشتیراک ائتمیشلر.

هر حالدا قیرخ ایل، تاریخ نؤقطه‌یی-نظریندن بؤیوک بیر مودت دئییلدیر. اونا گوره، تاریخی حادیثه‌لر دیلدن-دیله دانیشیلیب گن‌دیر. بیر زامان گلر کی، خالق مشروطه اینقیلابیندا شیرکت ائدن بیر موجهید آختارار کی، اؤزونون محبتینی اونا ایظهار ائتسین. بلکه بیر مودتدن سونرا او دا تاپیلما یاچاقدیر. او واخت خالق فقط تاریخه موراجیعت ائدهجک. اورادان بؤیوک حرکاتی اؤیرنمک ایستیه‌جک‌دیر. بو جهندن‌دیر کی، تاریخه جیدی صورتده توجه ائتمک، الدهه اولان اسناد و مداریکی توپلاییب گله‌جک نسیل اوچون ساخلاماق لوزومو منیدانا چیخیر.

هله موستبيد پادشاهين ايختياراتي نين قارشيسي نين آلينامسي، خالقين اوز سرنويشتيني كاغيز اوستونده اولسا بنله الده انتمهسي كيچيك ايش دنئيدير.

مشروطه ايمضاسي ايله بيلاخره ايرانين ايستقلال و تماميتي نين تاميني اوچون عملن موهم و جيدي بير واسيطه ووجودا گلميشدير كي، اونا قيرخ ايل مودتبنده مملكت و ميلتين كنجيرديكي تاريخي حاديهلر جانلي بير صورته ايثبات ائتمكدهدير. مشروطه كيچيك بير ايش دنئي ايدى و اونون يولوندا جانفشانليق ائدن آزاديخالار دا ايندييهك اوز پاك ويجدان و آزاديخاه روحلاريني ساخلاميش اولسالار اولارين قدريني بيلملي، اولارا احترام گوزو ايله باخمالى يوق. چونكي، اولار بيزيم بوگونكو دموكراتيك نهضتيميزين پيشاهنگلري اولوب، بيزيم بوگون تيككم ايستهديگيميز بويوك آزادليق بيناسينين بونؤوره داشيني قويوشلار.

بئري گلدكي اوچون بورادا شيركت ائدن آزادليق و مشروطه قهرمانلاريني فيرقهميز طرفيندن تريك اندهرك دنئيرم: ايستيباد و زوراكيليق رتئيمينه ضربه ووران مشروطه مواهيدلرينه عشق اولسون!

حورمتلي مسلكداشلار!

تاريخي حاديهلري خاطر لاماغين ايكي بويوك فايداسي واردير. اول، بو واسيطه ايله بيز كنجيشلرين گوردوكلري بويوك و موفيد ايشلري اؤيرهنيب، اوللاري گوندهليك موباريزه ميمزده سرمشق قرار وئريب ايرملي گندريك. ثانيمن، او حاديهلرده نظره چارپان بويوك ايشتياهلارين مستقيم و غير-مستقيم تاثيريني حسابا آليب، اوللارين تكرار يندان اوزوموزو ساخلاماقلا، گوندهليك خط-حركتيميزي دوزلتمكله ايشلريميزده اوز وئر بيلن ايشتياهلار تكرار ينين قاباغيني آليرق.

مشروطه اينقلابي، وطنيميزين آزاديخالار ينين گوردوكلري ايشلر و گؤسترديكلري رشادتين قهرمان فدايلريميز اوچون سرمشق اولدوغو هاميا معلومدور. بونو بيز هميشه ايفتيخار ايله دنئيب دوست و دوشمنلريميزه بيلدير ميشيك. آنجاق، آز دنئيبيلب از سؤيلهمن، مشروطه اينقيلاييندان خالق دوشمنلرينين ايستيفاده ائتملرينه يول وئريلمهسي مساله سيدير.

بيز بو مؤوضوعا آرتيق درجهده اهميت وئريريك. حتا دنئيه بيلرم بو مساله نين بيزيم بوگونكو خط-حركتيميزده گنئيش دايرهده تاثيري اولاي بيلر. مشروطه اينقلابي تهراندان باشلايب، آذربايجان اونا حياتا كنجيردي و تكميل ائتدي. آذربايجان مواهيدلرينين قهرمانليغي، ستارخانلارين مؤحك ايرادهسي اولماسيدي اول عئين اولدوغو و ساير دربار موستبيدلري، سونرا دا محمدعلي ميرزه آزادليق آثاريني تاماميله اورتادان آياريب، آزاديخاه و مشروطه طلب آدانانلارين ريشه سيني كسيب محو اندجك ايدى. لकिन آذربايجان بو ايرتجاعى حركتين قارشيسيني آلدى. بونولا بنله، آذربايجانلار ينين مشروطهده قازانديغي عجا نه اولدو؟ ظولم، فيشار، بدبختليك، مستووفي چوركي، شهرلرين برباد حالا دوشمهسي، كندليلرين ژاندارم جلالدار ينين چكمهسي آلتيندا اينلمهسي! آذربايجانين مشروطه دن آلدغي پاداش مگر بونلار اولماميشدير؟ هله آذربايجان قالسين، مشروطه آينديقدان سونرا بيچاره ايران خالقلاري اوندان نه آنلاديلار؟ ظن انديرم سيز مشروطه دن سونرا موستبيدلرين مشروطه نامينا گوردوكلري جينايتكارانه ايشلري مندن داها ياخشي بيلرسيز. مشروطه آلتيندي، لकिन آزاديخالار اونون ساخلاماسي اوچون بير تدبير گؤرمهديلر. اونا گوره اوندان گوزله نيلن اوميد الده ائديلمهدي. بيزيم سؤوموز ده بونون اوستوندهدير.

من بيزيم ميلي نهضتيميز ايله مشروطه نهضتيني موابيسه ائتمك ايسته ميرم، بو اوزون بير مساله دير. البته، زمان دييشديگينه گوره بيزيم نهضتيميزين ده شكلي و هدف دييشميشدير. بونولا بنله هر ايكي نهضت آراسيندا بويوك بير شباهت واردير. فيرقهميزين حؤومه ايجلاسلار ينين بيرينده يولداشلار يميزدان بيريسي اوز نيگار انليغيني بو جومله ايله ايظهار ائتدي: «بيز بير دفعه سلاح گؤتوروب ايستيبادي سرنگون ائتديك. بير نجه آي خالق آزادليق ايله اوز ايشلرينه مشغول اولدو. سونرا موستبيدلر ماسكالار يني دييشيب مشروطه چي اولماقلا، بيزي اولكي حالا قايتاريب، آزادليغيميزي پوزوب، امين-امانليغيميزي اليميزدن آلديلار، اولماسين كي، ايندي ده بو اويون تكرار انديلسين».

بو سؤوزده بير حقيقت واردير. لकिन، اول دنمئلريم كي، بيزيم يولداشيميز بير شئي اونوتموشدور. او دا بيزيم فيرقهميزدن عيبارتدير. پولاددان مؤحك اينتيظاما ماليك اولان فيرقهميز دوردوقجا، موستبيدلر بو چيركين آرزويا هنج وجهله موفوق اولاي بيلمزلر و بيلميهجكلر. آما، سؤز درين سؤزدور. بيز اونون معنا و اهميتيني درك ائتمه ميش دنئيبليك. ايندي ايكي آيا ياخيندير كي، بيز تهران ايله موافيقنامه ايمضا ائتميشيك. تهران بيزيم ميلي نهضتيميزي دموكراتيك بير نهضت تانيدغييني رسمي صورته اعلان ائتميشدير. فيرقهميزين نوفودو ايسه بوتون ايراندا گوندن-گونه آرتماقددير. بوتون ايران خالقي آذربايجاندا نجات گوزلهديگيني اينكار ائتمير. مجلسين قرارينا گوز، گرک موتيفلر ايراني ترك ائدن كي مي 15-جي دؤوره نين اينتيخاباتينا (شروع اولونايدى). بوندان علاوه، هنوز بيزيم قوشون و فدايي مساله ميز حل ائديلمه ميشدير. دؤولت نوماندلري ايشي سوروندورمگه و بوگون-صاباها سالمقاديرلار. تهرانا

اینٹیخابات کومیسونوندا شیرکت انتمک اوچون گوندردیگیمیز نواینده اینتیخاباتین باشلانماسیندان مایوس اولوب موراجیعت ائتدی. بونلارین هامیسی گؤستریر کی، تنهران هنوز بیزیم میلی نهضتیمیزین حقیقی معنا و طبیعی قودرتینی درک ائتمه میشدیر.

بیز آغایی قوم-السلطنه نین حوسن-نیتینه ایناندیقیمیزی سؤیله میشدیک... لاکین ایش بنله گندرسه خالقین نیگار انلیغی آرتار، بو نیگار انلیغین ایسه ایش اوچون فایدالی اولای بیلیمه جگی معلومدور.

تنهران گرک گؤزلرینی یاخشی آجیب، زامان و مکانی یاخشی تشخیص وئرسین. بیز ایران آزادیخاھلارینی صمیمیتله سؤیوریک و اونلارین موقیتلری ده بیزیم موقیتیمیزدیر. لاکین بیزیم اؤزوموزون ده بیر حسابیمیز واردیر، اونو اونوتماق اولماز.

«آذربایجانلیلار رشیددیرلر، آذربایجانلیلار قهرماندیرلار. آذربایجانلیلار اؤز نهضتلری ایله ایرانا نجات وئردیلر و ایلا-آخیر».

هنوز تنهران بیزه بو سؤزلردن باشقا بیر شئی وئره بیلیمه میشدیر. سؤزدن فاطمی یا تومان چیخماز، دنمیشلر. عمل لازیمدیر. موتاسیفانه بیز هنوز عمل آز گؤروروک. بو ایسه، موتاسیفانه بیزه مشروطه نهضتیندن آلیان آجی تجروبه لری خاطر لادیر. بیز او تجروبه لردن عبیرت آلیب، آلدیغیمیز آزادیغی گؤز بیگی کیمی قورومالی بیق. موتاسیفانه بیز تعاروف چوخ ائتمیشیک. ایندی ایش واختیدیر.

موافیقیتنامهدن سونرا آذربایجان، مملکتده گؤرولن ایشلره بی طرفلیک نظری ایله باخا بیلمز. بنش میلیونلوق بیر خالقی گؤرولن ایشلر و آپاریلان پیچ-درپیچ سییاستلر ایله کؤلگه ده ساخلاماق واختی کنچمیشدیر. فارس لار دنمیشکن (حساب حساب است، کاکا برادر) (1). قارداشلیغیمیز اؤز یئرینده آما، حسابی گرک نظردن توتماق. آذربایجانلی شیرین سؤزلر چوخ ائشیتیمیشدیر و اونلاردان آجی تجروبه لر داها چوخ آلمیشدیر. قوی مورتجیلر و آزادلیق دوشمنلری آیدین و آجیق صورته اؤز تکلیفلرینی دوشونوب آنلا سینلار کی، بو قارا او قارادان دنیلدیر. آذربایجان فقط اؤز آزادیغینی تامین انتمک سایه سینده ایرانین ایستیقلال و ایران جاماعتینین آزادیغینین ضامینی اولای بیلر. آتالاریمیز مشروطه نلی آلیب، مستبدلرین الینه تاپشیردی لار، یا ایمکان وئردیلر مستبدلر مشروطه نلی اونلارین اللریندن آلسینلار. بیز بو آجی تجروبه دن عبیرت درسی آلمیشیق. آزادیغی تامین انتمک و جورجور رنگلر و نؤوع بنؤوع نیقابلار آلتیندا قاباغا چیخان مورتجیلرین بورنونو از مک اوچون اساسلی بیر سنگر وجودا گئیریب کسکین بیر سیلاح تهییه انتمگه موقوف اولموشوق. او دا قانلی و یورولماز موباریزه مئیدانیندا بؤیویوب گوندن-گونه یوکسلمکده اولان فیرقه میزدن عیبارتدیر.

آذربایجان دموکرات فیرقه سی ائله بیر اساسدیر کی، اونون واسیطه سی ایله مشروطه اینقیلابینین فجیع خاتمه سینین بیر داها تکرار ائدیلمه سینه ایمکان وئریلمه جکدیر.

مورتجیلرین گؤردوکلری شیرین و دادلی یوخولار چوخدور. قوی اونلار مغرور اولماسینلار. آذربایجان دموکرات فیرقه سینین یارادان آذربایجان خالقی یاشادیقجا، آذربایجان آزادیغینا آگری باخماق ایستهمین گؤزلر ابدی اولراق ایشیقدان دوشه جکدیر.

آذربایجان آزادیغی پاییدار اولدوقجا، ایران آزادیغینی بوغماق دا اولاسی ایشلردن دنیلدیر. بونا گؤره، هامیمیزین سؤیوب و تکرار ائندیگیمیز شو عارلاری تکرار انتمکله سؤزومه خاتمه وئریرم.

یاشاسین آذربایجان دموکرات فیرقه سی!

یاشاسین خالقیمیز!

یاشاسین خالقیمیزین، بوتون ایران آزادیغی نین تامینی اوچون باشلادیغی بؤیوک دموکراتیک نهضتیمیز!

«آذربایجان» قزنتی نومره 267، 14مورداد 1325، (15 آوقوست 1946-جی ایل).

1 ترجمه: «حساب حسابدیر، کاکا دا قارداش».

تئهرانا چاغیریلیمیش آذربایجان خالق نوامینده لرینین مو شایعت مر اسیمینده قیسا بیانات

هامیمیزا معلوم دور کی، بو هئیات اوچونو هئیاتدیر کی، آذربایجانین سرنویشتی و ایران ایستقلالینین تامینی اوچون تئهرانا گؤندر ییلر. البته، بو نوامینده لر بیزیم اعتیاد اتندیگیمیز آداملار دیر و بو آداملار بیزیم دموکراتیک نهضتیمیزده شیرکت اندیلر. بیز بو نوامینده لری گؤندر مکده اؤزوموز تشبوته کار اولمامیشیق. بو نوامینده لر جناب آغایی قاوام-السلطنه نین دعوتی اوزره تئهرانا گنده جکلر.

بو نوامینده لره بیز اعتیاد اندیریک. چونکی بونلار بیزیم میلی نهضتیمیزده شیرکت اندیلر و اوزلری ده چوخ یاخشی بیلیرلر کی، خالقین زحمتی نتیجه سینده بو نهضت وجودا گلیمیشدیر... بو ایشده 5 میلیون خالق ایشتراک ائتمیشدیر و بو خالق اونیو ساخلا ماغا دا قادیر دیر.

بو نوامینده لر آذربایجان خالقینین افکارینین نوامینده سیدیرلر. گرک آذربایجان خالقینین ایستهدیکلرینی مرکزی حؤکومه یئتیرلر. بیز تئهران حؤکومتیندن شهرلریمیزین آبدلیغینی ایستهمیریک. بیز آذربایجان خالقینین تئهرانا گنتیمیش پوللارینی ایستهمیریک. بیز 8 آیین ایچریسینده پول اولما ماغا گؤره لایق ایش گؤره بیلیمیشیک. بیز طرفدن ده آذربایجانین امنیتینی حیفظ ائتمکدن اوترو فدایی و پاسیبان ساخلا ماغا مجبور اولموشوق. بیز صورتده کی، بو ایش مرکزی حؤکومتین وظیفه سیدیر. بیز ایندی گرک ماعاریف و بهداشت و شهرلریمیزین آبدلیغینی تامین ائدک. نوامینده لریمیز گرک آرتیق درجه ده بیزیم میلی نهضتیمیزین حقیقی معناسینی تئهران حؤکومتینه دوشوندورسونلر. تئهران دوشونسون کی، بیزیم خالقیمیز نوامینده لرینین او واخت سؤزونه باخار کی، نوامینده لر خالقین منفعتینه ایشلیملر. چونکی بیزیم نهضتیمیزی خالق یارادیب، فیرقه میزی خالق قوروب و اگر فیرقه ده یاخشی ایشله مه سه خالق اونون اطرافینا توپلانماز. تئهران حؤکومتی بیلسین کی، آذربایجان حقیقی صورتده ایران آبدلیغینین ضامنیدیر. اگر آذربایجان خالقینین جیدیتی اولماسایدی، ایندی بوتون ایران شهرلرینده ایالتی انجومن قورولماز دی. بونلارین هامیسی آذربایجان خالقینین موباریزه سی سایه سینده دیر. خالقیمیزین موباریزه سی سایه سینده ایندی ایراندا مرکزیت وجودا گلیب. هرگاه آذربایجاندا قان تۆکولمه سه ییدی، ایندی تئهرانین اؤزونده ده آبدلیقدان بیز اثر یوخ ایدی.

8 آی بوندان قاباق ایرانین باشقا شهرلرینده اولان آزادیخاه یولداشلاریمیز حبسلرده چورومکده اییدیلر. ایندی ایسه اونلار مملکتین موقدر ائیندا شیرکت اندیرلر. بو خالقیمیزین جیدیتی سایه سینده اولموشدور. اگر تئهران حؤکومتی بیزیم نوامینده لریمیزین ایستهدیکلرینی و نرهمیه، اونو آلماق اوچون خالقیمیز اؤز نوامینده لرینین آرخاسیندا دورموشدور. اگر تئهران حؤکومتی آدیقلاریمیزی قانون شکلینه سالمازسا، نهضتیمیز داوام ائده جکدیر.

بیز ده گرک نوامینده لر چالیشلار بوتون آزادیخاهلار ایله آرمیزدا صمیمی رابیطه وجودا گلین، تا ایرتیجاعی عونصورلر باش قالدیرا بیلیمه سینلر. ایندی آذربایجان دموکرات فیرقه سی هر بیز طرفه اؤز قوه سین قویسا او طرف آغیر لایحاق. بونا گؤره لازیمدیر بو قوه نی آزادیخاهلار اوستونه قویسونلار تا ایراندا مشروطیت عملی اولسون (گورولتولو آقیشلار). سونرا قباغیمیزدا دوران مسالهلردن بیریسی ده اینتیخابات مساله سیدیر کی، مجلس-شورای-میلی نین اینتیخاباتی تنزلیکله باشلانین. تا آذربایجان خالقینین تکلیفی موعین اولوب مملکتین قانونی-اساسی سی کی، چوخلو نوقصانلاری واردیر، ایصلاح ائدیلین.

بو قانونی-اساسی 40 ایل بوندان قاباق تصدیق اولوندوغونا گور، بوگونکو احتیاجاتیمیزا اویغون گلیمیر. مثلن، بیزیم میلی ایختیاراتیمیز بو قانون واسیطه سی ایله تامین اولما بیلیمیر. گرک او دیشلیسین تا ایالتی انجومن اؤز گوجو ایله او ویلایتی آباد ائتسین. بیز خالق حؤکومتینین طرفدار بییق. گرک قانون-اساسی یول وئرسین تا اؤز ایدارملرینی اله آلا بیلینلر. اگر بیزیم تئهران ایله باغلا دیغیمیز مووافیقتنامه قانون شکلینه سالینمازسا، نهضتدن نتیجه اله گلمز. بو ایسه اولاسی ایشلردن دئییلدیر. گرک ایستهدیکلریمیز قانون واسیطه سی ایله تامین اولونسون. مشروطیت بایرامی موناسیبتی ایله دندیگیم کیمی (حساب حساب است، کاکا برادر (1)). بیزیم قارداشلیغیمیز اؤز یئرینده، لاکین گرک حسابیمیز دوز اولسون. بیز تئهران ایله قارداشلیق، لاکین بو قارداشلیق قارشیلیق اولمالیدیر. خالقیمیز ایران خالقینین اوچده بیری نی تشکیل ائدیر. گرک حؤکومت ایشلرینده بو حساب اوزره بیزیم دخالتیمیز اولسون. آذربایجان خالق کی گرک بوتون ایرانین سیاسی ایشلرینده دخالت ائتسین.

عزیز نوامینده لر! سیز تئهرانی باشا سالین کی، بیزیم نهضتیمیز والینی دیشمک اوسته دئییلدی، بیزیم نهضتیمیز خالقین ایستهدیکلری اوسته ایدی.

ایندی بیز نو مایندملریمیزه دئییریک: بیزیم سیزه ایمانیمیز وار کی، بیزیم ایستهدیکلریمیزی تئهران حوگو متیندن آلاسینین و بیز ده سیزین آر خانیزدا دور موشوق.

«آذربایجان» قزنتی نؤمره 278، 28 موردا 1325، (27 آوقوست 1946-جی ایل).

شئیخ محمد خیابانی آبیده سینین آچیلیشی مونسیتیله نطق

شئیخ محمد خیابانی کیمی شخصیتلر مئیدانا چیخماقلا خالقین فیکرینین و میلتنی نین مئیدانا چیخماسینی تامین اندیر. آذربایجان اگر ایفتیخار اندیرسه آذربایجانلیلار اوزلری او ایفتیخارینی تامین اندیرلر. سردار میلی ستارخان و باغیرخانین، هابئله شئیخ محمد خیابانینین مشروطه باره سینده گؤتوردوکلری قدماتلر هئج بیر واخت یاددان چیخا بیلمز. هر واخت آذربایجانین و تیریزین آدی ذیکر اولونور، اونلارین ایفتیخارلی آدی دا آریا گلیر. خالق آذربایجان آدینا، اونلارا دا احتیراملا باخیر. بیز گرک اونلارین آثارین ابدیشدیرک. خصوصن شئیخ محمد خیابانینین آثاری چوخ قییمتلیدیر. سردار میلی ستارخان اگر سیلاح گوجو ایله آذربایجانین آدینی اوجالیدی، شئیخین عالیمانه نیطقلرینین بو خصوصدا داها آرتیق تاثیر اولوب. شئیخ بؤیوک موفتکیر ایدی. اونون نیطقلرینی اوخویاندا اینسان تزه شئیلر اؤیره نیر. اونون سوزلری درین و معنالیدیر. اونون نیطقلرینین ایچریسینده آرتیق سوزلر چوخ آز دیر. لاکین بیر چوخ عملی پیشناهدلار واردیر. چوخ تأسوفله قنید انتمک لازیمدیر کی، شئیخین موحیطی موساعید دئییلدی. آزادیا هلالر او زمان هله ایمتاحان اولونمامیشدیلار. شئیخ اوزو ایمان و عقیده اوزرینده فعالیت گؤستردیگی حالدا، اونون بولداشلاری ایچریسینده بعضن انله آداملار دا تاپیلیردی کی، اونولا ایشله دیگی حالدا، اونا آر خادان ضربه ووروردولار. من فیکیر اندیرم شئیخین قییمی هر جور قورتاردیسا، ایراندا بؤیوک بیر اهمیته مالیکدیر. بیزیم نهضتیمیز اونون تاماملایجی سیدیر. شئیخ بیزیم ایستهدیکلریمیزی آچیق صورتده مئیدانا آتا بیلمه میشدی. چونکی، موحیط اونا ایجازه وئر میردی. «تجدود» روزنامه سینا باخاندا بونلار آچیق گؤرونور. شئیخ اوز نیطقلرینده آذربایجانین آدینی همیشه تکرار انتمیشدیر.

آذربایجان میلی اوزو مخصوص بیر میلتنیر. حتا، مشروطه نین اولینده موفتکیرالدین شاه آذربایجانلیلارا خیطابین گؤندر دیگی تئلئقرافا آذربایجان میلی انجومنی دنیه یاز میشدیر: کسروی ده آذربایجان نهضتی باره سینده موعین منفی فیکیرلر وار سا دا، اونون یازدیگی تاریخ یاخشی نیشان وئریر کی، آذربایجان خالقی حقیقتن اوز خصوصیتینی همیشه ساخلا بیب، حقیقتده ده اوزو بیر میلتنیر. شئیخین یاشادیگی موحیط ایجازه وئر مویب کی، چوخ آچیق صورتده بونلاری دئسین. شئیخین دندیکلری بیزیم ایستهدیکلریمیزی موقدیمه سیدیر. ایندی بیز اوچ بؤیوک سیمانین یادیگار لارینی ابدیشدیر میسک. رشیدلیک نظری ایله باخساق، ستارخان قهرمان ایمیش. او، دوشمن قاباغیندا تسلیم اولمامیشدیر. آما فیکیر، علم و معلومات نؤقته یی-نظریندن باخساق، شئیخین مقامی فؤوق العاده بؤیوکدور. سردار رشیدیمیش. شئیخ او خاصیتلره مالیک اولدوغو حالدا بیر ده اونون عالیملیک مقامی وار ایدی. شئیخ بلکه ده جنگی آدام دئییلدیر. آما توفنگ آتانلاری او تشجیع اندیردی. شئیخ قییمانان قاباق دا مشهور ایدی. شئیخین نیطقلری بؤیوک شوهرته مالیک ایمیش. خصوصن مشروطه دؤورونده مجلسده ایرتیجاعی جریانلار مئیدانا چیخان زمان شئیخ شدید صورتده اونون علییه نه نطق اندیردی. شئیخین نیطقی چوخ قوی، اولدو قجا منطیقی ایدی. دنمک اولار کی، قورو بیر صحرادا بیر گوله تصادوف اندیرسن. شئیخ ده او جور گولردن ایدی. بو نهضت شئیخ و اونون اطرافیندا اولان اشخاصا موحصیر ایدی. شئیخ او زمان اطرافیندا کیلار اعتیقاد انده بیلمیردی. چونکی، خاینلر وار ایدی و مئیدانا چیخیردی. خصوصن ریضا خان ایش باشینا گلدیکن سونرا بو مساله داها آرتیق معلوم اولدو.

دندیکیم کیمی، شئیخ قورو چوله بیتن بیر گوله بنز میردی. شئیخین نیطقلرینین تامام مفهومون او موحیطده باشا دوشن چوخ آز ایدی. شئیخ اوزو ده بونو حیس اندیردی. او، اوز نیطقلرینده همیشه بیر لیکدن، اینظیباتدان، صمیمیتدن دانیشیردی. اوندان اوترو کی، اونون آر خاسیندا دوران آداملارین بیر چوخوسو اینانمالی آداملار دئییلدیلر. شئیخین زمانی نین نقصلریندن بیری ده تشکیلات سیزلیق ایدی. دوزدور او واخت فیرقه وار ایمیش، لاکین فیرقه بو معنادا کی بیز دئییریک او زماندا یوخ ایدی. حؤکومت باشیندا ایسه مورتجعلر دوروردولار. بوندان اول او نهضتین نقصلرینین بیری ده حرکتین فقط شئیخین آدینا دئییله سیدیر. شئیخ او زمان تک ایمیش، هر ایشه اوزو باخیر میمش، گلن تئلئقراقلارا و ناملر ده اوزو جاواب وئر مگه مجبور ایدی. بونون نتیجه سینده او نهضت تنز آرادان گنتدی. آما، اگر قودرتلی بیر تشکیلات اولسا یدی، نهضت او تنز لیکده آرادان گنتمزدی.

بیر ده بونو دنمک لازیمدیر کی، شئیخ مورتجعله بیر آز اینانیردی. دئییردی: اولای بیلر کی، مثلن، حاجی، موحبیر و السلطنه ده دموکراتدیر. شئیخ اگر بونو یاخشی تانیسا یدی، اولای بیلردی کی، بو آسانلیقلا اولومه گنتمه سین.

بیر ده بیرنجی دنیا موحاربه سیندن سونرا ووثوق اولدوله نین خیانتی خالقین اعتیقادینین تشکیلاتلاردان سلب انتدی.

او زامانكي دموكرات فيرقهسي ايكي حيصه يه بولونموشدو. ووثوق اولدووله بير عيدها آزاديخاهلاري و بير عيدهه سئييد ضيبا و ملك اولشعرا باهار كييمي آداملاري آلداتميشدي. اونون نتيجهسيينده بونلارين اخلاقي فاسيد اولموشدو. بعضي ايشلر ده بونلارين فاسيد اخلاقيين نتيجهسي ايدي. ريبضا خانين ايش اوسته گلهمسینه ده سبب بو اولموشدور. دنديگيميز كييمي، خالقين آراسيندا تفریقه سالماقلا اونلارين اعتماديئي تشکيلاتلاردان سلب انتميشديلر.

بیزيم نهضتيميز اونا گوره مووقفیتله باشا چاتدي كي، مؤحکم تشکيلاتيميز و اونون ديسپيليني وار. بيز انده بيلميشيک مؤحکم اينظيبات و خالقا اننديگيميز خيدمت سايهسيينده خالقين اعتماديئي فيرقهميزه نيسبت آرتيراق. بيز بيرينجي كونفرده قرارا گلدیک كي، هر کس فيرقهيه خيانت اندرسه اعدام اولوناجاقدير. اونون تاثيري بؤيوک اولدو. دوزدور بو جور خيردا ايشلر اولور. لاکين او، آشکارا چيخير. خالق اونونلا موخاليفت اندير و اونو اورتادان آپارير.

بیزيم نهضتيميزين قاباغا گنتمهسيين بير عيلتي ده بودور كي، خالقين افكارين اؤزوموزه آينا قرار وئرميشيک. خالقين ايستگي اوزره رفتار انديريک. شئيخين زامانيندا آلتی آي مودتینده ايصلاحات ساحهسيينده بير قدم ده گؤتورولمهميشدير. آذربايجانين بوگونكو دموكراتيک نهضتي كئچميشين عكسینه اولاراق هر دقيقه عمل طلب اندير.

ايندي شهرلريميزين آبادليغي ساحهسيينده جيدي ايقداملار اولور. تزه خييابانلار ساليئير، يئني بينالار تيكيلير، شهرلريميزين خييابانلاري آسفالت اولور. بونون ايسه آبادليق ساحهسيينده بؤيوک اهميتي واردير. بنلهليکله، شهرين تميزليک و نظافتي تامين اولونور. ثانيهن تلبیغاتي جهتجه ده بؤيوک اهميتي وار. ايندي خاريجدن گلن سيياسي آداملار گؤرور كي، بيز دوغرودان-دوغرويا ايش گؤروروك. اونلار گؤرور بيز تزه ايشلر انجام وئيريرک.

بیز قهرمانلاريميزين موجسمهسييني قويوروق، اثرلريني ديريلديريرک. بونونلا نيشان وئرمک ايستهيريرک كي، خالق اونون يولوندا فداكارليق اندنلرين قييمتيني بيلير. ستارخان، باغيرخان و شئيخ محمد خييابانينين موجسمهسييني قويماق خالقي تشويق اندير و اونلاردا آزادليق و وطنپرورليک حيسي وجودا گتيرير. مشروطه نهضتیندن بو طرفه دوهمچي محلهسيينه مورتجع محله دئييرلر. آما بو، دوزگون دئييلدير. اورايا توجه اولماميشدير. بير يئر اؤز-اؤزونه مورتجع اولاييلمز، او دا دوهمچي كييمي بير كاسيب محله. بيز ايندي دوهمچيده مکتب تيكديريريرک. ايندي بيزيم تيكديريريرکده اولوغوموز يئني مکتبه گونده سحردين آخشاما قدر 500 آدام تاماشايا دورور، آرتيق علاقه نيشان وئيرير. چونكي، ياخين گلهجکده اورادا اونلارين اؤلادي اوخياچاق. خالق بونو گؤرور، فيرقهميزه اينانير و بيزيم داليميزجا گلير. بيزيم کندلرده اولان ايصلاحات. دا شئيخين زامانيندا اولماييبدير.

بیر ده شئيخ نيطق اندن زامان خالق اونون باشينا بيغيشيب احساسات نيشان وئرميشلر و شئيخ ده اونا اينانيرميش. آما، او احساسات آني اولاراق انولرينه گننديکدن سونرا خاموش اولوب آرادان گنديرميش.

گرک خالقا آزادليق روحيهسي و احساساتيني اوياتماق و قووتلنديرمک. بونون اوچون شرايط و موحيط ياراتماق و خالقين احساساتيندان ايستيفاده انتمک. بونون اوچون ده قودرتلي و مؤحکم تشکيلات لازيمدير. انله بير تشکيلات كي، اونون ياراتديغي موحيط ثابيت قدم و متين آزاديخاهلار تربيه انتسين. لاکين او دؤورده بنله تشکيلات اولماديغي اوچون بنله بير موحيط ده وجودا گله بيلمهميشدي.

بونلار شئيخين بؤيوک شخصيتيني اسکيلتمير. بيز بوندان عيرت آلماليبيق. ايندي بيزيم وضعيتيميز ايرانين باشقا يئرلريندن ياخشيدير. ايندي شيرازدا، خوزستاندا و جنوبون باشقا يئرلرينده بعضي جريانلار گندير. بيز بو خصوصدا ايظهار-عقيده انتمگي نئز بيليريرک. واخيندا فيرقه اؤز نظرييهسييني ايظهار اندهجکدير. بيز ايندي اونا امينيك كي، آغيرليغيميز ايراندا. هانسي طرفه اولسا، او طرف آپاراجاقدير.

بیزيم نهضتيميز ايله خيياباني قبيامينين آراسيندا چوخ فرق واردير. خيياباني نهضتینده خالق مونظم بير تشکيلاتين رهبرليگي آلتيندا موباريزه انتميردي. لاکين اينديكي نهضتيميزه مؤحکم بير اينتيظاما و بؤيوک قودرته ماليک اولان آذربايجان دموكرات فيرقهسي رهبرليک اندير.

فيرقهميز عمل گؤسترمکله خالقين اعتماديئي اؤزونه جلب انتميش و اونو صحيح تاكتيک اوزره قاباغا آپارير.

خالقيميز آزادليق قهرمانلارينين موجسمه و مقبرلريني اونلارين فداكارليقلارينا لاييق بير شكيلده اينشا انتمکله ميلي قهرمانلارينا نيسبت وظيفهسييني ايفا اندير.

بو ايش عيني زاماندا گوستريير كي، خالق و اونون آز ادليغي يولوندا فداكارلىق گوسترنلر، اونون طرفيندن قدير دانلىق اولونورلار.

«آذربايجان» قزنتي نومره 316، تبريز، ايكنجي دور، 7 اوكتيابر 1946-جي ايل

آذربايجان دموكرات فيرقهسى تبريز شهر تشكىلاتى كونفرانسى نين بيرينجى جلسه سينده نيطق

«كونفرمنين تاپشيريديغينا گوره ايالتى و ويلايتى انجومنلري اچماق بيزيم ان موهوم وظيفه لريميز دندير. بونا گوره كونفرانسدا حاضير اولان فيرقه نوماينده لرينين بو قيسمتده هر جوره پيشناهاد و سؤاللاري وارسا سؤيله مگه حاقليديرلار. بيز بو كونفرانسين ايالت و ويلايت انجومنى حاقيندا قبول ائتديگي قرارى مركزي كوميتيه گوزاريش وئريب اونون نظرييه سي ايله حياتا كئچيرمهييك. ايالت و ويلايت انجومنى قانون اساسي مؤجبيبنجه، هامان قانون كي، مركزي حؤكومت اونا اساسلانيبدير، بيزيم قانوني حاقيميزدير و كيمسه اونون قاباغيني آلسا قانون اساسيه خاين سايبلاجاقدير. بو قيسيم شخصلر علئيهينه موباريزه آپارماق عموم ايرانلريلر وظيفه سيدير.

بيزيم بو قانوني تقاضاميزا تئهرانين ساتقين روزناملري مين جوره بؤهتان آتماغا جان آتيرلار و ائله تبليغ انديرلر كي، گويا بو وسيله ايله تجزييه فيكرينده مييك. لاکين اونلار بيلمه ليديرلر كي، انجومن ايالتى يا موختاريت داخيلي تجزييه دنمك دئييلدير. بيز ابدى اولراق بو فيكرده دئييليك و ايرانين هر بير ايالتى ده انجومن ايالتى تشكىل وئرمگه حاقليدير. تئهران بيزه ابراد اندير كي، نيه آذربايجان بو قيسمتده قاباغا دوشوبدور. بو سؤالين اوشاق سؤالي اولماغي هاميا معلومدور. بيز فقط اونلارا دئييريك: «اگر آتائين بير اوغلو تنبل و او بيرى اوغلو زيرك اولسا، اونها گرک زيرك اوغلو بو سببه كي، او بيرى قارداشي تنبلدير، اوز زيركليگيندن ال گؤتوره؟»... انجومن ايالتى و ويلايتى تعجيلي صورتده اينتيخاب و تشكىل اولدوقدان سونرا بيز مجلس- شورايا اوز وكيللريميزي سئجه مييك. اكثريت وكيللرين خاينانه ايقدامي بيزي اوز قانون اساسيميزي حيفظ ائتمكدن منع ائده بيلمز. مشروطيت قانونوندا نجه كي، انجومن ايالتى و ويلايتى تعطيل بردار دئييل، پارلمان دا تعطيل بردار دئييلدير. قانوني قبول ائدنلر بو قيسمتده ائله دقيق اولموشلار كي، عؤمرو قورتاران مجلس تعطيل اولدوغو گونون آرخاسي گون گرک تزه مجلس اچيلا. اونلار كي، مشروطيتي تعطيل ائتمك فيكرينده ديرلر، وطنه، ميلته نيسبت خاينديرلر. ميلت اوزو اوز قانون اساسيني حيفظ ائتمگه مجبور قاليب و بونا گوره ده بيز اوز پارلمان وكيللريميزي سئجه مييك. قوي تئهران اونلاري قبول ائتمه سين. بير ده مرامنامه مؤجبيبنجه وكيللريميزين سايب گرک اهلينين آز- چوخلوغو ايله موتناسيب اولسون. بو قيسمتده آذربايجان حاقيندا كئچن دؤورلرده ظولم ائديلر. بيز نوفوسوموزون تناسوبيله گرک 40 نفردين زياده وكيل اينتيخاب ائتك و بنله ده ائده مييك... تئهران حؤكومتى آز ادبخاه روزناملري باغلايدقان سونرا مورجع ساتقين روزنامه يازانلارا حقا كؤمك ائتمكدن بويون قاچيريرلار. بو واسيطه ايله تئهران خالقيميزين و جوانلارين فيكريني زهرله مك فيكرينده دير. بيز ميلتين بير چوخ قيسمتي نين بو بارمه ده اولان موراجيعتلريني كي، تئهرانين ايقداماتينين قاباغيندا تئهران روزناملري بورادا بايكوت اولسون، مركزي كوميتيه گوزاريش وئرمه مييك. آغالار بيلمه ليديرلر كي، ايران ميلتي عموميتله زور و ظولم علئيهينه قيبام انديب اوز قانلارينين باهاسينا تامام اولان قانون اساسيلريني حيفظ ائتمگه چاليشيرلار.

ايران خالقي بو بارمه حاقليدير. نجه كي، هامينين ايطيلاعى وار كئچن دؤورده اولان اوزباشيناليقلاري كيمسه اونوتمايبيدير.

كئچن دؤورده ايران خالقينين چوخ قيسمتي مركزي دؤولتين و اونون شهرلرده اولان نوماينده لرينين فيشار و ظولموندن قورتولماق اوچون وطنلريندن قاچيب اوزگه دؤولتله پناه آپايرديلار.

ايگيرمي ايل گوزنامه سيني ايستانبولدا، ياخود قافازدا نظاقله حيفظ ائديب، ايران تبعه سي اولماغينا فخر ائدن ايگيد اوغوللاريميز دؤولت مأمورلارينين فيشاري نتيجه سينده حقا افغان دؤولتینه كيمي پناهده اولدولار.

تئهران بو وسيله ايله ينه ده او بوساتي تازالماق فيكرينده دير. اگر ميلت بو گون اوزونو نيجات وئرمگه جهد ائتميه، او منحوس دؤورمدن بدتري قارشيميزدادير. بونا گوره ده گرک هامى موتحيدن ظولم و آثارت زنجيرلرين قيرماغا چاليشاق، تزه دن ميلتيميز اوزگه لره پناه آپارماسين.

«آذربايجان» قزنتي نومره 43، تبريز، 1 نويابر 1945 جي ايل.

فیرقه و دؤولتین مسألهلری حقینده مرکزی کومیتەنین عومومی ایجلاسیندا

مرکزی کومیتەنین کنجیش عومومی ایجلاسی نه شرایط آلتیندا توپلانمیشدی؟

مرکزی کومیتەنین کنج عومومی ایجلاسی آغیر بیر وضعیتده تشکیل اولونموشدو. او وقت کندلیلر و فیرقه شۇعبهلری ژاندارم جلالدلاری واسیطەسیلەبؤوک تضییق و فشارلارا معروض قالمیش ایدی. گونده یوزلرجه کندلی ژاندارم ظولموندن فرار اندیب فیرقه کومیتەسینه پناه کتیریر اورادان ایمداد و کۆمک طلب اندیردیلر. زیندانلار جوربهجور باهانالار اوزره توقیف اندیلن کندلیلر ایله دولدورولموشدو. بالاخره بوتون دؤولت دستگاهی بیزیم میلی حرکاتیمیزی بوغماق اوچون آیاغا قالمیشدی. تهران حؤکومتی فیرقه تشکیلاتینی مونحل ائتمک، فیرقه میزین رهبرلرینی اولدوروب مؤیداندان چبخارماقدان اؤترو وار قوه سیلەچالیشیر و بو یولدا هئج بیر جینایتدن چکینمک ایستهمیردی.

فدایی دستهلری تازا تشکیل اولماغا باشلامیشدی. بوگون بؤوک بیر قودرتەمالیک اولوب تهران مورتجعلری نین جانلارینی لرزمیه سالان بو میلی قوه تازا آیاق توتماقدا ایدی. حتی بو ایش او قدر کیچیک، او قدر ساده ایدی کی، بیز جورأت اندیب مرکزی کومیتە ایجلاسیندا او خصوصدا گنجیش معلومات وئرە بیلمەدیک. بونونلا بئله کنجیش عومومی ایجلاس تاریخی بیر ایجلاس ایدی. ایجلاسدا فیرقه اوزونون قطعی سوزونو دئییب دیفاعدان حملەیه کچمک فرمانی صادر ائندی. ایفتیخار ایله دییه بیلمک کی، او جلسەده فیرقه نین منه اولان توجهینه و اعتمادینا دایانیب عومومی ایجلاس میلی موباریزه میزده یئنی بیر دؤوره باشلانمیشی اعلام ائتدیم، آرزولاریمیزین یاخینلاشدیغینی سؤیلەدیم. اگر فراموش ائتمەمیش اولسوز او گون من آچیق صورتده دئدیم کی، آرتیق مودافیعە دؤورەسی کنجیشدیر. ایندی بیز داغین قولەسینه چاتمیشیق مقصد و هدفیمیز گوزوموزون اؤنوندیر. فدایی قولری آرتیق ژاندارملارین جینایتلرینه خاتیمه وئریمک اوچون ایشه باشلامیش، کندلییه اینتقامچکمک ایجازەسی وئریمیشدیر. او گون فیرقه و میلی حرکات بؤوک خطر قارشیسیندا ایدی. آذربایجانین موهم شهر و نیظامی منطقلرینده تهران ایرتجاعی دؤولتین جینایت آمیز امرلرینی اجرا ائدن نیظامی قولر بیزیم حرکاتیمیزی بوغماق فرمانی آلمیشدی.

تبریز، اردبیل، اورومی، میاندواب، شاهین دژ و سایر نوقطهلرده مونتظم قوشون حیصله لری بیزه نیسبت خصمانه مؤوقع توتموش سرتیب درخشانی، سرهنگور هرام، سرهنگ زنگنه تیپلری اولکه میزلی قان و آتش در یاسیندا غرق ائتمگه موصم اولموشلاردی. بئله بیر زماندا مرکزی کومیتە میزین عومومی ایجلاسی بیزه حملە فرمانی وئریدی و میلی آزدلیق موباریزەسینی باشلانماسینی بوتون فیرقه افرادینا اعلام ائندی. بونیلە فیرقه صفلرینده حربی ایش باشلانندی. تشکیلاتین بوتون ساغلام عوضولری سیلاحا ساریلیب فدایی دستهلرینین چردەگینی و ریشه سینی تشکیل وئریدی. بوتون خلق مرکزی کومیتەنین عومومی ایجلاسی نین آچیق تصمیمی اوزره حرکتە گلدی، آیاغا قالدی، میلی آرزولارینی حیاتا کنجیرمگه باشلادی.

فدایی دستهلرینین تشکیلی

فدایی دستهلرینین بارەسینده موتأسیفانه بو وقتەدک چوخ آز ائشیدیلیمیشدیر. بوت تشکیلاتین تفصیلی میلی تاریخیمیزین ان شانلی صفهلریندن بیرینی وجوده کتیریمیشدیر. فدایی تشکیلاتی چوخ طبیعی بیر صورتده خلق حرکاتیندان دوغوموشدور. کندلردن اینتیقام آماق قصدیلە مؤیدانا چرخان بو جریاندا فیرقه تشکیلاتلاری نین گؤستر دیکلری فداکارلیغی اینکار ائتمگه لوزوم یوخدور. دوغری دیر کندلی ژاندارم ظولموندن جانا دویوب اونون شرینی دفع ائتمک اوچون سیلاح الده موباریزه قیام ائتمیشدی، لاکین اونو تشکیل ائدن، اونون باشیندا دوران، اونو دوزگون هدفه سؤوق ائدن فیرقه میزین یئرلی تشکیلاتلاری نین ترتیب ائندیکگی قهرمانلار اولموشدور.

من اعتراف ائدیرم کی، فدایی حرکاتیندا بؤوک نوقصانلار دا اولمامیش دگیلدیر. چوخ یئرلرده یابانچی و کثیف عونصورلر ده بو موقدس آددان سواستیفاده ائتمگه چالیشمامیش اولمامیشلار. بعضی یئرلرده گنجە - گوندوز یوخسوز و آجقالان فدایی قوللرینه کۆمک یئتیرمک قصدیلە اهالی طرفیندن داوطلبانه کۆمکلر ده اولموش حتی انبار داغیتماق و یا بعضی اربابلارین آتلارینی موققتی اولراق توتماق دا نظره چاتمیشدیر. لاکین بونین عومومی یوخدور. عومومیتله فداییلر چوخ یئرده آج و مؤحتاج اولدوقلاری حالدا خلقین مالینا طاماح ائتمەمیش، اوزلرینی دونیامالیندان بی نیاز گؤستر میشلر.

بیزیم فیرقه کومیتەسینده بعضی فداییلرین یارارلیق گۆسترملەری و پاكرفتارلاری حقیقەدە انلە معلوماتلار وار کی، آیری مؤوقەدە اونا اینانماق بئله اولایلمز. آج، یوخسول فداییلرین لارینە کئچن کۆلی میقداردا نقد پوللاری گتیریپ دؤولت ایدارلرینە و ئرملەری نادیر ایئتفاق دوشن حادیثەلردن دگیلدرمی؟

بونولا بئله ایندی آرتیق فدایی تشکیلاتی نین اؤز وظیفەسینی انجام وئردیگینی قئید ائتمەلی بیک.

ایندی چوخ یئردە فدایی باشچیلاری نین اؤز وظیفەلریندن خاریج اولمالاری داموشاهییدە اندیلمکەدیر. میلی حؤکومت چوخ تنز بیر زماندا میلی قوشون یاراتماق ایشینە شوروع ائدیکن سونرا بو ایشین قاباغی تنزلیکلە آلیناجاقدیر و بو تأسؤفلی نوقصان دا رفع اولاجاقدیر. بو واسیطه ایله فداییلرین بیر قیسمی اولکەنین امنیتی نی حیفظ ائتمک اوچون نظمیە تشکیلاتینا کئچەجکدیر.

ژاندارم تشکیلاتی نین اوصولاً غلط و آزادلیق علیھینە قورولدوغونو نظره آراق میلی حؤکومت بو تشکیلاتی تامامیله مونحل ائتمیشدیر. ژاندارم ایستر رضاخان زمانی، ایستر اونون سوقوتوندان سونرا کندیلیری ظولم و اسارت آلتیندا ساخلانماق اوچون جلا رولو اوینامیشدیر.

قانونی بیر مملکتدە داخلی امنیت غیرنظامی بیر تشکیلات اولان داخلەویزارتینە تاپشیریلار. در واقع ژاندارم و یا نظمیە مأمورلاری عدلیەنین اینتیظامات مأمورلاری ساییلار. بیزدە ایسە بونون عکسینە اولراق ژاندارم موسقتیل نظامی بیر تشکیلات اولماق اوزره ویزارت جنگە تابع توتولور یا موسقتیماً دیکتاتورلارین ایرادەسیلە مملکتی غارت ائتمک اوچون اونون فاسید نیتی نی مؤوقع ایجرا یا قویاردی.

بیز آرتیق بو تشکیلاتی بیر دفعەلیک اولدوروب انلە دفن ائتمەلی بیک کی، بیرداھا خورتلایب آیاغا دورا بیللمەسین. اونون یئریندە ایسە داخلە ویزارتی نین شؤعبەسی اولان نظمیە تشکیلاتی قورولور، گرک شەرلردە اولدیگی کیمی کندلرین امنیتی دە اونون عؤدەسینە موحوّل ائدیلین. بو نظر انلەدیر کی، یئرلی فداییلردن ساغلام بیر حیصەسینی ایستخدام ائدیپ ویزارت داخلەنین ایختیارینا قویماق لازیم گیلر. فداییلرین قالان حیصەسی ایسە یا قوشونا آلیناجاق، یا مورور زمان ایله اؤزخوصوصی ایشلرینە قاییداجاقلار. بو واسیطه ایله ایستر کند، ایستر ایسە شەرلردە موضعی عادی حالا دوشەجکدیر.

بیز فدایی تشکیلاتینا باشلادیغیمیز زمان میلی حؤکومتی یاراتماق اوچون جوربەجور پیشناھادلار وار ایدی. بعضی فیرقه عوضولری مو عین بیر گوندە قیام ائدیپ دؤولت ایدارلرینی توتماق، قوشون حیصەلرینی سیلاح گوجیلە دارماداغین ائتمگی پیشناھاد ائدیردیلر. بعضیلری ایسە تهرانا تلعراف وورماق کوچە و خیابانلاردا بؤیوک نومایش و میتینقلر تشکیل ائتمک یولیلە بو بؤیوک مقصدین الە گتیرمگینی مومکون ساییردیلار. حتی بوندان اولکی عومومی ایجلاسداک بیزیم بعضی فیرقه عوضولریمیز مرکزی کومیتەنی موخافیظەکارلیقدا موئهم ائدیپ دئییردیلر میتینق و نومایش اولمادیغینا گؤره فیرقه عوضولری روحدان دوشوب، مایوس اولماغا باشلامیشلار. اگر تنز بیر زماندا تظاهور و نومایشلره باشلاماساق ایرتیجاج بیزیم تشکیلاتیمیزی تامامیله مونحل ائدەجک و بساطیمیزی پوزاجاقدیر. هلە مرکزی کومیتەنین اؤزوندە بدیین لیک گوندن گونە آرتیب و جیدی فیرقه عوضولریندن بیزیم کندلینی باشینا بوراخیب اونون دردینە یئتیشمک ایستەمدیگیمیزی اوزوموزە وورور و اویونو اودوزدوغوموز وسؤیلەیب دورولاردی.

بو ناراصیلیغا باخمایراق بیز فدایی دستەلری نین قورولوشونا بؤیوک اومیدباغلایب ایشین ایچریسیندن خبری اولمایان فیرقه عوضولری نین آجی سؤزلرینی اودوب اؤز ایشیمیزە دوام ائدیردیک. بیز او گون حبس ائتمیشدیک کی، خلق بیزیملەدیر. او بیزیم آردیمیزجا گندەجکدیر. لاکین اگر بیز عجلە ائدیپ تظاهور باشلاساق یا میتینق و نومایش ایله دوشمنی آبیق سالساق اوندان او هرج و مرج وشولوقلوق یاراتماغی باھانا ائدیپ حرکاتین قاباغینی آلا، نتیجەدە خلق مرعوب و یامایوس اولوب آرخامیزدان چکیلر. اونا گؤره آجی تنقیدلر و شدید تعرضلرە باخماییب کمال خونسردلیک ایله خلقی تشکیل ائدیپ، فدایی دستەلری فیرقەنین اینانیمیش آدمالاری نین رهبرلیگی آلتینا چکمگە چالیشیردیک. نهایت حرکت خلق ایچریسیندن باشلایب بوتون اولکەنی بورویوب تهران ایرتیجاجی نین قوشون قلەلرینی اوزوگون قاشی کیمی ماھاصیرەهه آلیب میلی قودرتیمیزین قاباغیندا دیزچومگە مجبور ائدی.

دؤولت قورولوشی حقیقەدە

بیزیم میلی دؤولت قورولوشی حقیقەدە گؤتوردوگوموز قەملرین سورعتی دونیاتاریخیندە آز گؤرولن ایئتفاقلارداندیر. اگر اینقلاب و کودتا طریقەلە ایشە باشلانیمیش اولسایدی شاید بیزیم صرف ائدیگیمز مودت آز نظره گلیمەایدی. سؤز بوراسیندادیر کی، بیز تام معناسیلە تشکیلات یولیلە ایشی قاباقدان آپارماغا مووفق اولموشوق. بو بولدا دوشونوب ترتیب وئردیگیمیز خلق ایجلاسلاری نین بؤیوک کؤمگی

اولدوغونوقئید ائتمهلی بیک. میتینقلر و اولاردا توپلانان ایضالار ثبوت ائندی کی، خلقین اورگی بیزیملیدیر، ایستهدیگیمیز وقت عموم میلت آیاغا قالخیب بیزیم آردیمیز جاگله جکدیر.

ایکی هفته حاضیرلیق گنجه سینده موعین بیر گونده آذربایجان کند و شهرلرینده تشکیل تاپان بو میتینقلر فیرقه نین بؤیوک یارادیجیلیق قودرتینه مالیک اولدوغونو دایئبات ائندی. بو میتینقلرین پارچالار اوزرینده چیخارندیغی قرارلاردا یوز مینلردن موتجاولیز ایضا واردیر کی، بونلار آذربایجان میلی موزسینین ان دیرلی اسنادی حساب اولوناجقدیر.

اینانین کی، اگر خلقین توجه و رغبتی اولماسایدی بو قدر ایضانی آز مودنده توپلاماق اولمازدی. بوندان باشقا میتینقلرده شیرکت اندنلرین سایه میلیونلارا بالیغ اولموش بو طریقله میلی آزادلیق شوعاریمیز عموم خلق طرفیندن منیدانا آتیلیمیش ایدی. فیرقه و مرکزی کومیتیمیز بو بؤیوک و تاریخی ایش ایله همیشه ایفتیخارانده جکدیر.

میتینقلردن سونرا بیلافاسیله بؤیوک میلی کونقره نین تشکیل و اونون اوزونومجلس موسیسان آدلاندیرماسی دا تاریخی بیر ایشدیر. بیلدیگیمیز اوزره بو کونقره میندیدی یوزدن علاوه نوماینده ایشتیراک ائتمیشدیر. بو، تشکیلاتجیلیق نوقعه ی نظریندن شایان دیققدیر. بوتون آذربایجانین درین گوشلریندن نومایندهلر توپلاییب میلی کونقره تشکیل وئرمک دئمک ایله قورتاران ایشلردن دگیل دیر. بورادا بؤیوک تشکیلاتجیلیق و شدید بیر اینتیظام حؤکم سورموشدور.

فیرقه نین فعال و قهرمان عوضولری بو یولدا بؤیوک فداکارلیق اندیب اینسان قوه سیندن زیاده یارارلیق گؤستریمیشلر. کونقره نین قرارلاری ایسه فؤوق العاده موهم، فؤوق العاده قیمتلی دیر. بورادا میلی دؤولتیمیزین اساسی قورولوب مجلس میلی و میلی حؤکومت شوعلری منیدانا آتیلماقلا فوراً مؤوق ایجراهه قوبولموشدور.

بیر بیرینی آز تانییان یئدی یوز نفری بیر ییرینه باغلایان عجا میلتین ایراده و آرزوسیدگیلیدیر، نه دیر؟

کونقره نین گندیسی فؤوق العاده متین و مونظم اولدیغی حالدا اونون چیخارندیغی قرارلار دا فؤوق العاده معنالی دیر. کونقره میلی دؤولتیمیزین اساسینی قوردیقان سونرا اونو بوتون دونیا تانیتماق اوچون وئردیگی تاریخی اعلامیه دهشایان اهمیتدیر. بیز بو دکلاراسیونو ایران مجلس میلی سینه و شاهها دا ایتمام حوجت قسدیله گؤندردیک کی، بلکه لاجت داشینی اتکلریندن تۆکوب بیزیم حق و آزادلیغیمیزی تصدیق ائتسینلر. لاکین همیشه اولدیغی کیمی هر نوع آزادلیغا موخالیفت گؤسترن تهران ایرتیجاعی گؤزونو آچیب حقیقتی گؤرمکدن عاجیز قالدی و اعلامیه میزه جواب وئرمک عوضینده رییس دؤولت واسیطه سیله بیزیم باشچیلاریمیزی ماجراجو آدلاندیریب حرکتیمیزی سیلاح گوجیله بوغماقلا تهدید ائندی. بیزیم اوچون آیری بیر یول یوخ ایدی. تهرانسیر اوز توتدو غوموز ایشی آخیره بیئتیرمه لی، اوز میلی آزادلیغیمیزی تأمین ائتمه لی ایدیک. اونون اوچون جوابا مونظیر اولمادان اوچونجو بؤیوک قدمی گؤتوروب مجلس میلی اینتیخاباتینا باشلادیق. بو، فیرقه و میلت اوچون بؤیوک ایمتاحان ایدی. بو ایمتاحاندان فیرقه و خلقیمیز باشی اوجا چیخدی. تهدید و تطمع اولمادان کنچیریلن مجلس سئچگیلرینده مودتین آزلیغی و فیرقه نین حاضیرلیق و قتی اولمادیغینا باخمایاراق یوز مینلره اهالی شیرکت ائندی. رأی وئرنلرین سایه بعضی یئرلرده یوز قات قاباکی سئچگیلردن آرتیق اولدی. بوتون خلق طبقه و صینیف نظرده اولمادان اوز رأیینی وئرمکله شوعلاریمیزی قبول ائندیکینی گؤستردی. آنا و باجیلاریمیزین اینتیخاباتدا شیرکتی میلتیمیزین وحدتینی و موعاصیر بیر میلت اولدوغونو ایثبات ائندی. نهایت، آرزو ائندیکیمیز مجلس میلمیزین ایفتیتاحی ایله میلی حؤکومتیمیز تشکیل تاپدی. مجلسیمیزین بیرینجی دؤوره ایجلاسیه سی تبریز شهرینده اولان قوشون حیصله لری نین تسلیمی و ایدارلرین میلی حؤکومت ایختیارینا کنچمه سیله بؤیوک بایرام شکلی آلدی.

مجلس میلمیز بیرینجی دؤوره ایجلاسیندا معنالی قرارلار چیخاردی، آز بیر مودنده چوخلو قانون لایحه لری قبول اندیب میلی دؤولتیمیزین بیناسینی مؤحکم لندیردی و اوزونون داخلی نیظامنامه سینی موطالیعه و تصدیق ائندی. البته مجلس آذربایجان اوچون سابقه سیز بیر تشکیلات ایدی. بو تشکیلات گنت - گنده تکمیل اولونوب داها مونظم شکله دوشه جکدیر. تعجیلی بیر صورتده تنظیم اولونان قانون لایحه لری میز نوقصانسیر اولایلمز. لاکین چوخ تیز بیر زماندا ایش جریاندا شوب عادی یولونو تاپماقلا بوتون نواقصیمیز رفع اولوناجقدیر.

میلی حؤکومت و اونون تعقیب ائدیگی اساس مسأله لر

میلی حؤکومت تشکیل تاپان گون اوزونون برنامه سینی مجلس میلی یه تقدیم ائندی. بو پروقرام فیرقه نین او گونه دک موننتشیر و تبلیغ ائدیگی شوعلارلار اوزرینده تنظیم اولونموش ایدی. اورادا بیرینجی نؤوبه ده دؤولت قورولوشو و دؤولت تشکیلاتینین خلقه یاخینلاشماسی،

چورويوب فاسيد اولموش كنجميش دؤولت دستگاھي نين پوزولوب دمocratik اساسلار اوزرينده قورولماسي قئيد انديلميشدي. بو ايسه فقط انجوملر تشكيلي ايله مومكون اولاي بيلردى. اونا گؤره اساسي ايصلاحاتدان سونرا بو ايشه ايقدام اولوندى. اوميدواريق بو آيين ايگيرمي سينه دك بوتون آذربايجاندا بولوك، ماحال و ويلايت انجوملري نين تشكيلينه موفوق اولاي بيلك. بو، چوخ معنالي و چوخ بؤيوك بير ايشدير. بو واسيطه ايله خلق حؤكومتده موسستقياً شيركت انديب دؤولت مأمورلاري نين ايشلريني نظارت آلتينا آلاي بيله جكدير. بوندان علاوه انجوملرين خلقه سياسي تربيه و سياسي روشد وئرمك جهتن بؤيوك قيمتي واردير. بولوك انجوملريندن سونرا كندىستان انجوملري نين تشكيلي مسأله سي مئيدانا چيخير كي، بودا بير قدر موطاليعمدن سونرا شايد عملي اولاي بيله جكدير. بوندان داها اهميتلي حؤكومتيميزين دونيايا تانيتديرلماسي مسأله سيدير. بو خصوصدا ميلي حؤكومت وار قووه سيله چاليشماقداير.

بيز موسكودا تشكيل اولونان موفيق دؤولتلرين وزيرلري شوراسيناموراجيغت انديب ميلي حؤكومتيميزين قورولوشوني و آذربايجان خلقي نين آرزولاريني بيان ائتديك. آذربايجان مسأله سي نين حلي فقط آذربايجان خلقي نين حقي اولدوغونو عموم دونيايا بيلديرديك و يئنه ده بو ساحده ميلي حؤكومت چاليشماقداير. بونلاردان علاوه دؤولت پروقراميندا بير چوخ ايقتيصادي ايصلاحات ايرلي سورولموشدور. بو ساحده تهران حؤكومتين خاييانه سياسي نتيجه سينده بؤيوك چتتين ليكلره راست گليريك. اولاً خايين مأمورلار و اونلاردان داها خايين اولان بعضي تاجيرلر واسطه سيله آذربايجاندا اولان نقد بولون موهم بير قيسمتي چكيليپ تهرانا آپاريلميش، بازاری سويماق و آذربايجاني تخليه ائتمك قسديله تيجارت ماللاريميزين عوض سيز اولراق تهرانا چكيليپ گنتمه سي نين قاباغي آلينديغي اوچون بازاردا موقتي بير بوحران داخي وجودا گل ميشدير. بو ايشين دؤولت ايشلرينده تاثيري واردير. خلقده پول آز اولديغي اوچون مالياتي توپلاماق و يا دؤولت ايجتباريندا اولان تيجارت ماللاريني پولا چئويرمك آسانليق ايله مومكون اولمور. بو ايسه دؤولت برنامه سي نين آيري قيسمتلري نين ايجراسينا مانعه توره دير.

بونونلا بئله دؤولت بير طرفدن نقد پول تهيه ائتمك، ايكنجي طرفدن تيجارت بوللاري آلاماق اوچون جيدي تدبيرلر گؤرمكده دير. حتي يئري گلرسه توچار و ماليكلرين تقاضاسيني عملي انديب خاريجي اولكلر ايله موسستقياً تيجارت قرارداي باغلاماغا قدر دؤولت حاضير اولاجاقدير. بيز چوخ گؤزل بيليريك كي، حؤكومت اله آلماقدان اونو ساخلاماق و بونلارين هاميسيندان علاوه حؤكومت واسيطه سيله خلقي ترقي و تعالي يه سؤوق ائتمك داها موشكولدر. ايندي بؤيوك فدائي ليك و بؤيوك تشكيلاتچي ليك ايستعدادينا داها آرتيق احتياج واردير. ايندي بؤيوك موشكولات دؤولت ايدارلريني دولانديرماق اوچون خيبره و باجاريقلي ايشچيلر تاپماق مسأله سيدير.

كؤهنه ايشچيلر بيزيم مقصد و مراميميزي باشا دوشه بيلميرلر. اونلاري بونيگرانليق آرتيق قورودوب فاسيد ائتميشدير. آز فيشار وئرديكده باشلاريني ايتيريب و قاليرلار. يئني ايشچيلرين اولاً سايب چوخ آزدير، ثانياً اونلارين اكثرني ايداره ايشلريله آشينا دگيلديرلر. اونا گؤره فيرقه نين قارشى سيندا دوران ان موهم مسأله اينانيلميش، سوادلي ايشچي تربيت ائتمك مسأله سيدير. بو واسيطه ايله فقط دؤولت ايدارلرينده فيرقه رهبرليگي تامين اولونا بيلر.

دؤولت اليميزه كنجديكن سونرا يئرلرده چوخ ايشتياهلار اولموش، بعضاً فيرقه تشكيلاتي حؤكومت ايداره سي نين ايشيني منيمسه م ميشدير. بونون ايسه ايشه آرتيق درجه زياني اولاي بيلر. بونون تئز ليكله قاباغي آينماليدير. بعضي يئرلرده فدائي لرفيرقه و حؤكومت ايشلرينه قاريشيب اوز باشلارينا ايشلر گؤرورلر. بونا ايسه جيذاً آخير قويلماليدير. فيرقه گرگ خلقي اينتظاما و قانونو ريعايت ائتمگه عادت وئرسين. امنيت و قانون اولمايان بير اولكده آز ادليق اولاي بيلمز. بيز گرگ خلقي قانون موقابيلينده موساوي توماقلا حقيقي قارداشليق، دوغرو برابرليك و وجوده گنيرك. شخصي ايمتياز، شخصي بونويوغونليق ايله جيدي و آمانسيز موباريزه آپاريلماليدير. فيرقه ايشلريله دؤولت ايشلري گرگ بير - بيريندن آيرلسين. همچنين بير ويزار تخانانين ايشچي سي باشقا ويزار تخانانين ايشچي سي نين ايشينه قاريشماسين.

ماعاريف و مدنيت مسأله سي

گونده ليك ايش ثابت ائدير كي، ميلت اوز حقيقي حاكميتي ني الهه ساخلاماق اوچون سوادلي اولماليدير. كنجميش سياستدن كيفايت قدر بحث اولونموش ايندي ايسه گلجكدن دانيشماق لازيم گلير. بيزده فرهنگ ايشينه چوخ آز اهميت وئريلير. گنجه كيلاسلاريندا تحصيل ائندلرين سايب چوخ آزدير. هله، مدرسه قورتارانلاريميزين چوخوسي زيندگانليقدا و ايداره ايشلرينده آرتيق درجه ده ضعيفديرلر. بيز گرگ جوانلاريميزين تربيه سيني ايش و احتياج اوزرينده قوراق. بو يولدا چوخ آز ايش گؤرولموشدور. ماعاريف ويزارتي گرگ گلن تحصيل ايلينده اوز پروقراميندا اساسي ايصلاحات يول وئرسين. ميلي دار اولفونون باره سينده جيدي قديملر گؤتورولموشدور. بو بؤيوك آرزو اگر عملي اولارسا ميلتيميزين اوزونه ترقي يوللاري آچيلميش اولاجاقدير. بيز مخصوصاً دار اولفونوندا پداقوژي شو عبه سي نين تشكيلينه

اهمیت و نثریریک. چونکی اساس موعلیملر دیر. موعلیمسیر فرهنگ ترقی ائده بیلیمز. فلاحت و طیب شوعبهرلرینین تأسیسی احتیاجیمیزین تقاضاسی ایله مئیدانا چیخان مسألهدیر.

ایش چوخ، مئیدان وسیع، فقط ایشچی و کادر ایستهبیر کی، بو موساعیدوضعیتمدن ایستیفاده ائتسین. فیرقه تشکیلات مسألہسی ایله مشغول اولدیغی حالدا بوایشه ده جیدی اهمیت و نثرملهدیر. هر بیر ساحده ایشچی لازیمدیر. ایشچی سیز ایش قابقدان گنتمیر.

فیرقه و دؤولتین قاباغیندا دوران موهوم مسألہلر

فیرقه بنش آیین موڈتینده بویوک ایشلر گورموش، نهايت، میلی دموکراتیک بیر دؤولتو بو دؤولته دایاق اولان تام معناسیلا موعاصیر بیر میلّت یاراتمیشدیر. بنش آی بوندان اول تهران مورّجع مطبوعاتی نین و فارس موّعصیلری نین ایجاد ائتدیکلری او هام وخورافات بولودلاری آراسیندا آذربایجانلی ایچون بو ساده لیک ایله میلّت و یا دؤولت ایدیعاسینا دوشمک آسان ایشلردن دگیل ایدی. ایندی آرتیق میلّتی میزی ثبوت ائدیبدؤولتی میزی میلی اساس اوزرینده قورموشوق. گنّت - گنّده خلقیمیز و خاریجیلر بؤآدلاری ائشیتمگه عادت ائتمیشدیر. آرتیق آذربایجان میلی دؤولتی بیر حقیقتدیر. تهران حؤکومتی اوزونون جاهیلانه سیاستی واسیطه سیله بیزیم ایشیمی زی آسانلاشدیرمیشدیر. موّتیق دؤولتلرین قوشونلاری ایراندا اولدیغی موڈتده مجلس اینتیخاباتی نین تأخیری، فرخین آذربایجانا بویوک ایختیارات ایله تعین اولونماسی پردنه بییرتدی. فداییلری قلع و قمع ائتمک اوچون قوشون گؤندریمه سی، مجلس شورا و مطبوعاتا علنیه میزه ایشلهدیلن ناروا سؤزلر بیزه آرتیق درجه ده کؤمک ایتدی. بو واسیطه ایله خلقیمیز آنلادی کی، بو آسانلیق ایله اونا آزادلیق و موختاریت و نثریلمیه جکدیر. اونا گوره اوزی اوز باشینا چاره آختاریب میلی دؤولتی وجوده گتیردی. بو ایسه البته کافی دگیلدیر. گرک حؤکومت موّکم قانون اوزرینده اساسلانسین. بیز مخصوصاً مجلس موسیساتندا (میلی کونقرده) حاضر لادیغیمیز قانون اساسی لایحه سینا موذاکره یه قویما دیق. او وقت فیکر ائدیردیک کی، شاید تهران ایرتیجای حؤکومتی گؤزلرینی آچیب حقیقتی گؤرمکله بیزیم میلی دؤولتی میزی تصدیق ائده جکدیر. ایندی ایسه اونون خاریج و داخیلده گوردوگی ایشلرو ائدیگی تشبوتلر آشکارا چخمیشدیر. او بیزیم میلّتی میزی بنله اینکار ائتمکدن اوتانمیر. بنله بیر دؤولت ایله آیری جور رفتار ائتمک اولماز. بیز الیمیزی ال اوسته قویوب اوتورا بیلیمه ریک. باشلادیغیمیز ایشی آخیرا آپاریب میلی دؤولتی میزین قورولوش اساسینی تعین ائتمه لی، خلقی هدفه آپارمالی بیق. بیلاتکلیف قالماغین معناسی یوخدور. چوخ تئز بیر زماندا ایکینجی موسیسلر مجلسی نی دعوت ائدیباؤلکه نین اساس قانونلارینی تصویب ائتمک لازیمدیر. بو خصوصدا دؤولتین و مجلس میلی نین قراری وار دیر. قانون اساسی لایحه سی تنظیم ائتمک اوچون بویوک بیر هئیأت اینتیخاب اولونوب ایشه باشلامیشدیر. بو قانون تام معناسیله دموکراتیک اساسلار اوزرینده یازیلما لیدیر. آخیری نچي سؤز ایسه میلّتی ن دیر. میلّت اوز سؤزونو مجلس موسیسان واسیطه سیله دییه جکدیر. بالاخره «آذربایجان آذربایجانلیلارین دیر!» شوعاری گرک عملی اولسون، بیز اوزگه میلّتی ن تحت قنیمویتی نه گیر مییه جگیک قوی بو شوعارلار خلقیمیزین تاریخینده ثبت ائدیلسین. دؤولت و فیرقه نین قاباغیندا دوران بویوک وظیفه بو شوعاری حیاتا کچیرمک دیر. میلّت اوزونون ایستعداد و لیاقتینی گؤستر میش، خلقین اکثریتی نی تشکیل ائدن کندلی بو موّقدّس آرزو یاپیئتشمک اوچون سیلاحینی جان کیمی باغرینا باسیب ساخلامیشدیر. بوندان سونرا بیزیم قارشیمیزدا فلاحت ایشلرینی تنظیم ائتمک، کندلی ایله ارباب موناسیباتینی دوزگون یولونا قویماق، آذربایجان دوشمنلرینه مولحق اولان اربابلارین کندلرینی، همچنین دؤولت یئرلرینی کندلی آراسیندا بؤلمک کیمی بویوک بیر مسألہ دورور. عملده گؤروندی، بو ایش اولدوقجا موشکول بیر مسألهدیر. کندلیلر آراسیندا بویوک ایختیلافلار تولید اولابیلر. الده کافی قدر معلومات یوخدور. یئری بؤلوب کندلی نین ایختیارینا و نثرمک اوچون لازیمی قدر موّخصیص و خبیره ایشچی یوخدور. حؤکومت تأسیس اولان گوندن فلاحت وزیرلیگی بو ایش ایله مشغول دور. هنوز صحیح و کامل بیر لایحه دوزلتمک مومکون اولمامیشدیر. بو ایشده یئرلی فیرقه تشکیلاتیندان جیدی کؤمک گؤزلهدیلیر.

اصلاً فیرقه تشکیلاتلاری نین ایش اصولی گرک دییشیلسین. اولارین تبلیغات موّوضو علاری دؤولتین مشغول اولدیغی ایصلاحات ایله تطبیق ائدیلسین. آرتیق هئیأت حاکیمه دن بحث ائتمک دؤوری کچمیش، ایستیباد حؤکومتی نین جینایتلرینی سایماق خلقی قانع ائتمز. اونا عملی صورتده میلی دؤولتین یاخشی ایشلرینی ساییب گؤستر مه لی بییک. قوی، خلق اوز گوندهلک حیاتیندا سعادت طرف گنّتیگینی حیس ائتسین. فیرقه گرک اوز ایشلرینده بو حقیقتی اوزونه مشعل قرار و نثرسین.

سونرا اؤلکه نین موذافیعه سی مسألہ سی مئیدانا چیخیر. فداییلر یوخاریداندیگیم کیمی بویوک خیدمت گؤستر دیلر. لاکین اولار ایله مونظّم دوشمنین قاباغینا خیماق اولماز، دوشمن یاتمامیشدیر. او، خاریجی ایمپریالیست دؤولتلرین کومگیله بیزیم آزادلیغیمیزی محو ائدیپ میلّتی میزی آرادان آپارماغا حاضر لانییر. بیز بیر آن غفلت ائده بیلیمه ریک. اونا گوره مونظّم قوشون دوزلتمه لی بییک. بونون اوچون فیرقه گرک جیدی حاضر لیلیق آپارسین. میلّتی ن بوتون ساغلام افرادی میلی وظیفه سینا انجام و نثرمک اوچون سفر برلیگه آلینمالی، تام معناسیلا موعاصیر

ميلي بير قوشون ياراديلماليدير. فيرقه نين قارشى سىندا دوران ان بويوك مسأله بوندان عىبار تدير. بيز هميشه درميشيك، آزادليغي وئرمز لر. اوني آماق لازيمدير.

بو ايشي بيز گورميشيك، لاکين بو كافي دگيلدير. آليان آزادليغي ساخلاماق و اوندان لازيمي ايستيفاده اتمك داها موهمدير. ايندي فيرقه بونا حاصير لانماليدير. بوايه آنجاق ميلي قوشون تشكيلې ايله اولاييلر.

بونلاردان علاوه فيرقه سىر الاريني مؤكملنديريب، اوني يابانچي عونسورلردن تميز له مك ده آرتيق درجه اهميتلي مسألهدير. ايندي فيرقه ميز دؤلت هرليك اندير. اونون عوضولري خلقين اعتمادي ني قازانماقلا جاميعه ده آد و شوهرت قازانيرلار. بو ايسه هر كسي فيرقه يه سوخولماغا تشويق اندهييلر. فيرقه يه سوخولان خايين عونسورلر اورادان دؤولت ايدار مسينه يول تاپيب خايينانه حركتلري ايله خلقي دؤولتدن اوزاقلانديرار، اونا گوره يئرلرده فيرقه تميز ليگينه آرتيق درجه ده دقت اتمك لازيمدير.

بونلارين هاموسىندان علاوه فيرقه تبليغاتي نين قوتلنديرىلمه سي لازيمدير. هر بير فيرقه عوضوي گرك فيرقه ميزين تاريخي و اونون شوعارلاري و قاباغيندا دوران وظيفه لرله دريندن آشينا اولسون و فيرقه نين هدف و مقصدي ني آتلاسين. بو ايسه چوخ دا آسان بير مسأله دگيلدير. هنوز مركزي كوميته عوضولري آراسيندا بيزيم دؤولت طرفيندن مونتشير ائتديگيميز رسمي سندلري و خويوب دوشونه بيلمه ينلر يميز تاپيلاييلر. عادي فيرقه عوضولري ايسه ظنيمجه بو خصوصدا چوخ دالي قالميشلار. بونوقصاني چوخ جيدي صورتده رفع اتمك لازيمدير.

قوي يئرلرده فيرقه نين بيرينجي بياننامه سيندن باشلاييب تا بوگونكي عومومي ايجلاسارين قرارلارينا قدر يازيب مونتشير ائتديگي سندلري هر بير فيرقه عوضوي اوخويوب، آتلاييب، اونون اطرافيندا معلومات وئره بيلسين، بو، فيرقه ايجريسينده بويوك اينتياهو، بلكه اينتياهو يارادار. بوني گرك اتمك.

گورونور قاباقدا بويوك ايشلر، آغير مسألهر واردير. بونلاري آنجاق بيليك، معلومات و فيرقه افرادي نين بيرليگي، صميميتي سايه سينده حل اتمك اولاييلر.

بيرده فيرقه گرك آذربايجان خلقي ايله ياناشي، ميلي موباريزه آپاران باشقاميلنلر ايله بيرليك ياراتسين. بو ساحه ده كوردلر ايله قارداشليق ياراتماق و اونلارين اعتمادي ني جلب اتمك ان جيدي وظيفه لر دندير. بو خصوصدا فيرقه عوضولري آراسيندا منيدانا چيخان بعضي ناراضيليق لارين قاباغى آينماليدير. كوردلر كيمي اثرمنيلر و آسوريلر ايله فيرقه بيرليك ياراتماغا چاليشماليدير.

بو ميلنلر گرك آذربايجاندا تام معنا سيلا آزاد ياشاييب اوز ميلي ديبلرينده ميلي ايشلريني ايداره ائتسينلر.

ميلي حؤكومتميز ميلي اسارته يول وئرمه يه جكدير. اوز ميلنتميزين آزادليغيني ايستهدىگيميز كيمي اوزگه ميلنلرين ده آزادليغينا ايمكان وئرمه لي بيك.

(«آذربايجان» سوماره 110 ايكنجي دوره 1 شنبه 7 بهمن 1324- نجو ايل)

ماليات باره سينده

بيز ماليات باره سينده چوخ تاكيد اتمه لي بيك و بو موضوع ايندي يه كيمي نچه دفعه تكرر اولموشدور.

مالياتي بيز اوندان اوترو آيريق كي، ماليات واسيطه سيله اولكه ميزين احتياج لارينى رفع ائلك. بونا گوره لازيمدير كي، تئزليكله ماليات جمع اولسون و بير يئر ده مركز تاپيب اولكه ميزين لازيمي مصرفلرينه يئتيشسين. آقاي حبيب الهى دنديلر كي، «آزير» روزنامه سينده ايندي يه كيمي ماليات بردرآمدن علنيه يه چوخلې مقاله لر يازيلميشدير. آما بوجور دگيلدير. بيز اولدن ماليات بردرآمدن وئريله گينه طرقداريق، آما دوكتور ميليسپو مالياتدان علاوه سيسي ايشلره قارشيدري. بيزيم آزادليغيميزي دا محدود اتمگه تشبوت انديردي. ماليات ايدار ه سينده اولان ناروا حركتلره البته بيز هميشه موخالف اولموشوق. بيز «آزير» روزنامه سي نين اولينجي دوره سينده ماليات بردرآمدني مودافيعه اتمكله برابر ميليسپونين سياسي ايشلري ايله موباريزه اتميشيك. ماليات بردرآمد قانونو زمان جنگه عاديلانه بير قانوندير. غير عادي گلير و منفعتلره ده ماليات آماق گليردي. موخاربيهن سوء ايستيفاده انديب بويوك پوللار قازانانلار بو عاديلانه مالياتدان بويون قاچيرماق اوچون خلق ايجريسينده فيتنه و فيساد توليد اتمگه چاليشيرلار.

من تهراندای بیر نفر تاجیردن لوازم تحریر آلا ریم. سونرا گوردوم او، تیجار تخاناسینی بیر نچه ماغازایا تقسیم اندیدیر کی، بو واسیطه ایله مالیات بر دآمدوئرمه سین.

بوراد دا بعضیلری واردیر کی، اوجور اندیرلر و مالیات ایستهنده داد فریادسالیملار کی، وئرمه سینلر. اما مالیات بیغیلماسا ایشلر دوزلمیه جکدیر. بیز اولکه میزی ایداره انده بیلیمه ریک. قوی جنگ مؤوقعینده خلقین قانینی سوروب میلیونلارلا قازانانلار نامشروع گلیرلریندن بیر آز دا خلقین راحتلیغیندان اوترو، اولکه لری نین آبدلیغیندان اوترو، مالیات وئرسینلر، اونلار مینلرجه آداملارین وار - یوخونی آپاریبلار. ایندی ده گرک عادیلانه صورتده مالیاتلارینی وئرسینلر. اما مالیات آندا هنجکسه گرک توهین اولماسین، بیز قباککی مأمورلار کیمی خلق ایله پیس رفتار ائتمیه جیمیک. بیز مالیات بیغماساق احتیاجلاریمیزی رفع انده بیلیمه ریک، دارلفونون دوزلمده بیلیمه ریک، بونا گوره فیرقه گرک مالیات علنیهینه تبلیغات آپارانلارین قباغینی آسین. خلقه مالیاتین وئریلمه سی لوزومونی آلاتسین.

چوخلاری واردیر کی، کنچن دؤورده اونلاردان مالیات ایستهنده های - هوی و داد و فریاد سالیب مالیات وئرمکدن بویون قاپیردیلر. بیز قباقدان مالیاتلارین آلیماغینا اوندان اوترو ایصرار ائتمیردیک کی، بو مالیاتلاری خلقدن آلدیقان سونرا او غورلویورلار. او مالیات واسیطه سیله خلقین احتیاجلارینی مورتفع ائتمیرلر.

اما ایندی مالیات آلیریق کی، خلقه دار اولفونون، یول، کارخانا، صحیه وساییره دوزلدک. مومکون دیر مالیات تعیین اولوندیقدا مالیات یازانلار یاخشی ایش گورمه میشلر. ولی بونون عومومیتی بوخور. زمان جنگ مالیاتی چوخ قانونی بیر مالیات دیر.

بعضیلری میلیونلار جا پول قازانان مؤوقعه مینلرجه فقیر اوشاقلار و یوخسول آروادلار گنجهلر سحره کیمی چورکچی دوکانلاری نین قباغیندا نوبه به دورودولار. مینلرجه آداملار آجلاریندان، بنکارچیلیقدان اولوردولر..... گرک ایندی اونلار اوحدسیز عایدلری نین حقیقی و عادیلانه مالیاتلارینی وئرسینلر و بیزده بو قانونی مالیاتلاری حتمی صورتده آلاجاییق... (آقیشلار)

(آذربایجان» شماره 112 (ایکینجی دؤوره) 3 شنبه 9 بهمن 1324 - جو ایل)

دانیشسرا سالونوندا

من دانیشماق قصدی ایله بورایا گلیمه میشدیم. ولی باجیلاریمیزین و قیزلاریمیزین بورادا گؤستریدیکلری لیاقت و یارارلیق منی مجبور ائله دی کی، بو ائساساتدان تشگور ائله میم، بورادا میلی حؤکومتدن تشگور ائله دیلر، من دئمهلیم کی، میلی حؤکومت خلقیمیزدن باشقا بیر شئی دگیلیر. ایندی لی، سیز تا عاروف ائله ییب تشگور ائله دیز، من ده میلی حؤکوم آدینا سیزلردن صمیمتله تشگور ائدیرم. ایندی هامی خانیملار و آقآلار احساس اندیلیر کی، بیزیم بولوموز سعادتده گئدیر. من ایکی ایل بوندان قباق بیرگون بورادا بیر جشنده وار ایدیم، اوندان فارغ اولتحصیل لر جشنینده دانیشیلان سؤزلر قوری و طوطی وار ایدی. بورادا آذربایجان دیلینده دانیشماغا ایجازه وئریلمیردی و اودیل ایله دانیشماق بیر عیب کیمی نظره گلیردی، اوندان من چوخ کیچیلدیم و سیخیلدیم. اما ایندی من گورورم کی، خوشبختانه بیزیم فیرقه میزین و فداکار آروادلاریمیزین زحمتی سایه سینده او مؤهوم پرده و چوروموش زنجیر و عنکبوت توری داغیلیدیر. بیزیم خانیملاریمیز نیشان وئردیلر کی، بیزیم میلتیمز موترقی و ایستعدالی بیر میلتدیر، حقیقتاً بو نچه آیین ایچری سینده میلتین اخلاقی بوسوتون دگیشمیشدیر. بیز دنیبریک کی، خلقین قاپیلارینی سیندیر انلار شاید قورخونتجه سینده اوز ینرلرینده اوتورمیشلار، بس جیبه گیرنلر کی، قورخمورلار اونلار نییه ینرلرینده اوتوروبلار؟ بو گؤستریر کی، خلقیمیز ایچری سینده معنوی بیر اینقیلاب و اخلاقی بیر تحوول وجوده گلیمشدر. من بیر نفر خاریجی ایله دانیشیردیم او دنیبردی کی، من قباقجا کندلیلری آغیر یوک آلتیندا ازلمیش کیمی باش آشاغی و کدرلی گوردوم. اما ایندی هامان کندلیلر پالتارلاری جیریق و کؤهنه اولدیغینا باخمایاراق باشلارینی اوجا توتوب اوزلرینی مستقیل اینسان حساب اندیرلر. بورادان آنلاشیلیر کی، میلتیمیز اوز شخصیتینه پئی آپاریدیر اوز شخصیتینی آنلامیشدیر، بو میلیتی آرتیق تحقیر ائتمک اولماز، میلی حؤکومتیمیز قیسا زماندا چوخ جسورانه ایشلر گورمیشدیر، بیزیم اولنجی موراحیعتنامه میز بنش آبی بوندان اول مونتشیر اولموشدی. فیرقه میزده چوخ آداملار وار ایدی کی، آذربایجان دیلینه بوگون خلقیمیزین گؤستردیگی قدر اغیب اولسون، اما بیز بو مسألنه قهرمانلیق ایله حل اندیب دیلمیزی اسارتدن خیلاص ائندیک. بو دا گؤتوردوگوموز جسورانه قملردن بیرسی ده تمام ساحلرده تام معناسی ایله خانیملار ازادلیق و شیرکت وئرمکدن عیبارت دیر. بیر دفعه جیدی تصمیم توتوب دندیک: قوی اونلار دا سنجگیلر ده رأی وئرسینلر، اینتیخاباتا شیرکت ائتمسینلر،

وکیل اولسونلار و شاید گلهجکده اولنلاردان وزیریمیز ده اولسون. خانیملار داؤز لیاقتلارین گؤستریدیلر. تبریزده خانیملاریمیزدان 4000 نفره یاخین رأی وئردیلر. بو واسیطه ایله آذربایجانلینین لایبق بیر میلّت اولدیغی دونیایي ایثبات اندیلدی.

بیزیم خلقیمیز اساساً قهرمان بیر خلقدیر. اگر ایندی ایران حؤکومتی وارسا اونی ایجاد ائلهین آذربایجانین قیزیلباش اوردوسی اولموشدور. بو اؤلکهنی بنش آلتی شیخ آذربایجان کندلیلرینین زوری ایله یاراتمیشدیر. آذربایجان بؤیوک بور قودرتدیر فقط اونا تکان وئرمک لازیمدیر. بو تکانی دموکرات فیرقهسی وئردی. ایندی ایرانین باشقائیرلرینده ده بیز بؤیوک احتیرام قازانمیشیق. اولنلار اؤز روزناملرینده یازیرلار: قوی دموکرات باشچیلاری گلیب بیزی ده اسارتدن قورتار سینلار. آما بیز دئییریک کی، یوخ، سیز اؤزوزه نجات وئرین بیز ده سیزه کؤمک ائلهجههیک. آما بیزیم سیزه هئج احتیاجیمیز یوخدور. سیز بونی بیلمهلی سیز کی. اگر بیزیم میلی آزدلیغیمیزی تانیماساز دا بیز اؤزوموز سیز سیز یاشایا بیلهریک. نئچه آی بوندان قاباق کئچن حؤکومت قارنی بیرتیق کاظیملارا دستور وئیردی کی، مدرسلر قاباغیندا دورسون و چادیراسیز دولانان موعلیملره و موحصیلره اذیت ائله سینلر، بیزیم حؤکومتیمیز قارنی بیرتیق کاظیملاری موجازاتا یئتیردی و تهران مورجع روزناملری اولنلاری وطن پرست آدلاندیردیلار، ایندی بیزیم اؤز میلی دؤولتیمیزین سایه سینده هرکس آزادبیر صورتده یاشاماق ایمکانینا مالیک اولموشدور. بیز اؤزوموزی تامام دونیایا تانیئتدیردیق، تامام دونیادا بیر رادیو یوخدی کی، گونده بنش آلتی کلمه ده آذربایجان باره سینده دانیشماسین. بو آدی بیز اوجالارا قالدیرماغا موفق اولمیشیق. بیز بوگونلرده بؤیوک بیر ایشه ایقدام ائتمیشیک او دا میلی قوشون یاراتماق اوچوندور. بیز موچارویه ائتمک ایسته میریک. گؤردوز کی، بو بؤیوکلکده اینقیلابی قان تۆکمهدن یاراتدیق، آما اگر بیزیم آزدلیغیمیزی آیقلاماق ایسته سلر من ائله ظن اندیرم کی، سیزلر ده بیز ایله برابر آیاغا دوروب و اؤز ملیت و حاکیمیتیزی دیفاع ائتمک یولوندا مبارزه ائدهجکسیر. (شیدتلی، اوزون سورن آقیشلار).

من تصدیق اندیرم کی، ماعاریف سیز بیر میلّت یاشایا بیلمز. دنیا بیللیک، ماعاریف و فرهنگ اوستونده دولانیر. بیزیم اؤلکه میز گرک اؤز الیمیزده اولاتا ائله یه بیلک اؤزگه میلنلر کیمی ترقی ائله یک، بونا گؤره گرک مالیات بیغیلا و مدرسلر موئریله. بونلارین هامیسی حؤکومتیمیز اؤز الیمیزده اولدیغی صورتده عملی اولا بیلر. اگر بنله اولماز سا اؤزگه گلر بیزیم ایشله دیکلریمیزی و زحمتیمیزین نتیجه سینی آپارار، اؤزونه پارک و آپارتمان دوزملر.

نئجه کئچن دؤوره آزاد یاشاماغا، بیر یئره بیغیشاماغا، مجلس قورماغا ایمکان وئریردیلر یئنه ده مسجد ده عزا دارلیغا ایجازه وئرمزلر، بیز گرک حؤکومتی ساخلا یاق وئیدان وئرک کی، ماعاریف و سایر ساحلرده میلّت اؤز ایستعدادینی گؤستر سین، تا هامی اونون مظاهیریندن ایستیفاده ائده بیل سین. ایندی بیزیم دار اولفونونون مسأله سی موهم بیر مسألهدیر. گرک اونی تأسیس ائدک و فقط بو واسیطه ایله دیر کی، بیزیم لیاقتلی موعلیملریمیز، موهندیسلریمیز دوکتورلاریمیز اولا بیلر. بونی، میلی حؤکومتیمیز اؤز الیمیزده اولسا ائده بیلهجه ییک، بیزیم میلی حؤکومتیمیز خلقدن آیری دگیل، گؤیدن دوشمه دگیل، اؤز آتالاریمیز و قارداشلاریمیزدی. ایندی هر یئرین قاپی سی هامونین اوزونه آچقدیر. بیزیم آذربایجانیمیز چوخ ثروتلای و غنی اؤلکه دیر. اونون معدنلری و فلاحت ایستعدادی و ترقی ائتمگه بؤیوک ایمکانلاری وار، ایندی یه قدر بو ایمکانلاردان ایستیفاده ائتمگه یول وئرمه میشلر. قوی بوندان سونرا میلّتیمیز ثروتلای اولسون. بیز گرک تئاترا اهمیت وئرک. اونا گؤره ده میلی حؤکومت تأسیس اولماق هامان تئاتری تقویت ائله مگه باشلادی. ایندی آذربایجانین تئاترینی توسیعه وئرمک اوچون حؤکومت یاخشی بودجه آیرمیشدیر. دیری میلنلر موچارویه نین انچتین و قتلرینده سئوینمک و شاد اولماقدان صرف نظر ائتمه دیلر. بیز ایسه همیشه آغلامیشیق. قوی بوندان سونرا آغلاماق یئرینه خلقین اوزو گولسون. ایندی میلّتیمیز بیرلشیب. گؤرون بنش آیین ایچری سینده تبریزده هئج بؤیوک حادثه اوز وئرمه میشدیر، بو قورخودان دگیل، بلکه، صمیمیتدن و ایمان داندیر. بیزیم موعلیملریمیز و ماعاریفچیلریمیز گرک کچیچک و معصوم بالالاریمیزا وطن محبتی و آزادلیق عشقینی تزیق ائتسینلر تا ترقی ائله یک. بیز بونا امینیک. سیز وار قووه نیز ایله چالیشین و دؤولت ده وار قووه سی ایله سیزه ایمکان وئرجه کدیر. (شیدتلی آقیشلار)

(آذربایجان» شماره 124 ایکنجی دؤوره 3 شنبه 23 بهمن 1324- نجو ایل)

بیرینجی کندلی کونفرانسیندا

فیرقه میز تشکیل اولوناندا آذربایجانین وضعیتی چوخ چتین و آغیر ایدی. ژاندارملار کندلیلری دسته دسته گتیریب زیندانلارا سالیردیلار، البته بونولا دامقصدولاری او ایدی کی، کندلیلری سویوب اؤزلرینه تیریاک پولی دوزلتسینلر. اووقت بیزه کندلیلر هر طرفدن

شيكايته گليرديلر، بيزده فيرقه طرفيندن نچه نفر آييريپاونلارين ايشلرينه عدليهده رسيدელიك انتمكدن اوترو گوندرديك. هاميامعلومديركي، او وقت عدليه بيزيم ايشلريميزه نچه باخيردي. بوناگوره ده فيرقهميز كندليلري ژاندارم و ساير دؤولت مأمورلاري نين فجايليريندن خيلاص انتمك اوچون يول آختاريردي، بو يول چوخ ساده بير صورته تعين انديلدي. بيز كندليلره دنديككي، اگر آزادليق ايستيميز گرگ الينيزه توفنگ گوتورسيز. كندلي بيزيم گوتورسيزي قبول انديب اونون مال، جان و ناموسينا تجاوز ائدن ژاندارم دستلريني كندلردن قووب چيخاردي. تجروبه ده گورولدي كي، بو كافي دگيلدير، تيريز ده وساير يئرلرده اوتوران مورجع مأمورلار بو سادهليك ايله كندلي نين جانيندانال چكميهجكلر، اونا گوره فيرقه ايكنجي قديمي گوتورمگه مجبور اولدي. بو ايسه دؤولت تشكيلاتيني اله كچيرمكدن عيبارت ايدى. بو ايش الينه سلاح كچميش كندليلرين كومگي ايله انجام تايدى، ايندي ايسه كندلي قاباغيندا بويوك بير وظيفه دورور. او دا آلمان آزادليغي ساخلاماقدان عيبارتدير. ايندي كندليلريميز گرگ اوزايتيحادلاري سايسينده داها بويوك بير قودرت وجوده گتيرسينلر كي، او قودرتين قورخوسيندان هنجكس اونا زور انده بيلمسين، بونا گوره ده گرگ بيزيم تامام كندليلريميز سياسته قاريشسينلار، ميلي حوكومتيميز فعاليتي سايسينده كندليلر مئابيت اولدي كي، حقيقي كندلي آزادليغي اودور كي، كندليلر اوزونون دردينه دگن بيردؤولت دوزلديب اونون داليندا دايسانلار.

بيز هله موباريزه مئيدانيندايق. لاکين بيز ايستيميريك قان توكولسون. چونكوبير نفري اولدورمك آساندير، ياراتماق ايسه چتين! ولي هرگاه بيزي مجبور انتمسلرامينيك كي، بو موباريزهده كندليلر بيزيم داليميزدا داياناجاقلار و انله ده واردير. كندليلريميز اللرينه كنجميش يئرلري ساخلاماقدان اوترو آذربايجان توپراغيندان قاريش - قاريش ديفاع اندهجكلر، نجه كي، ايندي زنجاندا و مراغا ايله ميانا آراسيندا كندلي فدايلير ايرتيجاعي قوولر سيديريب بويوك ميقداردا حربي غنيمت الهكچيرمگه مووق اولدوغوني سوينجله انشيديرسيز. البته كندلي ياخشى بيلير كي، آلدغي توپراغي گوز بهگي كيمي قوروماق لازيمدير.

بيز كندليلره توپراغي موفته وئرديك. لاکين بو ايل آيري ساحلرده اونلار كؤمك انده بيلميهجيك، چونكو، كند مسأله سينده تك توپراق دگيل. بيز گرگ كندليلره لازيمي كؤمك انديب اونلارا تراكتور و ساير فلاحت ماشينلاري وئرك. توپراغي پؤلسوز وئرديك سده بونلاري موفته وئره بيلميريك. اگر ايستيميك كي، بونلاري دا موفته وئرك گرگ خلقدن چوخلي وئركيله بيغماغا چاليشاق. بو ايسه اولاسي ايشلردن دگيلدير. لاکين گلجده بو ماشينلاري فلاحت بانكي نين واسيطه سيله آليب كندليلره اقساط ايله وئرمه بيلمير، بو البته حوكومتيميزين قاباغين دوران اساس مسأله لر دندير، اگر دونيا داغيلسا دا بو يئرلري كندليلردن هنج بير قووه گتري آلا بيلميهجك. نجه كي، ايندي تهران حوكومتي ده مجبوراً بوينوني اگيب آذربايجاندا سلاح گوجي ايله حل اولونان كندلي ايله ارباب مسأله سيني ايرانين آيري نوقطه لر يندهده عملي انتمك ايستيمير. لاکين اونلار نوني انده بيلمزلر. البته ميلي حوكومت هميشه قالاجاق و ياشاياجاقدير. چونكو، او انده بيلير خلقين سعادتيني ايستيدگي كيمي تامين انتمسين، كندليلر آلدقيلاري توپراقلاريندان كنجميهجكلر.

بيز كندليلردن اللرينده كي سيلاحلاري هنجوقت آماياچاغيق، قوي كندليلريميز آزادليغيني تامين ائدن توفنگلريني زميلرده يئر شوخوملاماغا گئنده ده اوزلري ايله آپارسينلار. بيز بيليريك كندليلريميز بو سيلاحلاريني حتي اوز قارداشلارينا دائورميهجكلر. كندليلر ياخشى آنلاييلار كي، حقيقي آزادليق اولماسا اونلار اوز يئرلريندا آزاد ياشايا بيلميهجكلر. ايندي آذربايجان خلقي آنلاير كي، حوكومت اوز اينتيخاب انديگي آدمالارين اينده اولسا اونلاردان اوترو سعادتلي ياشايش اولاييلر... ظن انديرم كي، بو بارهده آقاي بادكان لازيمي تووضيحات وئريدير. قوي كندليلر بيلسينلر كي، يئر اونلارين اوزلري يندير. تهران حوكومتي ايستيمير كي، خاليصه يئرلرين مسأله سيني چتينليگه سالسين و بنله انلمسين اونلار دا ارباب ايختيارينا كنجسين. ولي بيز اوني فوري و سادهجه صورتهده حل انديك، بيز كندليلره دنديك ايبي گوتوروب يئرلري بولون، كندليلر دؤولتي تشكيل ائدن بير قووه اولدغي اوچون توپراق دا اونوندور. ولي آذربايجاندا بعضي ماليكلر وار كي، اونلارين ياشايشلاري ايكي - اوچ دانگ خاليصه يئردن عيبارتدير كي، او دا نجه ايل دولانيب كنجديكن سونرا سون زامانلاردا اونلارين اينه چاتميشدير و اونلارين وئردگي پوللاري دا ويصول اولماميشدير. بيز حق ماليكيتي پوزماديميز اوچون بو ايشي دفتر اوزي ايله تحقيق انديب يئرلرين بولوني وئرمه بيلمير، بيز هنج كسه ظولم انتمك ايستيميريك، لاکين ظولم و فجايعه ده يول وئرميهجيك.

كندلي مسأله سي فقط توپراقل كيفايتلنمير، بيزيم كندليلريميز گرگ باشارديقاتوتون، پامبيق، قند چوغوندوري، چاي و بو كيمي قيمتلي صنايع بيتگيلري زيراعت انتمسينلر. آذربايجانين اوزاق نوقطه لر ينده اكيلن آريا - بوغداني گتيريب ساتماق كندليلريميزه صرف انتمير، گرگ داها فايدالي زيراعت و فلاحت ايشلرينه باشلاماق. بيز گرگ نوح اياميندان قالان خيشي بوراخيب تراكتور و ساير فلاحتي ماشينلارلا زيراعت انتمك. البته، دؤولت ايستيمير كي بوني بو ايل عملي انتمسين، لاکين موحاربييه تازاقورتارديغي اوچون بو كيمي ماشينلار چوخ باها باشا گليردى. اونا گوره بو ايلي ده صبر انديب گوزلك لازيم گلدى. ايندي آرتيق كندلي اوچون گنجيش بير آزادليق ويجودا گلميشدير. هر كس ايستيدگي كيمي ياشاير و ايستيدگي محصولي اكيب بيجه بيلير. داها هنج كس اونون حقين تجاوز انده بيلمز، بيز اعتراف انديريك كي، اينديكي آزادليغيميزين سببي كندليدير، اگر كندلي اولماسا ايدي بيز بوني انده بيلمزديك، كندليلر بو حوكومتي ياراتدقيلاري اوچون اونون داليندا دورورلار، اگر وضعيت قاباكي كيمي اولسا ايدي قيشدا قارداغان يوللار ايلارلا آچيلمازدي.

لاکين کندلیلریمیز فداکار جاسینا قویمادیلار بیر گون ده اولسا رابیطه کسلیسین، کندلی قووهسی بویوک بیر قووه دیر کی، سنل کیمی هنج بیر کس اونون قاباغیندا دورا بیلیمز. نه قدر کی، میلی حوکومت دوام اندیر آذربایجاندا کندلی بیرینجی یئر توتاجاقدیر. آذربایجانین بیرینجی و حقیقی آقاسی کندلیدیر چونکو ایشیمیز برکه دوشنده اوناموراجیعت اندیریک، اونلار آزادلیغین قدرینی بیلن لردیلر. ایندی بیز سیزی اونا گورمچا غیرمیشیق کی، یئر بولگوسونی اورگه دک، گرک کندلرده بولگو زمانیندا هامپا ایله قره آراسیندا ناراضیلیق عمله گلیمه سین، بوندان سونرا گرک آذربایجان کندلرینده قره اولماسین، هاموسی نین زیراعتی، تصروفاتی و خوش یاشاییشی اولسون. هامومیز قارداشیق گرک هامومیز ال اله و نریب بو آزادلیغیمیزی ساخلایاق. قوی آذربایجان کندلیسی نین یاشادیغی یئرله ژاندارملارین و مورتعلرین موردار آیاقلاری دگمه سین.

قوی تهران حوکومتی بیلسین کی، هامو بو حوکومته بئل باغلابیدیر، چونکوبونی ایداره ائدن خلقین حقیقی آداملاریدیر. بیزیم دستگاهیمیزدا او غرو - اگریلره یئریوخور.

بیز دنیریک کی، حوکومت باشیندا گرک آذربایجانلی اولسون فقط خلقین اوز ایچریسیندن چیخیش آدام خلقین ایسته گینی بیلر.

ایندی به قدر ایران و آذربایجان تاریخینده گورونمهییب کی، خلق اوز ایسته دیگی کیمی حوکومتینی قورسون. دوز دیر کی، دفعه لرله آذربایجان خلقی علمگوتوروب آزادلیغینی آلیب، لاکین میلی حوکومت قورولماغا قدر اوندان ایستیفاده انده بیلیمه میشدیر. میلی حوکومت ایسه عملده بو ایشی گورمگه مووفق اولدوغونی ایثبات ائتدی. ایندی بو دورد آیین عرضینده هنج کس گلیب بیر کندلی نین قاپی سینی دگمه ییب کی، تویوق، یومورتا، کره و باشقا شئی طلب انده. دورد آیدیر کی، خلقیمیز آزادلیق و راحتلیق گورور. بو آزادلیغی بیز سیزین کومگیز ایله ساخلامالی ییق.

یاشاسین آزادلیغیمیز، یاشاسین اونون حقیقی پوشتیانی اولان غنیرتلی کندلیلریمیز!

«آذربایجان» روزنامه سی، 5 شنبه 29 فروردین 1325 - جی ایل نومره 176 ایکنجی دؤره

آذربایجان خلقی نین صلاحیتدار شخصلری نین کونفرانسیندا کی ائتدیگی بیانات

عزیز و مؤحترم هموطنلر! اصل موضوعا باشلامدان اول ایجازه ایسته بیرم بیر قدر موجود وضعیتیمیزین کنچمیشی و اونی ایجاد ائدن سببلر باره سینده توضیح وئرم.

هاموز بیلیرسیز کی، فیرقه میز 12 شهریرده موننتشیر ائتدیگی 12 ماده دن عیبارت اولان تاریخی بیاننامه ده بیز صریح و آشکار بیر صورتده «ایران داخیلینده ایرانین ایستیقلال و تمامیت ارضی سینی موراعات ائتمک شرطیله اوز داخیلی ایشلریمیزی اوز الیمیزه آلماق و اوز ائومیزی اوز ایراده میز ایله ایداره ائتمک، وز آنادلیمیزده میلی فرهنگیمیزی موترقی و موعاصیر حالا سالماق» طلباتینی اورتایاسورمیشدیک. هموطنلر موچاریبه سی و سوءتفاھوملره یول ورمه مک اوچون ایران قانون اساسی سینا ایستینادا ایسته دیکلریمیزی ایالت و ویلایت انجمنلری واسیطه سیله الده ائتمک، قانسیز و دعواسیز اولاراق صلوح و تبلیغات یولیه بومقصده ناییل اولماغا چالیشدیغیمیزی دا او گوندن اعتیاراً جیدی صورتده تبلیغ ائتمگه باشلامیشدیک. ایللر بوی تحقیر، توهین و اسارته محکوم اولان خلقیمیز فیرقه میزین بو شو عارینی آچیق اورک و عالی روح ایله ایستیقبال اندیب سنل کیمی اونون سیرالارینا آخماغا باشلادیغی حالدا تهران ایرتیجاعی حوکومتی و عومومیتله خلقین اسارتینی اوزو اوچون سعادت و شان - شوکت سایان آچاق و خایین دولت مأمورلاری مورتع، موستبید و خودخاه عونصرلر ایله سس - سسه و نریب بیزیم بوساده و طبیعی صدامیزی بو عماق و ایشیقلا ندیردیغیمیز آزادلیق مشعلینی سؤندورمک اوچون دونیانی گورولتو ایله دولورماغا قیام ائتدیلر. بیلدیگیز کیمی وطنیمیزین مرکزی تبریز شهرینده باشلانان آزادلیق صداسی اونلارین چیغیر - باغیرینا و ایفتیر آمیز سوزلرینه باخما باراق چوخ سریع بیر صورتده اول ایران داخیلینده، سونرا دابوتون دونیادا مونعکس اولماغا باشلادی. هر بیر تازالیق و هر بیر موترقی ایشی اوزونون محو و اضمحلالی حساب ائدن ایران هیأت حاکیمه سی ایسه خلقیمیزین قانونی و مشروع طلباتینی تأمین ائتمک عوضینده و اونا لینده اولان دولت تشکیلاتی واسیطه ایله آزادلیق عوضینده اسارت، ایختیار و حق و عدالت عوضینده، شالاق، حبس، تبعید و فجیعانه قتل و غارت ایله جواب وئردی.

هنوز شهر یور آبی قور تار مامیشدی کی، کندلریمیزده ژاندارم و شهرلریمیزده پولیس و نیظامی قورلرینه دموکرات فیرقهسینی سلاح گوجیله داغیدیب اونون باشچیلارینی توقیف و محو ائتمک امری وئریلدی. بونولا بوتون آذربایجان وحشت و ایظطراب بورودی. مخصوصاً کند اهالیسی نین مالی، جانی، حیثیت و ناموسی طاماحکار اوغری و رضاخان رژیمین ان کثیف و ان موردار محصولی اولان ژاندارم مأمورلاری نین ایختیراینا تاپشیریلدی. بو طریق ایله آذربایجان خلقی نین شیدی و جیدی مباریزهسی باشلانندی. ایش فیرقه و تشکیلات چرچیوهسیندن خاریج اولوب عمومیت شکلی آلدی. ائل اوژونی ظولم و اسارت چنگالیندان خیلاص ائتمگه باشلادی. آذربایجانلی بو ایشی چوخدان آرزو ائدیردی، اونون صبیر و تحمّل کاساسی لبریز اولموشدی، او تهراندان جیبلرینی دولورماق اوچون گؤندریلن لشگری و کشوری مأمورلارین خیانت، تحقیر و توهینلرینه خاتیمه وئرمک اوچون ائلهبیر گونون گلیب چاتماسینی ایللر بوی آرزو ائتمیشدی، حتی بو آرزو، تک آذربایجان دگیل، بوتون ایران میلیتی نین اورگینی ایللر بوی ازیب بوران آغیر ولی موقدس بیر دردایدی. ایندی ده بوتون ایران خلقی بو دردین داواسی اومیدی ایله یاشاماق دایرلار. آذربایجان خلقی بو آرزو نی یاخیندان حیس ائتمکده ایدی. او، آرتیق اوژونه جیدی نوقطه ایتنگا تاپیب اوز میلی فیرقهسینی یچودا گتیرمیشدی. او چوز گؤزل بیر صورتده حیس ائتمیشدی کی، اونون مؤحکم بیر مرکزی، تزلزل ناپذیر بیر باشی واردیر. بومرکز و بو باش، فیرقه میزدن عیبارت ایدی. دوشمنلریمیز حتی دوتلاریمیزین چوخی بیزیم ایلدیریم سورعتی ایله ایرله گئدیب بویوک بیر قودرت کسب ائتمگیمیزین عیلتو سببلرینی بیلیمگه هنوز قادر اولما بیلیمه میشدیر. حالبوکی، بو چوخ ساده و آیدین بیر مسأله دیر. بیزیم موقفیتیمیزی تأمین ائدن همین خلقیمیزین ایللرله بسلهدیگی موقدس آمل و آرزولارینی پاک و یجدان و صمیم قلب ایله حیاتاکنچیرمک ایستهدیگیمیز دیر. بونا گؤره ده ایرتیجای دؤلت و مورتنج عنصورلرین علییهیمیزه باشلادیقلاری وحشیانه حملیه خلقیمیز قهرمانانه بیر حرکت ایله جواب وئریدی، آنالارین گؤز یاشلاری، قیزلارین ناموسی، جوانلارین قانی باهاسینا آقالبق ائدن ژاندارمو سایر جلالدار اول کندلر و سونرا شهرلریمیزدن کنار ائدیله، خلق اوژی اؤز سرنیویشینه حاکیم اولماق ایستعدادینی بو واسیطه ایله ثبوت ایتتیردی. کندلردن جلالدار ایخراج ائدیب، شهرلردن اغورو، کثیف و مورتنج مأمورلاری قووب چیخارماق کیفیت ائتمیردی. خلقی ایداره ائتمک، چوروموش دؤلت تشکیلاتی عوضینده خلقین احتیاجاتینی تأمین ائدیب عمومین آرزولارینی حیاتا کئچیره بیلن بیر تشکیلات و یچودا گتیرمک ده لازیم ایدی. بو ایش طبیعی بیر صورتده منیدانا چخدی، خلق کونفرانسلا ریندا یوزمینلر ایله ایضایامالیک اولان قرارلار تهران مونتظیر اولمادان میلی آزادلیغی تأمین ائدن موختاریت و میلی حؤکومت تشکیلاتی طلب ائدن تصمیم نامهلر، سنل کیمی آخیب تیریزه گلدی، فیرقه میز ایسه خلقیمیزین روحیندان قویان بو بویوک سسه بیقتید قالا بیلمز و خلقی اوز حالینا قویا بیلمز دی. اونا گؤره چوخ سریع بیر صورتده خلق کونفرانسلا رینین آرزولارینی عملی ائتمک و خلقین سسینی تمركز وئرمک اوچون آبان آبی نین ایگیرمی دوققوزوندا تبریز شهرینده اوژونی موسیسلر مجلسی آدلاندیریب میلی حؤکومتیمیزین اساسینی قویدی، میلی مجلسیمیزین فوریتله چاغیریلماسی قرارینی چیخاردی و بو قراری حیاتا کئچیرمک اوچون میلی بیر هیات اینتیخاب ائتدی و اوژونون بویوک و تاریخی اعلامیهسینی ایران مجلسینه و خاریجی دؤولتلرین نومایندهلرینه گؤندرمکله اوژونون قانونی و مشروع اولان داخلی حؤکومتینی و یچودا گتیرمگینی و بو یولدا تهران حؤکومتی ایله دانیشیغا حاضیر اولدوغونو اعلان ائتدی. بو اعلامیه دن سونرا تهران حؤکومتی طرفیندن ظاهیراً بویوک ایختیارات ایله اوستاندار تعیین اولونان آقایی بیات ایله میلی هیاتیمیزین نومایندهلری آراسیندا بیزیم طلباتیمیزی تأمین ائتمک مؤوضوسوندا موذاکیره باشلانندی. بو موذاکیره ایندیکی موذاکیره میزین موقدیمهسی حساب اولونا بیلر. آقایی بیات انجومن ایالتی و ویلایتی ایله مووفیق اولدوغونو سؤیله دی، لاکین اونون مجلس شورای میلی طرفیندن تصویبینی ایرلی سوروب بیزه آیدین بیر جواب وئریمه لمیدی. بیز اوندان آزادلیغیمیزین موحافیظه ائدیلمهسی وانجومنلرین فعالیتین دوامی اوچون تأمین ایستهدیک، او ایسه بنله بیر تأمین وئرمگه قادر اولما بیلمز دی. اونا گؤره تهران ایله دانیشیغیمیز نتیجه سیز قالدی. بیلدیگینیز کیمی مجلس میلیمیز و میلی حؤکومتیمیزین تشکیلی ایله آقایی بیاتین آرتیق آذربایجاندا گؤرمک بیر ایشی اولما دیغی اوچون تهران موراجیعت ائتدی. بیات ایله آپاریلان موذاکیره بیزه ایثبات ائتدی کی، تهران ایرتیجای حؤکومتی بیزیم آرزولاریمیزی تأمین ائتمگه هنج و جهیله ایمکان وئریمه کدیر. اونون تک - تک مأمورلاری ایستهلر بنله، بو ایش عملی دگیل دیر.

اونا گؤره بیز اوز میلی قودرتیمیزه ایستیناداً 21 آذر ده میلی مجلس و میلی حؤکومتیمیزی قوروب آزاد بیر صورتده ایشه باشلادیق. من میلی حؤکومتیمیز و میلی مجلسیمیزین تشکیلی زمانی خلقین ایبراز ائدیگی احساسات و حرارتدن بحث ائتمک ایستهمیرم. فقط دییه بیلرم کی، او گون بوتون خلق - ایستر شهرلر، ایستر ایسه کندلریمیزده آیاغا قالمیشدی، تام معناسیله نحضت عمومی، تام معناسیله میلی قیام و میلی حرکت و یچودا گلیمشدی. 21 آذرین ایندییه قدر تقریباً 5 آي کئچیر. بو آز مودتده حؤکومتیمیز، فیرقه و مجلس میلی و خلقیمیزین حوسن توجهینه دایاناراق بویوک ایشلر گؤرموش و اساسی ایصلاحاتا باشلامیش و بو واسیطه ایله خلقیمیزی آياقلاندیریب، گلهجک سعادت مند بیر حیاتا اومیدوار نئتمیشدیر. خالیسه یئرلرین کندلیلر آراسیندا بیلا عوض بولونمهسی کارخانالاریمیزین جیدی صورتده ایشه سالینماسی، ایشیزلیک ایله شدیداً مباریزه، شهرلریمیزین آبادلنماسی، میلی آزادلیغیمیز و وطن امنیتینی ساخلماق اوچون تشکیل تاپان فدایی دستهلرین نیظاما سالینماسی، نهایت آزادلیغیمیزین دایاغی اولان میلی قوشونون ایکی آي مودتینده یارادیلماسی معجزه هسی، همچنین فرهنگ، بهداشت و تیجارتین ترقیسی و بازارین سوقوطنون قباغی آلینماسی کیمی گؤتورولن قدماتلر میلیمیزین اوژونی ایداره ائتمگه لایبق اولدوغونو ایثبات ائتمیشدیر. منجه بونلارین هاموسیندان اهمیتلی خلقیمیز و حؤکومتیمیز و فیرقه میزین افرادی آراسیندا و یچودا گلن

مؤحکم ایمان و قیریلماز بیرلیکدیر. خلقیمیزین رهبرلری آراسیندا موشاهیده اولونان مؤحکم بیرلیک منجه بونلارین هاموسیندان آرتیق میلانیمیزین ایستعدادینی اثبات ائتمکدهدیر. خلقیمیز بو بؤیوک موفقیتلر و ایستعدادلاری سایه سینده تام معناسی ایله ایران میلیتی نین نیجات و ئریجیسی حساب اولونماقدادیر. بیز تهرانا وارید اولدیقا ژاندارم و ساییر مستحق نظرین چنگیندن خیلاص اولوب اؤزلرینی بیزه یاخینلاشدیران اشخاصین سیماسیندا و حرکتینده بونی آشکار صورتده گؤریردیک. طیاره منیدانینا گلیب چیخماغا موفق اولان تهران آزادیخواه لاری نین شوعار لاری بیزیم روحیمیزی تیرهدیردی:

سبز بیزه نیجات و ئردیز، سبز ایران خلقینی اسارتدن خیلاص ائندیز، آماندی ایشتیباه ائتمه یین! آزادلیغیمیز سیزین دوزگون حرکت ائتمگینیزه باغلیدیر.

باشاسین آذربایجانین قهرمان خلقی!

باشاسین آزادلیغیمیزین مشعلداری اولان آذربایجان آزادیخواه لاری!

بو شوعار لار آذربایجان خلقی نین باشلاری نین اوجالماسینا، اونلارین تک اؤزینی ایداره ائتمک دگیل، بلکه، بوتون ایران خلقینه نیجات و ئرمک ایستعدادینا مالیک اولدوغونو بیر داها اثبات ائتمیش اولدی. هله نهضتیمیز باشلانان گوندن تهران و ساییر ایران شهرلرینده موننتشر اولان روزنامه لری «گلین بیزه ده نیجات و ئرین!» شوعار لاری نین بیز هنوز اونوتمامیشیق. من موتأسیفم بورادا ایران زیمادار لاری نین سؤزینی دنمگه مجبور اولورام. دانیشیغیمیزین جیدی و شیرین بیر یئزیده سؤز آذربایجان و ایسی نین تعینی اطرافینا گلدی. آقای زیمادار «سیزده کی والی اولایلین بیر آدم یوخدور» دندی. منیم اونا و ئردیگیم جوابی یقین اندیرم سیز چوخ گؤزل حیسی اندیرسیز، اونی تکرار ائتمگه احتیاج یوخدور. بونولا ایسته بیرم تهران حؤکومتی نین نه کیمی آداملار الینده اولدوغونو گؤستم و ایسته بیرم بیله سیز کی، شاید او زیمادار سهواً بو سؤزی دنمه میشدیر، اونون دوشونجه سی و آنلاغی بوندان یوخاری اولایلمز. تهران جماعتی ایسه بو کیمی زیمادار لاری اؤز باشیندان کنار ائتمگه قادیر دگیلیدیر. بو کیمیلرین بیزه: «سبز باشلادیغیز بؤیوک ایشلری یاریمچیلیق قویوب، گلین بیزیم بو یوندور و غیمیزین آلتینا گیرین!» دئمه سی، آیا بؤیوک حقسزلیک دگیلیدیر؟ چون بیز ایرانین مرکزی حساب اولونوردیق، اونا گؤره ده اشرف مخلوقاتین، دنمه سی ان ساده بیر اینسانین روحینی عوصیانا و ادار ائتمگه کیفیت ائتمزی؟

بونولا بئله مشهور ریاضیدان و عالیمین سؤزونی تکرار ائدیپ دنمک لازیمدیر کی، «با وجودی این یئر دولانیر» یعنی آذربایجان خلقی موتدین، فداکار و لایق بیر میلئتیر، او اؤزینی ایداره ائدیگی کیمی بوتون ایران خلقی نین آزادلیغی نین علمداریدیر.

سؤز، بیزیم تهران ایله دانیشدیغیمیز باره سینده ایدی. بیلدیگیز کیمی صدر و حکیمی کابینه لری ککلیک کیمی باشلارینی قارا قویلایب دونیادان خبرلری اولمادیقلاری اوچون میلی نهضتیمیزی سیلاح گوجی ایله دایاندرماق فیکیرینده ایدیلر. اونلارین نظرینده آذربایجان خلقی ذولفقاری، کور میر جواد، ابولقاسم جوان، امیر نصرت و صادق مجتهدی کیم خلق دوشمنلریندن عیبارت ایدی. اونا گؤره بیزیمچ سؤزلریمیزی ائشیتیمک عوضینده اونلارین بارماقیله رقص ائدیپ، بیزیم ایچریمیزده عوصیان تولید ائتمک کیم احمقانه اومید اوزرینده حرکت اندیردیلر. نهایت فداایلریمیزین ضربی ضستی اونلارین آرزو لاری نین پوچا چیخاردی. بالاخره تهران آنلادی کی، زور ایله آذربایجان خلقی نین ایراده سینی سیندیرماق اولماز. نهایت اونا گؤره ایرتیجاع ارکانیندا موختصر تزلزل عمله گلدی، نهایت آزادیخواه عنصورلرین کؤمگی ایله حکیمی حؤکومتی بیخیلیب چوخ آز بیر اکثریتله ایرتیجاعی مجلس قوام السلطنه کابینه سینی وجودا کئیردی. قوام السلطنه کابینه سی زور و گوج سیاستینی دگیشدیریب صولح یولی ایله جواب و ئرمه لی اولدیغیندان اونون رسمی دعوتینی قبول ائدیپ مجلس میلی و میلی حؤکومتیمیزین دستوری ایله ایسته دیگیمیزی صولح و موسالیمت یولی ایله اله ائتمک اوچون تهرانا گئتدیک.

بونی گرک هامو بیلسین کی، بیز تهراندان یئنی بیر شئی طلب ائتمیردیک. چونکو بیز ایسته دیگیمیزی آماغا موقق اولموشوق، قارشیمیزدا دوران مسأله آداملاریمیزی قان تۆکولمعدن ساخلاماق مسأله سیدیر. بیر ده بیز ایسته دیکلریمیزی ایران حودودوندا حیاتا کئچیرمگی هدف قرار و ئردیگیمیزی ده اونوتمامیشدیک. بیلیرسیز کی، هنوز ایندییه قدر بیز خارجه و جنگ و یزار تخانالاری تشکیل ائتمه میشیک. قوشونلاریمیز خلق قوشونلاری آدلانیر. خلق قوشونونین وظیفه مقصدی رسمی دولت قوشونونان تامامیله باشقادیر، خلق قوشونی داخلی امنیت و میلی آزادلیغیمیزی تأمین ائتمک مقصدی ایله تشکیل ائیلن بیر قووه دیر. پولومیز، بایداغیمیز و عنوانیمیز ایسه بالاخره عوموم ایران اساسیندادیر، بینابر این بو وضعیت اوزون مودت دوام ائده بیلمزدی، بالاخره گرک مرکزی حؤکومت ایله تکلیفیمیز معلوم اولایدی. بو تکلیفی مو عین ائتمک اوچون آقای قوام السلطنه نین صولح الینی ردا ائتمه ییب تهرانا گئتدیک، حتی من اوزوم شدید میض اولدیغیماباخمایاراق مسأله نین داها تئز حل اولونماسی مقصدی ایله صمیمی یولداشلاریمین و طبیبلرین تۆوصیه سینه باخمایاراق شخصاً آقای قوامین دعوتینی قبول ائدیپ هیات ایله برابر موسافیرت ائدیم. ایستر خوصوصی گوروشلریمیزده، ایستر سه رسمی گوروشلرده بیز خلقیمیزین آسایش و صولح یولی ایله ایختیلافتی حل ائتمگه حاضر اولدوغونوسؤیله دی. آقای قوام السلطنه ی ساییر دولت

نومایندەلەری عومومیتلە بیزیم فیکیریمیزە مومافیقت ایظهار اندیردیلەر ، لاکین عملدە دۆولتین 7 ماددەدن عیبارت اولان تصویبنامەسیندن تجاویز ائتمگە حاضیر اولماق ایستەمیردیلەر . سیز البتەنومایندەلەر هیأتینین موزاکیرەلەر حقیقەتدە وئردیگی رسمی اعلامیەنی ائشیتیمیز . بیزیمگیزلی سیاستیمیز اولمادیغینا گۆرە موزاکیرەنین تفصیلینی دونیا اعلام ائتدیک و بیلدیردیک کی ، تهران حۆکومتی بیزدن مغلوب بیر قووه کیمی قئید شرطسبز تسلیم اولماق طلب اندیر . بو ایسە گولونج وضعیت مئیدانا چبخار بوردی . بیز دندیک وقتیکیدۆولت تصویبنامەسی آیەھی آسیمانی کیمی تغییرناپذیر ایمیش ، بو ایصرار ایله بیزی تهرانا دعوت ائتمک نەیه گۆرە ایدی؟

تهران رسمی مقاماتین سۆزلەری تیریزدە آقایی بیات طرفیندن دانیشیلان سۆزلەری عئینی ایدی ، اونلار همیشه اولدیغی کیمی قانون اساسیدن و اوصولدان بحث اندیب سفسطە ایله مۆوضوعی اؤرت - باسدیر ائتمگە چالی شیردیلەر .

بیز اول گون دندیک بیز دیپلومات دگیلیک ، ولی قانون اساسی و سایر قانونلاردان اؤزوموزە گۆرە ایطیلاعیمیز واردیر . بیز ایندی یه قدر قانون اساسی نین اساس مسألەلری نین مسکوت قالماسینی دا بیلیریک ، بیز قانون اساسی نین رضاخانین دیکتاتورلیغی اوچون تغییر وئریلمەسیندن بیخبر دگیلیک . بیز ایرانی بوروموش بی قانونلیق لارین سرمنشایینی دە بیلیریک ، بیز آمریکادان گلەمیشیک ، ایرانی بیق و ایراندا قانونلارین نە شکیلدە ایجرا ائدیلدیگیندن خبریمیز واردیر . ایندی دە ایرانداکیملرین حۆکومت ائتدیگینی و ایران میلیتی نین بو اشخاصا اولان نظرینی دە بیلیریک . گلین سادە دانیشاق ، آذربایجان خلقي بیز گون ایستیبدا علییهنه قیام اندیب قانون اساسی نی وجودا گتیردی و میلی حۆکومت بیناسینی قوردی . تهران مورتجەلری ایسە یاریم قرن مودتیندە اونی مسکوت قویوب جوربەجور و اسیطەلر ایله خلقي حاکیمیبتدن محروم ائتدیلەر . ایندی ایسە آذربایجان ایکینجی حرکتی ایله او حقی دیریلتمک ایستەیر ، فقط بونا جواب وئرمک لازیمدیر . خالیصە یئرلری نین بۆلومەسی و دۆولت یئرلری نین غاصیلر الیندن الینیب و اکیچیلر آراسیندا تقسیمینی قانون اساسی منع ائتمەیشدیر . قانون خلقي ایرادەسیدیر . آذربایجان کندیسی آرتیق اؤز حقیقەنی آلمیشدیر ، اؤز ایرادەسی ایله بو کندلری بۆلموشدور . دۆولت ایسە بوتون ایرانی آذربایجان ایله همرنگ اولماق اوچون بو ایشی بوتون ایالت و ویلا بئتلردە عملی ائتمەلیدیر .

بیز حتی ایختیلاقی رفع ائتمک اوچون بۆیوک گۆدشتلەرە حاضیر اولوب دندیک : آنجاق بیزە ایمکان وئرین آذربایجان خلقي اؤز ایالت انجومنی و اسیطەسیلە دۆولت ایدارلری نین مأمورلاری نی و ایالتین و ایلسینی دۆولتە پیشناهاد ائتسین و بونلارین حۆکمی مرکزی دۆولت طرفیندن صادیر اولسون و بونلار سادە بیز سۆز ایله دئسک آذربایجانی ایدارە ائتسینلر .

تهران حۆکومتی تک ملک مدنی ، تک امیر نصرت ، تک صمصام بختیاری اوچون قاییل اولان بو حقی آذربایجانلیلار اوچون قاییل اولماق ایستەمەدی . قانون اساسی یه موغاییر اولان ایدارە ی کول ژاندارمرینی بئله بیزە قانونی موسیسه آدلاندیریب اونون وحشت تولید ائدن نیفوذونو آذربایجانا قایتارماق ایستەدی . خلق قوشونلاری نی عادی نیظام وظیفە حساب اندیب اونون فرماندەلری نی دە تهراندان گۆندرمک کیمی پیشناهادلاری مئیدانا سوردی .

بیز چوخ گۆزل بیلیردیک کی ، آذربایجان خلقي شەریورین اوچوندە اؤزلری نین حقیقی سیمالاری نی گۆسترن افسر پالتاری گنیمیش یالانچی پهلوانلارا نە جور باخیر ویننە دە بیلیردیک کی ، ستارخان اولادی تهرانی تیریاکی سرهنکلری نین معشوقەلری نین بو قچاسینی حاماما داشیماغا آرتیق تھمۆل اندە بیلیمز . اونا گۆرە دە اونلارین بو خصوصدا ائتدیکلری پیشناهادی رد اندیب دندیک : دۆولت طرفیندن بیرنچە نفر آذربایجانا گلین ، بورادا مسألە طرفینین رضایتی ایله حل ائدیسین و بیز دە بیز تهران حۆکومتینە بیلدیردیک کی ، آذربایجان قوشونی خلق قوشونی و آزادلیق قوشونی دیر . اونی ایران خلقي نین آزادلیغینی مو ائتمگە مجبور ائتمک اولماز . خلقیمیز اؤز قوشونونی ایدارە ائتمکدن عاجیز دگیلیدیر . اگر تهران دوغرو داندان آذربایجانلینی ایرانی بیلیرسە بیزیم پیشناهاد ائتدیگیمیز اشخاصی قوشونون فرماندەلیگینە تعیین ائتسین . بو ایسە اونلارین خوشینا گلن دگیل ایدی ، اونلار ایرانی تهراندان عیبارت بیلیر و ایراندا حاکیمیتی فقط بئش اوچ نفرە مونحصیر حساب اندیرلر .

بیز دە بیزە فرماندە کول قووانین و بعضی غئیرمسول مقاماتین بو ایشە راضی اولابیلیمە جگینی آندیرماق ایستەدیلر .

بیز فرماندە کول قووا مسألەسینی مشروطە اساسی موجبینجە تفسیر اندیریک . بیزجە فرماندە کول قووا فقط مجلس شورای میلی نین خارجیلەرە اعلان ائتمک ایستەدیگی حربی فرمانی ایضا ائدر . اونون جاری ایشلرە قاریشماسی غئیرمسول اولدیغینا گۆرە آزادلیق و مشروطە قانونینا موغاییر دیر .

رضاخان همین فرماندەلیک ایختیریندان ایستیفادە اندیب ایراندا آزادلیغینری . سینی کسدی و ایرانی بیلدیگیمیز کیمی فلاکتلرە سووق ائلدی . ایندی دە فرماندە کول قووا مطلق یاراتماق ایران خلقي نین ، ایران آزادلیغینی نین خیلا فینادیر و غئیرمسول مقاملار اگر بو ایشدە ایصرار ائدرلر ایسە ایراندا بۆیوک حادثەلر وجودە گلر و معلوم دگیل بو طاماح غئیرمسول مقاماتین نفعینە تامام اولاییلە .

ظاهیره ساده گزرون سازیش مسأله سینی بو نحو ایله سفسطیه دؤنریبیزی اون بئش گون تهراندا معطل ائتدیکن سونرا نتیجه سیز آذربایجانا قاییتما مجبور ائتدیلر.

سوزون قیساسی بودور کی، تهران هیأت حاکیمه سی بیزیم باشلادیغیمیز بویوک ایشلری تامیله اورتادان آپاریب، بئش آی بوندان اولکی کیمی شهرلریمیزی کؤهنه قیریستانلارا، ظولم و فیشاردان تازا خیلاص اولموش خلقیمیزی، ژاندارملار، اوغرو، موختت و جانی مأمورلارین آیقلاری آلتینا سالماغا چالیشیرلار. سوزون جانی دا بوراسیندایر کی، قانون اساسی و ساییر قانونلاری دا بدبختانه بو مقصد اوچون آلت قرار وئر میشدیلر.

بیر ده مسأله تک آذربایجان مسأله سی دگیلدر، سوز بوتون ایراندا آزادلیق، دموکراتلیق اوصولی نین یاییلماسی اوستونده دیر. تهران هیأت حاکیمه سینی و تهران بویوک فئودال و یئر صاحیلرینی قورخویا سالان دا بوراسیدیر. اونلار قانون اساسی عونوانی آلتیندا بوتون خلقین حقوقونی محو ائتمگه چالیشیرلار.

بیز چوخ ساده آدمالاریق، لاکین ساده لیگیمیز او قدر دگیلدر کی، کاسانین آلتیندا گیزله دین یاریم کاسانی گؤره یلمه یک. بیز دیپلومات دگیلیک، لاکین خوروزین قویروغینی گؤرمکدن عجزیمیز یوخدور.

دعا هاموسی موللانصرالدینین یورغانی، یعنی کندلی نین آدیغی توپراق و خلقین آدیغی حاکیمیت اوستینده دیر.

بونی ایرتیجاج عونصورلری نین بوشقابلاری نین دیبینی یالایان تهران ایرتیجایی مطبوعاتی نین زوزه چکمه سینه باخمایاراق بوتون ایران خلقی دوشونوب آنلامیشدیر، سوز آذربایجانین ایراندان آیریلماسی باره سینده دگیلدر، بونی ایذیعا ائندن ده یوخدور. بیز هرگیز بو ایذیعیانی ایرملی سورمه میشیک. سوز مشروطه نین، دموکراسی اوصولی نین ایراندا ایجرا اندیلمه سی و بیزیم باشلادیغیمیز بویوک ایصلاحات پروقرامی نین بوتون مملکت حودودیندا حیاتا کئچیریلمه سی اوستونده دیر...

بیزیم آرتیق آیری یولیمیز یوخدور، باشلادیغیمیز ایصلاحاتی پوزا بیلمه ریک، تهران ایسه بوتون ایران خلقی نین حق حاکیمیتینی تصدیق ائدیپ مملکتی فلاکت و هرج - مرجدن نیجات وئرکم یولوندا جیدی قندملر گؤتورمه لیدیر.

آقای قوام السلطنه گرک بیلسین کی، دنیا دگیشیب، حتی ایراندا یئنی نسیل وجودا گل میشدیر.

بو نسیلی یاریم قرن بوندان ایرملی کی طرز تفکور و اوصول ایله ایداره ائتمک اولماز. بیرده حیس اولونوردی کی، هیأت وزیرا آراسیندا توافوق نظر یوخدور. اصلأ وزیرلرین اکثری تصادوفی آدمالار دیر کی، شخص آقای قوام السلطنه خصوصی دوستانه موناسیبات مولا حیظه سیله کابینه یه دعوت ائتمیشدیر.

بونلارین دا هر بیر سی نین باشی بیر یئره باغلی دیر، حتی شایعیات و ار ایدی کی، بعضی تازا عرصه یه گل میش «قوجا» دربار خانیملاری نین دا دؤلت اعضاسینا تأثیرلری واردیر.

تهران واقیعاً مخوف، واقیعاً خطرناک، واقیعاً ایرانی فلاکت و ایران خلقینی آجلیغا، بئچارلیغا، گدالیغا سووق ائدن بیر مرکز فساددیر.

بیز جیداً صلح و سازیشه و ایرانین تمامیت ارضی سینه طالب و طرفدار اولدیغیمیز حالدا تهراندان بیر نیجات گؤزلییه بیلمیریک. آقای قوام السلطنه نین کابینه سی دولمی بیر کابینه او وقت اولا بیلردی کی، آذربایجان خلقی ایله کناره گله ایدی، موتأسیفانه بو گونه قدر بو خصوصدا جیدی بیر قدم گؤتورمگه موفق اولابیلمه میشدیر.

بیزیم حوسن ظن و فداکارلیغیمیز، کابینه اوچون بویوک بیر شانس ایدی کی، موتأسیفانه آقای قوام اوندان هنوز ایستیفاده ائده بیلمیر.

ایسته بیرم سیزی ایناندرام کی، کابینه اعضاسیندان بعضی سی نین خصوصی و شخصی نظرلری آقای قوام السلطنه نین رفتاریندا بئله درین تأثیر باغیشلامیشدیر. مثلاً شاید وزیرلردن بیر پاراسی بیزده تیریاک قانوننن ایجراسی سببیله آذربایجانلیلار اقلانی و غدار دشمن کسلیمیش اونون نظری آقای قوام السلطنه نین رفتاریندا مونعکس اولموشدور.

موتأسیفانه آقای قوام السلطنه نین آذربایجان مسأله سی حقیقده صادیر ائتدیگی اییلاغیعی تجزیه ائتمگه فرصت یوخدور. بو رسمی سندده بیزی حیرته سالان نفتو اینتیخابات مؤوضوعی نین اورتالیغا چکیلمه سی و حقیقته اونلارین گیر ووساخلانیماسیدیر.

اولا نفت مسألهسي ساده ايقتيصادي و خارجي سياسته عاييد بير مسألهدير. بوني آذربايجان مسألهسيه قاريشديرماق هنج بير منطيق ايله دوز گلدير.

بالاخره آذربايجان مسألهسي نين داخيلي بير مسأله اولدو غونو حتي آقاي قوام السلطنه اوزو ده تصديق و اعلان ائتميشدير.

اينتخاباتين اعلاني و اونون عموم ايراندا آزاد بير صورتده عمله گلمهسيه كيمسه مانع دگيلدير. مگر اينكي تصور ائتك دؤولت كنجميش صحنه لري تكرر ائتمك ايستهبير.

مثلاً ايستهبير كي، آذربايجاندا هر يئرده اولديغي كيمي پول، گوج، تهديد و تطميع ايله بير عيده اوغري، خايين، مورتجع ميلت نومائندهسي نامينه مجلس كورسيلريني ايشغال ائتسينلر.

اگر مقصد بو ايسه آذربايجانلي بنله بير مجلسه نيفرت و اينزيجار ايله باخار و آقاي قوامين اتحاد جماهير شوروي موقابيلده ائتديگي تعهوده همين بو مجلسين بويوك انگل اولاييله سيه حتي اونون اوزوده اينكار انده بيلمز. بونلارين هاموسيني نظره آلاق بيز دؤولته مصلحت گؤروروك كي، آذربايجان خلقي ايله ساده و صميمي صورتده دانيشيغا باشلايب اونلاردان او گؤدشتلري طلب ائتمه سين كي، اونون قبولي بو خلق اوچون اولوم - ديريم مسأله سيدير. بونا آذربايجانلي هنج بير وجهيله حاضير اولاي بيلمز و اولماي اچاقدير.

بونلارين هاموسيله برابر، ايشين صلوح يولو ايله حل ائديلمه سيندن هنوز ما يوس دگيليك و بيزيم طرفيميزدن اينديكي آراميشي پوزماق اوچون قدم گؤتورولميه جكدير. حتي سرحدلريميزه گؤندريلن سرباز و ژاندارم دستلري ده بيزي تحريك انده بيلمز. قورخماق مسأله سيه گلديكده گومان ائديرم بوتون تهران مورتجع لري و كور مير جواد و امير نصرت و سايبير فراري خلق دوشمنلري مثلاً، ذولفقاري ايله برابر بو ايشي تجروبه دن كنجير ميشلردير. بيز حكيمي و صدر كابينه سي زماني دنديگيميز سؤزو يننه ده تكرر ائديريك:

آذربايجانا سلاح ايله گلئك اود ايله اويناماق دئمكدير! بيز آقاي قوامي اوندان عاقيل بيليريك كي، اوز ايله بو حريقي موشتعل ائتمگه ايقدام ائتسين، اگر بو ايش قاباغا گلرسه خلقيميز، ائليميز و جماعتيميز، آروادلي - كيشيلي بيرتن واحد كيمي آياغا قالماق و توپراغيميز اوزانان خايين و موردار اللري هميشه ليك قطع انده جكدير!

ياشاسين آذربايجان خلقي نين ميلي بيرليگي!

ياشاسين بو بيرليگي و وجودا كتيرن فيرقه ميز!

ياشاسين ايران خلقلري نين اوزونه آزدليق قاپوسو آچان قهرمان فدائي و رشيد قوشونلاريميز!

(آذربايجان» روزنامه سي نومره 199. ايكنجي دؤوره، 4 شنبه گونو 25 اورديهيشت، 1325 - جي ايل).

تبريز افسرليك مکتبني قورتارانلارين جشنينده

دوشنبه گونو آزاد دمokrat آذربايجان اوز پارلاق ميلي موفقتيلري نين بيريسي نين شاهيدي اولدو. بوگون موقدس اولدو 250 نفر رشيد و قهرمان اوغلو افسرليك درجه سيه يئتيشيب ميلي ياشاييشي و آذربايجان آزدليغي نين مودافيعه سيه و ايران ايسنتيقلايتي و تماميتيني حيفظ ائتمك اوچون حاضير و آماده اولماقلاريني اعلام ائدیلر.

بو مکتب بيريجي دفعه اولراق، دوزگون بير تربيت اوصولو، واحد مقصد، هدف و ايدال اوزره همين افسرلري تربيه ائديب وطنيميزه، ميلتيميزه خيدمت ائتمك اوچون آذربايجان جاميعه سيه تحويل وئرميشدير.

دونكي ساده ولي احساساتلي مراسيمده دعوت اولونانلارين و ميلي حؤكومتيميزين عضولري، دمokrat فيرقه سي نين رهبرلري و بو مکتبين مربيلري نين گؤزلرينده شادليق نورو پارلاييردي. مکتبين فرماندهي موثير بير لحن ايله اوز ساده گوزاريشيني اوخودو. بو معنالي جومله لر كي، بيزيم جاميعه نين يئني حياتي نين پارلاق بير نومونه سيدير، هله ده قولاقلاريميزدا سسله نير.

بو آز مودنده آذربایجان خلقی نین موختلیف طبقه لریندن اولان حربی مکتب شاگیر دلری آچیق و آزاد روح، مؤحکم بیر ایراده ایله درس پروقرامی نین آغیر لیغینا دؤزوب و سحر دن آخشاما قدر یورولمادان پروقرامین عملی قیسمت لرینی اؤیرنمگه چالی شیر دیلار. بونلارین هدفی وطن یولوندا فداکار لیغا حاضر اولماقدیر.

دوننکی تحصیلاتینی قورتاران افسر لر آذربایجان جامیعه سی نین موختلیف طبقه لریندن اینتیخاب اولونموشلار دیر.

کنچمیش دؤورده اؤز ائولادینی خیدمتدن ماعاف ائتمکدن اؤترو مین جوره تشبوهات اندنلر ایندی گولر اوز و مؤحکم بیر ایمان ایله اؤز اوغلارینی وطنه خیدمت ائتمک اوچون میلی حؤکومت اینتیبارینا قویورلار.

حربی افسر لیک مکتبی نین فرماندهی بو مکتب ایله تهران افسری دانیشکده سی نین تعلیمات لرینی موقایسه ائتدیکن سونرا بئله نتیجه آلدی کی، تهران افسر لر دانیشکده سینده شاگیر دلرین وقتی نین بیر چوخ حیصه سی، ایکی ایل یاریم و اوچ ایله فقط پوچ و بی مصرف نظری قیسمت لر اؤیرنمک نتیجه سینده تلف اولور و عملی قیسمت لره ایسه چوخ توجه ائدیلمیر، بیر صورتده کی، بیزیم حربی افسر لیک مکتبینه شاگیر دلر عوموما تحصیل کرده جانلار دان اینتیخاب اولموشلار و وقتلرینی فقط عملی قیسمت لر اؤیرنمگه صرف ائتمیشلر دیر.

بونا گوره بیزیم تازا افسر لریمیز هر حیثتدن اولنلارین اینتیظاریندا اولان وظیفه لر ا انجام و نر مگه آماده دیرلر.

اونلار ماموریت یئر لرینه گئتمگه تلسیب، بیر-بیر لرینی قاباقلاییرلار.

آذربایجان میلی حؤکومتی نین باش وزیر ی آقای پیشهوری خلقین گورولتولوا قیش و احساساتی آراسیندا، حربی مکتب اینتیبارینی زامان مؤوجود اولان مانعہلر باره سینده بحث ائدرک بئله دئدی:

مومکوندور کی، یوز ایل لرله بیر یئزده ثابت قالان بیر میلّت قطعی و سورعتی بیر حرکت نتیجه سینده بؤیوک موفقیتلره نایل اولسون و اؤز دالی قالماسینی جو بران ائتسین. بو بیر تاریخی حرکت دیر کی، میلّتی میزی ایندی کی ترقی و موفقیتلر هینتیر میشدیر.

میلّتین قوه سی یاتمیش بیر یانار داغ کیمیدیر کی، اگر طوغیان ائده بؤیوک قودرتلر نیشان و نر مگه دیر.

بیزیم خلقیمیزین بؤیوک موفقیت لرینی نین بیر یسی ده همین بو حربی افسر لیک مکتبی نین تاسیسی دیر کی، بؤیوک مادی مشکولاتا باخما یاراق تشکیل ائدیلمیشدیر.

بو مکتب اؤز دورد ایللیق پروقرامینی ایکی آیدا بیتیرمگه موفق اولموشدور.

بو آز مودتین عرضینده بیر نیمایش تهیه ائتمک چوخ چتین بیر ایشدیر. لی بیزیم میلّت اؤز مؤحکم ایمانی و سارسیلماز ایراده سی سایه سینده بو بؤیوک حرکت و ترقینی موفقیتلرله باشا چاتدیر میشدیر.

بیزیم تازا و جاوان افسر لریمیز عالی هدفه و مؤحکم ایمانا مالیک اولاراق آزادلیق و ورغونودورلار.

اونلار عزیز وطن لرینه خیدمت ائتمک اوچون تلسیب، فداکار لیقا موسابیه موئریرلر.

بو، گؤستریر کی، خلقیمیز اؤز وطن، آزادلیق، دیل، آداب و روسومونو سئویب وار قوه سیله اوندان مودافیه ائتمگه حاضر دیر... بیزیم جاوان افسر لریمیز آذربایجان قوشونوندا خیدمت ائده جکلر. بیز بو قوشونو تهران حؤکومتینه تاپشیرمایا جاییق. بو قوشونون فرمانده لر آذربایجانلیلار اولماقلار.

بو قوشون آذربایجان آزادلیغی و ایران ایستیقلا لیتی نین ضامینی دیر.

خاریجی بیر تجاوز و تعرض اولدوقدا بیزیم میلی قوشونوموز ایران ایستیقلا لیتی نین و تمامیت ارضی سینی مودافیه ائتمگه حاضر دیر. عین حالدا آذربایجان قوشونو ایراندان دمورکراسی اوصولونون مودافعی اولان بیر قوه دیر. بو سببه دیر کی، تهرانین چوروموش و فاسید رژیمیندن بئزار اولان آزادلیق سئون افسر لر آذربایجانا گلیب بیزیم قوشونا داخل اولورلار.

آذربایجان دمورکرات فیرقه سی نین صدری، افسر لیک مکتبی نین فرمانده و موربیلریندن تشکور ائدرک سون سوزونده بئله دئدی: بیزیم قوشونوموز میلّتن آیری دئیل، بیزیم قوشوندا افسر لریمیز آراسیندا، سیاسی مسالهلر ساده اوصول اوزره تعلیم ائدیلمیر.

سياسي تعليماتين هدفى- يالنيز آذربايجان خلقي نين قارشيسيندا دوران موقدس بير هدفين رؤوشن انديلمه سيبدير و او دا آذربايجان آزادليغي و ايرانين ايستيفاليت و تماميتي نين مودافيعه سيبدير.

خلقيميز قوشونو، يعني اوز قهرمان و فداكار افراديني اولدوقجا سئوير.

خلقيميز دموكراسي و آزادليغين حقيقي معناسيني آنلايب، وار قووسيله اوندان مودافيعه انده جكدير.

بوجور بير ميلت هميشه باش اوجا ياشايا جاقدير...

«آذربايجان» روزنامه سي، نؤمره 205، ايكنجي دؤره 4 شنبه، خورداه 1325- جي ايل

آذربايجان مجلس ميلي سي نين آخيرينجي ايجلاسيندا

مؤحترم آقار! منيم بو گونكو دانيشيغيم انله فيكير انديرم كي، خلقيميزين موباريزه تاريخينده بير صفه ني قورتاريب ايكنجي بير صفه نين باشلانماسي تاريخيدير. او وقت كي، سيز منه اعتماد انديب ميلي نهضتيميزي ايداره ائتمك اوچون وزيرلر هئياتيني اينتيخاب و مجلسه معرفليك ائتمكي منه تاپشيرديز، او وقت آذربايجاندا دولت نامينه هنج بير شئي يوخ ايدي. دولت تشكيلي و ويزار تخانا ايداره ائتمك بيزيم هاميميز اوچون سايبقه سيز بير ايش سيدي، من آذربايجاندا دموكراتيک نهضتده ايشتيراك اندنلردن و خلقيميزين سعادت يولوندا چالیشان آدمالردان بير نفر تاپايلمهديم كي، اونون وزيرليك سايبقه سي اولسون. اونا گؤره فيرقه نين گؤستريشي ايله جان ادمالري اينتيخاب انديب اونلاري وزير مقامينا يئتيرمك اوچون مجلسه پيشناهاد ائتديم.

فيرقه ميزين گننيش و مونظم تشكياتي و موباريزه مئيدانيندا آلدغي ميز تجروبلر بيزه ايمكان وئردني فيكير انديك كي، وزير اولماق اشرافيتدن و اوزون مودت ايدارلرده چاليشماقدان آسيلي دگيلدير. اونا گؤره مولا حيطه و موقافيطه كارليغي كنار اقويوب جسورانه قدم گؤتورمكدن پرهيز ائتمه ديك، من وزيرلر هئياتينه دعوت ائنديگيميز اشخاصين دموكراتليغينا و آزاديخاهليغينا اينانميشديم، بونا بينان اونلاري ايرلي چكيب و مملكتين سرنويشتيني اونلارا تاپشيرماقدان قورخماديم. بو، گؤرولمه ميش بير ايش اولدوغو اوچون تهراندا و باشقا يئرلرده نظره بعيد گلعبيلردي. لकिन بيز بونا اعتينا ائتمه ييب حؤكومت تشكيل وئرديك. اونو تامماليدير كي، بو حؤكومت معمولي بير حؤكومت دگيلدي. او، حقيقتده بير اينقبلاي كوميته يه بنزمه ييردي. عادتاً اينقبلا موقوعينده ايمكان اولمور كي، معمولي بير دولت تشكياتي ايش باشينا گلسين، اونا گؤره ده اينقبلا نچيلار ايشي ايداره ائتمك و قانون دولت زمه سي دوزلتمك مقصدي ايله معمولاً موقتي بير اينقبلاي كوميته اينتيخاب اندرلر. اما بيز بونو ائتمه ديك. بونا گؤره ميلي حؤكومتيميز اينقبلاي كوميته دگيلدي. او، مجلس ميلي طرفيندن اينتيخاب اولوندوغونا گؤره اينقبلاي اولدوغو حالدا قانونو بير حؤكومت ايدي.

تاريخين جور بوجور موعجزه لري واردير. بير وقت اولور كي، تاريخ انله بير موسيسه ويجودا گتيرير كي، اونون دونيادا هنج سايبقه سي اولايلمير. مثلاً روسيه ده بؤيوك اوكتوبر اينقبلاي نين نتيجه سينده انله بير حؤكومت مئيدانا چيخدي كي، دونيادا اونون سايبقه سي و نظيري يوخ ايدي. او، فعله، كندلي اينتيفاقيني تامين اندن بير حؤكومت ايدي. فرانساي اينقبلاي دا اؤزونه مخصوص حؤكومت شكليني ويجودا گتيردي. بيزيم بو ميلي حؤكومتيميزين نظيري ايسه تاريخده دنمك اولار كي، چوخ آزدير. بيزيم حؤكومتيميزين گوردوگو ايشلر و حياتا كنجيرديگي تدبيرلر قانونو يول ايله اولموشدور. لकिन اينقبلاي تشكياتدا و تحوول زمانيندا بو كيمي سازمان چوخ آز گؤرولموشدور.

بونا دا سبب فيرقه ميزين دوزگون رهبرليگيدير، مجلس ده فيرقه ميزين رهبرليگي آلتيندا تشكيل اولوندوغو اوچون بو ايشي گؤرمك نيسبتاً سهولت ايله مومكون اولدو. بوندان علاوه هميشه مجلس ايله فيرقه و دولت آراسيندا مؤحكمتوافق نظر و صميميت وار ايدي. مثلاً هئيات دولت گنجه ساعات 4- ده ايجلاس انديردي و مجلس ده بير ساعات اوندان سونرا او ايجلاسين پيشناهاد ائنديگي لايحه ني تصويبه يئتيريب هاما گون او قانون اجرا اولونوردو. خلق ايسه بو ايشده بؤيوك احساسات نيشان وئردني، بيزيم ايشلريميزين سريع بير صورتده پيشرفت ائتمه سي نين اساس سببلر بندن بيريسي ده بودور. بو منيم هنج ياديمدان چيخماز كي، 21 آذر گونو من 20 دن زياده موهوم ايشلر حلينده تصميم توتوب برق آساصورتده اونلاري انجام وئرمگه موقوف اولموشدوم... مجلس ميليميز آجيلاندان بير نچه ساعات اول اونون نيظامنامه سي يازيب، سونرا مجلسي ايفتيتاح اندرك نيظامنامه نين تامام ماده لري اطرافيندا ايضاحات وئريب تصويبه يئتيرديكن

سونراهمين مجلسين هيات رئيسه سيني نظامنامه اوزره اينتيخاب انديك. نهايتش ميلي دؤولتي قوروب اونون برنامه سيني تنظيم اندرك مجلسه تقديم اتمكله ايشه باشلاديق. او گون هنوز بوتون آذربايجاندا ايرتجاعين بارماغي ايله اويناين قورولمؤوجود ايدي. مثلا تيريز، اوروميه، اردبيل، شاهيندژ و غير يئرلرده قوشون ساخلولاري بيز ايله دست و پنجه نرم اتمگه حاضير لانيرديلار. او گون كي، مجلس دؤولت تشكيلي ايله مشغول ايديك داعوا و جنگ قورخوسو هرآن شيدت تاثيردي و مجلس ميلي انشيكده گورولدايان موسلسل و توفنگ سسلري آلتيندا اؤز فعاليتينه ايدامه وئريردي. اگر اونوتاماميش اولساز سرتيپ درخشاني ايله آپاريلان دانشيقلارين بون رسته يئتشديكي جهندن سيزدن موحاربيبه اتمگ مقصدي ايله رأي اعتمادايستديم و سيزلر هامونوز آياغا قالخيپ و آزادليغييزدان مودافيعه اتمك اوچون سيلاح طلب اننديز. بونلار هاموسو داستانلاردا و قهرمانليق افسانه لرينده يازيلان ايشلردير، عاغيل بونا اينانا بيلمز. من بو سؤزلري آغزما آليب دانشانلاردان دگيلم. لاکين، مجلسين آخير دؤورهي اولدوغو اوچون ايستيميرديم گوردوگوموز ايشلر تاريخده ثبت اولونسون. قوي تاريخ يازسين كي، قان توكولمه نين قاباغيني آلماق اوچون بوقدر آغير ايشلر گوردوگوم حالدا من آلتی ساعات تامام سرتيپ درخشاني ايله دانشيقي آپارماغا مجبور اولوب بيلاخره سلقين آرزوسونون انجام وئرمله موقوفيت تاثيرديم. من اوزومدن تعريف اتمك ايستيميرم، بو منيم شخصيمه عايد دگيلدير، من بير نفر فدائيي كيمي تاثيريلان وظيفه لري انجام وئرتميشم. بو، خلقميرين قودرتي و فيرقه ميرين فعاليتيندن بير نومونه اول بيلر. بونلار خلقميرين و فيرقه ميرين قودرتيني، وحتتيني و فعاليتيني ايشبات اندير. بو ايش كي. آذربايجاندا باشلانيب بوتون ايراندا آزادليق و دموراسي اصولونون برپاسي اوچون مؤحك بير پاي اولموشدور. يوزلرجه دليللر واردير كي، بو ايش تامام ايراندا تؤوسيعه تاچاقدير.

بو ايسه آنجاق او كيمي قهرمانانه فعاليتين محصولو و نتيجه سيدير. اوگون بوتون فيرقه موز آياغا قالخيمشدي. اونا گوره ده بيز اونون آرزولاريني حياتا كنجيرمك اوچون حثيرت اور بير قودرته ماليك اولدوغوموزو حيفظ انديب مؤجوزملر ياراتماغانا ايل اول بيلرديك و بيز بيلديگينيز كيمي 21 آزرده يازديغيميز برنامه اوزرينده ايشه باشلاديق. بيرگونون عرضينده كؤهنه حؤكومتي بيخديق و يئني تشكيلات ويجودا كئيرديك. ايني ايسه او برنامه دن چوخ بؤيوك مسافده ايرلي گنتمگه موفوق اولموشوق. ايجرا انديگيميز برنامه دن علاوه آز زمانين ايجريسينده بير نئچه بؤيوك بينا تيكديرمگي قرارا آلميشيق كي، بونلارين دا هر بيريسيني بير ميليون تومنه باشاگلجه كدير و اونلارا باشلاماقتا تامام ايشسيزلر يمه ايش تاثيرا بيله كدير. اگر ياديز دادير سا بير واخت آذربايجانا اوچ يوز مين تومن عطيه مولوكانه وئريلميشدير كي، هئچ كس بيلمه دي او هارايا خرچلندي. اما ايندي ايسه بيز يوخاريدا دئديگيميز ساختيمانلاري ويجودا كئيرمك اوچون 5 ميليون تومن اونلارا تخصيص وئر ميشيك.

بو يوللاري بيز فيرقه ميرين فعاليتي سايه سينده و خلقميرين ايراده سي نين گوجو اثرينده توپراقلارين آلتيندان چكيپ چيخار ميشيق. بيز هئچ بير كسين نظرينده اولمايان ثروتني اور تايا چيخارديق. بو فقط خلقميرين ايراده سي نين توليدي اولان فيرقه و حؤكومتميرين گوجو ايدي. بو ايشبات اندير كي، خلق گرك اؤز ايشلريني اوزو اينتيخاب انله ديگي شخصلره تاثير سين.

تهران دؤولتي بيزه پول قويما ميشدي. بيز حؤكومتي اله آلان مؤوقعه بانكدا ايكي ميليون تومن پول وارايد كي، دؤولت ايدارملرين حوقوقونو تامين اتمك اوچون هامان آذر ايندا بيز ايكي او ميقداردا پول تهيه اتمك مجبور ييتينده قالديق. او واخت مورتجملر بيزيم اوستوموزه مطبوعات و اسلحه واسيطه سيله حمله اتمكده ايدي. بيز مجبور ايديك كي، آلدغي موز آزادليغي و قوردوغوموز حؤكومتي ساخلاياق. بيز حؤكومتي مودافيعه اتمكدن اؤترو اوچ آي فقط فدايليرين قودرتيندن ايستيفاده انديك. بيلاخره مونظم آرتش موقابيلينده تك فدايلر گوجونه موقاويت مومكون اولمازدي. ناچار ايديك كي، ميلي قوشون تشكيل وئرک. بوندان اؤترو ده پول لازيم ايدي. اوللرده موشگولاتا تصادوف انديك. ولي چوخ تنز بير زماندا ايشه موسلط اولوب پول تهيه سي ايشكالي ني دا اور تادان آپارديق. بونلارين هاميسي ايله برابر موباريزه بيزيم اوچون چوخ چتين ايدي. حوكومت ايكي تمايلون آراسيندا قالميشدي. بونلاردان بير ساغلار و ايكينجيسي سوللار ايدي. اگر اول طبقه يعني مومكئن و واريلارا آرتيق تمايل گؤستر سئيديك، او واخت كارگر و اكينچيلر بيزدن رنجيده اولارديلار. برعكس اگر كارگر و اكينچيلرين طرفيني ساخلاسايديق واريلار بيز يمله موباريزه ميه چيخيپ بير عيده يوخسوللار سا اونلارا آلت اولارديلار. اونا گوره اورتا بير خط اينتيخاب انديب هر ايكي طرفين منافعيني حيفظ اولونما سينا چاليشديق. ساغ و سول جرياني هر ايکيسي بيزيم سياستيميزه اينانيب اونو قبول اندي و نهايت، اونلارين هر ايکيسينه ده ثابت اولدو كي، ميلي حؤكومتين گؤتوردوگور تا خط حرکت داها دوزگون ايميش. مخصوصا کندلي عمله گوردو كي. دمورات فيرقه سيندن سيواي اونا ياخين و اورهگي يانان يوخدور.

ميلي حؤكومت يئگانه موسيسه دير كي، کندلي و زحمتكش لرين ايسنكلريني يئرینه يئتيرمه چاليشير. بيز نه زار عين حقيقي ماليکه و نه ده ماليکين حقيقي زارعه ساتديق. بيز فقط خالقين مالي اولان خاليصه يئرلريني حقيقي صاحبي اولان اكينچيلرين آراسيندا بولدوك. بيز ماليکيت اساسيني مؤحك ساخلاديق و ماليکلري اينانديرديق كي، اونلارين حقلريني پايما اتمك خياليندا دگيليك. بيز بير دقيقه بنله راحت دورماميشيق. هميشه ايش گوروب ايشين پشرفتي اوچون تشكيلات يارتميشيق. هر بير ساحده بؤيوك قديم لر گؤتورمگه مخصوصا خالقميرين اخلاقيندا بؤيوك تغييرات عمله گلمله سبب اولموشوق. خالقميرين مدنيلشميش و عاليجناب بير خالق اولمودور. مثلا، ميتينگلر،

ایجتیماعلاردا آنلاقلی و متانتلی بیر اینتیظام حیس اولونور. حتی خیردا اوشاقلار کی، توزون - تورپاغین ایچینده بیر بیریله ساواشماقلاواخت کئچیریدیلر، اونلار دا ایندی ایصلاح اولوب مونظم صورتده دستلر تشکیل اندیر، موفید ایشلر ایله مشغول اولورلار.

یوخاریدا دندیم کی، میلی حؤکومت بیر مووقتی اینقیلابی کومیته ایدی. لاکین آیری نوقطه نظر دن بو حؤکومتی تام معناسی ایله قانونو، رسمی و دموکراتیک بیر حؤکومت تانیمالی ییق. چونکو بیز اولنجی قدمده مجلس میلی نین وئردیگی قانون اوزره رفتار ائتمگه اهمیت وئریب بیر قدم ده اولسون قانوندان کنار ا چیخماق ایستهمه دیک و هنج بیر نفرین ده اولسون حقی نین ضایع اولماسینا چالیشمادیق و همیشه سعی ائتدیک کی، تدبیر لری میز صلوح و صفا یولیه حیاتا کئچسین. بونوقطه نظر دن میلی حؤکومت اینقیلابی کومیته دگیل ایدی. بنله بیر حؤکومتین نظیری تاریخده آز ایئتفاق دوشه بیلر و دئمک اولار کی، بو، تاریخین ائله مؤعجوز ملر یندن دیر کی، فقط اینقیلاب مؤوعینده ناگهانی اولاراق تاپیلیب خلقی حئیرته غرق اندر. آذربایجانین خار یچینده یاشایان اشخاصه بیزیم ایشلر میز چوخ تعجیلی گلیردی. بیز اوزوموز ایشین ایچینده اولدو غوموز اوچون گوردوگوموز ایشلر گوزوموزه ائله بویوک گورسنمیر، لاکین بونلار خار یچدن باخانلاری حئیرته سالیر. بیر آز مودت ایچر یسینده بوش ایله بویوک ایشلر مئیدانا چیخار میشیق. مثلا میلی بانک، دار اولفونون، رادیو تشکیلاتی، شهرین لوله کشلیگی، میلی قوشون و بو کیمی عومومون منفعتینی تامین اندن بویوک ایشلر فقط خارق العاده شهامت و فداکاریق نتیجه سینده اولار بیلر.

ماعاریف، فلاحت و صحیه خصوصوندا دانیشماق ایستهمیرم، چونکو وزیرلر بو بارده لازیمی قدر ایضاحات وئردیلر. بیزیم ایشلر میز ایئتیکار اوزره ایلموشدور و اونلارین هنج بیر یی تهران ایشلرینه بنزمه میر. بیزیم مجلس میز تهران مجلسینه اوخشامیر. من و منیم یولداشلاریم هنج بیر میز سابقده وزیر اولمامیشیق... بونلار هامیسی خالقین ایئتیکاری سایه سینده وجودا گل میشدیر. بیزیم گوردوگوموز ایشلرین نتیجه سی نین ایرانین آیری یئرلرینده اینعیکاسی وار. ایندی تهران بیزیم ایشلر میز یی تقلید اندیر. آذربایجاندا یئر بولگوسو حیاتا کئچیر یلدیگی اوچون بوتون ایراندا دا عملی اولاجادیر.

ایندی ایرانین آیری نوقطه لری نین خلقلری آذربایجاندا گوزولن ایشلرین آرزوسونو چکیرلر. اگر اونلار ایستهمیر کی، بیزیم نایل اولدو غوموز مووقیتلره نایل اولسونلار گرک بویوک زحمتلر صرف ائتسینلر. اگر اونلار ایستهمسلر آذربایجاندا اولان جریانلا اوزلرینی همهمنگ ائتسینلر و بورادا گوزولن ایصلاحاتی اوز یئرلرینده عملی ائتسینلر، گرک اونلاری احاطه اندن کندابلاردان کتافتلری مورتع ائتسینلر. یعنی حوضلاریندا کی ایگنمیش سویو بوشالید، یئرینه تمیز، صاف سو بوراخیسینلر. من نجه کی، اول دندیم حؤکومت تشکیل اولان گون رأی اعتماد ایستهمیم، مجلس ده منه رأی اعتماد وئردی. بیز مسألنه موسالیمت یولیه ده اولماسایدی سیلاح گوجیه حل انده بیلردیک، بونا شوبه یوخ ایدی. چونکو مجلس، بوتون خلق بیزیمدالیمیزدا دوردو. لاکین حوسن تدبیر میز و بیغرضلیگیمیز سایه سینده قان توکولمکن جیلو و گیرلیق اولدو.

21 آنر نهضتی دنیادا دیپلوماسی کشمکشلرین شدید کور ایننا تصادوف ائتدی. بیزیم فعالیتیمیز آرتدیقا گوندن- گونه شیدتلمکنده اولان کوران بیزی چکیب بیرنجی سیرایا کئچیرتدی. نهایت، آذربایجان مسألنه بین الخلق دیپلوماسی و سیاسی مباریزملر مرکزی تشکیل ائتدی. موستملکه و موستعمره صاحبیلری بیر طرفن فیکیر اندیردیلر کی، محاربه قورنارانان سونرا موستملکه خلقلری اوز آزدلیق و ایستقلالیتلری نین الده اولونماسی اوچون آیاغا قالمسالار اونلارین قباغینی آلا بیلسینلر. اونا گورده آذربایجان نهضتیندن بویوک واهیمهیه دوشوب اونا آیری بیر آدقوماق ایستهدیلر. دیگر طرفن فاشیزم دگیرمانینا سو باغلیان موتجملر بیزیم نهضتیمیزدن سوء ایستیفاده اندیب شورالار علنیهینه دسیسلر قورماق ایستهدیلر. بو واسیطه ایله دنیا مورتع دیپلوماتلاری بیزیم ساده داخلی ایشیمیزدن بو غرنج بین الخلق بیر ماجرا چیخارماغا چالیشدیلار. داخلی مورتعملر ایسه بیزیم نهضتیمیز علنیهینه سیلاح ایله چیخا بیلمز دیلر، چونکو اونلار قورخاق تولکو ایدیلر. اونا گوره ده علاء و تقی زاده کیمی دلاللارین واسیطه سیله لندنگ، واشینگتوندا و باشقا دیپلوماسی بیغینجاقلاردا های کوی سالیب سویو بولاندیرماق ایستهدیلر. اونلار اوز اربابلاری کیمی جید و جهد اندیردیلر کی، بیزیم نهضتین بیر اوچونو شورولرین آیاغینا باغلاماقلا اونلارین علنیهینه سوء ایستیفاده ائتسینلر و ایرانین داخلی ایشلرینه موداخله ائتمک اوچون خار یچیلرین اللرینه باهانا وئرسینلر کی، بلکه بو واسیطه ایله ایرانا بیر کومیسون گوندرسینلر تا گلیب ایرانیلارین حق حاکیمیتینه ریخنه سالسین. اگر چه بیز اونلارین کومیسون گوندرمهلریندن قورخان دگیل ایدیک، گلن کومیسون آذربایجان خلقی نین پولاددان مؤحکم ایمان و ایراده سینه تصادوف اندهجک ایدی. ولی بو ایش ایرانین ایستقلالینا بویوک ضربه اولاجاق ایدی. بیز چوخ گولمه لی ایشلرین شاهیدی اولدوق. ایران ایله سووتلر آراسیندا باشلانان قرار اوزره قیزیل اردو ایرانی تخلیه ائتمیشدی. ایران حؤکومتی ده او بارده رسمی اولاراق آمریکادا کی سفیر کبیری و امنیت شوراسیندا کی نواینده سی علیه دستور وئرمیشدی کی، شوروی قوشونلاری نین ایرانی تخلیه ائتمک موناسیبتله ایرانین عریضه سی نی امنیت شوراسیندان دالی آسین. لاکین او ساتقین دلال اوز دؤولتی نین علنیهینه چیخیب فیتنه فساد تورتمکله مسألنه نین امنیت شوراسیندا قالماسینی طلب ائتدی. نهایت، آذربایجان خلقی نین دمیر یومورغو اونون آغزینی سیندیردی، مرکزی دؤولت اونو امنیت شوراسیندان گئری چاغیرماق مجبوریتینده قالدی.

تبریزده آمریکا موخبیرلری منیمله موصاحیبه اندرکن اونلارا دندیم اگر منه ایمکان اولسایدی من آذربایجان نهضتی نین حقیقی ماهیتینی و آذربایجان خلقی نین پاک و حرارتلی احساساتینی بوتون اوروپایا و آمریکایا گندیب اورانین ساکنلرینه بیلدیردیم. بیلایره شورالار ایتیفاقی نین دوزگون سیاستی سایه سینده مورتجیلرین اوخو داشا دگدی. آذربایجان نهضتینی شورالار ایتیفاقی نین حسابینا یازا بیلمه دیلر. من بو آخیر و قتلرده تماس ائتدیگیم خارجی دیپلوماتلارین حرکات و رفتارینی گوردو کده بو عقیده یه گلدیم کی، موستملیکه صاحیبی اولان دؤولتلر ایچری سینده حقیقت بو خدور. اونلار ایستیمیرلر نچه میلیونلوق بیر خلقی اؤز منفعلری نین و شوم مقصدلری نین قوربانی ائتسیلر. اونلارین مقصدلری فقط قازانماق، قازانماق، قازانماق دیر.

بنله بیر زهر آلود و توفانلی دربادا میلی حؤکومت مو فوق اولدو اؤز خلقی نین منافعی نی و حقیقی تشخیص وئریب اونو حیفظ ائتسین. بیز او فیتنه کار توهمتلرین قاباغیندا مؤ حکم دایان دیق. خارجی سیاست منیدانیندا جیدی و اساسلی قدملر گوتوروب عاقیلانه و دوزگون تدبیرلر گورمگه مو فوق اولدوق. بیز بورادا بیر آز توندگن سسایدیک اودوز موش اولاردیق. اونا گوره ده نهایت درجه ده منانت ایله رفتار ائتدیگ.

بیز ایران ایستیقلا لیتینه خیدمت اندیب اونو تمین ائتمیشیک. بیزیم نهضتیمیزین قودرتی چوخ بویوک دور. اونا گوره بیز ائله یه بیلدیگ کی، ایستمدیکلریمیزی اله اندک. مرکزی حؤکومتی قورخودان شئی فقط آذربایجان نهضتی ایدی. حتی بیزیم علنی هی میزه 9 آی جیدی موباریزه آپاران شخصلر ایندی بیزیم موکراتیک نهضتیمیزی تحسین اندیرلر و اونون بوتون ایرانا یاییلماسینا چالیشیرلار. بو دا بیزیم عاقیلانه سیاست و دوزگون ایقدماتیمیزین اثرینده اولموش دور.

بیزیم قوردو غوموز حؤکومت موقدس و پاک سیاست اوزرینده اساسلانمیش دیر. خلقین آسایش و امنیتی ده اونون نتیجه سینده عمله گل می شدیر.

ایرانین ایستیقلا لیتینی حیفظ اولونماسیندان اوترو گرك ایرانین باشقانو قطه لرینده یاشایان خلقلرده آذربایجانلیلارین ایشیندن نومونه گوتورسونلر. بیزیم نهضتیمیز قورتار ماییب بلکه موباریزه میزین شکلی دگیشیلیب دیر. اونا گوره ده هر کس بو سازیشدن سوا ایستیفاده خیالیندا اولوب و فیکیر انده کی، گرك خلقه زور دنسین، بوکیمی اشخاصلا جیدا موباریزه اولوناجاق. اونلار قانون و خلق موجازاتیندان قاچایلمزلر. بیز بوتون ایران اهالیسینی اینقیلابا دعوت ائتمک ایستیمیریک. بلکه مملکتده موکراسی اوصولونو عملا ایجرا ائتمگه چاغیریریق.

بیر قدر ده ایرانین عومومو وضعیتیندن دانیشماق لازیم دیر

بیزیم میلی نهضتیمیزین باشلانغیجیندا تهران روزنامه لری شیطننت نقطه نظرلریله یازیردی لار کی، اگر تهران آذربایجانا یاخشی باخسایدی و اورا عادل حاکیم گوندرسیدی آذربایجان نهضتی قاباغا چیخماز دی. لاکین ایشین حقیقتی بنله دگیل. نهضتیمیز فقط آذربایجان خلقی نین ایراده سی و ایمانی اوزرینده وجودا گل می شدیر.

آذربایجانلیلارین اؤزلرینه گوره دیلی، آداب و روسومو، تاریخی، میلیتی و خصوصیتی واردیر.

آذربایجان خلقینی خوزیستانلی یا، خوراسانلی یا، و باشقالارینا بنزمتک اولماز. او عومومیتده ایرانی اولدو غو کیمی خصوصیتده آذربایجانلی دیر. او سیاست کی، خوزیستاندا ایجرا اندیلیر بورادا اول بیلیمز. آذربایجانلی قرتلر بو بو آزاد یاشماق ایستیمیردی، آذربایجان خلقی ایستیمیردی کی، اؤز سر نیویشتینده دخالتی اولسون. ایران تهراندان عیبارت دگیل. گرك تهران سیاستینده بوتون ایرانی تأثیری اول. آذربایجان هر شکل ایله اولرسا اولسون اؤز خصوصیتینی حیفظ انده جک دیر. آلتی یاشلی آذربایجان بالاسی نین آغزینا اؤزگه بیر دیلی، جبرا سوخماق اولماز. دا عواچورک و یاخشی حاکیم دا عواسی دگیل دیر. دنمک میلی نهضتیمیز داها درین و عمیق سیبلردن منیدانا چیخ می شدیر.

بو نهضت فقط آذربایجانلی لوق تعصوبو اثرینده وجودا گل می شدیر. بونو آیری دونا گنیدیرمک و آیری جور تعبیر ائتمک سفاهت دیر. بیلیرسیز کی، مو حارینه نین نتیجه سینده ایراندا ایستیداد حؤکومتی بیخیلدی و اوندان سونرا ظاهرده موکراسی بیر حؤکومت عمله گل دی.

لاکین اونا هنج دموکراسی دنمک اولماز دی. اونون ایش باشینا گلمه سیله دؤولت دستگاهیندا هنج بیر دگیشیکلیک عمله گلهدی. بیز بوظاهیری دموکراسییه، هنیات حاکیمیه ایتمینان انده بیلمز دیکشاوندان اوترو کی، 13-جو مجلس اعضای نین هامیسی و 14-جو مجلسه سئچیلنلرین اکثریتی اونلار ایدی کی، رضاخان اوزو اونلارا قاباکی مجلسلرده یئر وئرمیشدیر.

حقیقته ایراندا رضاخانان سونرا هنج بیر تغییرات عمله گلهمیشدی. فقط ایستیبیدین شکیلی دگیشمیشدیر. واقعه رضاخانین یئرینی اوندان داها کیچیک، داهارویس اولان سهیلی لر و تدین لر، حکیمی لر. ساعدلر و صدراشراف لار توتوموشلار.

بنله لیکله ده ایراندا خلق آزادلیغی اوچون بؤوک بیر خطر حیس اولونوردو. قورخو گوندن گونه آرتیردی.

چونکو موچارویه قورتارانان سونرا موتفیقلر ایراندان خاریج اولاجاق ایدیلر. اونلار ایراندا اولارکن مورتجعلر بیر قدر ظاهیری گوزلمگه مجبور اولوردولار. بنله لیکله ایراندا ایکی قوه آراسیندا کسگین موباریزه گنیدیردی. بو ایکی قوه دن بیری قالمالی ایدی. خلق قوه لری گونو گوندن ضعیفله بیردی.

ایرتیجایی قوه لرین البنده حؤومت و پول و سیلاح اولدوغونا گوره اونلار قوت تایپر دیلار. اونلار یئرلرده کنلیلری اینجیتمگه، آزادیخه روزنامه لری توقیف ائتمگه، ایتحادیه و آزادیخه تشکیلاتلاری باغلاماغا باشلامیشدیلار.

بنله بیر زماندا ایران خلقی نین آزادلیغی نین اورتادان گنتمه سی اوچون بیر یول فیکیر ائتمک لازیم ایدی. آزادلیق موباریزه سی حیات و مومات موباریزه سی ایدی. اوواخت بیز یولداشلاریمیز لا فیکیرلشیب و هر جوره صؤحبت اندیردیک نتیجه اله گلمیردی

نهایت، بیز گوردوک کی، دانیشماق ایله بیر نتیجه اله ائتمک اولماز. گرک گوجون قاباغینا گوج ایله چیخماق. اونا گوره ده 12 شهریورده آز عیده ایله جسورانه قدم گؤتوروب قاباغا چیخدیق و آذربایجاندا آزادلیغی حیاتا کنچیرمکله بوتون ایراندا آزادلیغین تأمین اولونماسینی نظرده توتدوق. او واخت بیز آشکار صورتده یازمیشدیق کی، بوتون ایران آزادلیغینی تأمین ائتمک اوچون آذربایجاندا بؤوک بیر نهضت یاراتماق لازیمدیر.

ایران ایرتیجایی آذربایجان خلقی نین ایله بیخیمالی دیر. اونا گوره بوگون دئییریک کی، آذربایجان ایران آزادلیغی نین ضامیندیر.

اگر بوندان سونرا مورتجعلر قوه تاپیب ایمضا ائتدیگیمیز موافیقنامه نین تکبیر ماده سینا ال وورسالار یئنه آیاغا قالخیب اونو مودافیعه اندهجه بییک.

بیز بیر ده ایرتیجای بو یوندوروغو آلتینا گیر میجه بییک. گرک ایرتیجای قاباغی آلینسین. بیزیم اعلامیه میز نشر اولونان گونه دک ایرتیجای تلقراف و ایجتیماعدان قورخما بیب خلقین سوزونه اهمیت وئرمیردی. بیزیم اعلامیه میز اول دفعه اونلارین کورکونه بیره سالدیسا دا اونا اهمیت وئرمه بیب دئیلر کی، بو اعلامیه دئیلمیش سوزلردن بیریدیر.

بو مؤوقعدن ایستیفاده اندیب فیرقه تشکیلاتینی برق آسا بیر صورتده وجودا کتیریب محلی حزب توده تشکیلاتی ایله بیرلشیب واحید قودرتلی بیر فیرقه وجودا کتیردی. مراغا، سراب، میانا و زجاندا فداییلریمیزین توفنگلری نین سسی ائشیدیلن گینه دک مورتجع حؤکومتلر بیزیم اعلامیه لری میزین حقیقی قودرتینی درک انده بیلمه میشلر دی. او واختدان بری آذربایجان قودرتلی بیر عامل تانیندی.

مورتجعلر اولجه ایسته بیردیلر جورجور یوللار ایله بیزیم تشکیلاتیمیزین و نهضتیمیزین قاباغینی آلسینلار. اونا گوره ده آذربایجانا کاتوزیان، زنگنه و ورهرام کیمی ساتقینلاری گوندرمیشدیلر. ولی نتیجه ده اومیدلری کسیدی و ثابت اولدو کی، خلق نهضتینی آرادان آپارماق اولماز.

تجربه اونلار اوچون یاس آور اولدو، ثبوت ائتدی کی، بو نهضت آذربایجان خلقی نین قلبیندن قوپان بیر توفان ایمیش. بیزیم موباریزه میز ایرتیجایین ظولم و اسارتیندن قورتارماق موباریزه سی ایدی. بو موباریزه ده میلت بیزیم آرخامیز دادایانمیشدی. عین زماندا ایران آزادیخا هلاری دا آذربایجان نهضتینی دوشونوب و اونوتقویت اندیردی. بورادا ایرتیجای ال آیاغینی ایتریب جارجیلره موتوسیل اولماغاباشلادی و ایستهدی کی، بیزیم نهضتیمیزین ماهیتینی دگیشدیریب های کوی ایله اونو آرادان آپارسینلار. لاکین خلقیمیزین مؤحکم ایمان و عقیده سی اونلارا فایق گلدی. اونا گوره ده مجبور اولدولار، فقط بیر رای اکثریتی ایله آقایی قوام السلطنه نی حؤکومت باشینا کتیرسینلر و اونون واسیطه سیله آذربایجانین دموکراتیک نهضتی ایله حسابلاشسینلار. بو، گودشت دهیل ایدی. بلکه اونلار مجبور ایدیلر. مورتجعلر بیلیردی کی، آقایی قوام السلطنه هامی یا معلوم اولان تجربه سی نین سایه سینده ائله یه بیله جک آذربایجان ایله رضیلاشماغا یول تاپسین. البته آقایی قوام السلطنه نین ایش باشینا گلمه سی اونلار اوچون مووقیت ایدی. لاکین اونون کابینه سینده یئنه ده ایران مورتجعلری

بیرلشمیشدی. اونلاری کابینه‌یه دعوت ائتمگه آقاي قوام «مجبور» ایدی. «بو ایشی گۆرمسه‌یدی اکثریت قازانا بیلمزدی». بو دا آقاي قوام‌السلطنه‌نین اوستادلیغینا دلیل اولای بیلر ایدی. ایران مجلسینده ایرتیجای هدفلردن باشقا بیر ده‌خصوصو هدفلر واردیر کی، هر کس چالیشار اۆز آداملارینی ایش باشینا کگیرسین.

آقاي قوام نوماینده‌لرین روحیه‌سینه بلد اولدوغو اوچون بوندان ایستیفاده‌ائتمگه موفق اولدو. اونون اوچون بوندان باشقا آیری جور بیر یول یوخ ایدی.

بو کابینه کیریلوفون معروف بالیق، اۆردک و خرچنگین عرابا چکمک‌حکایه‌سینی خاطیره گتیریر. بونولا بئله کابینه هرکسدن تشکیل اولورسا اولسون آذربایجان نهضتی‌نین تکاملو اثرلرینده مئیدانا چیخیش و بیز ایله حسابلاشماق مجبوریتینده قالمیشدیر. حتی کابینه‌ده ائله آداملار واردیر کی، آذربایجان دیلی اوندان اۆترو اولومدن بدتردیر. باویجود این او، بو دیلین آذربایجاندا تدریس و اینکی‌شیفینا‌نگل تۆرده بیلمه‌میشدیر.

ایندی بیز نه‌اینکی ایبتیدایی مکتبلرده حتی متوسطه و عالی مکتبلریمیزده اۆز آنا دیلمیزده تحصیل ائتمک حقیقی آماغا موفق اولموشوق. بوندان باشقا اساس مسأله‌لردن بیری ده توپراق مسأله‌سیدیر. بیز 12 شهر یور بیاننامه‌سینده فقط خالیسه و خلق دوشمنلری یئرلری‌نین اکیچیلر آراسیندا بۆلومنه‌سینی ایرلی‌سورموشدوک. ایندی میباریزه نتیجه‌سینده بو ساحه‌ده داها آرتیق موفقیت‌قازانمیشیق و تهران ایسه بیزیم دالیمیزجا گلگه مجبور اولموشدور.

البته اونلاری بو ایشلره وادار اندن بیزیم قودرتلی نهضتیمیز و دوزگون‌سیاستیمیزدیر. بونولا دا ایرتیجایین ارکانینا بۆیوک رخنه دوشموشدور. بو واسیطه‌ایله 40 ایل تامام مشروطه اینقیلابی‌نین نهالی‌نین اوستونده قالان آغیر داش بیر آزاد اولسون کنارا چکیلدی. مشروطه اینقیلابی اوندان اۆترو ایدی کی، خلق حاکیمیتی اۆزالینه آلسین. لاکین داخلی و خارجی مورتجیلر اونو بوغوشدو. حاکیمیت موسستیدشاهین الیندن موسستید آداملارین ایله دوشموشدو. بیزیم نهضتیمیز 40 ایل راکیدقالمیش مشروطه نهضتینی دیریلندی. ایندی البته ایرتیجای تامایله اولوب آرادان گنتمه‌یبیدیر. بلکه اونلار 15- جی مجلسده یئنه ده نوفوذ تاپماق ایسته‌ییرلر. اونلار فیرقه تشکیل‌تیمیزدان قورخورلار. بیزیم نهضتیمیز ایراندا بۆیوک بیر زمینه‌حاضیرلادی. آذربایجان نهضتی بۆیوک بیر فیرقه‌یه و خلقه تکیه ائیدیدیر کی. بودابؤیوک بیر عاملیدیر. آیری بیر عامل گوندن - گونه آزادیخاه تشکیل‌تارین گوجلنمه‌سی و توپراق بۆلگوسو نتیجه‌سینده ایران کندلیلرین نظرینی جلب ائتمه‌سی و اونلاری نهضتیمیزه طرفدار حالینا سالماسیدیر. دندیگیم کیمی تاریخین مؤجوزلریندن بیری ده قوام‌السلطنه حۆکومتی‌نین تشکیلی ایله بیزیم خلق‌قوشونلاریمیزین تشکیلی‌نین بیر وقته تصادوف ائتمه‌سیدیر.

بیر نچه کلمه ده مووافیقتنامه حقیقنده دئمک لازیمدیر

سیره تقدیم ائندیگیمیز مووافیقتنامه بو سادهلیکله مئیدانا چیخمامیشدیر. اونون هر بیر ماده‌سینده مکرر حلاجلیق اولونموشدور. میلی حۆکومت اۆزونو خلقین و تاریخین قاباغیندا مسول گۆروردو کی، ایشی سهل توتمامیش وار قوه‌سیله خلقین حقوقوندان موذافیعه ائتمیشدیر. ایجازه وئرین باغلانان مووافیقتنامه‌نی اوخوماقدان قاباق اونون ضامین ایجراسی باره‌ده بیر نچه سۆز دئییم. اولای بونو بیلمله‌ی سیز کی، بیزبو ایشی باشلایان زامان ضامین ایجرا اولای بیلن هنج بیر قودرته مالیک دگیلدیک.

او واخت بیز هنج نۆوع واهیمه‌یه یول وئر مه‌یب ایسته‌دیگیمیزی آماغامو موفق اولدوق. ایندی ده اونو ساخلا یا بیله‌جگیمیزه ایمانیمیز واردیر. بیر ده بومووافیقتنامه‌نین بیرینجی ضامین ایجراسی خلقیمیز و میلی مجلسیمیزدیر. بومجلسیمیز همیشه آدیقلاریمیزین ضامین ایجراسی اولاجاقدیر. آذربایجان همیشه اۆز مجلسی‌نین دالینجا گنده‌جکدیر.

خلقیمیز و مجلسیمیزین ضامین ایجراسی ایسه فیرقه‌میزدیر. فیرقه هنج وجه‌ایله مورتجیلره ایمکان وئر مه‌جک کی، آدیقلاریمیزی اورتادان آپار سینلار. مجلسیمیزی یارادان فیرقه‌میز اونو دا ضامین ایجرا سیدیر. دیگر ضامین ایجرامیز آذربایجانین خارجینده و ایران داخلی‌نده‌کی آزادیخاه قوملریدیر. اونلار بیلیرلر کی، بیز اولماساق اونلاری آرادان آپاراجاقلار. اونلار بیزدن حیمایت ائدیپ و بیزدن ده‌کۆمکنلیک گۆزله‌ییرلر. بو ایسه قوتلی بیر ضامین ایجرا دیر.

آذربایجان آزادیغی نین دیگر بیر ضامین ایجرا سی گلهجک مجلس شورای میلی دیر. اونا گوره گرك بیز انله نومایندهلر اینتیخاب اندک کی، اونلار خلق طرفدارلاری اولسونلار. شوبه سیز کی، بیز اونا دا نایل اولاجایق.

بیز گرك گلهجک مجلسی انله حالا قویاق کی، او آزادیغین مرکز ثقلی اولایلسین. هرگاه بیز موفق اولاق کی، آذربایجان دان و ایرانین باشقا نقطه لریندن آزادیخاه عونصورلر مجلسه اینتیخاب اولونسون اونا ابرتیجا عین قوه سینی سیندیریب ایراندا آزادیغی ابدی صورتده تأمین انتمیش اولاریق.

ایندی بیزیم قارشی میزدا ایکی یول وار، یاگرك مجلسده اکثریتی وجودا گتیرک و یا گرك اؤز قوه میزله آدیقلاریمیزی حیفظ اندک. اگر ایستیهلر کی، آدیقلاریمیزال اوزادالار اونا خلقیمیز اؤز گوجیله ایستیهلرینی آلاجاقدیر.

من اؤز فیرقه میز و تشکیلاتیمیزین گوجونه اینانمیشام. بیزیم فیرقه میز مشروطه کؤتوگی اوستونده گؤیرمیش بیر ناهال دیر. من فیکیر اندیرم کی، آذربایجان دان گندن نومایندهلرین هامیسی آزادیخاه اولجاقلار. بونا هنج شوبه یوخدور کی، فیرقه میز ایمانلی آداملاری نامزد اندهجک. خلقیمیز آرتیق دوشونوب بیلیر کی، آذربایجانلیلارین منافعی حیفظ ائدن ینگانه بیر قوه وارسا او دا آذربایجان دموکرات فیرقه سیدیر. گرك خلقیمیزین ایچینده ایتیحاد، ایمان و قارداشلیق اولسون. ابرتیجا عی فیکیرلرین ضامین ایجرا سی دا بیزیم بیربیرلیمیزه عدم اعتماد و عدم ایتیحادیمیز اولایلر. بیز گرك وار قوه میزله ایتیحادیمیزین پوزولماسینا یول وئرمه یک. هر او آدام کی، آذربایجانلیلارین ایتیحاد و ایتیفاقینا ضید اولسا، بیرحمانه اولراق آرادان آپاریلاجاقدیر. بو مووافیقتنامه بیزیم موباریزه میزین نتیجه سینده اله اندیلیدیر. بونوندا بیزیم موباریزه تاریخیمیزده یئنی بیر صحیفه آچیلیر. نهضتیمیز آدیقلارینی بورادا ثبت اندیر و موباریزه میزین ایکنجی دؤره سینده قدم قویور...

(آذربایجان» روزنامه سی، ایکنجی دؤره 5 شنبه 6 تیر 1325 - جی ایل، نؤمره 236)

ستارخان بایراقلی تبریز شهر کومیته سی نین 7 - جی حؤومه کومیته سینده

فیرقه میز اؤز سیاسی حیاتیندا یئنی بیر دؤره یه آباق قویور، فیرقه میزین تاریخینده گنیش بیر دگیشیکلیک وجودا گلکده دیر. بوندان سونرا داها آرتیق فداکارلیق و جیدیت لازیم دیر. دوننه قدر سیلاح و توفنگ ایله حوقوقوموزون و مرامی میزین حیضی خصوصوندا چالیشیردیق، بوندان سونرا تبلیغات و تشکیلاتیمیزی داها آرتیق مؤحکم لندیرمکله، داها بؤیوک موفقیتلره نایل اولایلجه مییک. فیرقه میز 9 آیلیق حیاتیندا چوخ بؤیوک موفقیتلر اله انندی ایسه ده، بوندان سونرا یولوموزو متانتله گنتمه لی و آدیقلاریمیزی جیدیتله ساخلامالی بیق، بودا فیرقه عوضولریندن چوخ فعالیت و آز تظاهرات طلب اندیر.

مجلسین بوگونکو 3 - جو عومومو جلسه سی تهران ایله آرمیزدا اولان مؤوضوعا حصر اندیلیمیشدی. 9 ساعات موداکیر اتدان سونرا مووافیقتنامه تصدیق اولوندو. سونرا پیشه وری تهراندا کی موداکیر اتلارینی قوام السلطنه نین آذربایجان حقینده کی 7 ماده لیک اعلامیه سینی و بیزیم 32 ماده تکلیفلریمیزی و یئر بؤلگوسونوشرح وئرمرک دئدیله کی، توپراق و یئر اکیندیر، گرك کنلی نین حقی اوزونه وئرلیسن، او، دؤولتین مادی و مصنوعی یاردمی ایله موترقی و مو عاصیر اصول ایله اکسین، یئری ایشلتسین، بو یولیله ایران ترقی اندیب نیجات تاپسین. بیرده قوشون مسأله سیدیر. خلق آزادیغی اوچون وجودا گلن قوشون ایران آزادیغینی حیفظ ائتمک اوچون پاک افسرلر ایله ایداره اولونمالیدیر. بو قوشون ایران آزادیغینی پوزماق اوچون خیدمت انده بیلمز. کئچن 1324 - جو ایلین شهر یور آییندا بالاجا بیر اوتاقدا بیز بو فیرقه نی تشکیل وئردیکده، بیر نچه نفر دن عیبارت ایدیک. سونرا یاواش یاواش قیرخنفره و داها آرتیغا چاتدیق. او زمانلار 12 ماده لیک اعلامیه میزده خالیسه یئرلرین بؤلونمه سی، مکتبلرده آنا دیلینده اوخونماسی و آذربایجان عایداتی نین یوزده 75- نین آذربایجانا مصرف اولونماسی اونون باشلیجا ماده لریندن ایدی. 9 آی موتمادی موباریزه نتیجه سینده ایستیهلریمیزی اله گتیرمگه موفق اولدوق. بوندان سونرا بوتون مکتبلریمیزده ایسترسه ایبتیدایی، اورتا، عالی و یا خود دار اولفونونوموز دادرسلر آنا دیلیمیزده اولجاق.

توپراق مسألهسى ده بوتون ایرانا شامل اولماق اوزره حل اولوندو. بیر گون تهراندا مجلسده ایدییم. مجلسین فراکسیونلاریندان بیریسینده بیر نیماینده تکلیف ائتدی کی، یئر کندلیله هاوایی وئریلسین. (هاوایی اودور کی، ارباب یئرینده بدباخت کندلی اوزو اوچون بیر کوما قاییرار)

بو سیرادا مجلسده بویوک بیرهای هوی قویدو، آز قالدی او فراکسیون داغیلسین. خولاصه بو سوزو تکلیف ائدن نوماینده اوز سوزونون گئری آماغا مجبور اولدو.

آما ایندی ایران دؤولتی اوزو خالیسه یئرلرینی بوتون ایرانی آذربایجان ایله هم رنگ اولماسی اوچون ایران کندلیلرینه بؤلگه مجبور اولموشدور.

اینٹیخابات مؤوضوعوندا دا بوتون ایران قادیلاری دا آذربایجان قادیلاری کیمی تمام ایجتیماعی و سیاسی حوقوقدا بوندان سونرا کیشیلر ایله برابر اولاجاقلار. انجمن ایالتی و ویلایتی خصوصوندا دا بیز سایر ایرانی قارداشلاریمیز اوچون ده، گئنیش ایختیار اتلی انجمنلر تشکیل ائدهجکلرینی ده تأمین ائتدیک.

15 - جی مجلس ایفتیتاح اولوندو غو زامان دؤولت فؤوریتله دارالشورا ایالتی، ویلایتی و بلدییه انجمنلرینی اینٹیخابات قانونو مجلسه تقدیم ائدهجکینی تعهود ائله میشدیر.

آذربایجان خلقی نین فیرقه میزین و سهامتلی فدیایلریمیزین یالینیز آذربایجاندا گیل، بلکه بوتون ایرانا ائتدیگی تاریخی خیدمتلر ایلر ایله، یوز ایلر ایله یاداندیله جکلر دیر.

(گورولتولو و سورکلی آلفیشلار)

مشروطه نی مینلرجه نوجاوانلارین قیزیل قانلاری باهاسینا اذیق ایسه ده اومشروطه دن ایران میلی نین منظورو اولان ثمرلردن ایستیفاده ائدیلمه دی و یاخود ایستیفاده یه ایمکان وئریلمه دی.

بیزیم قانیمیزین سنل کیمی آخماسی ایله آچیلان دارالشورا ایران میلی نین اومید اوجاگی و عدالت ائوی اولماسی عوضینه هامان دارالشورا کورسولرینی مشروطیه ضید اولوب میلی ن جانینی آلیب قانینی سوران خالق جلدلاری قیرخ ایل ایشغال ائله دیلر.

ایندی مشروطه ده آلابیلمه دی کلریمیزی آلمیشیق. اگرچه آزادلیق اوغروندا. آروادلی، کیشیلی، کیچیکلی - بویوکلو و سون نفریمیزه قدر اولمگه، قوربان اولما غا حاضیر ایدیک، آما 200 نفره قدر وئردیگیمیز قوربانلار موقابیلینده موقفیتیمیز چوخ بویوکدور.

چوخ قوربان وئرمه دن، بویوک ثروتلر اورتادان گئتمه دن و قارداش قانی تۆکولمه دن بو بویوکلوکده موقفیتلره نایل اولابیلدیک. بیزیم ایستدیگیمیز قان تۆکولمه دن، ایران میلی نین آرزولارینی یئرینه یئتیرمک ایدی. او دا ایستدیگیمیز میکی اله گلدی.

بونلارین هامیسی شانلی فیرقه میزین بصیرتله دوزگون آپاردیگی سیاست نتیجه سینده اله گلن موقفیتلریندیر.

(گورولتولو و شیدتلی آلفیشلار و هوررا صدالاری).

ایندی ایجازه وئرین دؤولتین 7 ماده لیک اعلامیه سین و 15 ماده لیک ضمیمه سین اوخویوم.

وکیللریمیز الی نفره یاخین آرتاجاقدیر. دؤولت تعهود ائدییدیر مجلس آچیلدقدا دمورکراسی اوصولوندا اینٹیخابات قانونو مجلسه فؤوریتله تقدیم ائتسین.

انجمنلرین اینٹیخاباتی قانونو ایرانین هر طرفینده بیزیم ایندیکی شکیلده دمورکراسی اوصولو ایله گئنیش ایختیار اتلی اولاجاقدیر. بونا گۆره بیز چوخ مسرور و ممنونوق.

بیزیم وزیر جنگیمیز و جاریجه وزیریمیز ذاتا یوخ ایدی. بیزده خلق قوشونلاری ویزارتی وار ایدی، چونکو بیز ایراندان آیریلما میشدیق، او سوزلر خلقی همیشه اسارت آلتیندا ساخلا ییب قانینی زلی کیمی ایستیمین جلا دمور تجلرین بیزه باغلا دیقلاری ایفتیرا و بؤه تاندان باشقا بیر شئی دگیل ایدی.

گومروکلرین عایداتی دؤولتیندیر. آما آذربایجان گومروکلری نین عیداتیندان یوزده 25- ی آذربایجان میلی دارولفونونونا وئرله جکدیر. بودا آیدا یوزمیندن 120 مین تومن قدر تخمین اولونماقدادیر. اوزوموز ده ایلده میلیون یاریم تخصیص انتمیشیک، بو دارولفونونوموزون دیپلوملاری تهران دارولفونونو ایله رسما بیر عیاردا اولاجاغی دئمکدیر.

گومروکلرین یوزده بنشی دارولتربییه، یوزده بنشی ده شهریمیزین اهالیسی نین گردیشگاهی و سیاحت محلی اولان شاه گولونون آبادلیغی اوچون وئرله جکدیر. بونلار دا قیرخ مین تومن میزانیندا اولار. بو پوللاردان علاوه اوزوموز ده آذربایجانین تامام شهرلری نین دارولتربییه لری نین و شهرلری نین آبادچیلیغینا بؤیوک پوللار تخصیص انتمیشیک و ائدمجه ییک.

دارولتربییه لری میز اوروپا دارولتربییه لری کیمی تام معناسیله حقیقی دارولتربییه اولمالیدیر لار.

شهرلری میز چوخ تئزلیکده گرک آبادلاشسینلار. ایرتیجاع یادیگاری اولان اوکوهنه خرابه زارلیقلاردان بیر نیشانا قالما یاقدیر.

شاه گولونو اوروپا یایلاقلاری طرزینده آبادلاشدیراجاییق. اورانی ائله بیر حالاسالاجاییق کی، آیری مملکتلردن اورایا ایستیراحته گلنلر اولسون.

اورادا هر جور ایستیراحت و مشغولیت محللری بینا ائدیله جکدیر. آذربایجانین هر یئرینده کی دارولتربییه له هله ییکده بیر میلیون یاریم بودجه موعین اولونموشدور.

بوندان سونرا فداییلری میز. او عزیز کندلی بالالاری میز اوز اوبالارینی، یورد-یووالارینی نیگاهبان آدیله اوزلری گوزتلمیه جکدیر.

بوندان سونرا کنلیلری میزین اوزلری اوزلرینه تاپیشیر یلا جاقدیر. کول آذربایجان و بوتون ایران کندلیلری بوندان سونرا ایرتیجاع قویریوغو اولان منحوس ژاندارم آدینی بیر داها انشیمیه جک و اونون شوم اوزونو بیر داها گورمه یه جکدیر.

خمسه مسأله سینده دنک ایسته بییم کی، خمسه لیلر ده آذربایجانلیدان باشقا آیری بیر خلق دگیلیدیرلر، زجان دا عینا بورا کیمی اولاجاق. قانیمیز، جانیمیز بیردیر. بوندان سونرا خلق دوشمنلری ذولفقاریلر، یمینیلر، سلاحداریلر کیمی ظالیملر زجان توپراغینا آیق باسا بیلمه یه جکلر دیر و فیرقه میزین بوتون قوه سینین زجاندا ساخالاجاییق، مجلسده ده چالیشاجاییق زجانلی قارداشلاری میزین هنج بیر خصوصدا نیگاران اولمالارینا محل اولماسین. هر جهندن امین اولاییلر. ایدارمه بیسلری ایله انجومن ایالتی هنیأت ریسه سیندن بیر شورای ایالتی تشکیل تاپاجاق، آذربایجانین ایشلرینه او باخاجاقدیر.

بوگون ایرانین هر طرفینده حتی تهراندا و تهران مطبوعاتیندا دا آزادلیق و دموکراسی جریانلاری مسروریتله گورونمکده دیر. بونا گوره ایرانین فلاکتدن نجات تاپماغی اومید اولونماقدادیر.

ماعاریفیمیز دموکراسی پروقرامی اوزریله اینکیشاف انتمه لیدیر. آذربایجاندا کی کورد، اثرمنی و آسوری کیمی اقلیتده کی قارداشلاری میز بیزیم آدلیغیمیزدان عین حقوق ایله برخوردار اولاجاقلار، اولنار دا اوز میلی و ایجتیماعی ایشلرینده بوتون-بوتونه آزاد یاشاییب مکتبلرینده اوز آنا دیللرینده تحصیل ائده جکلر. روزنامه لری، تیاترلاری اوز دیللرینده اولاجاقدیر.

بلدییه ایجومنلری ایندی بیزیم سئدیگی میز کیمی قالاجاقدیر. دؤولت بیزیم دموکراسی اوصولو ایله سئدیگی میز کیمی بلدییه اینتیخابات قانونونو مجلسه تقدیم ائتدیگی نده ایران ویلایتلری و شهرلری اهالیسی او زامان آذربایجانین، ایرانا نه قدر بؤیوک خیدمت ائتدیگی نی بیله جکدیر.

بیز گرک مجلس شورایا ائله آداملار گؤندرک کی، قهرمان فداییلری میزین، خلق قوشونلاری میزین و فداکار فیرقه میزین چکدی کلری زحمتلری و مشقتلری و ئردیکلری قوربانلاری و تۆکولن قانلاری هدره گنتمه سین!

وکیللر آذربایجان دموکرات فیرقه سیندن اولمالیدیر. بیزیم نوماینده لری میز خلقیمیزی اینانیدیران، اونو سئون، اونو مودافیعه ائدن و اونون عشقیندن جان و ئرن آداملار گرک اولسونلار.

ایشسیزلره گلینجه بوگونه قدر 10 مین نفر ایشسیزه ایش تاپمیشیق. چوخ یاخینلاردا کارخانالاردا و بیناسینا باشلا دیغیمیز دارولفونون، میلی موزه، آذربایجان ایالتی انجومنی و آذربایجان بانکینی اینشآت ایشلرینده ایشله مک اوزره دؤرد-بئش مین نفره ده ایش تاپیلا جاقدیر.

بیز بو بینالار اوچون بنش میلیون تومن هلهلیکده بودجه تعیین ائتمیشیک. فیرقهمیز چوخ چتین بیر شراییطده ایشه باشلادیغی حالدا چوخ بویوک ایشلرگورموشدور، مثلا نهضتیمیزین اولینده بانکدا فقط 4 میلیون تومن پول وار اییدی، اوسیرادا دؤولت مأمورلارینا دا دورد میلیون تومن وئرمهلی ایدیك.

دئمك الیمیزده مادی جهتن بیر شئی یوخ اییدی، حالبوکی، ایندی دموکرات فیرقهمی نین سایه سینده تکجه تبریزده دگیل ساییر شهرلریمیزده بویوک ایشلرگورموشوك و گورمکده بیك. بو گونه قدر شهرلریمیزده ایگیرمی مریصخانا آچمیشیك، مینه قدر تختابلا ری وار دیر، آذربایجان میلی مجلسی بو گونه قدر 12 میلیون تومن ایجتیماعی ایشلرده ایشلمك اوچون بودجه تصویب ائتمیشدیر. ایندی فیرقهمیز بیرینجی پیله نی کنجیب ایکنجی پیله یه چیخمیشدیر، بوندان سونرا داها دامتانت و بصیرتله قدم گوتورمگیمیز لازیمدیر، تازا بیر دؤوره یه داخل اولموشوق. ایندییه قدر فیرقهمیز عوضولری نین الینه توفنگ وئیردی، بوندان سونرا چالیشماق و شهرلریمیزی آبادلاشدیرماقدان اوترو، سیلاح ینرینه بئل- کولونگ بیر الیمیزده، تجروبه، علم و بیلیگیمیزی آرتیرماق اوچون کیتابدا او بیر الیمیزده اولمالیدیر، تا کی، خلقیمیزی سعادتده دوعرو آپاراق.

بیز گرک تربیه و علم اوچون چالیشاق. یولدا، ائوده و هر یاندا هامی ایله گرک نزاكت و تربیه ایله رفتار ائدک. خلقیمیزی نزاكت، گوزل اخلاق و یاخشی تربیه میز ایله جلب ائدیپ سعادتده ینتیرک

یاشاسین خلقیمیز! یاشاسین فیرقهمیز!

(آذربایجان» روزنامه سی، 2 شنبه 10 تیر 1325- جی ایل شوماره 238 ایکنجی دؤوره)

آذربایجان دموکرات جاوانلاری نین بیرینجی کونقره سینه پئیام

چوخ موتأسیفم کی، موباریز جاوانلاریمیزین بیرینجی کونقره سینده مریض اولدوغوما گوره شیرکت ائده بیلمه دیم. بونونلا اوز صمیمی تبریکاتیمی کونقره یه گؤندرملکه اونون موفقیتینه اورکدن علاقهمند اولدوغومو بیلدیرمک ایسته دیم.

دموکرات جاوانلارین قارشیسیندا دوران وظیفه اولدوقجا آغیر، اولدوقجایدی دیر. فیرقهمیز اون آلیق شدید موباریزه نتیجه سینده بویوک موفقیتلره نایل اولموش، خلقیمیزی تشکیل ائتمیش و دموکراتیک نهضتیمیزین بوتون ایرانایاییلماسینا یول آچمیشدیر.

جاوانلار ایسه کسب ائدیلن موفقیتلری وار قوملری ایله مودافیعه ائده رک گله جک نسلیمیزین سعادتینی تکمیل ائتمه لیدیرلر. دموکراتیک جاوانلار تشکیلاتی سیاسی بیلک ایله برابر عومومو تعلیم و تربیه ایشینه آرتیق درجه دیقت و اعتینا ائتمه لیدیرلر. معاریفسیز و معلوماتسیر بیر میلت بوگونکو دونیادا سعادت مند اولاییلمز. سونرا دا سیسی هدف و سیاسی دوشونجه مسأله سی منیدانا چیخیر. هر بیر جاوان آذربایجانلی گرک هارا گنده جگینی بیلسین. او بیلسین کی، نه اوچون موباریزه ائدیر. کور کورانا حرکت ائدن بیر جمعیت آخیردا هنج بیر یانا چیخا بیلمز و صحرا لاردا سرگردان اولوب قالار.

بیزیم هدفیمیز ایسه اول آذربایجان خلقی نین آزادلیغینی تأمین ائدیپ سونرابوتون ایراندا دموکراسی رژیمینی برپا ائتمکله ایرانلیلارین هامیسینی ایرتیجاع بو یوندورغو آلتیندان نیجات وئرمدیر.

جاوانلار بیزیم گله جگیمیزدیر. اونلار بیز همیشه امید گوزو ایله باخیریق. اگر اونلارین تربیه سی دوزگون یول ایله گندیرسه بیز هامیمیز خوشبخت اولاریق، اگر خودانکرده اونلار یانلیش یولا دوشسلر اوندان بوتون خلقین زحمتلری هدر گنده جکدیر.

من جاوانلاریمیزین آز بیر زماندا بویوک موفقیتلره خصوصاً بیرینجی کونقره منین تشکیل ائدیلمه سینه موفق اولمالارینی فال نیک توتوب اومیدوارام اونلار هاوا و هوسی کنار قویوب دوزگون یو یاله داها بویوک موفقیتلر قازاناجقلار.

یاشاسین جاوان نسلیمیزه رهبر لیک ائله ین دموکرات جاوانلار تشکیلاتی!

ياشاسين خلقيميزين آزادليغيني تامين ائدن فيرقهميز!

ياشازين قهرمان خلقيميزي آغوشوندا پروريش وئرن شانلي اناميز - آذربايجان!

ياشاسين آذربايجان قهرمانلاريني زور بازوسو ساپهسينده ايرتيجاع بويوندوروغو آلتيندان نيجات تاپان ايران و ايرانليلار!

(آذربايجان « روزنامهسي 1 شنبه 6 تير - 1325 جي ايل شوماره 242 ايكنجي دوره)

فيرقهميزين بيرينجي ايلدونومو بايرامي موناسيبتيله دؤولت تياتر سالونوندا

...من بوبايرامي اول او ز طرفدان و فيرقه طرفيندن تبريك ائديرم

12 شهريور منيم نظريجه چوخ تئز كئچدي، منيم ياديدادير كي، كئچن 12 شهريورده هامان بو سالوندا آقاي دوكتور اورنگينين استيتنا ايجاز هسيله ائله يه بيلميشديك بيرينجي دفعه اولاراق بوتون طبقاتدان بو سالونا بيغيب و فيرقهميزين مقصديني خلقه اعلان ائتك.

بيز ايستهديكلريميزي خلقه دئديك. بو اعلاميهنين نواقصيني اونلاردان سوروشدوق و خواهش ائتديك كي، اگر اعلاميه ده ايصلاح ائتملي بير شئي وارسا اونودئسينلر تا بيز دوزلديب مونتشير ائتك.

من او زمان هامان بو سالوندا ايران نقشهسيني تشریح ائتديم و بوزوم ايصلاحات و آزادليغيميزين ايران موحيطي ايجينده اولماغيني قئيد ائتديم، ايندي بير ايلدير كي، بيزيم فيرقهميزين تأسيسيندن كئچير و بو بير ايل ايجينده دونيايا ثابت اولوب كي، بيزيم نهضتيميز تك آذربايجاني ايصلاح ائتمكدن اوترو دئييل بلكه، بوتون ايراندا ايستيقلاين تامينيندن اوترو ايدي.

ايندي بيزيم ديشمنلريميز وئرديكلريميز ايمتاحتالارا باخماياراق بيزي تجزيه ائدن آدلانديريلار و بيزي ايران آزادليغيني نين دوشمني حساب ائديرلر.

بيز بير طرفدن خوشبختيك، چونكو، بو آداملار ايران خلقي نين دوشمنلري واونلاري اسارته ساخلايان آداملارديلار و بو آداملارين ايشلري بوتون دونيايا آيدنديركي، بونلار بو سؤزلري دئينده بوتون خلق بيلير كي، بو آداملار هميشه اوز منفعتلري اوچون تهمت دئديكلري كيمي بو سؤزلري ده ايفتيرا دئييرلر. لندن راديو سو بيزيمونمايندملريميز تهران دؤولتي ايله دانيشيق آپاردغي و اخندا بيزيم ديلميزجه راديوپخش ائيديدير كي، گويا بيز ايراندان آيريلماق ايستهييريك، دهلي راديو سو دا بو سؤزوتكرار ائديب. تهراندا نشر اولونان «اطلاعات» روزنامهسي و ساير روزنامهلرده بوسؤزو آب- تاب ايله درج ائديلر.

بيزيم خوشبختليگيميز بورادادير كي، بوتون ايران خلقي بيلير كي، بوجور آداملار هارادان ايلهام آيلرلار و بيگانلر بوجور شاييعلر ياييرلار كي، خوزيستاني ايشغال ائتمگه سؤز اولماسين. بيز ده دئييريك: «ايت هورر كروان كئچر».

بيزيم گوردوگوموز ايشلرين سايب چوخدور، هله دونن ايلي بؤيوك موسيسه ايفتيتاح ائتميشيك: بيريسي ماماليق فاكولتهسيدير، او بيريسي ده ايراندا نظيري اولمايان ميلي اوركسترين اچيليشيدير. بونلار سؤز دئييل عملدير و هميشه ده عمل سؤزدن قوولتي اولار.

بيزيم گوردوگوموز ايشلرين اساسي فيرقهميزدير، او واخت فيرقه موحيطي حسابا آلدې. بيز خلقين احتياجلارين دوشونمرك 12 شهريور اعلاميهسين يازيب اينتيتشار وئرديك. بيز فيكير ائتديك كي، خلقه داينمالي ييق. چونكو من بيليرديم كي، هر بير فيرقه تك اوزباشينا ايش گورهبيلمز، خلقي گرك دالينجا آپارسين. خلق اوناينانسين. بيز اون ايكي شهريور اعلاميهسيني يازيب 12 مادهدن عيبارت اولان شوعارلاريميزي مئيدانا آتديق، ايران و آذربايجان وضعيتين تشریح ائتديك، اورادابؤيوك مسأله آذربايجانين داخيلي موختاريت مسألهسيدير. فيكير ائديرديك اگر آذربايجانين موختاريتي اولماسا خلقين احتياجلارين تامين ائده بيلمريك. فقط خلق حؤكومتني خلقين احتياجلارين تامين ائدهييلر.

بیر ده آذربایجانین میلیت مسأله سیدیر، بو مسأله تازا بیر مسأله دئییلدیر. حتی اگر مشروطه تاریخینه باخساق، مشروطه فرمانی و تلقرفلار آذربایجان میلیتی نین آدینا وئریلدی، لاکین اونو سورتوب آرادان آپارمیشلار، بونو آرادان آپاران ایکی قوه اییدی. فارس موتعیسیلری فیکیر اندیردیله آذربایجان خلقی اوزون ایداره اندرسه اونلارین حاکیمیتینه خلل وارید اولاجاقدیر. اونا گوره ده ایستهدیلر کی، خلقین فیکیرینی بوغسونلار.

آذربایجاندا اولان مورتجعله هرکسدن آرتیق و بیزیم علیهمیزه چیخیردیله. چونکو اونلار قورخوردولار کی، داها خلقین موقدراتی اونلارین الیندن چیخسین. اونا گوره بیزی تجزیه چی آدلاندیردیله. بیر صورته کی، بیز ایرانی تجزیه ائتمک ایسته میردیک. اگر بیزیم داخلی موختار بیتمیز اولسایدی ایرانین مرکزی مؤکملشدی. بیزیم اعلامیه میزین اساسینی تشکیل ائدن ایرانین ایستقلالیتیدیر.

مشروطه نی آذربایجان خلقی آلان زامان مورتجعله دئییردیله کی، آذربایجان جومهوریت تشکیل وئرمک ایسته ییر. او واخت تهران قورخوردو، حقیقته ایسه مشروطه نی آلان آذربایجان خلقی اولدو.

او زامانین ایالتی انجونی ایندیکی ایالتی انجومینه بنزه میردی. اونا مرکزی حؤکومت انجومن ایالتیدن قورخوردو. او زامان قانون اساسینی تبریزه گؤندرمیشدیله کی، آذربایجان خلقی تصدیق ائتسین.

اوج دوردن فردن آرتیق اولمایان خایینلر بیزیم نهضتیمیزی بوغماق ایسته ییردی. آذربایجان خلقی نین دیلینی اینکار ائتمگه چالیشیردی.

حالبوکی، آذربایجان خلقی نین دیلی و ادبیاتی واردیر. دیل مسأله سی بؤیوک مسأله دیر. بونو آماق و مورتجعله ایله موباریزه ائتمک شهامت ایسته ییردی، بیز اوشه امتی گؤستردیک و قورخما دیق. (گورولتولو آقیشلار)

بو بیر سیاسی مسأله اییدی. اول دفعه تهران بونون معناسینی باشا دوشموردو. عمومی دانشیقلار و سؤزلر کیمی بیلیردی. او فیکیر اندیردی کی، بو اعلامیه و تلقرفلار قاباکی کیمی سؤز حالیندا قالاچاق، بونلارا جاواب وئرمک ایسته میردیله. دئییردیله بونلارین موآلفلری مجهول آداملار دیر.

تهران بیزیم انجومن ایالتی مسأله سینی آرادان گنتمیش بیر قانون حساب اندیردی. بیز بوگون اونو رسمی صورته آماغا موفق اولموشوق.

ایکینجی مسأله دیل مسأله سی اییدی. بو مسأله بیزیم اوچون اولوم دیریم مسأله سیدیر.

دیل مسأله سی ایله ائلیه بیلردیک خلقی اوز اطرافیمیزا توپلایاق. اونا گوره دیل مسأله سینی بیرینجی دفعه اورتایا قویدوق. چالیشدیق کی، اوشاقلاریمیزی یاد دلدن قورتاراق و او تاریخچیلره کی، بیزیم دیلیمیزی آرادان آپاریردیله و بنییردیله کی، بونلارین دیلی یوخدور، بونلارین دیلی فارس دیلی نین شوعبه سیدیر، بیز ایثبات ائتدیک کی، بیزیم دیلیمیز موستقبل بیر دیل دیر.

آذربایجان دیلی فارس دیلی نین شوعبه سی دئییل، مخصوص بیر دیل دیر. بودیلی دانماق حقیقتی دانماق کیمیدیر. بیزیم ایچیمیزده بیر عیده آداملار واردیر کی، اوزو فارس دیلی بیلمز، دئینده دئییر کی، منیم دیلیم فارس دیلیدیر.

من دئمیرم کی فارس دیلی پیس دیل دیر. لاکین منیم دیلیم آذربایجان دیلیدیر. اوز دیلینی دانان آذربایجانلی خایین دئییلدیر نه دیر؟

بیزیم اوزوموز اوچون ایفتیخار ائیمیز واردیر. بیز بوتون توهمت دئینلر ایله موباریزه اندیب و اونلاری همیشه لیک مغلوب ائتدیک. بیز تهران ایله دانیشدیقا مووفق اولدوق کی، بوتون اورتا و حتی عالی مکتبلرده و ایدارلرده آذربایجان دیلی ایله یازلسین.

بیز بؤیوک ایش گورموشوک. ایللر بویو کؤک سالان قارا تبلیغاتین اوستونه قیرمیزی خط چکمی شیک.

بیزیم دیلیمیزی نهضتدن قاباق او قدر محدود ائتمیشدیله کی، تیاترلار دا فارس دیلینده آپاریلیردی. اونا گوره ده خلق تیاترا رغبت ائتمیردی.

خلق ایندی موسیقی و تیاترا چوخ رغبت ائدیر. چونکو ایندی اوز دیلینده ائشیدیر.

بیزیم بؤیوک اینقلابی حرکتیمیز خلقی جلب اندیردی. بیزیم نهضتیمیزین میلی خاصیتیندن بیرسی دیل مسأله سی اییدی. بیزیم نهضتیمیز دیل واسیطه سی ایله دونیادا نوفوذ و شوهرته مالیک اولابیلدی. دنیا بیلدی کی، 5 میلیونلوق بیر خلق وار کی، اوز دیلینده یازیب

اوخوږور. بونو ايښات ائتمك قهرمانليقدير. ايندي دونيانين مظلوم ميلنلري بيزه تحسین انديرلر و بيزه نيجات وئرن بير ميلت كيمي باخيرلار. ايندي صلوح كونفرانسينا گلن كجه ياخين شرقدن دئييل، بلكه الجزاير و تونيسدن گلن مطبوعات نومايندهلري ده بيزيم نومايندهلريموزه دئيميشلر كي، اونلار بيزيم بؤيوك ايشيميزي تحسین انديرلر. بيز ايندي هر جور گونډشت ائتمك ده ديل مسأله سينده گونډشته كنجمريك. سياسي موباريزه ده دالي قاباق گنتمك اولار. لاکين اساس سنگرالدن وئريلسه مغلوب اولماق اولار. بيزيم ده ديل مسأله ميز اساس بير مسأله دير. بوناسرسي باخماق اولماز. موراجيعتنامه ميزده ايرلي سورديووموز مسأله لردن بيريسي ده توپراق مسأله سيدير. بيز سعي ائتيك كي، تنزليكه خاليسه يئرلري بولك. اينيه كيمي ايرانين اكثر بيبيني تشكيل وئرن كندليدير. مشروطيت قانوندان ايستيفاده ائتمه ييب، ماليكلر رعيترين رأيي ايله وكيل اولوردولار. لاکين مجلسده اونلارين علئيهينه دانيشيرديلار. حتي كندليه كچيك بير كولبه بئله وئرمك ايسته ميرديلر. بونهضته اونلارا گؤسترديك كي، كندلي نين ائوي يوخ، بلكه خاليسه يئرلرين هاميسي اونلارين گرك اولسون. بيز بو نهضته كندليلري ژاندارملارين ليندن قورتارديق. مشروطه اينقيلابي كندلي اوچون هنج بير شئي آلا بيلمه ميشدي، بيز اونلارين حاقيني آلدق.

مشروطه قانونوندا هامی قانونون موقابيلينده موساويدير. بيز اونا عمل ائتيك. ارباب كي، كنده حاكم مطلق ايدي اونون ايختيار اتين محدود ائتيك. ژاندارملار كي، اربابلا بيرليكه كندليلره ظولوم ائديرديلر اونلاري دا آرادان آپارديق. بيزيم نهضتيميز كندليلرين وضعيتيني هر جهتن تامين ائتي.

12 شهر يور اعلاميه سي نين موهوم ماده لر يندن بيريسي ده دره بيگليك اوصولونو آرادان قالديرماق ايدي.

بيزيم 12 شهر يور شوعار لار يميزين ائريند ايدي كي، بوتون خالق فيرقه ميزين اطرافينا توپلاندي. بيز 12 شهر يور اعلاميه سيني مونتشير ائنده اونو 48 نفر ايمضاتتميش ايدي. حتي اونلاردان بير پاراسي دا بعضي باهانالارا گوره دالي چكيديلر. لاکين 12 شهر يور اعلاميه سي نشر اولونوقدان سونرا بيزيم اون مين فيرقه عوضوموز اولدو و حيزب توده و كارگرلر تشكيلاتي بيزه مولحق اولدولار. بير آيدان سونرا بيز كونفره ميزي تشكيل وئرديك و بو كونفره ني ياخشي ايداره ائتيك. كونفره تشكيل اولاندا فيرقه عوضولري نين سايي يوز مينه باليغ ايدي. بو كونفره ده بيزه 300 سؤال وئرديلر. فيرقه اونلارين اطرافيندا مودا كيره ائتي.

او زمان بيز بير طرفدن آزاديخاهلاري جذب ائديب. بير طرفدن ده نديكلر يميزي حياتا كنجيرديك. بيزيم بير ايفتيخار يميز دا بو ايدي كي، او زمان ايجر يميزده خايين آداملار تاپيلمادي. بيزيم هر ايشيميز نقشه اوزرينده ايدي. حتي 21 آذر قيايميميز دا نقشه اوسته ايدي. بير پارا آداملار دا فيكيير ائديرديلر كي، بيز ايش گور موروك. او زمان بيز جيديت ائديرديك كي، ميلي مجلس يميز لندن كونفرانسيندان قاباق اولسون و ائله ده لندن كونفرانسيندان قاباق ميلي حؤكومتين تاسيسيني اعلان ائتيك. سونرا بيز 700 نفر دن عيبارت بؤيوك بير خالق كونفره سي تشكيل وئرديك. بو كونفره ده ميلي مجلس و ميلي حؤكومت يميزين بيناسيني قويدوق. بئله ليكه بؤيوك نهضت يميز موعين نتيجه يه چاتميش اولدو.

بيز مجلس اينتيخاباتيندا قادينلارا سنجيب سنجيلمك حاق وئرمكله بؤيوك قدم گؤتوردوك. بيز تهران ايله دانيشاندا دا شرط ائتيك كي، بو قانونو لايحه صورتينده مجلسه وئرسين و تصديق اولونسون

بيز جوانلارين اينتيخابات حوقوقونو 27 ياشيندان 21 ياشينا تنزول وئرديك و قانون كنجيرديك كي، آذربايجانين مجلسده 42 نوماينده سي اولسون. بيزيم ايفتيخار ائتملي ايشلر يميزدن بيريسي ده امنيتي حيفظ ائتمك ايدي. بو دونيادا گورونممين بير ايشدير. سونرا شهرلرين آبادليغينا باشلاديق و خاربارين قيمتيني آشاغي كئترديك. بوايشلر يميزين نتيجه سينده بوتون خالق بيزه طرفدار اولدولار. اگر وئرديك يميز و عدملري عملي ائتمه سه ايديك هنج كس بيزيم فيرقه ميزين اطرافينا توپلانماز دي. ايندي باشيميز اوجا دير. دنديكلر يميزه عمل ائتميشيك. اونا گوره خالق بيزه اينانير و اعتماد ائدير. (آلقيشلار)

مؤحترم مسلكداشلار! بيزيم وظيفه لر يميز قورتارماييب بيز گرك ايندي خالقين سعادتيني داها آرتيق تامين ائتك و خالقي فلاكتدن قورتاراق. چونكو اونا دئييرديك بيزيم اليميزده قودرت يوخدور. آما ايندي كي، بيزيم اليميزده قودرت وار، گرك خالقين سعادتيني و خوشباختليغيني تامين ائتك. بورادا گرك بير شئي ده فيكيير يميزدن چيخارمايق كي، بيزيم نهضت يميزده تهراندا اولان بعضي آزاديخاه اولان روزناملر مثلاً هرير، ايران ما، ظفر و سييرلري عوضسيز اولاراق بيزه كؤمك ائديرديلر.

دئمك اونلار، بيزيم نهضت يميزين ايكنجي سوتونو ايديلر. ايندي گرك بيز اونلاردان تشكور و قدر دانليق ائتك و اونلاري دوشوندورك كي، بيزيم خالق يميز حقشوناس بير خالقدير، هر كيمسه اونون منفعتي يولوندا بير قدم گؤتورسه او، اونون عوضينده اون قدم گؤتورر. هر كسده اونون ضيدينه ايقدام ائدرسه خالق اونا نيفرت گؤستريب و اونو آرادان آپارماغا چاليشار.

ایندی بیزیم قباغیمیزدا ایکی شوعار دورور: بیررسی آدیغیمیز آزادلیغی قانونی شکله سالماق و تشکیلاتلاریمیزی گنیشلندیرمک! ایکینجی شوعاریمیز آزادلیق و دموکراسینی بوتون ایراندا حیاتا کچیرمک!
(آذربایجان» روزنامهسی 5شنبه 13 شهریور 1325 - جی ایل سوماره 1 (290) ایکینجی دوره)

شیر و خورشید تیاتری نین سالونوندا

تقریباً ایل یاریم بوندان اول بوسالوندا ایرانین بو موچاریبهدن سالیم چیخیب اوز ایستقلالینی حیفظ ائده بیله جگینی دلایلله ایثبات ائتمیشدیم. ایندی ده او عقیده باقیدير. بو خصوصدا بیر سوز اول بیلمز. چونکو دونیانین ان بؤیوک سیمالاری بو خصوصدا ایران میلترینه تأمین وئرمیشلر.

اصلاً ایستقلال موضوعی قابل بحث بیر موضوع دئیلدیر. کیمسه اونو اینکار ائتمک ایستهمیر. سابق دموکرات فیرقهسی نین رهبرلریندن مرحوم مساوات بیزه ایستقلال سوزونو اورتایا آتماغی تۆوصیه ائدیردی و دئییردی کی، بو مسأله مشکوک و قابل بحث اولدوغو واخت مورید بحث اول بیلر. ایران ایستقلالی حتمی و غیر قابل بحث موضوعلارداندیر.

من بو مسأله نی مخصوصاً ایرلی چکدیم کی، فیرقه میزین آیدین و آشکار اولان شوعارلاری موغریضلر طرفیندن سو تعبیر اولونماسین.

بورادا آقای پیشه وری هاوادا ایران خریطه سینی ترسیم ائدرک علاوه ائدیر: من آچیق دئییرم بیزیم سوزوموز و طلباتیمیز بو نقشه دن خاریجه دئییلدیر. بیز ایران سرحدی داخیلینده دانیشیریق. بیر دفعه هامی بونو نظرده توتورسا دانیشیب آنلاماق اوچون آسان اولاجاقدیر.

بو مجلس منیم ایکینجی موفصل نیطقیمی خاطیره گئیره بیلر. او گون من 16مین آذربایجانلی طرفیندن مجلسه اینتیخاب اولونموشدوم. اول بیلسین او نیطقی ائشیدنلردن بورادا بیر چوخلاری صاضیردیر. من او گون مملکتین وصعیتینی نظره آلیب دندیم بیر وکیل واسیطه سی سیله مملکتی فلاکتدن قوروماق اولماز. او گون من چوخ موتأثیر ایدیم. زیرا ساده بیر کارگر بؤیوک شوق و تأثیر ایله منیم چیگنیمدن اؤپوب «گنت سنی آلاها تاپیشیردیم. بلکه بیزیم دردلریمیزه چاره ائده بیله سن» دئمیشدی. من بیلیردیم مملکتین مخصوصاً تهرانین حاضیرکی شراییطی دردوقجا من او کیشی نین آرزوسونو انجام وئرمگه موقوف اول بیلیمه جگم. اونا گوره من بو گون خالقا موراجعت ائدیب کؤمک ایستدیم و دندیم: وکیل تک باشینا هئج بیر ایش گورمیلمز: خالق اوزو ال-اله وئریب اوز دردلرینه چاره تاپمالیدیرلار.

تهران گندیب مجلسه وارید اولدوقدان سونرا یأس و ناومیدلیگیم شیدتلندی. اورادا مینلرله تلقرافلار و تظلم عریضه لری نین جاوابسیز قالدیغینی گوردوم: شوق و هوس ایله تشکیله نه چالیشدیغیمیز آزادی فراکسیونونا وارید اولان شخصلرین چوخ کیچیک و عرض آمیز مقصدلر دالینجا گنتدیکلرینی سنیر ائدیم. بوتون مجلس و دولت تشکیلاتی نین بنش اوچ موغریض اوغرو، یالانچی و حوقاباز مورتلر الینده آلت اولدوغونو بیر داها تجروبه ده آنلاماغا موقوف اولدوم.

بو موشاهیدات منیم روحومدا بؤیوک تأثیر باغیشلادی. بیلیردیم مجلس کورسولرینی غصب ائدن خایینلریله منیم سویمو بیر آرخا گنتمیه جک و حیس ائدیردیم کی، بو یول کسنلر دسته سی منیم آرالارینا گیرمگه آسانلیق ایله راضی اولمایا جاقلار. اونا گوره فورصدن ایستیفاده ائدیب سوزلریمی دندیم. منی 16 مین رأی ایله اینتیخاب ائدیب مجلسه گؤندن آذربایجان خالقی نین احتیاجلارینی ساییب سؤیله دیم. سوزلریمی بؤیوک بیر دیقت و درین بیر سوکوت سیله ائشیدیب تصدیق ائدیلمز. لاکین تصدیقلر خیانتلرینی گیزلتمک اوچون قارا بیر پرده دن باشقا بیر شئی دئییلدی. فرصت اللرینه دوشن کیمی ده «بو آذربایجانلی راحت اوتوران آدام بنزهمه ییر بونو بورادان اوزاقلاشدیرماق لازیمدیر» دئییب اعتبار نامه له تولکولره یاراشان آلچاللیق ایله موخالیفت ائدیلمز.

بونولا بئله مأيوس اولماييب جيبه آزادي اطرافيناتوپلانان آزاديخاهلارين كؤمگي ايله موباريزيه باشلاديق. افسوس كي، حرارتلي مقالهر، شيدتلي جوملهريميز تائيرسيز و جاوابسيز قالدي. تهران تكان بئدي اما ايرتيجاا دورو، اماخالقلارين حوقوقونو آياقلار آلتيندا پايمال ائتمگه دوغرو.

وصعيت بياخره ائله بير آغير حال آدي كي، آرتيق تهراندا اوتوروب مقالهيازماقدان يا نيطق ائتمكدن بير نتيجه اولاييلمه جگيني يقين ائتديم. ناچار بير ايل بوندان اول تبريزده اوزون اوزادي بحث ائتديگيميز مسأله اطرافيندا دوشونمگه باشلاديم.

بو چوخ ساده بير تدبير ايدي. منيم تبريز مسلكداشلاريمدان چوخوسو تهراندان بير ايش چيخماياجاغيني ايرملي چكيب دئديلر: آذربايجاندا باشلامالي، بوراني اول ايصلاح ائتمه لي، آذربايجان خالقي نين اوز گوجو ايله بورادا ميلي حوكومت ويچودا گتيرمه لي بيك. تهران، ايرتيجاين باشي، ايستيدادين مركزيدير. او، اطرافدا باش قالديران بوتون حركتله موخاليفيدير. بيرينجي نؤبده اورادان گوز بوموب موسوقميا بورادا ايش گؤرمه لي بيك.

بو فيكيرين حقيقتي او واخت نظريده داها آشكار بير صورتده جيلوه ائتدي كي، دؤولتين مسول مأمورلاري ايله آذربايجان خالقي نين تظلم و دادخالليق تعلقارلاري حاقيندا موداكيره ائتديم

مثلاً بيات دئدي، من راديو واسيطه سي ايله موراجيعت ائتميشم آرتيق خالق عريضة و تلقراف واسيطه سي ايله اوزونه زحمت وئرمه مئيدير. باشقالاري داها آجي، داها شديد جاواب وئرديلر.

صدر دئدي، بير تلقراف اولماسين، مين تلقراف اولسون من بو كي مي بوش سؤزلره جاواب بئله وئرمه جگم.

بو سؤزلرين آيري جاوابي اولاييلمزدي. گرگ خالقا موراجيعت ائتمك. خالقين يومورو غونون گوجو ايله آزادليغي تامين ائتمك! بو شوعارلا من تبريز آزاديخاهلاري نين تكليفي اوزره تهراندان آذربايجانا حركت ائتديم.

بورادا ياخين مسلكداشلاريم ايله بير داها جيدي صورتده ايرانين و آذربايجانين داخيليو خارجي وضعيتيني تجزيه و تحليل ائتديكدن سونرا بو بؤيوك فيكيري عملي ائتمك اوچون بؤيوك مستقبل بير فيرقه ياراتماق لوزومونو آنلاديق.

بو فيرقه دونانين تعقيب ائديب، آنلاييب تانيدغي دمورات عونانين آلتيندا اولمالي ايدي. بيز ده عوناني قبول ائديب خالقي اونون اطرافينا توپلانماغا دعوت ائتمك محصدي ايله كئچن دوشنبه گونو بؤيوك بير موراجيعتنامه اينتيشار وئرديك.

بو موراجيعتنامه آذربايجان خالقي نين اوزون مودتدن بري حيس ائتديگي احتياجلار اوغروندا موباريزه ائتديگي حاق و ايختيار اوزرينده يازيلميشدير.

بيز آذربايجان خالقي نين آزادليق يولوندا آيرديغي موباريزه تاريخيني اونودايلمهريك. تهران ايرتيجااي آذربايجانا بؤيوك ضربه لر وورموشدور. بيز اورادا كؤك سالميش ايستيداد رژيميندن هنج بير اومود گؤزله يه بيلمريك. تهران آذربايجانين هميشه فيشار آلتيندا قالماسينا چالشميشدير. اورادا حوكومت سورن خايين عونصورلر بيزيم باشچيلاريميزي محو و نابود ائديب ميلي غوروروموز وسينديرماقدان بير آن بئله صرف نظر ائتمه ميشلر.

آذربايجان خالقي نين بؤيوك سرداري ستارخانين خايينانه بير صورتده تهرانچاكيلىب اولدورولمه سي هنوز اونودولماميشدير.

موستيبدر ستارخانا موداخيله ائتمگي بؤيوك بير گؤناه حساب ائديب اونواتابك باغيندا موخاصيره يه سالديقلاري گونلرده تهرانين كوچه، خيابان و اولرينه بئله بختياري توفنگچيلري نين ايله خالقين مالي، جاني و ناموسو تايدالانيردي. مركز ايسه اونلاري تنبيه ائتمك عوضينده خانلاريني و وزارت و صدارته منصوب ائيدردى.

تهران هميشه آذربايجان آيدندان وحشت ائديب او آدي آغزينا آلانلارلا بير حمانه رفتار ائتميشدير. بونا سردار ميلي دن سونرا آذربايجانين ايفتبخاري اولان مرحوم شئخ محمد خياباني حاقيندا گوردوكلري حاقسيز ليقلاري شاهيد گؤسترملك اولار.

من شخصاً اونون قاتيلي حاجي موخبير السلطنه نين اعتياري تصويب اولان گون مجلسده بير روزنامه موخبيري صفتيله حاضير ايديم. او گون ايران آزاديخاهلاري نين غيرتلي نومائنده سي مرحوم سولئيمان ميرزا بو آچاق خايينين اعتييارنامه سي علنيه يه اعتيراض ائتدي. او چوخ حرارتلي بير صورتده مرحوم شئخين ايران آزادليغي يولوندا گؤسترديگي فداكار ليقلاري سايبب سؤيله دي و

حاجي موخبير السلطنة اوتانمادي، ترييون دالينا گنديب دئدي: «دوغرودور من اونواؤلدوردوم لاکين، بو بؤيوك بير خيدمت دير. چونکو خياباني مملکته خيانت انديردي».

آذربايجان قهرمانلاري نين قاني ايله قورولان مجلس شورا بو جلادين اعتيبارنامه سيني قبول انديب ميلت نو ماينده سي آدلانديردي. سونرا دا بو خايين رضاخان امريله اون سنه دن آرتيق ايران دؤولتي نين رييسي اولدو. بو اونون ائله دگي خيانتينه پاداش و زحمت حاقني ايدي.

تهران بو ايشي گورمکله آذربايجان نامينه دانيشماغي بؤيوك بير خيانت حساب ائتديگيني ثوبوتا يئتيردي. شئخي چوخ گوزل تاني بير سيز، چوخلاريز اونون معنالي نيطقلريني انشيتمگه موقوف اولموشسوز. من سيزدن سوروشورام او ايرانا هانسي خيانتني روا گورموشدو؟

من او واخت «حقيقت» روزنامه سينده بير آذربايجانلي کيمي مجلسين بو خايينه حرکتينه شديد بير صورتده اعتراض انديب «سيزين خايين آدلانديرديغيز مزارلار قارشيسيندا تعظيم انتمگي بيز ايفتيخار بيليريك»، کيمي جسورانه عيبارت يازماقلا اچيريمده شؤعله نملکده اولان ميليت حيسيني تسکين ائمگه چاليشديم.

عجبا! شئخين خيانتني و گوناھي آذربايجانلي آدي داشيماقدان باشقا نه اولاييلردي؟

مرحوم ميرزا کوچيک خانين تهران حاقيندا چوخ آجي بير سوزو خاطر يمه گلدي. او دئيردي «تهران آباد اولماق اوچون بوتون ايران برباد ائتدليميشدي. ايران آباد اولماق اوچون تهرا ني برباد انتمک لازيمدير». من بو سوزو تصديق انديب تهرا ني داغيديب اورتادان قالديرماغي تؤوليه انتميرم. لاکين بو سوزده بير دوغرولوق وارديرکي، او دا تهرا نين خاريجده باش قالديران آزادليق حرکتلري اونلارين منيدانا سوردوگوبؤيوك سيمالاري علئيهينه آپارديغي جلا دانه سياستدن عيبارتدير.

همين ميرزا کوچيک خانين اوزو ده چوخ وحشيانه بير صورتده اولدورولوب اونون باشي ايران آزادليغي نين غدار دوشمني اولان رضاخانا توحفه گوندريلدي.

آذربايجانين خالق و قهرمان اوغوللاريندان خوراساندا قيام اننن مرحوم کولنل محمد تقی خان ايله اه بو جيناييتي ايشلتمکدن صرف نظر انتمه ديلىر.

بونلارين هاميسي گؤسترير کي، تهرا ندا کؤک سالميش ايرتيجاع و ايستيداب قوره سي خاريجده ويجودا گلن آزادليق حرکتلريني ياتيرماق ايشينده هنج بير جيناييتدن گئري دورمايا جاقدير.

بو جينايترلر خاتيمه وئرتمک اوچون اورانين قودرتيني محلي و ميلي ايختيار لارواسيطه سي ايله سينديرماق لازيم گلير.

بو ايشده آذربايجان هميشه اولدوغو کيمي ايندي ده بيشقدم اولمايدير. تهرا ندان آزادليق اومماق بؤيوك ايشتياهدير. اورادا آزادليق موباريزه سي آپاران دستلرين ال قوللاري باغلا نيلميشدير.

طبيعيدير، رضاخان بيخيلان گون بيز ايسته ديگيميز ميلي حؤکومتني ويجودا گتيره بيلمزدیک. او واخت اينقيلابدان بحث اندلرين جاوا ايندا من «آزير» روزنامه سينده بو ايشين غنير مومکون اولدوغونو ايثباتا چاليشميشديم. او گون ميلي حرکت و اينقيلاب جرياني ايداره انتمگه قادير بير سياسي فيرقه يوخ ايدي. رهبر سيز اينقيلاب نتيجه وئره بيلمزدی. اما ايندي وضعیت تاماميله دگيشميش اوچ ايل ياريمليق موباريزه ده تازا قووملر و مؤحکم سياسي جمعيتلر منيدانا چيخميشدير.

ايندي من اينقيلابدان بحث انتمک و اونو اورتايا سورمک فيکيرينده دئيلم. من ايسته ييرم دئيم کي، بو گون خالقيميز اگر اوز حاق و ايختياريني آماغا ايقدام اندر سه اونو عملي انتمک ايمکاني واردير.

مرکزي ايشغال انتميش ايستيداد حؤکومتني اوزونون لياقت سيز ليگين آرتيق ايثبات انتميشدير. مجلس شورادان هنج اوميد گوزله مک اولماز. اورادا يئر توتان موستبيدلر سنه دن آرتيقدير کي، ساده بير قانون کنچيرمگه موقوف اولماميشلار.

مشروطه و ميلي حؤکمتين ويجودا گلمه سي بيرنجي نوبه ده مملکتين بودجه سيني يعني دخل - خرجيني تعيين انتمکدن عيبارتدير.

فرانسايين اينقيلابي کيمي بيزيم مشروطه اينقيلابي دا بو مسأله ني حياتا کنچيرمک يولوندا ويجودا گلميشدير.

بیزیم اون دوردونجو مجلسیمیز ایسه بو مسألەنی حل ائتمگه قادیر اولمامیشدیر. ایندی آیینان مالیاتلار و صرف اندیلان پوللارین هامیسی غیرقانونی و اوغورلوق حساب اولونور.

منیم وطنپرست تانیدیغیم اشخاصدان بیري دئییردی کی، سن نیطقلریوبینبیرینده قانونا احتیرام اندیپ اونا تابع اولماقدان بحث ائتمیشدین.

من بونو اینکار ائتمیرم. قانون مؤحترمدير. قانونسوز بیر اولکده عدالت، امنیت، اینسانیت اولای بیلمز. ولی قانون هر ایکی طرفدن مؤحترم توتولمالیدیر.

فرانسا اینقیلابینین بویوک موتفکیری ژان ژاک روسو اوزونون مشهور اثرلرینین بیرینده بنله دئییر: «پئیمان ایکی طرفلی اولمالیدیر، او، بیر طرفدن پوزولسا، ایکینجی طرف اونو ساخلاماغا مجبور دئییدیر».

روسونون نظرینده قانونلار خالق ایله دؤولت آراسیندا موتقابل قراردان باشقاییر شئی دئییدیر. ایندی بیزیم حوکومتیمیزین باشیندا دورانلار و مجلسیمیزین اکثریتینی تشکیل ائدنلر اوزلرینین قویوقلاری قانونلار و یازدیقلاری قراردادلاری پوزوب آیاق آلتینا سالمیشلار. اونا گوره بیز او قانونلاری لغو ائدیلمیش حساب ائتمگه مجبوروق.

بوندان علاوه اونلار همیشه قانونو اوزلری اوچون بیر آلت ملعبه قرار وئریشلر. هر واخت آزادلیغی محو ائتمک خالقین حاق و ایختیارینی آیقلاماق لازیم گلیرسه، اونلاری مؤیدانا چکیب ایستیفاده ائتمگه چالیشیرلار. خالقین نفعینه لازیم اولان قانونلار ایسه یاددان چیخاریلیب آرشیولره وئرلیمیشدیر.

دوستلاریمدان بیري یزدلیلرین بیر مثلین یازمیشدی: گویا یزد شهرینده یالانچی بیر رؤوضه خان واریمیش کی، منبره چیخیدقا غش اندیپ آوادلارین اوزرینه دوشرمیش. یزدلیلردن بیري آخیردا جانا دویوب دئمیشدی: «آخوند، من نمیدانم همیشه بطرف بی بی چرا غش میکنی؟»

ایندی بیزیم دؤولت آداملاریمیزدا غش ائنده همیشه بی بی نین اوستونده شورلر. یعنی همیشه ظالیمانه قانونلاری مؤیدانا چیخاریلار. عادیلانه قانونلاردان هنج بیر اثر گورموروک.

بیز آذربایجانلیلار قانونلارین اساسینی و ریشه سینی بویوک قوربانلیقلار باها سینا آلمیشیق. مرکزی حوکومتی اوزلرینین آتا - بابادان قالما ایرتی حساب ائدن خایینلر اونو عملاً سیلیب، سوپوروب گیزلتمیشلر. بیزیم حاق و ایختیاریمیزی تأمین ائدن ایالت و ویلایت انجومنلری قانونندان چوخ ایلدر بیر اثر یوحدور. منه قانوندان دانیشان آقاندان بونا جاواب ایستردیم. اونون بوش بوغازلیقدان باشقا بیر حربه سی اولای بیلمز.

بیز حقیقتی آجیق - آیدین بیر صورتده خالفا گؤستمه لی بیک. بیزیم مؤیدانا آتدیغیمیز شو عارلارین اساسینی دا قانون تشکیل ائدیر.

بیز میلنلرین و خالقلارین ایختیارینی تأمین ائتمیش قانون اساسینی دیریلتمک یولوندا موباریزه باشلامیشیق. قانون اساسی، ایالت و ویلایت انجومنی اولماسا قوروو معناسیز بیر کاغاذدان عیبارت اولای بیلر.

قانونا احتیرام اندیپ اونو موقدس سایدیغیمیز اوچوندور کی، بیز بیرینجی نؤوبه ده ان بویوک، ان اساس قانون - یعنی انجومن ایالتی مسألە سینی حیاتا کنجیرمک ایسته بییریک.

من بو سوزلری فقط ایندی بورادا دئمگه باشلامامیشام. بیر نچه گون فورستدن ایستیفاده اندیپ حاضر اولدوغوم مجلس شورای میلی ده بوندان داها شدید بیر لحن ایله چیخیش اندیپ نیماینده آدی داشیبیان یالانچی پهلوانلاردان بو خصوصدا جیدی ایش طلب ائتمیشدیم. حالبوکی اونلارین بیر قدم بنله خالفا دوغرو گلملرینه اومیدیم یوخ ایدی.

دئیگیم کیمی ایچریمیزده فارس مثلی موحیبینجه «أشدان ایستی کاسالار» (کاسه از داغتر آش) آداملار آز دئییدیر. دونن اونلاردان بیري منه ایراد ائدیری کی، «یننه یازیرسیز آذربایجانا دؤولت طرفیندن اهمیت وئرلیمیر، یننه دئییرسیز آذربایجاندان آیینان وئرگیلر اورا مصرف اولونان بودجه دن چوخدور. آذربایجان تهرانا انله بیر بویوک وئرگی وئریمیر، بیز گرک تهراندان تشکور ائدک کی، بیزه چوخ یاخشی باخیر. اگر تهران اولماسا بیز آجیمیزدان اولریک».

بو آدامين عاغلينا منيم شوبههم يوخدور. لاکين لجايليق و حوجت ايله اوزيالاڻ و موغريضاڻه سوزلريني خاقا تحمیل انتمک گوروسوز اينساني نهلر دنمگهوادار اندير؟

بي ناخلف آداما من دنديم: آيا بيليرسني كي، ايگيرمي ايل تمام رضاخان آذربايجانلي يا باتماني دورد قيرانا آلدیغي قندي 18 قيرانا بيدردي؟ آيا انلاماق ايسته ميرسن كي، آذربايجانين زحمتکش دول آروادلاري بير قوطو کيبريت آلدیغي زمان بير ربالين اوچه ايكيسيني ماليات وئرير؟ حقيقت آجيدير، لاکين اونسويله مملتي بيک. من مجلسده آچيق صورتده دنديم كي، «بونو من دقيق حساب نتيجه سينده ايثبات انده بيلرم». آذربايجان خالقينا ماعريف بودجه سيندن وئريلن پول آدام باشينا تقسيم انديرسه اونا گوسترن بير واحد تاماق اولماز. من اونا کيبريته تبديل انديم. نتيجه بو چيخدي كي، هر بي نفره بير کيبريت چوپوندن آز پاي دوشور.

او کور و کار آدام او قدر خالقان اوزاقدير كي، بيزيم ميلي دبستانلاردا چاليشان آموزگارلار يميزين آيدا اوتوز تومن حقوق آليب 12 ساعات چاليشمالاريندان خبري اولاي بيليمير. اولسه ده اوز فصاحت و بلاغتينه او قدر مغروردور كي، گوندن آشکار اولان بو حقيقتي اينکار انتمگه چاليشير.

طبيعيدير. بيز بو کيمي فاسيد، لوج و فيتنهجو آداملارين سوزونه قولاق آسيب اوز توندوغوموز يولدان قاييتمالي دنيليك. من اونا دنديم بيز چاليشيب مقصديميزي الده اندهجيهيک. اگر سن دوغرو دنديرسن بويور دوش قاباغا، باخاق نه ايش گورمگسن.

بو کيمي بوش بوغازليقلارا بيز اهميت وئر بيلميرک. ايش و فعاليت لازيمدير. سوز. عيبارت و بوشبوغازليق خالقي يوروب مأيوس انتميشدير.

بيزيم گورمهلي ايشيميز چوخ سادهدير. اول شهر يميزي ايصلاحي انتمک اوچون اينتيخاب انديگيميز شهر انجومي ايشه باشلامايدير. تهران بيزيم بو ساده و طبيعي حاقيميزي بنله پامال انتمک ايسته يير. نچه آيدير كي، شهر اهلي اوز ائويني آبادانتمک، اوز مدني و محلي ايشلريني يولونا سالماق اوچون انجومن اينتيخاب انتميشدير. لاکين ويزارت کشور اونا حتي ظالمانه و قانون اساسي نين ضيدينه اولان پهلوئي قانونو ايله ده تصديق انتمير.

نتيجه ده شهر کوهنه قبرستان حالينا دوشموش اونون کوچ و خيابانلار ينداگند و کثافت باشدان آشماقادير.

دونيادا دموکراسي نامي داشيبان هنج اولکه يوخدور كي، اوراني شهر داري ايشلرينه دولت موداخيله انده بيلسين. رضاخانين ويجودا گنيرديگي بو منحوس سدي سينديريب شهر انجومي ايشه باشلامالي و شهري خرابازار حالينا دوشمکدن نيجات وئرملهيدير.

بيز، سو مسأله سينده گوردوک كي، ساده بير صورتده اينتيخاب انديگيميز کوميسيون شهرين موهم محللريني بير نچه گون سو ايله تامين انده بيلدي. اگر بوايش ايدامه وئرلرسه بويوک نتيجه لر الده انديله بيلر. آيري ايشلرده بئله دير. گرک هيتم انديب ايشه گيريشمک. تهرانين خايينلر الينده اولان ويزارتخانالاريندان بير دفعه اومودي کسمک لازيمدير. بوندان علاوه مورتعيلرين ويجودا گنيرديگي شرايطين تاثيرلريندن بوتون ايران هر ج - مر ج حاليندا دير. مازندران و گورگاندا اولدوغو کيمي، ايصفاهان، شيراز و سايبير جنوبي شهرلرده آشوب و شوريشلر باشقالدير ميشدير. تهرانين اوزونده بنله شولوقلوغون قارشي سيني آلماقا دولت قادير دنيلدير. حوکومت نيظامي اولدوغونا باخماياريق گنجه ساعات اوندان سونرا شهر دمگورونمک قاداغان انديلميش، لاکين خالقين مال- جانيني حيفظ انتمک مومکون اولاييله ميشدير.

بنله بير زماندا آذربايجان دموکرات فيرقه سي اوزونون بويوک موراجيعتنامه سي ايله فعاليته باشلاميشدير. بير هفته دن آز اولمايان بو مودتده شهر يميزده و بوتون آذربايجاندا درين بير سوکوت حيس انديلير. خالق بير مرکز ثقل، بير پناهگاه تاپان کيمي اولموشدور. امنيت عومومونو تهديد ائدن حرکتلر سوسدورولموش، شولوقچو عونصورلر ايسکات انديلمگه باشلاميشدير.

ايندي آذربايجان امنيت و آراميش جهتن ايرانين آيري يئرلرين نين هاميسيندان قاباقدير. فيرقه بو موفقيتي فالنيک حساب انديب، گوتوردوگو صلوح و امنيت طلبليک سياستيني تعقيب اندهجکدير.

اعلاميه ميز اطرافدا اولدوقجا درين تاثير بوراخميشدير. دوشمنلر يميز، مخصوصاً، تهراندا ايران خالقلار ي نين حقوقونو آياقلاري آلتينا آلان موسطيب عونصورلر اوخويوب تيتيرمه گه باشلاميشلار.

بيز بويوک بير فيرقه يار اتماقلا دونيايا ثابت اندهجيهيک كي، اوز ائويميز يابانچي اولمادان ايداره انتمگه لياقت و قودر تميز واردير. (گورولتولو آقيشلار)

فیرقه‌میزین باره‌سینده من چوخ موفصل معلومات وئرمک ایسته‌میر. بیقدر دنمه‌لی‌یم کی، موراجیعت‌نامه‌میزی حتماً اوخوموشسوز، اونون بوتون آذربایجاندا بؤیوک تأثیری اولدوغو بوندان بیلینیر کی، ایرانی باشندان- باشا بوروموش اولان شولوقلوق و هر-ج- مرچلیکدن بورادا هنج بیر اثر یوزدور. ایستر شهرلرده، ایستر سه ده‌کندرده خالق فیرقه‌یه اعتماد ائدیپ اونون مئیدانا آدیغی امنیت شو عارینی چوخوسن توجهله ایستیقبال ائدیر. آذربایجان ایندی طوفانلی دریا کیمی تلاطومه اولان ایران مملکتینده ساکیت و آرام بیر جزیره حالیندایر.

چوخ احتیمال وار کی، ووردو غوموز بؤیوک ضربه‌نین اثرینده صدرین کابینه‌سی سوقوط ائدیپ، اونون یئرینه موقتی اولماق اوزره بیر موخلیل و یازادیاخه کابینه گتیرسینلر. لاکین بو اوشاق آلدان تدبیرلری بیزی ایغفال ائده بیلمز. بیرگونلوق، بنش گونلوق اوچون یوخ، همیشه آزادلیغی تأمین ائتمک اوچون بوراداوچودا گتیرمگه باشلادیغیمیز مرکزی ثقیلی ساخلامالی، اونو مرکزده محو ائتمگه‌چالیشان موستیبلرین باشی اوستونده مؤحکم بیر یومروق کیمی توتمالی‌بیق.

بوندان علاوه، فیرقه‌میز ایشه باشلادیقان سونرا وجودا گلن امنیت و آراملیق گؤسترده کی، خالقیمیزین اوزونو ایداره ائتمگه لیاقتی واردیر.

مرانامه‌میزی هنوز اینتیشار وئرمگه فرصتیمیز اولمامیشدیر. چوخ تنز بیر زماندا چاغریلان فیرقه کونفره‌سینده اونو تصویب ائدیپ عومومون نظرینه تقدیم‌ائده‌جه‌بیک. لاکین اساسی مقصدلریمیز خالقان گیزلی دئییلدیر. اونو بیز موراجیعت‌نامه‌میزده ساده بیر دیل ایله یازیب گؤستریمیشیک.

بیز بیرنجی نؤوبده امنیت، اونان سونرا میلی حرکاتیمیزی ایداره و ایران آزادلیغینی تأمین ائتمک اوچون انجومن ایالتیدن عیبارت اولان بیر مرکز ثقیل وجودا گتیرمه‌لی‌بیک.

فیرقه‌نین ایشی باشقادر. اونو، دؤلت و حؤکومت یئرینه قویماق اولماز. او، خالقین گوزونو آچیب مؤحکم بیر اینتیظام آلتینا چکمک، او واسیطه ایله عومومون منافعینه تأمین ائتمگه چالیشر. خالقین حوقوقی، فردی و ایجتیماعی ایشلرینی ایداره ائتمک دؤلت تشکیلاتی‌نین ایشیدیر. بو تشکیلات ایلت و ویلایت انجومنلری شکیلینده اولایله جکدیر.

انجومنلرین ایختیاراتی چوخ وسیعدیر. اونلار بوتون دؤلت ایدارلری‌نین ایشلرینه ینتیشه بیلر و ایالتین مالی، فرهنگی و بهداشتی مسأللرینی موستیقل بیر صورتده موداکیره ائدیپ بو خصوصلاردا جیدی تدبیرلر گؤره بیلر.

قانون اساسی بوتون ایران خالقاری و ایالتلری کیمی، آذربایجان خالقینا دا بواختیاری وئرمیشدیر. بیلدیگیمیز کیمی، آذربایجان اینجیمینی ایرانین مشروطه‌تاریخینده بؤیوک رول اوینامیشدیر. او، انجومنده شیرکت ائدنلردن آقایی رفیعی (نیظام‌الدوله)‌نین خوشبختانه بورادا تشریفلری واردیر. اوزلری ده فیرقه‌میزین مواصلری‌نیندیرلر. آقایی موصتشارالدوله ده بو تاریخی انجومنین عوضولری‌نیندیر.

بو سیمالار بیز آذربایجان خالقینی‌نین آدیغی بؤیوک حاق و ایختیاردان دیری‌شاهید و مؤحکم دلیل و مدرکدیرلر.

بورادا بؤیوک بیر حقیقتی سیزه گرک دئییم. بو معروفور، دئییرلر: «حاقی آلماق لازیمدیر، اونو وئرمز لر».

منیم عقیده‌مه گؤره، بو کامیل بیر شوعار دئییلدیر. من دئییرم حاقی آلماق شایدکی، آسان بیر ایشدیر. اونو ساخلاماق شرطدیر.

اگر بیزیم قهرمان مشروطه‌خاهلاریمیز بو نوکته‌یه توجه ائدیپ ایغفال اولماسایدیلار، ایندی آذربایجان، بلکه ایران تامامله دونیانین ان آزاد، ان دمورکراتیک مملکتلری‌نیندیر بیری اولموش و دوچار اولدوغوموز فقر. فلاکت، آجلیق و سفالت قباغیمیزا چیخمامیشدی.

آذربایجان خالق قیرخ ایل بوندان اول تشکیل ائدیگی انجومن ایالتی واسیطه‌سی ایله اوزونون سیاسی روشد، و ایستعدادینی ثبوت ائتمیشدیر.

فیرقه‌میز بو ایستعداد و لیاقتی دونیا یا ثابت ائدیپ اونون قباغینا چیخاریلان مانیه‌لری اورتانان قالدیرمالیدیر.

دمورکراتلیق ان موترقی و عالی بیر فیکردیر. بیز اونو تام معنا سیلا حیاتا کئچیرمگه چالیشمالی‌بیق. بیز وار قوه‌میز ایله چالیشاجاغیق کی، میلت افرادی‌نین هامیسی دؤلت ایشلرینه موداخله ائده‌بیلسین و هر بیر فردین ایراده‌سی مملکتین موقدراتیندا مؤثیر اولسون.

بوندان علاوه، قاباغیمیزدا بؤیوک ایصلاحات دورموشدور. اولی کندلی ایلهربابلار آراسیندا تؤولید اولموش ایختیلافلاری عادیلانه بیر طرز ایله حل و رفع ائتمهلی بیگ. سونرا فرهنگ و بهداشت مسألهسی بیزجه ان بؤیوک مسألهردندیر. فرهنگ و بهداشتسیز بیر میلت اؤز ایستیقلا، حیات و آزادلیغینی ساخالایا بیلمز.

من کئچمیش نیطقلاریمین بیرینده هنوز فرانس، آلمان قوهلرینین ایشغالی آلتیندا ایکن همین بو یئرده فیرنگ میلتینین یاشاییب آزاد بیر صورتده اؤز حیاتی ایدامه وئرهمگینی پیشگولوق ائتمیشدیم. بو پیغمبرلیک دئییل ایدی، من او مدنی میلتین فرهنگیندن، تاریخی موباریزملریندن، بیلیک و بهداشتا اولان توجهیندن کامیلا خبردار ایدیم.

بیزیم آرزولاریمیزدان ان بؤیوک عوموم خالقین ساوادلانماسیدیر. ساوادلی وساعلام خالق هئچ واخت طولوم و فشارا تحمل ائتمز. اینسانلار لا حیوانلار آراسیندا اولان بؤیوک فرق ده بوندان عیبارتدیر.

اینسان ایجتیماعی بیر مخلوقدور. او تک اؤز باشینا یاشامیر و اونون مقصدی فقط شخصی حیاتی تاملین تأمین ائتمک دئییلدیر. بشر ایجتیماع اوچون یاشاییر. اونا گوره ایجتیماعین منافعی شخصی منافعیندن یوخاری توتمالیدیر.

هرکس اؤز باشینی ساخالماقدان اوچون یاشاسایدی، دونیادا بؤیوک سیملار، فداکار قهرمانلار و اؤز جانلارینی وطن و میلت یولوندا فدا ائدن رشید اینسانلار تاپیلماز دی. بو فداکارلیق فقط بیلیک، فرهنگ، تشکیلات و اخلاق نتیجهسیدیر. بیزگرمک جماعتین منافعی اؤز شخصی منفعتلریمیزه ترجیح وئرهمگه عادت ائدک و بوواسیطه ایله خقیمیزی فلاکتدن قورتاراق.

ایفتیخار، مال و مکنت شخصی یاشایشدا دئییلدیر. دونیادا باشی اوچا آدمالار عوموماً خالق خادیملری اولموشلاردیر، جانلاریمیزی بو روحدا تربیه ائتمهلی بیگ. ایفتیخار، شرف قازانماق ایستهمیرسن خالقا خدمت ائتمهلی سن. بونو گرمک هامی بیلسین و بو یول ایله قازانیلان شرف و ایفتیخارین مزهسینی آنلاسین.

بیز تاریخدان چوخ دانیشا بیلریم. کئچمیشیمیز ده ایفتیخارلا دولودور. لاکین بو کیفیت ائتمز. ایفتیخار و شرافتی اؤزوموز اؤز الیمیزله کسب ائتمهلی بیگ. سعدينین حکیمانانه سؤزو بیزه درس عیبرت اولمالیدیر.

میراث پدر خواهی، علم پدر آموز

کاین مال پدر خرج تووان کرد بده روز

بیز آتا- بابامیزین گوردوگو ایشلری اؤزوموزه سرمایا قاییریپ اونو خرجه میب قورتارما یاق. بلکه شوجاعت، رشادت و فداکارلیقا اولارلا تقلید ائدیپ گنتدیکلری یول ایله گندک، اولارین قازاندیقاری ایفتیخار و شرافته نایل اولاق.

بیزیم فیکیریمیزی مشغول ائدن مسأللردن بیرسی ده دیل مسألهسیدیر. بو بیز آذربایجانلیلار اوچون چوخ موهم و اساسی مسأللردندیر.

فرهنگ مسألهسینی بیقئیدلیک ایله باشدان سالماق اولماز. چونکو میلتلرین حیاتی اونا باغلیدیر. بدبختانه بو گونهک مملکتیمیزی ایداره ائدنلر بو موضوعوسر سري ساییب اونا اهمیت وئرهمیشلر.

بوندان علاوه، آذربایجانین فرهنگ معاریف موضوعوندا مخصوص بیر وضعیت واردیر. اهالیمیز قرنلردن بری معین بیر دیل ایله دانیشماقدادیر. بو دیلی ساده قبا تدبیرلر ایله عوض ائتمگه چالیشانلارین اللرینده قانع اندیجی دلیللری یوخدور.

آلتی یئددی یاشیندا تازا دیل آچمیش اوشاغا یابانچی بیر ایلی تحمیل ائتمک جینایتدیر. تعلیم تربیت ایله مشغول اولانلار اکثر آذربایجانلیلارین عصبی لیگینی بوندا گورورلر.

آنادیلینده یازیب اوخوماغی قداغان ائتمک فرهنگ تکاملون قاباغینی آلماق دئمکدیر.

بئش میلیوندان زیاده کند و شهرلرده یاشایانلاریمیز قالسین، حتی محلی مکتبلرده تحصیل ائدنلریمیز بئله عومورلرینین آخیرینا قدر فارس دیلینی دوزگین تلفوظ ائتمگه قادیر دئییلدیرلر.

رضاخان ایش باشینا گلیب آذربایجانلی پارچالاماق سیاستینه باشلامدان اول آذربایجاندا میلی تیاترلاریمیز سریع بیر صورتده ترقی ائتمکده ایدی. خالق، آرواد و کیشی تاماشالاردا کمال منیل ایله حاضر اولوب هورورلریمیزین اثرلرین سنیر اندیر و بو واسیطه ایله اخلاق

و معنویات جهتن میلیمیز ترقی ائتمکده دوام ائدیردی. فقطمجبوراً تیاتریمیز فارس دیلینه تبدیل ائدیلن کیمی نوماییش سالونلاریمیز باغلانماغامجور اولدو. چونکو خالقیمیزین اکثری بو دیلی آنلاماغا قادیر دئییلدی.

دیلي وطنپرستلیگه موخالیف گۆرنلر واقیعاً جاهیل آدمالار گرك اولسونلار. چونکو بو ایشین تازالیغی یوخدور. هنوز ایندی ده مسجیدلر و منبرلرده واعیظلریمیزخالقین آنلادیغی آذربایجان دیلینده و عطا ائدیپ دینی وظیفه لرینی انجام وئریمگه دعوت ائدیرلر. بیز آذربایجان دیلینین موخالیفلریندن سوروشوروق، بو ایشده نهپیسلیک وار دیر؟ نهیه بیز دیلدن منبرده ایستیفاده ائتمک اولور، آما مدرسهلرده اولمور؟

وانگهی آذربایجان دیلینده یازیب اوخوماق مسألهسینین تازالیغی یوخدور. قیرخ نچه ایل بوندان اول ایران فرهنگینین ایفتیخاری ساییلان میرزه حسن روشدییه تبریزده تشکیل ائدیگی مدرسهنین ایبتیادیی دؤرهسینی آنا دیلینده تدریس ائتمیشدیر. اونون او تاریخده تالیف و نشر ائدیگی درس کیتابی الیمیزدهدیر. بوندان علاوه، بورادا یازیب اوخوماغی آنا دیلیندن باشلایانلار آز دئییلدیرلر.

ائشیتدیگیمیزه گۆره آقاي فیوضات و آقاي دوکتور رضازاده شفق ده بو دیلده آذربایجان مکتبلرینده واختیندا درس دئمیشلر.

بوندان علاوه، من کندلرده و خیردا شهرلرده موعیلملر گۆردوم کی، فارس دیلینی ابدأ بیلمهین کندلی و اصنافا بو دیلده فرهنگ مؤوضوعوندا نیطق ائدیردیلر.

مخصوصاً سلماسدا بو گولونج ایشین لاپ قباریق مکیلینی کنچن ایل گۆرمگه موقوف اولدوم. من سلماس سۆزونو مخصوصاً ایشلندیم. چونکو بیزیم شاهپور علیرضایا ایرادتییمیز یوخدور. شاپور سۆزو اونون اخلاقی جینایتلرینی نظرده موجسم ائدیر. ستارخان خیابانینین دا پهلوی آدلانماسی قولاقلاریمیزی خراش ائدیر، روحوموزو اینجیدیر. تبریزده آذربایجانلینی قوربانلیق قویونو کیمی پارچالایان رضاخان پهلوی آدینا خیابان اولای بیلمز. اونو تبریز اهالیسی اۆز میلی قهرمانی ستارخان آدینا آدلاندیرمیشدیر. پوستخانامیز بونو بیر دفعه بیلمهلی پهلوی آدینا گلن مکتوبلاری گئری قایتارمالیدیر. تبریزده پهلوی خیابانی یوخدور. بؤیوک خیابانیمیز بؤیوک سرداریمیزین آدینادیر. او بنله گرك مشهور اولسون.

آخیردا تکرار ائدیرم، بیز ایرانین ایستیقلا لینا کامیلاً علاقه مندیک. اونون بیرقاریش توپراغینی آیری بیر اؤلکهیه وئریمک فیکیری ابدأ منیداندا یوخدور. بیزیم ایسته دیگیمیز قانون اساسی نین بیزه وئریدیگی داخلی حق و مدنی خودمختاریتدن عیبارتدیر. دیل مسألهسی ده بونون جوزوی دیر.

بیز موراجیعتنامه میزده دئدیگیمیز کیمی اۆز ائویمیزین ایشلرینی اۆزوموز ایداره ائتمک فیکیرینده بییک. اوندان اۆترو وار قوه میزله چالیشاجغیق.

زور ایله ایران خالقلارینی اسارتده ساخلایانلار بونو بیر کره دوشونمه لییدیرلر...

(آذربایجان» روزنامهسی یکشنبه 25 شهریور، شوماره 4، دوشنبه 26 شهریور، شوماره 5، 3 شنبه 27 شهریور، شوماره 6، 4 شنبه 28 شهریور، شوماره 7، 5 شنبه 29 شهریور، شوماره 8، یکشنبه اول مهر شوماره 10، دوشنبه 2 مهر، شوماره 11، سه شنبه 4 مهر، شوماره 12، -1324 جو ایل، 2- جي دوره).

تبریز شهرینین فعاللار جلسه سینده

آذربایجان خالق 12 شهریوردب بری هر گون تاریخی دقیقلر کنچیریبیدیر. ایندی بیر آیدان آرتیق دیر کی، خالقیمیزین نوماینده لری تئهراندا دیرلار. اونلار آذربایجان ایله مرکزی دولت آراسیندا ایضالانان موافیقتنامه نین نه جور حیاتا کنچیریلمه سی و تکمیلی باره سینده دانیشیق آپاریرلار. بو موافیقتنامه نین بعضی مادملرینده موافیقت حاصل اولوب ولی بعضی سی قالیر. گۆرونور، مساله چوخ ساده دئییل. بیزیم ایله دولت آراسیندا گئدن موداکیره چوخ درین و موشگول بیر مساله دیر. بو ایرتیجاج ایله آزادلیق مساله سیدیر. ایرتیجاج جور بجور وسیله لرله چالیشیر کی، آذربایجان نهضتی و اونون سایه سینده وجودا گلن و بوتون ایرانا سیرایت ائتمکده اولان نهضت و ایصلاحاتین

قباغینی آلسین. آذربایجان دوردوقجا مورجع عونصورلر حاکیمیت سوره بیلیمه جگینی اوزلری ده بیلیرلر. ولی بونو بعضیلری علنی دئییرلر، بعضیلری یوخ، اول دفعه بیز تهران ایله موداکیره به باشلادیقدا خوزیستان مسالهمسینی آریا آندیلار، اونلار دئییرلر، اگر بیز آذربایجانا بو حق و ایمنیازلاری و نرسک. خوزیستان دا ایستهمه جک. ایرتیجای منبعلر بو یول ایله بیزیم نهضتیمیزه مانع چیلک توره تمک اوچون خوزیستاندا جور بجور تشبوتلر اندیرلر، عربلر ایتیحادیه سی وجودا گتیریرلر. بو یالانچی ایتیحادیه عرب دؤولتلییه شیکایت و خوزیستای ایراندان آیرماق و عرب مملکتلرینه یاپیشدیرماق ایستهمیر. عئین حالدا بیزی تجزیه طلب گؤسترک ایستهمیرلر. لاکین بیزیم هنجواخت ایراندان آیریلماق شو عاریمیز اولمامیشدیر. بیز هر نه ایستهمیشیک ایران داخیلینده ایستهمیشیک. بیزیم دوشمنلریمیز آذربایجان نهضتینی آرادان آیرماق اوچون خوزیستانی ایراندان آیرماق ایستهمیرلر. دوشمنلریمیزین گتیردیگری باهانالار و خوزیستان مسالهمسینی اورتایا آتماق، سیاسی ماجراجولوقلارین ساده بیر تظاهورودور. اونلار دئمک ایستهمیرلر کی، سیز آذربایجان نهضتیندن صرف نظر اندین، یوخسا خوزیستان ایراندان آیریلماق قادییر. بوندان علاوه تهراندان جور بجور دستلر وار کی، بونلارین سؤزلری آیری ولی هدفلری بیردیر. بیری بودور کی، آذربایجان هدملمک اوچون آذربایجان نوماینده لریله موداکیره گتندیگی حالدا دئییرلر کی، آذربایجاندا هلمده یئر بؤلگوسو دوام اندیر، گرک آذربایجان یئر بؤلگوسو و توپراق مسالهمسیندن صرف نظر ائتسین. حالبوکی آذربایجان نهضتینین دمورکراتیک بیر نهضت تانیماسی نین بیر دلیلی ده توپراق مسالهمسینین خالق نفعینه، کندلیلرین نفعینه حل اندیلمه سیدیر. آرتیق یئر بؤلگوسو قورتاریب و ب ایسه آذربایجان خالقی نین موسلم بیر حاقیدیر. بیز همواخت کندچی یه دئیه بیلیمیک کی، آلدیغین یئری گئری قایتار. دندیم یئر بؤلگوسو قورتاریب، او یئرلر کی، آذربایجان خالق دوشمنلرینین یئری ایدی و هابئله خالیسه یئرلر بؤلونوب قورتاریب و بو مساله حل اولوبدور. بو مسالهنی آریا آتانلار هنج بیر ایش گوره بیلیمه جکلر. کندلی بیزیم نهضتیمیزین مؤکم دایاغیدیر. دنیا میلی و ایجتیماعی مسالهلرینی لاییقینجه تشریح اندن ایجتیماعی شخصیتلردن بیری دئییر: میلی دمورکراتیک نهضت کندلی و کند نهضتی دیر. وقتی بیز دئییریک میلی نهضت، بو دا کندلی نهضتی دئمکدیر. من اومید اندیرم کی، بیر واخت گله جک ایران خالقی دا آذربایجان خالقی ایله بیرلیکده توپراقلاری غصب اندن و ایرانی ترقی دن ساخلایان بویوک فئوداللارین کؤکونو کسبب آرادان آیراجاقدیرش (گورولتولو آلتیشلار).

قباغدا دندیم، ایندی دانیشیقلا بیر قیسمته موقعبیتله داوام اندیر. ولی آیری قیسمته تمام اولما ییدیر، ایرتیجای قوملر جور بجور یوللار ایله دؤولته نوفوذ و تاثیر اندیرلر... آخیر زاماندا ایرانین باشقا یئرلرینده عمله گلن توطیبه لر دؤولتین باشینی قاریشیدیرماق اوچون ایقداملار اندیرلر. بجور ایقداملار دا مرکز تاثیر اندیب، قومورلار مرکزی دؤولت آذربایجان خالقینین ایستهمدیگری نی تمام ریضایت ایله حل ائتسین و ایستهمیرلر بئله گؤستر سینلر کی، دؤولت بویوک خطرله مواجه اولدوغو اوچون آذربایجان مسالهمسینی تامایله حل ائتمگه قادیر دئییلدیر. ایندی نوماینده لریمیز تهراندادیرلار و اونلارین ایفتیخارینا جور بجور قوناقلیقلار و جشنلر تشکیل وئرلیلر و هر یئرده ائتیلادان صؤحبت اولونور. نوماینده لریمیز تبریزدن حرکت اندنده بیز اونلارا تاپشیرمیشدیک تهراندان آذربایجان بیلدیر سینلر کی، اگر اونلار دوغروان- دوغروا دمورکراتیک پرینسیپلر اساسیندا ایشلمگه حاضر اولسالار بیز اونلارلا ائتیلادا حاضر یوق. بیز بو سؤزلری ایران توده حیزبی و ایران حیزبینه صریح صورتده دندیک، دمورکرات حیزبینه ده دئمیشیک. بیز بیلیریک کی، هر بیر ائتیلادا موعین بیر هدف و مقصد واردیر. ایجتیماعین بیر قیسمتی ایکینجی قیسمتی ایله موباریزه موشترک منافع ایله اولدوغو اوچون ائتیلادا حاضر اولورلار. ائله ده ایران آذربایجان فیرقلرینین ائتیلافی بو مقصدله اولما ییدیر. بیز بیلیمه ییک کیملر و نه اوچون ائتیلاد اندیریک. ایندی ایراندان ایکی قوه اوز- اوزه دورور: بیری خالق کی، آذربایجان فیرقلر اونلار ر هبرلیک ایشینی عؤده سینه گؤتوروب، خالقی آزادلیغا چیارماق، ظولم و فیشاردان قورتارماق و خالق حاکیمیتینی برقرار ائتمک فیکرینده دیرلر. ایکینجیسی خالقی ظولم آلتیندا ساخلاما ایستهمین بیر عیده طوفنلی لردیر. کی، آذربایجان قوملرین موقابیلینده موباریزه اندیب خالقی اسارتده ساخلاما ایستهمیرلر. آذربایجان فیرقلرین ائتیلادینان مقصد خالقین آزادلیغینی تهدید اندن قوملری آرادان آیرماق دیر.

بیز دئمیشیک کی، ایرتیجای ایله موباریزه آیران قوملر کؤمک اندهجه ییک. لاکین آخیر زامانلاردا بعضی حادیه لر اوز وئریر کی، بیزی ائتیلادا بدبین اندیر. مثلاً توده حیزبی، ایران دمورکرات حیزبی ایله ائتیلاد اندیب و اونون وزیرلری کابینه ده شیرکت اندیرلر ولی بئله بیر حالدا گوروروک کی، ماز انداراندا، مشهده، گیلاندا، ایسفاهاندا شیرازدا. کیرمانشاهدا، یزده عومومیتله جنوبدا حیزب تودهنین باشچیلاری حبس، توقوف و تبعید اولونورلار. اونلارین مطبوعاتی قاداغان اولونور. کولوبلاری غارت اندیلیر، یاندیریلیر.

دؤولت ایکی فیرقهدن تشکیل اولدوغو حالدا نه جور اولور کی، اونون حؤکومتینده اولان فیرقهنین عوضولرینی توقوف اندیرلر. بو، ائتیلاد حاقیندا دئییلن سؤزلری تکذیب اندیر و ایدیعالاری پوچا چیاریر. بیز دئییریک کی، ایران دمورکرات حیزبی ایله ائتیلاد اندهجه ییک و نوماینده لریمیزه ده ایجازه وئریشیک. آما بیر طرفدن گوروروک کی، رشتده و گیلاندا دا دؤولت مامورلاری بیر عیدهنی موسلح اندیب. دستلر تشکیل وئریم، بیزیم فداییلریمیزی غافلگیر اندهرک حمله اندیرلر. بیز اونلارلا ووروشوروق، اولنلرین جیلریندن ایران حیزبی نین کارتی چیاریر. مثلاً اونلارین بیرینین جیبیندن 3497 نومرلی، 9 شهریور 1325 تاریخلی و 157 جی حوزمه ده اولماغینی گؤسترن و ایران دمورکرات حیزبی نین تشکیلات مسولو آقای عباس شاهنده نین طرفیندن ایمصالانمیش کارت چیخمیشدیر. بو اداملار سیلاح الدهه آذربایجان دمورکرات نهضتینین پوشتیبانی اولان فدایی دستلرله ووروشماغا جسارت اندیرلر. بیز بونو انشیدنده ظنین

اولوروق، شوبه‌لنیریک. بیز دئییریک دؤولتین قیدرتی وارسا بو ایشلره نه دئییر؟ نه اوچون گیلان جنگلرینده بیر عیده موسلح اولونوب آذربایجان فداییلرینه حمله اندیرلر؟ بیز بونلاری دئییریک، هرگون بو آداملارلا ووروشوروق. بیز دؤولته دئییریک کی، گرک بو ایشلرین قاباغینی آلاسان. چونکی، داها صاباح بیزیم سنه اعتیادیمز اولماز. اگر دؤولتین خبری وار بو نه ایشدیر، اهر خبری یوخدور بس بو کارتلا نه‌دیر؟ رشت و گیلان قیسمتینده موسلح اندیلان آداملار بیزه هوجوم اندیب خالقین امنیتینی پوزورلار. بیز دئییریک: اگر دؤولت بوگون بو ایشین قاباغینی آلا بیلیمیرسه گله‌جکده مومکوندور تحریکات و دسیسلر نتیجه‌سینده آیری دستلر باش قالدیریب بو ایشلری تکرار ائتسینلر. اوز وئرن حادثهلر بیزیم ائتیللاف و دؤولتین حوسن نیییتینه اولان اعتیادیمیزی آزالدیر.

اگر بیزیم یولداشلاریمیزدان بیری یا بیر نچه‌سی فیرقه مرکزیندن خبرسینز بیر ایش گۆره، بیز اونو فیرقه محکمه‌سینه وئرمیریک. اگر محکمه موجروم تانیسا اونا دئییریک کی، سن نه اوچون فیرقه‌یه تابع دئییلسن؟

فیرقه میلی مسالهلری دوشونور و خالقا سییاسی حرکت خطی گؤستریر. ایجتیماعی رهبرلردن بیری تشکیلاتلاری بنله تصویر اندیر: بوتون تشکیلات و بوتون میلت بیر کارخانا کیمی‌دیر کی، اونون بؤیوک بیر موتور و وار. او موتور فیرقه‌دیر. او ایشله‌مزسه خالق ایشله‌مز. بو موتورون تسمهلری وار کی، کارخانانین بوتون قیسمتلرینی موتورلا بیرلشدیریر. بو تسمهلر ایتیحادیه‌لر، جاوانلار تشکیلاتی، خانیملار تشکیلاتی و مدنی جمعیتلردن عیبارتدیر. بونلارین وارلیغی ایله موتور خالقی حرکت گتیریر. اگر تسمهلر ایشله‌مه‌سه کارخانا تامامیله حرکت گلمز. گرک ایتیحادیه اولسون، گرک جاوانلار تشکیلاتی اولسون. چوخ دا قوی اولسون. بعضیلری فیکر اندیر کی، بوتون آذربایجان خالقی دموکرات فیرقه‌سینین عوضی اولمالیدیر. بو اولاسی دئییل. جور بجور ایجتیماعی فیکرلر وار. بیز فیرقه‌یه او آداملار عوضی اولور کی، اونلارین هدفی و فیکری بیدیر. ایتیحادیه‌ده بوتون کارگرلری بیز یئره توپلاییر. ایتیحادیه‌ده بیلر کی، اونلارین ایقتیصادی حقوقوندان دیفاع ائله‌سین. اونا گۆره بوتون کارگرلر ایتیحادیه‌یه عوضی اولور. ولی هامیسی دموکرات فیرقه‌سینه عوضی اولور بیلیمیر. گرک ایتیحادیه و جاوانلار تشکیلاتی خالقی فیرقه‌یه باغلاماقدان اهر جیدی فعالیت گؤسترسینلر. بیزیمکی ایندییه قدر بنله اولوب کی، هر تشکیلات اوز وظیفه‌سینی بیلیر و او حودوددا ایشله‌یبیدیر. مثلن خالقین ایستدیگی اوزره فیرقه تصمیم توتوب یئرلر بؤلونسون. بو ایش انجمنلره خبر وئریلیب و انجمنلرین دستور و ایله فرماندارلار و بخشدارلارین ایله بو مساله حل اندیلیمشدیر. هنج بیر وخت بیز تشکیلات دیگر تشکیلاتین ایشینه دخالت ائتمه‌میشدیر. مومکوندور بعضی آداملار فیکر ائتسینلر کی، هامی فیرقه عوضی اولمالیدیر، فیرقه‌یه عوضی اولمایان آدم مورتعیدیر. البته بو فیکرلر دوزگون دئییل. چونکی اینسانلار جور بجوردور و موختلیف فیکرلری واردیر. مومکوندور بیر نفر اوز فامیلی و شخصی راحتلیغینا اولان علاقه نتیجه‌سینده فیرقه حوزملرینده یا جلسهلرینده شیرکت ائتمکدن چکیندیگی اوچون فیرقه عوضی اولماسین، ولی ایجتیماعین دیگر قیسمتینده اوز خیدمتینی خالقدان اسیرگه‌مه‌سین.

نهضتیمیزده خالقین بؤیوک قیسمتی فیرقه عوضی اولمایا- اولمایا آز ادلیغیمیزین اله آلینماسی اوچون بؤیوک فداکارلیقلار ائتمیشلر بو اونو گؤستریر کی، آذربایجان نهضتی دموکرات فیرقه‌سی دئییل، بلکه، آذربایجان خالقی‌نین نهضتی دیر. ولی بو نهضتده فیرقه‌میز خالقیمیزین اونا اولان اعتیادی نتیجه‌سینده رهبرلیک ائتمیشدیر. خالقین اعتیادینی داها قوتلندیرمک اوچون گرک چالیشماق. فیرقه عوضولری گرک خالقین دردین ائشیدن، اونا علاج فیکری ائتمگی باجان، سییاسی، دوشونجه‌لی شخصلر اولسونلار. بیزه بیز تشکیلات لازیمدیر کی، اونون عوضولری فداکار، اینتیظاملی آداملار اولسونلار. بیز عیده وار کی، سییاهی لشکر ایستیه‌یرلر. ولی بو ایشتییاهدیر. بیز سییاهی لشکر ایستهمیریک، بیز آز. اما فداکار، جیدی، صمیمی آداملار ایستهمیریک. دونیانین ان بؤیوک سیمالاریندان بیرسی دئمیشدیر: آز اولسون یاخشی اولسون. بیز همیشه بو شعاری گرک نظرده توتاق. بیز گرک ائله آداملار حاضیر لایاق کی، گونده‌لیک شعار لایمیزی باشا دوشسونلر. بیز گرک فیرقه یولداشلاریمیزین سییاسی معلوماتینی آرتیراق. گرک یولداشلار فیرقه‌نین مرانامه‌سینی یاخشی باشا دوشوب، هانسی ماده‌نین نه وخت نئجه عملی اولماسینی تشخیص وئرسینلر.

من تئهران روزنامه‌لرینین موخبیرلرینه کی، 12 شهریورده آذربایجانا گلمیشدیلر، صؤحبت وختی دئییردیم کی، سیز تئوریلری اوخویوب روزنامه‌ده یازیرسیز، ولی نه وخت، هارادا و نه شکله حیاتا کئچیرمگی بیلیمیرسیز. مارکسیزم- سوسیالیزم تئوریلرینی تکرار ائتمک مارکسیست و سوسیالیست اولماق اوچون کافی دئییل، اونو حیاتا کئچیرمک اصل شرطدیر. ائله‌جده فیرقه مرانامه و نیظامنامه‌سینی بیلیمک و یا فیرقه کارتی صاحبی اولماق فیرقه‌چیلیک اوچون کافی دئییل، گرک فیرقه مرانامه و نیظامنامه‌سینی، فیرقه شعار لایرینی حیاتا کئچیرمک یولونو و وختینی بیلیمک.

مثلن اگر دئسک بوتون آذربایجان خالقی‌نین بهداشتینی فؤوریتله تامین ائده‌بیمک، بو بوش سؤزدور. ولی فیرقه‌میز و خالقیمیز چوخ جیدیتله بو ایشی عملی ائتمگه چالیشیر. نهضتیمیزدن قاباق آذربایجاندا مریضخانالاردا جمعی‌سی 70 تختخاب و ارایدیسه ایندی سگگیز یوز تختخاب واردیر. بونلار ایش نتیجه‌سینده دیر. خالقیمیزین بهداشتی اوچون گؤرولن ایشلر هر گون داها آرتیق سور عتله قاباغا گئدیر. ائله داش گؤتورمک کی، وورایلمک. بؤیوک داش گؤتورن وورایلمز. گرک ائله شعارلار وئرمک کی، اونو حیاتا کئچیرمک مومکون

اولسون بعضی فیرقہلر واردیر کی، بیر شو عاری وئریرلر و بو شو عار اوزون مودت داوام اندیر. ولی اونون طرز ایجرا سیندان و نه و اخت ایجرا اولونماغیندان بیر خیر یو خدور.

آما بیز «آذربایجان خالق اوز دیلینده اوخومالیدیر» دئمکله بیرلیکده، شو عارین ایجرا اولونماق طرزینی و اختینی گؤستر دیک. و خالق دوشونوب بو شو عارین ایجرا سی اوچون فیرقہمیزین آرخاسی ایله حرکت ائتدی. نئجه کی، بونو عمل ثابت ائتدی. بیز دندیک: گرک مالیک ایله رعیت آراسیندا بیر قانون اولسون. بو شو عارین اطرافیندا کندلی باشا دوشور کی، مالیکه جوجه، یاغ، بایراملیق، دؤشک پولو، خرمچه لیک، چنهل یئک، آت آراسی و بو کیمی غیر عادیلانه بیدعتلر وئرملی دیر و مالیکین حق یو خدور اونو بیبقاری ایشلتسین، دویسون، سؤیسون و حبس ائتسین و ائلهده ارباب دوشونور کی، کندلی گرک بهره وئرین و هئچ بیر ی- مالیک و رعیت آراسیندا اولان قانون حودودندان چیخما مالیدیر.

آلدیغیمیز آز ادلیغا قانونی شکل وئریم و تمام ایراندا عومومیت وئریم ایندی کی اساس شو عاریمیزی تشکیل اندیر. آلدیغیمیز آز ادلیغی بوتون ایراندا عومومی لشدیرمک شو عارینی نهضتیمیزین اولینده وئریمیلزدیک. او و اخت بیز دئییردیک: آذربایجان خاریجینده ایشیمیز یو خدور. چونکی، بیزی تانیماق ایستهمیردیلر و بیز ده خالق بو شو عار لا اوز اطرافیمیزا چاغیردیق. خالق بیزیم شو عار لاریمیزی قبول اندیب نهضتیمیزین مؤحکملمه سینه کؤمک ائتدی. ولی ایندی آلدیغیمیز آز ادلیغی بوتون ایراندا عومومی لشدیرمک شو عارین وئریم اولار. چونکی، ایرانط هامی قیسمتلرینده بیزیم نهضتیمیزین طرفداری واردیر. نه تک ایراندا، بلکه، بوتون دونیادا نهضتیمیزی تانییرلار. بو شو عار لا بیز طرفداریمیزی آرتیریم و ایران آز ادیخاه قوملرینه فعالیت مئیدانیندا بویوک کؤمکلر اندیریم. بو شو عار عملی اولدوغو حالدا بیر و اخت رشتده و قزوینده آز ادیخاه بیر شخص حاکیم اولسا و یا اورانین نیگاهبان ریسی آز ادیخاه اولسا هئچ و اخت بیزیم فدایلریمیزه حمله اولونماز. کابینهده شیرکت ائدن حزب توده وزیرلری آز ادیخاه اولدوقلاری اوچون هئچ و اخت بیزیم اوستوموزه سیلاحلی قوه گؤنده ریلیمگه راضی اولماز لار. بیز ایران آز ادلیغینا بیر ده اونا گوره اهمیت وئریم کی، آز ادلیق بوتون ایراندا عملی اولماسا بیزیم آز ادلیغیمیز دایمن خطرده اولار. بیز گونده لیک شو عار لاریمیزی عملی تئوریرلر اوزرینده قرار وئریم و اونلارین ایجرا سینا موفق اولوروق. فیرقه باشچیلاری یوخ، بلکه بوتون فیرقه عوضولرینین سیاسی تجروبه سی اولمالیدیر. بیز و اخت کی، دئییریم: آلدیقاریمیزا قانونی شکل وئرملی بیک، گرک فیرقه عوضولری بونو باشا دوشسون کی، ایندی آقای قوام السطنه یا مظفر فیریزین ایمصاسی کافی دئییل، چونکی، اونو مجلس تصویب ائتملی دیر. آذربایجان ایستمدیکلری گرک مجلس طرفیندن تصویب اولونسون. گرک مجلس اونلاری قبول ائلسین و اونلاری قانونی حالا سالسین. هله ایندی اینتیخابات مساله سی قابدادیر. بیز بیلیمیریک آز ادیخالار موفق اولاجاق یا یوخ. بیز امین ایک کی، آذربایجان خالق فیرقہمیزین کاندیدلرینه رای وئریمکدیر، بیز بیرینجی نؤبه 22 نفر و سونرا دا اوقدر آز ادیخالاردان اینتیخاب ائده بییمک. گؤرک آیا ایرانین باشقا بئرلرینده بو اولاجاق یا یوخ؟ تئهران آز ادیخاه حیزلری هامیسی آذربایجان نهضتینه آرخالانیر. بونلار بیلیرلر نه حیزب توده، نه حیزب ایران، نه حیزب دموکرات آذربایجاندا کاندید کنچیره بیلملر. او نوقوذ کی، فیرقہمیز قازانیدیر آذربایجان خالقین سعادتی اوچوندور. اولار ایستهمیرلر فیرقہمیزین نوقوذوندا آذربایجان خاریجینده ایستیفاده ائتسینلر. ایران دموکرات حیزبی دئییر، بیز آذربایجان ایله یاخینیق تا آیری آداملار ایران دموکرات حیزبینی مورجع حساب ائتمه سینلر. حیزب ایران دئییر، بیز یاخینیق، همچنین آیری حیزبلر ده بو سؤزلری دئییرلر. بو فیرقہمیزین عملری نتیجه سینده دیر. فیرقہمیزین قازاندیغی نوقوذوندا بو حیزبلر بویوک بیر سرمایا کیمی ایستیفاده ائتمگه چالیشیرلار. ایندی آلدیقاریمیزا قانونی شکل وئریمک شو عارینا گله جک مجلسده هامی وکیللرین موافیق اولماسی معلوم دئییل. گرک چالیشاق اینتیخاباتدا کاندیدلریمیزه چوخ رای وئرلسین. اینتیخاباتی یاچشی کنچیرک. بیزیم اینتیخاباتدا گرک بوتون خالق شیرکت ائلسین، تا بیزیم نهضتیمیزین قودرتی آشیکار اولسون. گرک دونیا بیله کی، آذربایجان خالق سیاسی شو عورا مالیکدیر. کنچن مجلس اینتیخاباتیندا اگر ایتیحادییه ایله حیزب توده شیرکت ائتمه سیدی، تیریزده مین نفر رای وئریم اولماز دی. اوندان اؤترو کی، توده کاندیدلریندن سیوایی او بیری کاندیدلر 800 رای آلمیشدیلار. بو او دئمکدیر کی، وئریم تشکیلاتی اهلین فقط 800 نفر رای وئریمشیدیر. آما بیزیم میلی مجلسین تشکیلینده 24 مین نفر تیریز شهریندن رای وئریمشیدیر. هله کند رایلرین کنار قویوروق. بو اونو نشان وئریر کی، خالق سیاسی جهتجه قاباغا گئدیر. بیزیم اینتیخاباتدا بازار اهلایسی ده بیزه رای وئریمشیدی. حتا او آداملار کی، عومومیتله همیشه مجلس اینتیخاباتینا رای وئریمگی حرام بیلیم و دئییرلر: نومانده لر بیدعت قویاجاق، اولار دا بیزه رای وئریمشیدیر. بو نشان وئریر کی، بیزیم نهضتیمیز حقیقی و دموکراتیک بیر نهضتدیر. گرک خالق تشکیل ائلمک، اونون علاقهمند ائلمک، باشا سالماق، حاضر لار ماقتا بیزیم راییمیز گله جک اینتیخاباتدا میلیونلار ائلسین. هله اینتیخابات قورتاردیقان سونرا دا مجلسده بیزیم موبار یزه میز گنده جک. بیز دئییریم، گرک بوتون آذربایجان مدرسهلرینده، ایتیدایی و اورتا مکتبدن عالی مکتبه دک آذربایجان دیلینده تدریس اولسون. بونو و بونا اوخشار ایستکلریمیزی اسانلیقلا تصویب ائتمگه حاضر اولما یا جاقلار. بعضیلری دیل مساله سی گنده سؤزو اولما یا جاقسا آما دئییمک زولفی یاره توخونماسین، یعنی تورپاق مساله سینه ال وورما یین. بعضیلری ده دیل مساله سی گنده قاش- قاباقلارینی تورشودا جاقلار. حتا آذربایجانا گلن آز ادیخالاردان دا دیل مساله سی گنده اوز- گؤزلرینی تورشودور لار. بو مساله لرین هامیسی گله جکده آلدیقاریمیزا قانونی شکل وئریمک جوزونده دیر. گرک فیرقه عوضولری بونو

آنلاسنالار، گرک هامی یاخشی دوشونسون. هامی نین سییاسی بیلگی اولسون. هامی اوز یئرینده خالقا رهبرلیک انتسین گرک بیر مونظم تشکیلات یار اتماق. یالنیز امر وئرملکه ایش گورمک اولماز. لازیمدیر خالقین اعتیادینی جلب ائتمک، فیرقه میزین گوردوگو ایشلر تک دموکراتلار اوچون دئییلدیر. فیرقه نین مرانامه سی یازیلاندا تک دموکراتلار نظرده توتولمامیشدیر. بلکه، آذربایجان خالقینی سعادتی منظور اولموشدور. بیز خییاوانلاری آسفالت اندیریک، دارولفونون آچیریق، بهداشت موسیسه لری یارادیریق، فیلامونیا (میلی اورکنستر) آچیریق. بونلارین هامیسی خالق اوچوندور. گرک هامی فعالیت ائلمسین، تا یاجتیماعی ایشلر ایرملی گنتسین. ناپلئون دئییر: بیر سرباز کی، ژنرال اولماغا چالیشمایدیر او پیس سرباز دیر، چونکی ژنرال اولماق اوچون فعالیت لازیمدیر، گرک فعالیت ائلمک. یر آدم فعالیت ائتمسه هنج بیر ایش گوره بیلمز. هر بیر فیرقه عوضی گرک خالقا خیدمت اندیب و اونون اعتیادینی جلب ائتمسین. خالقین اعتیادینی جلب ائتمکله حامام سویو ایله دوست توتماغین فرقی واردیر. منه گونده مین عریضه گلیر ولی بونلارین چوخو شخصی تقاضالاردیر کی، اونلاری حیانا کنجیره بیلیمیریک. چونکی، اونا فیرقه نین و خالقین عمومی ایشی قالار. بیز خالقا عایید اولان وظیفه لری جیدیتله انجام وئریریک. و اختی کی، بیز دئییریک آزادلیغی بوتون ایراندا عملی ائده بییک، گرک بو آغیر وظیفه نی یئرینه یئتیرک. بو بویوک بیر وظیفه دیر کی، فیرقه عوضونون فارشیسیند دورور. بیز اگر وظیفه میزی یاخشی انجام وئرملکه تاریخ بیزی تقبیح ائده جک. نه قدر بویوک ایشلر گورسک خالق اونون آخیرینجی نتیجه سینده باخاجاق. گرک یولداشلاریمیز بونو دوشونوب چارهمسینی ائلسینلر. هر تک؟ تک فیرقه عوضو دوشونملی دیر کی، اونون بونوندا بویوک وظیفه لر وار. فیرقه عوضو اولماق، کارت ساخلماق دئمک دئییل. بلکه ایشلمکدیر. من منی طرفینی دئیم. موثبت طرفینی ده دئییرم. خالقیمیز قهرمان خالق دیر، او فعالیت ائتمیشدیر. اما گرک چالیشاق و درده داها آرتیق درمان ائدک. فاسید عوضولری کسب آرادان آباراق، تاساییر قیسمتله سیرایت ائتمسین. گرک فیرقه میز اولدوقجا پاک اولسون. تا خالقین اعتیادینی داها آرتیق اوزونه جلب ائتمسین.

«آذربایجان» روزنامه سی، سه شنبه گونو، 2 مهر 1325 جی ایل، ایکینجی دوره، نومره 17 (306)

دارولفونون آچیلیشی موناسبتیه

من فیکر اندیرم کی، بو گون آچدیغیمیز موسیسه ائله بیر موسیسه دیر کی، اگر بیز بیر ایل بوندان قابق بو باره ده بیر سوز دانیشسایدیق، تعجیلی نظره گلردی. لاکین ایندت خالقیمیزین قودرتی سایه سینده بیز چوخ بویوک ایشلری انجام وئرملکه موفوق اولموشوق. آچیق دئییک. ایندی آذربایجان خالق ایتخار اندیر کی، آسودملیکه خییاوانلاری آسفالت اندیر، دارولفونون آچیر، لوله کشلیک و اسیطه سیله چهره سو گتیریر... بیر زاماندا کی، ایرانین باشقا نوقطه لرینده امنیت یوخدور، او غورلوق و فساد حوکم سورور، ایشسیرلیک و آجلیق خالقین حیاتیله دهله مییر... آذربایجان خالق ایتخار ترقیه دوغو و گندیر.

دموکراسی، خالقین اوز موقدراتینا حاکیم اولماسی و حقیقی آزادلیق شرایطینده یاشاماسیندان عیبارتدیر. بیز اله ائتدیگیمیز آزادلیغین سایه سینده ترقی و تکامل مرحله لرینی سورعتله گندیریک، بیز اولسک ده آدیقلاریمیزی ساخلاییب و نسلیمیز مدنی بیر میلّت کیمی یاشایاجقدیر.

بیز، بو دارولفونون شوهرت اوچون آچمامیشیق، ایندی کندرده، قصبه لره اهالی اوچون دوکتور یوخدور، بیزی احتیاج وادار ائتمیشدیر کی، بو دارولفونونو آچاق و لازیم اولان موقعدده خالقین ساغلاملیغینی حیفظ ائتمک اوچون بورادا تحصیل ائتمیش دوکتورلاردان ایستیفاده ائدیپ خالقین بهداشتینی و ساغلاملیغینی تامین ائدک.

دارولفونون ریسی اوز نیطقینده طلبه لرین تحصیل و سالی نین هر جهتنده فراهم اولماسینا چوخ خوشبین لیکه یاناشدی. لاکین منیم عقیده ام جور دئییلدیر. منجه بیز گرک بوتون زحمتله دوزک، آج قالاق، سوسوز قالاق، آنجاق فایدالی و عملی آداملار یئتیشدیرک...

آذربایجان ثروتلی بیر یئر دیر، لاکین اونون ثروتی توپراق آلتیندا قالمیشدیر، بیز اوندان ایستیفاده ائده بیلیمیریک، بیز اوشاقلاریمیزی اوختدوروق کی، اوز خالقیمیز و یوردوموز اوچون فایدا وئر سین.

بیزیم موعلیملریمیز چوخ زحمتله قاتلاشمیشلار، بعضی لری ده واردیر کی، اوز وظیفه لرینی انجام وئرملکه بونون قاجیریرلار، بونونلا بئله بیز موعلیملردن ایستیفاده ائتمک مجبور یئینده بییک. ایندی بیزیم کافی قدر موعلیمیمیز یوخدور. بیز دارولفونوندا جیدی موعلیملر تربیه اندیریک کی، خالقیمیز اونلاردان ایستیفاده ائتسینلر. بیزی بو ایشه ائتیباج وادار اندیر. بیزیم خالقیمیز ایستعدادلیدیر. ایستعداد و نوبوغ یالنیز احتیاج اثرینده ظاهره چیخار. احتیاج موختلیف ایختیراclar و علمی کشفیاتا سبب اولموشدور.

خالقیمییزین بیللیکی موعلیمله، طبییه احتیاجی واردیر. بو دارولفونون احتیاج اوزهرینده وجودا گلمیشدیر. هابنله بیزیم نهضتیمیزده بو بیرری ایشلریمیز کیمی احتیاج اثرینده وجودا گلدی، یالنیز احتیاج!

بوتون ایران خالقلاری حقیقی بیر دموکراسی یا احتیاجلی سیدی. هامی کئچمیش فاسید حؤکومتلرین الینده خیلاص اولماق ایستهیردی. آذربایجان خالق هر بیر ایشده حساس و پیشقدم اولدوغوندان ایران دموکراسی نهضتینه قاباقجیللیق ائتدی.

من بیلیرم کی، شیرازدا یاشایانلار دا ایرانین باشقا نوقطه لرینده یاشایانلار دا آذربایجان نهضتی کیمی بیر نهضته احتیاجلی دیرلار. اونلار آرزو اندیرلر کی، آذربایجان خالق اولناری قولدور خانلارین و فئودالیتیه اوصولونون آلتیندان خیلاص ائتسین.

بیز آذربایجان ایچریسینده هر ساحده بؤیوک ایشلر گؤرملگه موفق اولموشوق.

بیز ایقتیصادی بؤهران و ایشسیزلیگین قارشسیین المیشیق. لاکین ایرانین باشقا نوقطه لرینده ایشسیزلیک حؤکم سورور. بیز نومونهوی اولاراق ایثبات اندیریک کی، دموکراتیزم اوصولو آلتیندا ایصلاحات عمله گئیرمک، قانون و عدالتله یاشاماق مومکوندور. بیز بو کیمی موترقی ایشلرله قانونی و عدالتی ایجرا ائتمکله اؤز وارلیغیمیزی بوتون دونیایا تانیتدیریرق. ایرانین او بیرری نوقطه لرینده، عدلیه لرده مینلرجه دوسییه لر بیغیشیب راکید قالارکن بیزیم عدلیه میزده راکید بیر پرونده یوخدور.

بیز ترقی ائتمک ایستهیریک. بیز نهقدر ترقی ائده بیلسک او قدر اؤزگملر اوچون و همسایا دؤولت لریمیز اوچون فایدالی اول بیلیریک.

بیز صنایع ساحه سینده ترقی ائتدیگیمیز صورتده تیجارتی و بئین المیلی نوقطه یی نظر دن بوتون دؤولتلرله گنیش بیر محیط گؤتوره بیلیریک. بیز ایرانین مشروطیتینی آرادان آپارماق فیکرینده دئییلیک. بیز حقیقی مشروطه ایستهیریک، بیزیم ایستکلریمیز ان عادی و ساده بیر فردین طلباتی کیمی دیر. بیز ایرانین ترقی و سعادتینی طلب اندیریک. بو ساحده بیزیم بوتون موحصیللردن، ضیالی جانلاریمیزدان اینتیظاریمیز واردیر کی، سریع قدماتر گؤتورسونلر. من اؤزوم ده فعالیت ائدیپ اونیورسیتیه تدریسینده ایشتیراک ائده جگم.

یاشاسین خالقیمیز و اونون هیمتی!

«آذربایجان» روزنامه سی، 2 شنبه گونو، 22 مهر 1325 جی ایل، نؤمره 34 (323) ایکینجی دؤوره

تبریز شهر فیرقه تشکیلاتینین فعال فیرقه عوضولرینین دؤولت تئاتری بیناسیندا تشکیل اولونموش جلسه سینده

مرکزی حؤکومت ایله مووافیقتنامه میزین تکمیلی قورتاردیغی بیر و اختدا اینتیخابات اطرافیندا دانیشماق لازیمدیر. مجلس شورای ملی نین 15 جی اینتیخابات دؤوره سی آذربایجان خالق اوچون بیر سیاسی مسالغین حلی دؤورودور. بو دؤوره ده اگر بیز اینتیخابات قانونو مورات ائدیپ، خالقیمیزین ایستدیگی نوماینده لری اینتیخاب ائتسک، آزادلیغیمیزین حیفظ ائدیلمه سی اوچون بؤیوک بیر قدم گؤتورموش اولاریق.

آذربایجان خالق نین و ملی نهضتین دوشمنلری عئین زاماندا ایران آزادلیغی و ایستقلالینین دوشمنلری دیرلر. اونلار آذربایجان خالقینین آزادلیغینین ضامینی و ایجراچیسی گوردوکلری اوچون اوندان قورخورلار. او دور کی، بیزیم موباریزه میزین هر بیر مرحله سینده مو عین قییا فله رده ظاهر اولوب تؤهمت و لکه وورماقدان چکینمیرلر. 15 جی مجلس اینتیخاباتی دؤوره سینده ده بونلار حرکته گلیب، آذربایجاندا اینتیخاباتین ضیدینه هایکوی سالیب ایفتیرا و یالانلار یایا بیلرلر.

بیز چالیشاغیق کی، ایندییه قدر موجود اولان یانلیش اینتیخابات قانونو اولدوغو کیمی ایخلال ائتمه دن ایجرا ائدک، تا بو یول ایله آزادلیق دوشمنلرینین باهانا و سوزلرینین قاباغی آلتسین. بیز چالیشاغیق، همییا ایمکان وئرلسین کی، اینتیخاباتدا شیرکت ائله سینلر.

و اینتیخابات کامیلن آزاد صورتده انجام تاپسین. بیز نیشان وئرمجهییکی کی، آذربایجاندا اینتیخابات زور، تهدید، پول و گوج ایله اولماییب، بلکه خالق آزاد صورتده ایطمینان ائتدیگی آداملاری اینتیخاب اندهجکدیر. بئله، لیکله بیز گؤسترهمجهییکی کی، بیزده بؤیوک بیر ایتیحاد وار. بو بیزیم اوچون بؤیوک بیر ایمتاحاندیر.

بیز اوزوموزو ایمتاحان انتمیشیک. اینتیخاباتی موفقیته باشا چاتدیرماق اوچون بوتون تشکیلاتلاریمیز بؤیوک و جیدی تبلیغاتا باشلامالیدیر. اینتیخابات مخفی اولدوغو اوچون مومکوندور تقلوبلر اولسون، اما گرک بیلیم کی، آداملار جوربجوردور، بعضیسی قورخودان اوغورلوق ائتمز، بعضیلری ده دینی نظرده اوغورلوقدان چکینر. بؤیوک عیده ده اوز ویجدانی موقابیلینده اوتانیب اوغورلوق و تقلوب ائتمز. اینتیخاباتدا هر بیر آذربایجانلی گرک آز ادلیغیمیزین حیفظی اوچون ویجدان اوزونو مسول بیلسین.

اینتیخاباتدا بیز گرک تهدیدلردن قورخمایاق و تاثیر آلتیندا واقع اولمایاق. تانیدیمیز، بیلدیگیمیز آز ادلیغیمیز و میلیتمیزه علاقهمنده اولان آداملارا رای وئرمک، خالق ایچریسینده حورمتی اولمایان اونا خیدمت گؤسترهمیب زور و اوغورلوق یولو ایله حاکیمیت باشینا کئچنر بیلیمی دیر کی، اولارین خالق ایچریسینده حورمت و نوفوذو اولمادیگی اوچون خالق سوزلرینه باخماز و وضع ائتدیکلری قانونلارا تابع اولماز. بو اینتیخابات گرک کئچن اینتیخاباتلاردان چوخ- چوخ فرقلی اولسون. کندیلیری قویون سوروسو کیمی دسته- دسته صاندیق آیغینا گئیریب رای آماغا یول وئرلمیهجکدیر.

یاخشی یادیمدادیر، 14 جو مجلس اینتیخاباتیندا گونئی ماحالینین علیشاه کندیلیرینی ابولحسن ثقه الاسلامی نین آداملاری قاباقدا کدخودا و اطرافدا کندن قولچوماقلاری کندیلیری موحاصیره ائتدیکلری حالدا صاندیق یانینا گئیریب زور ایله رای سالدیریدیلار. بیز بئله بیر ایشلره یول وئرمیهجیمیک. بلکه اینتیخابات کامیلن آزاد صورتده عملی اولماق. فیرقه تشکیلاتلاریمیز، شهرلرده و کندلرده تبلیغاتلارینی قوتلندیریب، کاندیدلریمیزی خالقا معرفیچیلیک اندیب و اولارین نئجه آدام اولدوغونو هامییا بیلدیرمهجکدیر. بئله لیکله خالق رای وئردیگی آدامی تانیماق و ایستهدیگی آداما رای وئرمک.

14 جو مجلس اینتیخاباتیندا چوخ چتینلیکلرله بیرلیکده تبلیغات وسیله لرینین آز لیغینا و مورتلر طرفیندن علیهمیزه ائدیلن فشار و تورهدیلن مانعهره باخمایاراق تبلیغات یولو ایله خالق بیزه 16 مین رای وئر میشدی... خالق کاندیدلری تانییب و سونرا رای وئریریدی. بونولا بئله او دورده توفنگ، شالاق و پول گوجو ایله ایشلینلرین رای بیزیم رایلریمیزه چاتمادی. او واخت آذربایجانین هامی نقطه لریندن خالقین تانیدیگی کاندیدی ابرتیجای 14 جو مجلس رد اندیب، زور. پول و تهدید یولو ایله وکیل چیخانلاری و آذربایجان خالقینین تانیمادیگی آداملاری نوماینده آدی ایله قبول ائتدی. ایندی قورخو یوخدور و شرایب بیزیم اوچون موساعیددیر. اونا گوره ده بیز انده بیلهمجهییکی کاندیدلریمیزی خالقا نیشان وئرمک، تا خالق بیزیم و اوز ایستهدیگی نومایندهلره رای وئرسین.

هر بیر فیرقه عوضوی بیلیمی دیر کی، نهضتیمیزین دوامی و قودرتی فیرقه میزین و مخصوصن فیرقه باشچیلارینین فعالیتیندن آسیلیدیر. بیز مجلسدن نیجات گوزله میریک، بلکه خالقان نیجات گوزله میریک. مجلسه نوماینده گوندریریک، چونکی، بو واجیب سیاسی و اهمیتی مساله دیر و آز ادلیغیمیز لا موسقیم صورتده علاقه داردیر. بیزیم وکیللریمیز اگر فیرقه میزه و خالقیمیز اولارین پوشتیبانی اولماسا مجلسده هنج بیر ایش گوره بیلملر. نومایندهلریمیز آدیقلاریمیزی مجلسده قانونی بیر شکله سالدیقاری حالدا، اولار اینظیباطی مؤحکم اولان بیر فیرقه کؤمک اولماسا. هنج بیر ایش قاباغا آبار ایلملر.

تاریخ گؤستر میشدیر کی. فاسید و ایچریسی چوروک اولان بیر فیرقه و جمعیتلر آغیر گونلرده فشار نتیجه سینده آرادان گنتمیشلر. اما مؤحکم اینتیظامی و ساغلام فیرقلر چتین گونلرده بؤیوک مسالهلر موقابیلینده داها دا مؤحکم شیب، او مسالهنی حل ائتمیشلر. 21 آدرده بیزیم یولداشلاریمیزین هامیسی فدایی ایدی و هامی فعالیت اندیردی. ائله یولداشلاریمیز وار ایدی کی، گونلره یاتمیردی، بؤیوک- کچیک یوخ ایدی، هامی چالیشیردی، فعالیت اندیردی. چونکی وضعیت آغیر ایدی و فیرقه عوضولری بو مسالهنی یاخشی حیس اندیب بونو حل ائتمک اوچون بیرلشمیشدی. اگر او واخت فیرقه میز فاسید اولسایدی، خالق داغیلیب گنردی و نهضتیمیزدن نتیجه آلمازدی، اما فیرقه میز مؤحکم ایدی. فیرقه عوضولرینین آراسیندا اولان بیرلیک و صمیمیت نتیجه سینده بیز موفوق اولدوق. ایندی بیزیم فیرقه میز داها دا مؤحکم دیر. ایندی بیز مرکزله موفاقیت نامه باغلامیشیق. فیرقه میز آز ادلیغی تامین اندهجک. اونا گوره ده هامی چالیشیر کی، فیرقه ایچریسینده بیرلیگی داها دا مؤحکم لندیرسین و فعالیت ائتسین.

قباغیمیزدا اینتیخابات مسالهنی دورور. اینتیخاباتدان سونرا آدیقلاریمیزا قانونی شکل وئرمک و اونو بوتون ایراندا عملی ائتمه لی بیک. اودور کی، هامی چالیشمالیدیر بو آغیر وظیفهنی یئرینه یئتیرسین. ایندی بیزیم وضعیتیمیز چوخ- چوخ یاخشیدیر. اگر بیز حوزولرین فعالیتین گؤتورسک، گورمه ییک خالقین احساساتی فیرقه میزه نسبت داها آرتیب و مؤحکم شیر. خصوصن شهر تشکیلاتلاری چوخ مورتب شکله دوشموشدور، کندلرده ده بوجوردور.

بیز گرک خالقا نیشان وئرك هر كس اولور - اولسون فیرقه عوضوو یا غئیری، اگر خالقا خیانت اوچون مقامیدان سو ایستیفاده ائتمک نیئتینده اولارسا، اولنارلا قطعی و باریشماز موباریزه آپاراجاغیق. آذربایجان اییالت انجومنی نین آزوقه، امنیت و غئیر ایشلر حقیقده اولان قانونلاری سؤز سوز، صؤحبت سیز اجرا ائدیلهجک. بئله بیر واختدا صاف و چوروك اورتایا چیخاجاقدیر. چوروكلر کنار ائیلاجاقلار. من کئچن هفته نیطقیمده دنمیشدیم کی، فیرقه عوضوونون آزیغیندان هئچ قورخوموز یوخدور. بیز تسمهلر منزله سینده اولان ایجتیماعی تشکیلاتلار واسیطه سیله خالقا باغلانمیشیق.

بیز تسمهلر واسیطه سیله خالقا باغلانمیشیق. جاوانلار تشکیلاتی، ایتیحادییه، قادینلار کلوبی بو تسمهلر فیرقه میزی خالقا باغلابیدیر و خالقی دولاندیریر. خالق بیزیم دایاغیمیزدیر، اگر بیر نفر تاپیلارسا کی، خالقی فیرقه من اینجیده، بیز اولناری اوزوموزدن اوزاقلادیراجاغیق.

بوگون بیز ایفتیخار ائدیریک کی، آغیر بیر شراییطده، او واخت کی، آذربایجاندا ایرتیجاج تام قودرتله حؤکمرانلیق ائدیردی، بیز آذربایجاندا بیر موسلح فدایی تشکیلاتی وجودا گئیردی کی، اونون افرادیدان بیر نفر ده اولسون خیانت ائتمه دی. اگر بیر کیچیک خیانت اولسایدی، آزدلیغیمیزین اله آلینماسی اوچون بؤیوک مانع و خطر توره بیلردی. بو دونیادا چوخ آز ایتیفاق دوشوب کی، بؤیوک وجیدی عمل اوچون حاضر اولان تشکیلاتلاردا خاین تاپیلما سین. فداییلریمیزین بو مؤحکملیگی و وفادارلیغی آذربایجان آزدلیغینا اولان ایمان و احساساتین نتیجه سینده ایدی. بعضی آدمالار وار کی، شهرده جور بچور بالان خبرلر یاییملار کی گویا موحرابیه اولاجاقدیر و یا اینکی تئهراندا حالوا وئریرلر، پول پایلایرلار. بیر عیده ده بو سؤزلره آلدانیب، ایش- گوجلرینی بوراخیب، ائو ائشیکلرینی ساتیب تئهرانا موسافیرت ائدییرلر. گئدییرلر تئهراندا گؤرورلر، نه پول وار. نه حالوا، ایش تاپا بیلیمیزلر، آپاردیقلا رینی خرجه ییب لوت- عوریان حالدا آذربایجانا قاییدیرلار. تشکیلات و ایدارلرین قایلارینا دوشوب ایش آختاریلار. بو مؤوضوعدا فیرقه عوضولری، حوزهلر، محلی فیرقه کومیتلری خالقی ائو- ائشیکیندن ائدن بئله و بونا اوخشار شایعه لرله موباریزه آپاریب خالقی باشا سالمالیدیلر کی، بیزده نئجه ایشسیزلیکله موباریزه اولونور، نئجه شخصی آزدلیق مؤحترم دیر. کیمسه نین بیرینه زور دئمک حاقی یوخدور. بونلارین عکسی تئهراندا حؤکمرمادیر. ایندی ریضا شاه دؤورو کیمی خالقین مالینا و ناموسونا تجاوز ائتمه ییرلر. ریضا شاه دؤورونده بیر نفر پاسبانین و ژاندارمین قورخوسوندان آدم نفس چک بیلیمیزدی. اما ایندی بونلار یوخدور، بیزیم امنیتیمیز وار. اگر بیر نفرین شخصییتینه توهین ائتسه لر اونو محکمه وئریریک. گرک خالقین شخصییتی مؤحترم اولسون. ایرانین سایبر نوقطه لرینده بو امنیت یوخدور. بیر تیریکی ژاندارم، پاسبان، بیر شرافتلی آدمین حثییتین آرادان آپارا بیلر. بیزده امنیت وار. بیس آدم چوخ آزدیر و اولنارلا موباریزه اولونور. اما تئهراندا و ایرانین باشقا شهرلرینده هئیات حاکیمه نین هدفی اوغورلوق، خالقی آلداتماقدان عیبارت دیر. بیزده هر کس خالقا ایشلیمیز. خالق اونا احترام ائدیر، بیزده پول ایشلیمین آدمالار چوخ آزدیر. واختیکی بیری گؤرور خالقا ایشلیمینده خالق اونا احترام و تقدیر ائدیر، بونو ایفتیخار بیلیر، چالی شیر فداکارلیق ائدیر. تا خالقین و فیرقه میزین یانیندا اعتیباری آرتسین. بو بیزیم موفقییتلریمیزدن بیریدیر. بو چوخ ساغلام بیر جریاندیر.

تئهراندا و ایرانین غئیر یئرلرینده بئله دئییل، هر کس اوزو اوچون ایشلیمیز و هدفی حوقابازلیق، روشوه ینمک اوستونده دیر. اورادا هامی اوز شخصی منافع اوستونده چالی شیر.

آذربایجاندا هئچ بیر غئیر عادی وضعیت یوخدور. بیزیم ایقتیصادی وضعیتیمیز چوخ یاخشیدیر. بیز چالیشا جاغیق و چتینلیک لری ده رف ائده جیبیک. کئچن ما حاریبه دن سونرا من گؤرموشدوم، یوزلرجه خالق آجیندان اولوب آرادان گئدیردی. شوکر ائتمک کی، ایندی بو وضع یوخدور. ایندی وضعیتیمیز نیسبتن یاخشیدیر. بیز آجلیق خطرینین قاباغینی آلدیق، کندلردن بو غدانی بیغیریق، موصادیره اولان کندلرده ده بو غدانی آلیب و اونون پولون کندلییه وئریریک کی، گله جکده اوکوز و اکین اوچون لازیم اولان غئیر شئیلری آلا بیلسین.

قاباقدان دوران بؤیوک وضیفه لرینده بیز ده اینتیخابات مساله سی دیر. گرک فیرقه عوضولری خالقین اعتمادین جلب ائتسین. تا بیز ائده بیلک دوزگون صورتده بو وظیفه نی انجام وئرک. گرک اینتیخابات چوخ سریع و چوخ مونظم بیر حالدا انجام تاپسین. بونلار بیر مساله دیر کی، قاباغیمیزدا دورور. بو کولیات دیر. سیز جویبات حقیقده گرک دانیشاسیز. هر حومه نین اوزونه گوره خصوصیات واری. گرک اورانین آغساقاللارینی دعوت ائدیب او یئرین نواقیصینی رفع ائتمک. دیگر طرفدن فیرقه عوضو اولمایان آدمالارلا داها یاخیندان تاماس تاپیب. اولناری ائشیدیب و گونون بوتون مساله لرینی اولنارلا ایدینلاشدیرماق، فیرقه میزین سییاستینی اینتیخابات خصوصوندا اولنارلا باشا سالیب اینتیخابات حاضر لاما ق لازیم دیر. بیز بوتون جویباتی نظرده توتمالی ییق. گرک ائله ادامالار سئچمک کی، اولنار خالق پولوندا مقام و پولدان کئچسینلر. من بیزیم مجلس میلیمیزین آخیرینجی جلسه سینده دنمیشدیم، ریاست مساله سی چوخ اهمییتلی دیر. بیری رییس اول، خالقی ساتمایا حقیقی آدم دیر. اگر آذربایجاندا دؤولت ایشچیلرینین بیرسی آرزولارین خیلا فینا چالی شیب بونوز گؤسترسه، خالقیمیز اولنارین بونوز لاریندان توتوب یئره ووراجاقدیر. بو واسیطه ایله آزدلیغیمیز حیفظ اولاجاقدیر. بیزیم نو ماینده لریمیز ریاست، اولوم

موقابیلینده فقط گرک عقیدهنی اینتیخاب ائدن آداملار اولسونلار. بیزیم نوایندهلریمیز خالق ایچریسیندن چیخان و خالقین ایتیمادینی جلب ائدهیلن آداملار اولمالیدیرلار.

«آذربایجان» روزنامهسی. 5 شنبه گونو، 25 مهر 1325 جی ایل، نؤمره 37 (326) ایکینجی دووره

دؤلت تئاتری بیناسیندا

بیزیم نوایندهلریمیز، نئجه کی، آقای بادگان توضیح وئردی، تازا بیر موافیقنامه ایضا ائتمه ییلر. موافیقنامه اودور کی، بیز بورادا ایضالامیشدیق. بعضی مسالهلر قالیردی کی، نوایندهلریمیز اونلاری داخیل ائدیبلر، بو مسالهلردن بیر زنجان مسالهلر ایدی. بیز مورتجیلرین باهانا سینی کسمکدن اؤترو زنجان مسالهلر موافیق ائتمیشیک. بیز اولدن دئیشیک کی، هئچواخت ایراندان ایریلماق ایستهمیریک. بیز بونو یئنه ده دئیریک. نئجه کی، بیلیرسیز، نهضتین اولیندن بیزیم سییاستیمیز بو اولوب کی، قان تۆکولمدن آلدیغیمیز آزادلیغی بوتون ایراندا عومومی لشدیرک. گؤروسوز بیزیم علنیهمیزه جوربجور تحریک آمیز حرکتلر ائدیبلر، تا بیزی داعوا یا چاغیر سینلار. گیلان طرفینده خانلاری قوزایبلر، ذولفقارینین دستلری غارته باشلایلر، سونرا مین جور تشبوتلر ائدیبلر. ولی بیز متانتیمیزی حیفظ ائدیبلر. بیر ده بیز زنجان مسالهلر راضی اولدوقدا اورا ایله رابیطه میزی قیرماق ایستهمیریک. فیرقه تشکیلاتیمیز اورادا اؤز فعالیتلرینه ایلامه وئرمکله. بیز ایستهمیریک اؤز صداقتیمیزی نیشان وئرمک. بیز سرحد داعواسی ائتمیریک. بیز آزادلیق داعواسی ائدیبلر. او ایرتیجای روزنامه لری کی، زنجان مسالهلر بارده المشنگه یولا سالیبلار، سویو بولاندیرماق ایستهمیرلر، بیز اولده دئیشیک: آذربایجان آزادلیغی او واخت محفوظ قالا بیلر کی، بوتون ایراندا آزادلیق اولسون، بیز گؤروروک ایندیکی وضعیت 3 آی قاباقکی وضعیتدن باشقا دیر. او مورتجیلر کی، قاجمشیدیلار، ایندی گلیب تئهراندا روزنامه تاسیس ائدیبلر، آذربایجان خالقینا و آذربایجان نهضتینه یاراماز تۆهمتلر وورورلار. جنوب مسالهلر هامییا یاخشی آیدیندیر. جنوبدا عشایری سیلاحلاندیریب، آدین میلی نهضت قویورلار.

ماحاریهدن سونرا ایندی مورتجیلر ایراندا باش قالدیریرلار. اگر آذربایجان نهضتی اولماسایدی بو ایشلر داها تئز اولاجاق ایدی.

من اومید ائدیرم، تئز و یا گنج مورتجیلرین یواسی میلّت گوجو ایله داغیلاجاق دیر. بونونلا بئله بیز مرموز اللر ایله یاندیریلان ایرتیجای آتشینه تاماشاچی کیمی باخا بیلیمیریک. اونلار مخصوصن بیزیم آزادلیغیمیزی مستقیم هدف قرار وئریب، ننگین ورقارملر واسیطه سیله بیزه تۆهمت وورورلار، علنیهمیزه علم گؤتورورلر. بو تۆهمت و تشبوتلر واختیله شورالار اینتیفاقینا وورولان تۆهمتلری یادا سالیبلر. واختیله شورالار اینتیفاقینین علنیهمیزه مینلرجه یاراماز تۆهمتلر ووروب دئیریلر کی، گویا سوونت اینتیفاقیندا مکتب یوخدور، اینسانلار لوت گزیر، آدم آدم اتی یئیر. فاشیست مطبوعاتی بوتون دونیادا بو کیمی یالانلار یاییب، تۆهمتلر ووراراق شورالار خالقینی دونیایا وحشی گؤستر مکله اؤز شوم نییتلرینی ایجرا ائتمگه چالیشیردیبلر، لاکین اونلارین یالانلاری بو گون هامییا معلوم اولموشدور.

ایندی تئهرانین مورتجع روزنامه لری بیزیم علنیهمیزه هامان سییاستی تعقیب ائدیبلر، مینلرجه یالان ایفتیرا ایله منیدانا چیخمشیلار. اونلارین دندیکلرینه گؤره آذربایجاندا خاربار یوخدور، امنییت یوخدور، کنلیلری اینجیدیرلر، کوچهلر ده آدم باشی کسب اتینی ساتیرلار.

بونونلا بئله یالانلار یازیب نشر ائدیکلری حالدا دؤلت گؤزون یومور و بونلارین ایفتیرالارینا ایمکان وئیر.

بو روزنامه لری کی، بیزه تۆهمت وورورلار، بونلار قانون موحیبینجه گرک تعقیب و مجازات اولسونلار. هله لیک کی، دؤلت طرفیندن بونلار سؤز دئین یوخدور. دؤلتین توقیف ائدیگی خیانتکار مورتجیلر، سنیید ضیبا و جمال امامی، یئنه ده میلی قهرمان جیلدینه گزیریب، روزنامه لری بونلارین عکسلرینی آب-تاب ایله چاپ ائدیبلر، هامان روزنامه لری آذربایجان خالقینا، آذربایجان نهضتینین باشچیلارینا اولمازین تۆهمت و ایفتیرالار یاغدیرمقدان ابدن پرهیز ائتمیرلر. بونلار بو واسیطه ایله بوتون ایران آزادلیغینین قاباغینی آلماق ایستهمیرلر. بیز هر حالدا ایضا ائدیگیمیز موافیقنامه نی ایجرا ائده بییک، چونکی، بو موافیقنامه اول نؤبه ده خالقین احتیاجاتین تامین ائدن بیر موافیقنامه دیر، بیر ده بیز سؤز وئرمیشیک کی، آذربایجان آزادلیغینی بوتون ایراندا عومومییت وئرمک، واختی کی، آذربایجان خالق قوول وئردی. اونو حیاتا کئچیر.

ایر تیجای قوولر ایندیکی حالدا قالما یا جاقلا ر. بیزیم موبار یز همیز عملی صورتده دوام اندهجک. بیز چالیشیب تشکیلات وئرجههیک، تبلیغات اندیب آز ادیخاه قوولری گوجلندیر مکله مورتجعلرین قاباغین آلاجغیق. بیز دئییریک: آدیقلاریمیزدان صرفنظر انتمهیب، اونلاردان جیدی صورتده مودافیعه اندهجههیک. بونون بوتون مورتجعلر بیللمی دیرلر. ایر تیجای عونصورلر چالیشیرلارمجلسده اکثریت آپار سینلار، احتمال دا وار کی، آپارلار. چونکی، جنوبدا بییگانهلر شدید صورتده وضعیتی کونترول اندیر و اورانی فشار آلتندا ساخلایرلار. اونا گوره اورادا ایران ایستقلال و آزادلیغینا علاقه دار اولان اشخاصا اینتیخاب اولماق ایمکانی اولا بیللمه جکدیر. جنوبون بعضی یئرلرینده درمبگری سیلاخلاندیر میشلار. او شراییط ایچریسینده معلوم دور کی، میلی عونصورلر اینتیخاب اولا بیللمزلر.

مرکزه گلدیکده بیلدیگیمیز کیمی نظامی حؤکومتی اعلان اولوب، کارخانالاردا بیغینجاق تشکیل وئرک قاداغان اندیلمیشدیر. اورادا آز ادیخالار آزاد حرکت انتمک اوچون ایمکان وئرلمیر. بو وضعیتده آذربایجانان باشقا نقطه لرده سئجگی، قانونی یولله گنتمه جکدیر. اونا گوره دنمک اولار کی، هر یئرده مورتجعلر غیر قانونی واسیطه لرله اوزلرینی خالفا تحمیل انتمگه موفوق اولاجاقلار. بو دا بیر خطر دیر کی، بیز ایندیندین حیس انیریک. ایفتبخار ایله دنیه بیلرم کی، بیر یئرده فقط سئجگی آزاد اولاجاق کی، او دا آذربایجان دیر. بیز بورادا فیرقه یولداشلارینا تاپشیریریق کی، گرک بیزیم سئجگیلر تامامیله آزاد صورتده و قانونی عمل اولسون. بیز بونو ایثبات اندهجههیک. بیز هنج وجه ایله سئجگینین غیر قانونی یولا دوشمه سینه ایمکان وئر میهجههیک. مجلسده بیزیم 21 نماینده میز اولاجاق کی، بیزیم حقوقوموزدان دیفاع انتسینلر. بعضیلری فیکر اندیرلر کی، مسالهری مجلس حل اندیر. لاکین بو ایشتیاهدیر. مسالهنی افکار عمومی حل اندیر. بیز ایندیده دنیه بیلرم کی، گلهجک مجلس بیزیم ایستکلریمیزی یوزده یوز حل انده بیلرم. بیزیم ایستکلریمیز بیر عیده نین مومکوندور خوشونا گلمه سین. اونا گوره بیز ان بویوک کؤمک و اومید فیرقه نی حساب اندیریک. گرک فیرقه میز او قدر خالقی تشکیل انتسین کی، هر احتیمالا قارشی خالق اوزو اوز حاقیندان دیفاع انتمگه قادیر اولسون.

من فیکر اندیرم، آذربایجانلی بو ایفتبخارلی وظیفه لری شرافتله انجام وئر مگه قادیر بیر خالق دیر.

تکرار اندیرم، دوشمنلریمیزین دندیگی کیمی ایراندان ایریلماق ایسته میریم. بیزیم تقاضالاریمیز خالقین آرزولاریدیر. بیزیم نهضتیمیز دموکراتیک بیر نهضتدیر. بو نهضت پیس حرکتلر و یاراماز ایشلرین قاباغینی آماق اوچون وجوده گلمیشدیر.

بیزیم نهضتیمیز خالقین احتیاجاتی اوزره وجودا گلمیشدیر. مورتجعلر اونوموشلار کی، آذربایجاندا گورولن ایشلر، تنهران مورتجعلرینین گوردوکلری ایشلرین عکس اولعملی دیر. آجیق دنیم، مورتجعلر چالیشیرلار، آذربایجان نهضتینی خاریجی مورتجعلرین کؤمکلیگی ایله بو غسونلار لاکین بو اولاسی دئییل. هایکوی سالماقلا خالقین سسینی بو غماق اولماز. تنهران گرک باشا دوشسون کی، ایندی بیر ایلدیر کی، آذربایجانلی آزاد یاشاییر.

ایندی آذربایجانلی اوز خئیرینی داها یاچشی دوشونور، آرتیق او گورولن بویوک ایشلرین شاهیدی اولموشدور. بیز خالقین سعادتیی اوغروندا بویوک قدماتلر گؤتورموشوک. ایندی بو خالقی بو غماق اولماز. روزنامه ده یالان سؤزلر یازماق و یایماقلا میلیتی قورخوماق اولماز. ایندی بیزه تنهرانندان مستوفیلری حاکیم تعیین انتمک ایسته یینلر ایشتیاه اندیرلر. بو کیمی کثیف و مورتجع عونصورلر ایرادملرین بیزه تحمیل انده بیللمزلر. بیز تنهران آز ادیخالاری ایله بیرلیکده ایرتیجاج ایله آمانسوز موبار یزه اندهجههیک. موبار یزنین جورجور یولو وار، بیر واخت توفنگ ایله، بیر واخت دیل ایله، بیر واخت تحمول و صبر گؤسترمکله موبار یزه انتمک اولار. گورورسوز ایندی بیزه نه قدر توهمت وورورلار. بیز دایانیریق. بیز ایسته میریم اونلارین ایینه باهانا وئرک. حاضر دنیللیک کی، قارداش قانی توکولسون. بو ایسه بویوک قهرامانلیقدیر.

تحریکلر بیزی یئریمیزدن اوینادا بیللمز. بیز عمله آرتیق اهمیت وئریریک. چونکی، آدیقلاریمیزی ساخلامالی بیق. بو، بویوک ایشدیر. خالقیمیز و فیرقه بو خصوصدا بویوک ایمتاحانلار وئریدیر. نجه کی، 21 آزرده موق اولدوق قویماق قارداش قانی توکوله، نهضتدن سونرا قاباغیمیزدا جورجور مسالهر دورودو. بیز همیشه دوزگون سییاست و عادیلانه رفتار اوزره خالقین اعتمادینی اوزوموزه جلب انتدیک و خالقی اوزوموزله آپاردیق. بیز چالیشاجغیق هامیدان اول اوز فیرقه میزی قویلشدیرک، فیرقه بیرلیگی، خالقین مرکزی کومیتهمه اولان اعتماد حیسینی و اونون روحیه سینی قوتلندیرک.

او بیری طرفدن چالیشاجغیق آذربایجان خاریجینده کی آز ادیخالاری تقویت اندیپ، اونلارا معنوی کؤمک یئتیرک. بیزیم انتیلافدان مقصدیمیز بوندان عیار تدریر. بیز ایسته میریم آز ادیخالاری تقویت اندک. اونلار بیزدن بویوک اومید گؤزله بییرلر. بو گون آذربایجان نهضتی بویوک نوفودا مالیکدیر. مورتجعلر بونو بییلرلر. اونا گوره بیزیم علیهمیزه توهمت وورورلار. آز ادیخاه فیرقه لرین انتیلافی باره سینده دنمک لازیمدیر کی، بو انتیلافین ایران آزادلیغیندا بویوک تاثیر اولا جاقدیر. ایندی موبار یزه بو شکلی آیبیدیر.

کنچن ایل هله بیز اوزوموزله مشغول ایدیک. ولی ایندی بنله دئییل. ایندی مباریزه عومومی شکل آلمیشدیر و شاید مورتجعلر زجاندا چالیساجاقلار، بیزیم یولداشلاریمیزا تعرض ائتسینلر ولی بیز ایمکان وئرمیهجهبیک بیز یولداشلاریمیزدان دیفاع ائدهجهبیک. بیز روزنامه و رادیو وسیلهسیله دوئلته موداکیره ائتمکله اوز یولداشلاریمیزدان کامیل صورتده پوشتیبانلیق و مودافیعه ائدهجهبیک. مورتجعلر چالیسیرلار، آذربایجان وضعیبتینی ترسه نیشان وئرسینلر. لاکین ایندی بیزیم وضعیبتیمیز ایکی آی بوندان اوله نیسبت داها یاخشیدیر.

بیز ایژی قاباق اینانیمیش یولداشلاریمیزی کندلره یوللادیق. اونلار کندچیلره دئدیله: آدیغیمیز بو آزادلیغی ساخلاماق اوچون شهرلره کؤمک ائتمک لازیمدیر. بونون نتیجهسینده بیز موفوق اولدوق غله احتیاجیمیزی تامین ائدک. ایندی غله مسالهسی اولدوقجا یاخشی دیر. ایندی شهرده بیزیم آلتی آیلوق آزوقههیمیز وار. اطرافدا اولان بوغدا لاریمیزی دا شهرلره حمل ائتسک ده هئچ نیگار ائلیق اولماز. قوی تنهران مورتجعلری دئسین آذربایجاندا چؤرک یوخدور. ولی بیز خالقا چؤرک یئتیردیکه اونلارین ایفتیرالارینا گولهجکلر. امنیبتیمیز سابقکی کیمی چوخ مؤحکمیدیر. کنچمیشده چوخ فاسید و خاراب بیر حالدا اولان ایدار ملرده بوگون، کنچمیش زامانلارین ایشلری یوخدور. فیرقههیمیز دوزگون سییاست ایله آذربایجاندا یاشایان خالقلار آراسیندا مؤحکم و سارسیلماز بیر دستلوق وجودا کتیرمیشدیر. بیزیم ایندی کوردلره رایبتههیمیز چوخ یاخشیدیر. بیز اونلارا هر جهندن کؤمک ائتمیشیک و ائدهجهبیک. اونلار خالقیمیزا اینانیلار. فیرقههیمیز دوزگون سییاستی نتیجهسینده دوستلوغوموز گونو- گوندن قوتلنیر. اونلار فیرقههیمیزه اعتمیاد ائدیله.

ایرانین ان بؤیوک مسالهلریندن بیرسی ائلات مسالهسیدیر. خاریجی مورتجعلر همیشه ائلاتدان ایستیفاده ائدیله. نئجه کی، جنوب مسالهسی بونو ایثبات ائتدی. آما بیز بو مسالهنی حل ائتمیشیک، بیز کوردلره آرتیق کؤمک ائدیله.

اونلار دا بیزیم ایله قارداش کیمی دولانیرلار. ایلردن بری آذربایجان خالقی ایله کوردلر آراسیندا نیفاق یارتمیشدیله. لاکین فیرقههیمیز بیر ایلیک مباریزه نتیجهسینده بو ایکی خالق آراسیندا مؤحکم قارداشلیق وجودا کتیردی. بو فیرقههیمیز دوزگون سییاستینی نیشان وئیر. بیز بونو گرک حیفظ ائدک. بیز اونلارا مدرسه آچیریق و ایدار ملریمیزده اونلارا یئر وئیریله. اونلارین مجلسده نومایندهلری اولاجقدیر. بنلهلیکه خالقیمیزین ایچریسینده مؤحکم بیر ایئتقاد یارانیر. آلمان ایشغالچیلاری فرانسایا حمله ائدن زامان بیر فرانسایا یازچیسی یازیردی: هنوز دیوار و چارچوبالار مؤحکمیدیر. دیوارلار و چارچوبالار اونون نظربنده خالق و اونون فاشیزمه نیسبت نیفرتی ایدی. بیزیم چارچوبالاریمیز مؤحکمیدیر. خالقین ایرتیجاا نیسبت نیفرتی گونی- گوندن آرتیر. خالقین میلی احساساتی بیزیم آزادلیغیمیزین ضامینی دیر. بیر ده عزادارلیق گونلری دیر. بیز خالقین معنوی احساساتی ایله موخالیف دئییلیک. ولی چالیساجاغیق خالق دوشمنلری بوندان ایستیفاده ائتمهسینلر. کنچن ایل 21 آذر تاسوعا گونو ایدی، او گون بیزیم نهضتیمیز موفقیبتله انجام تاپدی. خالق دا عزادارلیقا مشغول اولدو.

او واخت من ائشیدیردیم فیرقههه منسوب اولمایان آدمالار. خالقین میلی نهضتیندن طرفدارلیق ائدیله. مسجدلرده، مینبرلرده میلی نهضتیمیزین پیشرفتی اوچون دوغا ائدیله، خالق حیس ائتمیشدیر کی، بیز اونون مذهبی احساساتینا موخالیف دئییلیک. ولی بو تعزیه نه قدر معقول اولسا او قدر اوبهتی آرتیق اولار. بیز چالیساجاغیق خالق دوشمنلری عزادارلیقدان سییاسی ایستیفاده ائتمهسینلر، مورتجعلر بو وسیله ایله سواستیفاده ائتمک ایستهیرلر. آذربایجاندا قوولان پیس آدمالار، اونلار کی، کندلینی سووردولار، اولدوروردولر. وار- یوخونو آلیردیله، ایندی مذهب نامینه تظاهور ائتمک فیکربندهیرلر. مودبیر و عاقیل روحانیلریمیز بونا ایمکان وئرمیهجکلرینه من اینانیرام. آذربایجان روحانیلری بونو یاخشی بیلیله کی، ریضاخان ایشه باشلایاندا خالق ایغفال ائتمک اوچون اول اوزو دسته باشینا دوشوردو. سونرا مسجدلری باغلادی. عولمانی تحقیر ائتدی. روحانیلر بونو یاخشی بیلیله کی، دیکتاتورلوق اونلارین خئیرینه دئییل، دیکتاتورلار اول خالق ایغفال ائتمک اوچون اوزلرین مذهبه علاقهمنند نیشان وئریله، ولی سونرا مذهبین علنیهه ایشلهیرلر. بونو گوزوموز گوزوب. گومان ائدیرم روحانیلر ده یاخشی بیلیله کی، خالق یاخشی بولا هیدایت ائتمک اوچون آزدلیق لازیمدیر. اگر آزدلیق اولسا اونلار دا خالق حاق یولا دعوت ائتمگه ایمکان وار. بیزیم سییاستیمیز خالقین احساساتینا موخالیف بیر سییاست دئییل، عزادارلیق موهم بیر مساله دیر. ایندی تنهراندا مورتجعلر بو مسالهن ایستیفاده ائتمگه چالیسیرلار. ولی بو یولدان اونلار اوچون ایستیفاده اولایلمز. من فیکر ائدیرم بیزیم روحانیلریمیز فووق اولعاده متین و یاخشی آدمالردیرلار و تجروبه گؤستره کی، اونلار خالقیمیزین نهضتینین ضیدینه اولمامیشلار. اونا گوره فیرقههیمیز ده بونلارا آرتیق درجه احتیرام و عزیت قایل اولموشدور. بیزیم خالقیمیز آبیق، دوزگون و ایمانلی بیر خالق اولدوغو اوچون مورتجعلرین لینده آلت اولمایاجقدیر. روحانیلریمیز مخصوصن ایرتیجاا اوزاق اولان آدمالردیر.

عزیز مسلکداشلار! چالیشیب خالق ایچریسینده بیرلیک وجودا کتیرملی سیز. گرک ائله ائتمک کی، خالق ایچریسینده نیفاق دوشمهه سین.

بیز دنییریکی: هر زادا کی، اکثریت اینانیر اونا احتیرام لازیمدیر. بیز مورتجعله سویو بولاندیرماق ایمکانی وئرمیهجهییکی. اونا گۆره باغلادیغیمیز مووافیقتنامهنی موبمو حیاتا کنچیرمهجهییکی. بیز خالق ایچریسینده فیرقهیه نیسبت ووجودا گلن تعصوب و علاقیه اینانیریکی. بیز آزادلیغیمیزی ساخلاماقلا برابر اونا بوتون ایراندا عومومی لشدیرمگه چالیشمالی بیق. دوزدور کی. بو مساله چتین و آغیردیر. اما بیز اونا فداکارلیقلا عملی اندهجهییکی. ایندی بیزیم وظیفه لریمیز بونلاردان عیبارتدیر: اینتیخاباتدا قانون خودودوندا جیدی فعالیت گۆسترملی، بیرلیگیمیزی حیفظ ائتملی، 21 آذر بایرامینی لیاقتله ایجرا ائتملی بیکی.

مرکزی کومیتهمیزین توندوغو یول آیدین بیر یولدور. فیرقه عوضولری اوز فداکارلیق و متانتلری سایه سینده هر آن هدفه دوغرو ایرملی گنتمگه چالیشمالی دیرلار.

اونوتمایین کی، ایران آزادلیغینی حیفظ ائتمک اوچون تاریخ قاباغیندا مسولیتیمیزی شرفله یئرینه یئتیرملی بیکی (آقیشلار) من اومید اندیرم کی، آذربایجان دموکراتلاری ایران خالقینین اونلاردان گۆزله دیگی فداکارلیغی شرفله بوروزا وئرمکدیر. (گورولتولو آقیشلار)

«آذربایجان» روزنامه سی، جمعه 1 آذر 1325 جی ایل. نومره 66 (355) ایکنجی دوره

مرکزی کومیتهنین بیناسی قارشیسیندا

عزیز هموطنلار!

آذربایجان خالقینین تاریخی گونلریندن بیرینی یئنه باشلاندی. کنچن ایل همین گنجهده تاسو عا آخشامی آذربایجان خالق اوز وارلیغینی ایثبات اندیب اوزونو بوتون دونیایا تانیتدیرماغا ایمکان تاپدی.

بو بیر ایلین عرضینده آذربایجان خالق تاریخلر بویو آزادلیق مشعلداری اولدوغونو ایثبات ائتدی.

بیز بو آز مودتده چوخلو ایشلر گوروب ثابت ائتدیک کی، آزاد بیر خالق هر ایش گۆره بیلر. خالقیمیز هانسی طبقه دن اولورسا- اولسون سارسیلماز بیر وحدت تشکیل وئرمکله او کۆهنه و چوروموش تشکیلاتین محکوم اولماسینی ثوبوتا یئتیردی.

کنچمیشده شوم سیاستلرین اثرینده خارابازارا دؤنموش شهریمیز آبادلاشیب، میلی موسیسه لر ووجودا کلیب و خالق اوز موقدراتینا حاکیم اولموشدور. بئله لیکله ایندی خالقیمیز اوزونو آزاد و خوشبخت حساب اندیر. نظره آدیغی ایصلاحاتی اوزو ایسته دیگی کیمی حیاتا کنچیریر. بیز اوز دیلیمیزده مدرسه، مطبولات و بویوک مدنی اوجاقلار ووجودا گنیرمیشیک. بو، مؤعوزه دیر. بیز چوخ بویوک ایشلر گۆره بیلردیک، لاکین بیزیم آزادلیغیمیزدان وحشته دوشن مورتجعله بیزی آلداتدیلار، دندیلر کی، بیز ایسته بیریک هر یئرده آزادلیق اولسون، سیزین آزادلیغیزی بوتون ایراندا عومومی لشدیرک. سگگیز آیی بیزی معطل ائتدیر. سسگگیز آیی بیزی یالان یئرله دولاندیردیلار. بیز بیلیردیک کی، اونلار یالان دنییرلر، لاکین دندیک کی، قوی اونلارین یالانلاری بوتون دونیایا ثابت اولسون. سگگیز آیی یالان دانیشدیقدان سونرا، ایندی بیزیم آزادلیغیمیزی سونگو گوجو ایله آلماق ایسته بیرلر. اونلار فراموش ائتمیشلر کی، آذربایجان خالق داها اسارت آلتینا گنتمیه جک. (آقیشلار)

آذربایجانلی چوخ چتینلیکلر گورموش و چوخلو ظولم و تعدیلره معروض قالمیشدیر. لاکین هنجواخت اوز شهامتینی الدن وئرمه میشدیر. ایندی اونلار بیزی ایکی مساله قارشیسیندا قوموشلار: اونلار ایسته بیرلر بورایا تامینیه قوه سی آدی آلتیندا آزادلیغیمیزی ازمک اوچون جلااد ژاندارم وارید ائتسینلر و یا آذربایجان خالق مجلیسه نوماینده گؤندرمکن محروم اولسون. بو ایش اولمایاقدیر. آذربایجان خالق اوز آزادلیغین الدن وئرمیه جکدیر. ایندی آذربایجان کندیلر اوز یئرلرینی دالی قایتارماز. (آقیشلار) کندیلرین قانینی سوران مورتجعله ژاندارملار داها بورایا آیق باسا بیلملر. خالقیمیز یئنین اسارت آلتینا گنتمیه جکدیر.

اونلار يالنيز آذربايجان مساله سيندن قورخمورلار، اونلار ايران خالقينين آز ادليغيندان وحشته دوشموشلر. اونلارين قوشونلاريني ايداره انديب اونلار فرمان وئرلر ايرتجاعى بير ماهييه ماليكديرلر. لاکين آذربايجان قوشونو و اونو ايداره اندلر آز ادليق قوشونو و آز ادليق موباريزه سينده دوغولموش فرماندهلردن عيبارتدير و بونا گوره ده ايرهلى گنديب اونلاري دارماداغين اندهجکلر... (آقيشلار)

آذربايجان خالقي هر بيرى بير عسگردير. اونلارين اوز فيرقلرينه اوز آز ادليقلارينا علاقهسى واردير و هر قييمته اولور اولسون اوندان ديفاع اندهجکلر.

دولتين زجاندا تورمديگي جينايتلر ناجوانمردانا جينايتلردير. سيزين ياديزدادير كي، دولت قوهلري بيزه تسليم اولدوقدان سونرا اونلارين بيزه انتديكلري تجاوز، تعدى و ظولملرينه باخمياراق بوتون افسرلرين پارابلوملاريني، ائو اثاثيرلريني وئريب، اونلاري احتيراملا يولا سالدق، اونلارين گنتمک وساييلين فراهم انتديک. لاکين اونلار زجاندا اسلحه سيز اهاليني اولدوروب، اوشاقلاري بوغوب آياقلاري آلتينا سالديلار، جاوان قيزلارين ناموسونو هتک انتديلر، روحانيلرين عامه لريني بوغازلارينا سارييب، کوچلرده سورودولر... اونلارين حوکومتي چوروموش و جينايتکار بير حوکومتدير. او حوکومت گرک آرادان گنتسين. بيز اونون يئرینده ميلي حاكيميت ياراداجايق. (گورولتولو آقيشلار)

عزيز هموطنلر!

تاريخ بيزيم بوينوموزا اوير بير وظيفه وئر ميشدير. او دا ايران خالقي نين آز ادليغيني تامين ائتمکدير. (گورولتولو آقيشلار ايجريسينده هامى بير سسله: حاضيريق)

آذربايجان عسگرلري و فدائييلري، ايندي سويوق گنجلرده داغلاردا، چوللرده، سيزين آز ادليغينيزين کنشيگيني چکيرلر. سيز ده اونلارا کؤمک انتمک چاليشين. (حاضيريق، کؤمک اندهجيهيک) بوندان سونرا بوتون آذربايجان خالقي آز ادليغي حياتا کنجيرمک اوغروندا امانسيز موباريزه اپاراجاقدير. خالق گرک بير ياشاسين، بوتون طبقلر ايرتجاع علئيهينه بيرليکده موباريزه ائتمليديرلر.

بيز شرفله ياشاياجاغيق، اولومه حاضير اولمايان بير ميلت آزاد ياشايا بيلمز.

بيزيم خالقيميز قهرمان بير خالقدير. او دوشمندن قورخمور. دوشمنلر خالقيميزين قارشيسيندا ديز چوکوب تسليم اولاجاقلار. (آقيشلار) سيز اونوتمايين كي، ستارخان بير آز عيده ايله قيبام انتدى. آز ادليغيميزي حيفظ انتمک اوچون بيزيم بير سارسيلماز قوه ميز، گننيز بير تشکيلات و اونا رهبرليک ائدن مؤحکم و اينانيليمش بير فير قهميز واردير. بونولا بنله هنج بير خطر يوخدور. فدائييلريميز، عسگرلريميز و اگر لازيم اولار سا مرکزي کوميته عوضولريميز ده سيزدن ديفاع اندهجکلر. امنيت هنجوجه ايله پوزولماياجاقدير. من کچن ايل قيبام انتديگيميز زامان دئديم كي، خالقين مالينا تجاوز انتمک فيکرينده اولانلار اولجه بيزيم جنازهلريميزين اوزريندن کچمليديرلر. نجه ده كي، گوردونوز هنج بير امنيت سيزليک ظاهره چيخابيلمهدى.

من يئنه دئيرم كي، هنج بير امنيت سيزليک اولماياجاقدير. امنيتي پوزانلار هرکس اولر - اولسون بير ذره ده رحم انتميهجهيک.

ياشاسين سنگرلرده آز ادليغيميزين کنشيگين چکن قهرمان فدائييلريميز!

ياشاسين خالقيميزين ديلي، تاريخي و ميلي خصوصيتلري!

ياشاسين آز ادليق و اونون حقيقي طرفداري اولان آذربايجان ميلتي!

«آذربايجان» روزنامهسى، 16 آذر 1325 جي ايل، نؤمره 77 (366)، 2 جي دوره